

STANISŁAW KUPRJANIUK
IWONA LIŻEWSKA

KAPLICZKI NA WARMII

borussia
WYDAWNICTWO

KAPLICZKI NA WARMII

Seria pod redakcją Iwony Liżewskiej

STANISŁAW KUPRJANIUK (fotografie)
IWONA LIŻEWSKA (tekst)

KAPLICZKI NA WARMII

BORUSSIA OLSZTYN 2012

Książkę wydano dzięki finansowemu wsparciu:

Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie

Urzędu Miasta w Olsztynie

Copyright © Stanisław Kuprjaniuk (fotografie)

Copyright © by Iwona Liżewska (tekst)

Copyright © by „Borussia”, Olsztyn 2012

Koordinacja wydawnicza: **Elżbieta Sobczak**

Tekst, koncepcja książki: **Iwona Liżewska**

Zdjęcia, kwerenda terenowa, opracowanie map: **Stanisław Kuprjaniuk**

Zdjęcia: Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie (część I: 36a, 46a),

Iwona Liżewska (część I: 5, 16, 37, 40, 45, 48a, 5; część II: 1198), **Joanna Piotrowska** (część I: 50b; część II: 18, 24), **Aneta Świeczkowska** (część I: 49).

Opracowanie graficzne: **Adam Kurłowicz**

Skład i łamanie: **Adam Kurłowicz**

Redakcja merytoryczna: **Joanna Piotrowska**

Korekta: **Anastazja Oleśkiewicz, Maryla Paturalska**

Tłumaczenie z łaciny oraz języka niemieckiego (katalog: kapliczki 248, 250, 620): dr **Jerzy Sikorski**

Konsultacja filologiczna (katalog: kapliczka 248): dr **Aleksandra Klęczar**

Cytaty biblijne według tłumaczenia Biblii Tysiąclecia

Wydawca:

Stowarzyszenie Wspólnota Kulturowa „Borussia”,

10-133 Olsztyn, ul. Zyndrama z Maszkowic 2

tel. +48 89 523 72 93, fax: + 48 89 534 00 26,

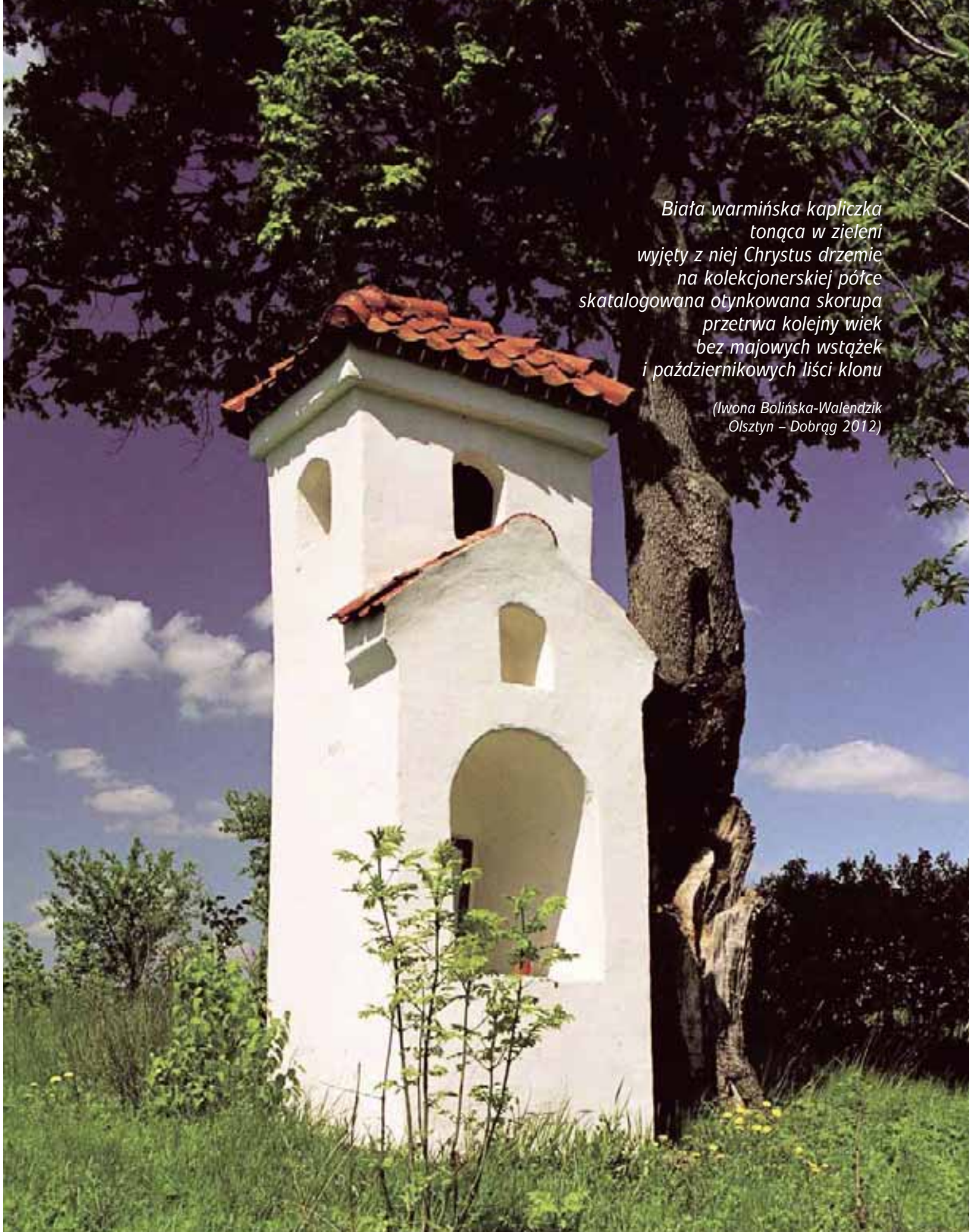
wydawnictwo@borussia.pl

www.borussia.pl

Druk: **Gutgraf** Olsztyn

ISBN 978-83-89233-72-1

EAN 9788389233721

*Biała warmińska kapliczka
tonąca w zieleni
wyjęty z niej Chrystus drzemie
na kolekcjonerskiej półce
skatalogowana otynkowana skorupa
przeżywa kolejny wiek
bez majowych wstążek
i październikowych liści klonu*

*(Iwona Bolińska-Walendzik
Olsztyn – Dobry 2012)*

Wstęp

Niniejsza książka jest pierwszą publikacją obejmującą całościowo zabytkowe kapliczki zachowane na obszarze historycznej Warmii. Składa się z dwóch części: pierwszej poświęconej historii, typom architektonicznym, otoczeniu i wyposażeniu warmińskich kapliczek oraz drugiej — zawierającej katalog 1333 obiektów wraz z dokumentacją fotograficzną i mapami.

Inwentaryzacja kapliczek prowadzona była od 2001 roku¹. Wykonano ją przede wszystkim na podstawie badań terenowych, a także uzupełniającej kwerendy kartograficznej i archiwalnej. Obiekty opublikowane w katalogu odpowiadają następującym założeniom: są to kapliczki położone na terenie historycznej Warmii, wybudowane do 1945 roku, zachowane w historycznej, dobrze rozpoznawalnej formie; wyłączono obiekty przekształcone aż do zatarcia formy oraz destrukcyjne².

W katalogu kapliczki zostały zgrupowane i opisane w obrębie historycznych granic danej miejscowości, ustalanych na podstawie niemieckich map topograficznych z 1. połowy XX wieku. W związku z tym mogą zaistnieć rozbieżności pomiędzy danymi adresowymi kapliczki przyjętymi w książce a tymi wynikającymi z obecnego podziału administracyjnego. Miejscowości ułożone zostały w porządku alfabetycznym, przy każdej wymieniona jest gmina i powiat zgodnie z podziałem obowiązującym dzisiaj. W pojedynczych przypadkach zdarza się, iż nazwa na mapie w katalogu jest inna niż nazwa obecna.

Przyjęto numerację kapliczek w układzie ciągłym. Kolejne numery podawane w tekście, w nawiasach przy poszczególnych obiektach, odpowiadają numerom na zamieszczonych obok mapach, gdzie wskazana jest lokalizacja obiektów. W wypadku gdy kapliczki w danej miejscowości objęte są ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków obecnego województwa warmińsko-mazurskiego, pod notką zamieszczono stosowną informację wraz z numerem obiektu z katalogu. W kilku sytuacjach, kiedy obiekt figuruje w rejestrze zabytków, natomiast już nie istnieje, informacja o ochronie rejestrowej nie znalazła się w katalogu. Zdarzają się również decyzje zdublowane, dotyczące tego samego obiektu, toteż mogą zaistnieć rozbieżności pomiędzy liczbą obiektów w rejestrze a liczbą podaną w publikacji (na przykład w Barczewku, Gutkowie, Nowej Wsi, Różynie, Sułowie). Dotyczy to również kapliczek-pomników wojennych, nieujętych w katalogu³.

W ciągu dekady poświęconej inwentaryzacji zarówno w wyglądzie, jak i w stanie zachowania poszczególnych kapliczek często zachodziły poważne zmiany. Autorzy starali się te okoliczności uwzględnić, aktualizując posiadaną już dokumentację fotograficzną, nie będą jednak mogli zagwarantować, że wszystkie zamieszczone w katalogu zdjęcia odpowiadają dzisiejszemu stanowi poszczególnych obiektów. Niektóre mogą nie istnieć, inne zostały odbudowane, jeszcze inne wyremontowane. Jeśli taka sytuacja zaistnieje, to dotyczy niewielkiej grupy obiektów.

¹ Stanisław Kuprjaniuk, „Warmińskie kapliczki — wykaz w porządku alfabetycznym kapliczek powstałych do 1945 r.”, maszynopis, 2011.

² Autorzy dołożyli wszelkich starań, by był to katalog kompletny, być może jednak zachowały się kapliczki im nieznanne.

³ Na ten temat zob. dalej w tekście dotyczącym kapliczek.

KAPLICZKI NA WARMII

Kapliczki na Warmii

Zgodnie z definicją zawartą w słowniku terminologicznym kapliczka przydrożna to „niewielka budowla kultowa wznoszona przy drogach lub rozdrożach w celach wotywnych, dziękczynnych, obrzędowych itp. Najczęściej ma formę wolno stojącego domku murowanego lub drewnianego, wieżyczki z wnękami, figury na słupie lub kolumnie, ozdobnej skrzynki zawieszanej na drzewie (...)”⁴. Pierwowzorów kapliczek można doszukiwać się już w niewielkich obiektach kultowych znanych w kulturze antycznej. Tradycja chrześcijańska wiąże słowo „kaplica” z relikwią płaszcza świętego Marcina z Tours, przechowywaną w budynku o nazwie capella (zdrobienie od cappa, łacińskiej nazwy płaszcza)⁵.

Kapliczki i krzyże związane z tradycją chrześcijańską są ważnym elementem krajobrazu, widowym znakiem religii, tradycji i kultury. Wznoszono je na rozstajach dróg, wzdłuż szlaków pątniczych, na granicy parafii lub dóbr biskupich, w centrum wsi i przy gospodarstwach, na cmentarzach i przy kościołach. Były znakiem zawierzenia Bogu, miejscem modlitwy i spotkania lub świadectwem dziękczynienia.

⁴ Słownik terminologiczny sztuk pięknych, red. Krystyna Kubalska-Sulkiewicz, Warszawa 1996, s. 176.

⁵ Tomasz Czerwiński, *Kapliczki i krzyże przydrożne w Polsce*, Warszawa 2012, s. 110–111

Fot. 1. Garzewko, typowa dla Warmii kapliczka z czerwonej cegły licowej.

Fot. 1

Fot. 2. Bieniewo, tynkowana kapliczka z przełomu XVIII i XIX wieku, z tradycyjnymi elementami otoczenia — drzewami i sztachetowym płotem.

W Polsce występuje ogromne bogactwo rodzajów kapliczek. Są to zarówno wolno stojące, murowane obiekty o formach architektonicznych, wnęki w elewacjach domów czy drewniane skrzynki zawieszane na drzewach lub ścianach budynków z umieszczoną wewnątrz figurą, figury na słupach, jak i wolno stojące kaplice kubaturowe z wejściem do środka czy skromne dzwonki na drzewach. Poszczególne regiony cechuje znaczna różnorodność form. Dla Podhala i Spisza charakterystyczne były kapliczki murowane z kamienia łamanego, bielone, nakryte gontowymi daszkami; dla Małopolski i Dolnego Śląska krzyże, kolumny i figury wykonywane z miejscowego kamienia. Na Lubelszczyźnie i Podlasiu występowały przede wszystkim kapliczki drewniane — czy to w postaci architektonicznej czy w formie skrzynek na słupach. Na Kurpiach najczęściej spotkać można niewielkie kapliczki skrzynkowe umieszczane na krzyżu, na skrzyżowaniu ramion. Wszędzie też budowano — w mniejszej lub większej liczbie — obiekty architektoniczne o formach kapliczek wnękowych, arkadowych, domkowych⁶. Kapliczki spotykamy także w krajobrazie wielkomięjskim. Warszawskie kapliczki ukryte we wnętrzach podwórzy lub w holach czy klatkach schodowych to figury — najczęściej maryjne — bądź niewielkie skrzynki zawieszane na elewacjach⁷.

⁶ *Ibidem, passim*; Adam Chętnik, *Krzyże i kapliczki kurpiowskie*, „Polska Sztuka Ludowa — Konteksty”, R. XXX: 1977, nr 1, s. 39–51; Monika Golonka-Czajkowska, Małgorzata Maj, *Kapliczki, krzyże i figury przydrożne. Studium sakralizacji przestrzeni*, Bukowina Tatrzańska 2006; Krzysztof Garbacz, *Na szlaku biłgorajskich kapliczek i krzyży przydrożnych*, Zielona Góra 2009.

⁷ Anna Beata Bohdziewicz, Magdalena Stopa, *Kapliczki warszawskie*, Warszawa 2009.

Fot. 2

Jednak swoisty fenomen w krajobrazie kulturowym Polski stanowi Warmia i jej kapliczki. Z uwagi na powszechność ich występowania krajobraz warmiński bez zbytniej przesady można nazwać kapliczkowym. Jest to z pewnością wyróżnik i znak tożsamościowy tej niewielkiej, katolickiej krainy, przez stulecia otoczonej przez protestanckie Prusy⁸. Na tym niewielkim obszarze (powierzchnia historycznej Warmii to 4249 km²) w wyniku kwerendy terenowej odnotowano blisko 1340 kapliczek⁹. Uwzględniając straty i zniszczenia ostatniego półwiecza można, bez obawy popełnienia błędu, przyjąć, iż do 1945 roku mogło to być nawet około 1500 obiektów¹⁰. Spotkać je zatem można było niemal wszędzie: przy drogach, rozstajach, domach we wsi i na koloniach, w lesie i w polu. Ich liczba w poszczególnych miejscowościach była zróżnicowana. Najczęściej wahała się od jednej do pięciu budowli, nierzadko jednak od sześciu do dziesięciu (np. w Brąswardzie, Barczewku, Dywitach, Jonkowie, Lechowie, Nowych Włókach, Osetniku, Paluzach, Sętału, Węgajtach, Wilczkowie, Worytach, Wozławkach), a niekiedy nawet kilkunastu (np. w Bażynach, Gietrzwałdzie, Franknowie, Lubominie, Radziejewie). Kapliczki warmińskie to obiekty murowane, a zatem trwałe, wznoszone z cegły licowej lub tynkowane, o powtarzalnych w obrębie całego regionu i starannie opracowanych formach architektonicznych. Zawsze towarzyszyła im zieleń, wokół sadzono drzewa lub krzewy, a także kwiaty. Kapliczki warmińskie pełniły funkcje kultowe i społeczne, niemniej wraz ze swym otoczeniem bardzo często spełniały również istotne funkcje przestrzenne. Był to jeden z ważniejszych elementów układu wsi.

Przy kapliczkach odbywały się nabożeństwa majowe i czerwcowe, zatrzymywano się przy nich na modlitwę w czasie łosiera („łosiera” to w gwarze warmińskiej pielgrzymka), w październiku odmawiano różaniec. Cenny zespół stanowi piętnaście barokowych kapliczek różańcowych postawionych wzdłuż drogi pielgrzymkowej z Reszla do Świętej Lipki, jednego z najbardziej znanych szlaków pątniczych Warmii. Uroczyście przystrojone kapliczki pełniły funkcję ołtarzy w czasie procesji Bożego Ciała — zarówno te znajdujące się w obrębie dziedzińca kościelnego (w Grzędzie, Kwiecewie, Krekolach), jak i te usytuowane we wsi i w jej okoli-

Fot. 3. Krekole, kapliczka w ogrodzeniu kościoła, pełniąca funkcję ołtarza w czasie procesji Bożego Ciała.

Fot. 4. Wołowno, nabożeństwo majowe, wciąż żywe świadectwo religijnej funkcji kapliczek.

Fot. 5. Węgajty, trzy kapliczki w niewielkim oddaleniu od siebie w jednej wsi.

Fot. 3

Fot. 4

Fot. 5

⁸ Spotykane na Mazurach, dawniej ewangelickich, kapliczki wznoszone były najczęściej po roku 1945 przez napływową ludność katolicką. Nieliczne, historyczne obiekty związane były z powstającymi od 2 połowy XIX wieku na ternach pogranicza mazursko-warmińskiego diasporami katolickimi.

⁹ Zob. przypis 1.

¹⁰ Wykonywana po 1945 roku dokumentacja konserwatorska odnotowuje obiekty obecnie nieistniejące. Kilka obiektów uległo zniszczeniu także w ostatnich latach, kiedy prowadzono kwerendę terenową (2001–2011).

Fot. 6. Ruś, kapliczka z drewnianą dzwoniczką ustawioną obok.

Fot. 7. Woryty, kapliczka dzwoniczkowa z zachowanym dzwonkiem w drugiej kondygnacji.

cach (w Dywitach czy w Stoczku Klasztorzym, gdzie tradycja ta przetrwała drugą wojnę światową). Wiele kapliczek wznoszono z intencją prośby lub jako wotum dziękczynne. Wystawiając kapliczkę, błagano więc o odwrócenie klęsk, kataklizmów, epidemii. Kapliczki poświęcano świętemu Rochowi, patronowi chroniącemu przed zarazą, składano tradycyjną suplikację: „Od powietrza, głodu, ognia i wojny wybaw nas Panie” — tak jak w wypadku kapliczki (37) w Bartągu, dziękowano za odwrócenie czy uniknięcie nieszczęścia — przykładem kapliczka (265) w Gietrzwałdzie¹¹, oddawano się w opiekę Najświętszej Marii Pannie (na całym obszarze znaczna liczba kapliczek maryjnych) lub polecano swoje troski innym świętym. Na Warmii kapliczki były także elementem organizacji życia religijnego i służyły informowaniu o szczególnych wydarzeniach¹². W wielu miejscowościach wznoszono tak zwane kapliczki dzwoniczkowe, wyposażone w niewielki dzwonek (sygnaturkę) zawieszany w górnej kondygnacji (kapliczki dzwoniczkowe można spotkać również na Górnym Śląsku i na Opolszczyźnie). Dzwonek ten wyznaczał pory dnia, wzywał na modlitwę, w niedzielę wzywał do wspólnego wymarszu na mszę, bił na alarm w razie pożaru i innych nieszczęść, informował o śmierci członka

¹¹ Janusz Jasiński, *Maryjne kaplice i kapliczki przydrożne na Warmii w XIX wieku*, w: *Niepokalana. Kult Matki Bożej na ziemiach polskich w XIX wieku*, red. bp Bolestaw Pylak, ks. Czesław Krakowiak, Lublin 1988, s. 647.

¹² Janusz Hochleitner, *Kapliczki Warmii południowej. Przydrożne obiekty kultu jako element systemu ludowej komunikacji*, Olsztyn 2004.

Fot. 6

Fot. 7

wiejskiej wspólnoty. We wsiach parafialnych z uwagi na obecność dzwonów kościelnych nie spotyka się kapliczek z sygnaturką. Można tam jednak było spotkać kapliczki o takiej samej strukturze architektonicznej, z prześwitem w górnej kondygnacji, jednak bez dzwonka, w miejsce którego umieszczano krucyfiks. Typ ten, zwany w niniejszej pracy dzwonnickowym, rozpowszechnił się również w innych miejscowościach.

Tradycję stawiania kapliczek na Warmii można odnieść co najmniej do początków XVII wieku (najstarsze obiekty być może pochodzą z początku tego stulecia), znaczna ich liczba pojawiła się w XVIII stuleciu, niemniej powszechny obyczaj stawiania kapliczek, również w obrębie zagród chłopskich, przypada na wiek XIX, a szczególnie na jego drugą połowę, oraz na pierwszą połowę wieku XX. Źródłem wzrostu popularności kapliczek było kilka. W drugiej połowie XIX wieku na Warmii dało się zaobserwować znaczny wzrost pobożności maryjnej. Wpływ na to miało ogłoszenie przez papieża Piusa IX w 1854 roku dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Marii Panny oraz objawienia maryjne, a zwłaszcza warmińskie objawienia gietrzwałdzkie, które miały miejsce w 1877 roku. Skutkiem tego było upowszechnienie nabożeństw majowych, zwyczaju odmawiania przy kapliczkach różańca i Litanii Loretańskiej, oraz rozwój bractw trzeźwości, którym patronowała Matka Boska. Wzmoczoną religijność podtrzymywała prasa katolicka, w tym bardzo popularna na Warmii południowej „Gazeta Olsztyńska”. Wznoszeniu kapliczek sprzyjały też czynniki natury ekonomicznej. Przeprowadzone w połowie XIX wieku reformy rolne, separacja gruntów oraz uwłaszczenie chłopów, ogólnie dobra sytuacja gospodarcza w prowincji w ostatniej ćwierci XIX wieku miały wpływ na wzrost zamożności warmińskiej wsi, a tym samym na wzrost liczby fundacji religijnych¹³.

Materiał źródłowy dotyczący kapliczek jest więcej niż skromny. W wizytacjach diecezji warmińskiej brak o nich informacji aż do lat trzydziestych XIX wieku. Dopiero w 1839 roku biskup warmiński Andrzej Stanisław Hatten wprowadził po raz pierwszy do protokołu wizytacyjnego pytanie o stan zachowania kapliczek w poszczególnych parafiach. Odpowiedzi na tak postawioną kwestię nie przynoszą zbyt wielu informacji, nawet na temat liczby kapliczek w poszczególnych miejscowościach¹⁴. Nieco więcej informacji można znaleźć na temat kapliczek wznoszonych na przełomie XIX i XX wieku. Są to między innymi doniesienia o uroczystościach poświęcenia nowych kapliczek publikowane w „Gazecie Olsztyńskiej”. Przerwana ciągłość kulturowa po drugiej wojnie światowej skutkuje nielicznymi zadokumentowanymi relacjami ustnymi czy wspomnieniami, w których można znaleźć informacje o kapliczkach lub związanych z nimi obyczajach¹⁵.

¹³ J. Jasiński, *Maryjne kaplice...*, *op. cit.*, s. 650–651.

¹⁴ *Ibidem*, s. 644.

¹⁵ Relacje prasowe i wspomnieniowe przytacza w swoim artykule J. Jasiński, *ibidem*, s. 649–653; zob. też Edward Cyfus, *Moja Warmia*, Olsztyn 2012, s. 87, 142.

Fot. 8. Bukwałd, kapliczka z napisem fundacyjnym na cokole.

Fot. 9. Bałąg, kapliczka z 1868 roku, z datą zachowaną na dzwonku.

Fot. 10. Klewki, kapliczka z końca XIX wieku, z umieszczoną na dachu chorągiewką z mylącą datą 1718.

Niewiele też wiemy na temat fundatorów. Tutaj nasza wiedza ogranicza się do zaledwie kilkunastu obiektów. Czasami jest to ślad w postaci zachowanego napisu fundacyjnego, jak w kapliczkach w Baranówce (13), Bukwałdzie (136)¹⁶, Fromborku (248, 250), Lidzbarku Warmińskim (543), Bałągu (10)¹⁷, Szczęsnem (1122), Zawidach (1313). Czasami korzystamy ze wspomnień, relacji, wywiadów, kronik parafialnych czy publikacji — w ten sposób można uzupełnić historię obiektów w Bukwałdzie (135), Giętrzwadzie (265), Lesznie (541), Nowym Ramuku (714), Tomaszkowie (1153, 1156), Wrzesinie (1282)¹⁸.

Wnioski na temat czasu powstania kapliczek można formułować głównie w oparciu o zachowane w terenie obiekty, ich formę architektoniczną i analizę porównawczą. Jednak i tu napotykamy problemy. Brak wyraźnych cech stylowych, jak również wyjątkowo długie trwanie form i powielanie wzorców utrudniają datowanie za pomocą analogii stylistycznych i podobieństw / różnic formalnych, to jest metod używanych przez historyków architektury. Dobrym źródłem informacji są umieszczane na kapliczkach chorągiewki z datą budowy, czasami też z inicjałami fundatorów. Niestety pozostało ich już bardzo niewiele, część jest słabo czytelna lub zachowana w formie relikwów. Trzeba też zauważyć, iż niektóre związane są z remontem, przebudową lub odbudową — tak jak w wypadku kapliczek w Barczewie (30) czy Jedzbanku (333)¹⁹. Chorągiewka mogła również zostać użyta wtórnie po przeniesieniu ze starszej budowli lub z innego obiektu i stanowi jedynie świadectwo tradycji miejsca. Przykładem tego są kapliczki w Klewkach (426-427), w których forma architektoniczna wyraźnie przeczy dacie na zachowanej chorągiewce; o datowaniu w tym wypadku rozstrzyga analiza stylistyczna. Gorzej, jeśli brak jest materiału porównawczego, jak w przypadku

¹⁶ Tu dodatkowo obok kapliczki współczesna tablica z uzupełniającą informacją.

¹⁷ Napis zachowany na dzwonku.

¹⁸ Mirosław „Micia” Bojenko, Adam Brosch, *Kapliczki warmińskie*, Głotowo 2011, s. 270 (Bukwałd); J. Jasiński, *Maryjne kaplice...*, *op. cit.*, s. 647 (Giętrzwadź); Kronika wsi Leszno, rękopis, Ośrodek Badań Naukowych w Olsztynie, Zbiory Specjalne, R. 614; *Bożemęki Jana Kalisza*, „Postaniec Warmiński” 2003, nr 9 (Nowy Ramuk); Paweł Turowski, „Sto siedemdziesiąt trzy lata walki o mowę warmińską jednej wsi”, rękopis, Ośrodek Badań Naukowych w Olsztynie, Zbiory Specjalne, R. 465, materiały dotyczące Tomaszkowa; Kronika Parafii Świętej Marii Magdaleny we Wrzesinie, rękopis, archiwum parafialne. Za wskazówkę bibliograficzną dotyczącą Nowego Ramuka dziękuję Stanisławowi Kuprjanukowi.

¹⁹ Ewa Glabas, *Trautes heim, glück allein. Mity dom, samo szczęście*, „Borussia. Kultura, historia, literatura”, 1998, nr 16, s. 263

jednej z najstarszych kapliczek w Dobrągu (204), gdy zakres przekształceń jest trudny do zidentyfikowania — tak jak w budowlach w Gołogórze (289) i Surytach (1104), lub kiedy prosta, pozbawiona cech stylowych forma architektoniczna utrudnia analizę porównawczą — na przykład w kapliczkach w Bażynach (48, 52-53), Drwęcy (218), Gładach (279), Glebiskach (282), Kochanówce (450), Miejskiej Woli (630), Plutach (817-820). Wtedy nasze pytania często pozostają bez odpowiedzi.

Za najstarsze kapliczki warmińskie uważać można cztery budowle o bardzo skromnych, niemal pozbawionych detalu architektonicznego formach — trzy z nich mają zachowane chorągiewki z początku XVII wieku. Tak mała liczba obiektów utrudnia analizę form i wskazanie analogii, które prowadziłyby do jednoznacznych wniosków. Za najstarszą uważana jest wzniesiona na planie kwadratu, nakryta namiotowym daszkiem, dwukondygnacyjna kapliczka z Dobrągą (204). Wskazywać na to miałyby niezachowana chorągiewka z datą 1602, znana z dokumentacji konserwatorskiej²⁰. Zachowała się też fotografia z tą samą datą wyrytą na stopniu schodów²¹. Trzy pozostałe obiekty z chorągiewkami to: dwukondygnacyjna, rozczłonkowana wydatnym gzymsowaniem, przysadzista kapliczka z 1607 roku z Barczewa (27), wysoka i rozbudowana

Fot. 11-12. Dwie z grupy czterech najwcześniej datowanych kapliczek na Warmii, po lewej kapliczka z Barczewa z chorągiewką z 1607 roku, po prawej z Krzywca — z 1611 roku.

²⁰ Dobrąg, gm. Barczewo, teczka obiektu przechowywana w Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie (dalej: Archiwum WUOZ Olsztyn). Tam karty fototeki ze zdjęciami kapliczki, 1955, aut. Kazimierz Reczyński.

²¹ Karta adresowa obiektu, tzw. fiszka, 1994, aut. Z. Najdzion, Archiwum WUOZ Olsztyn.

Fot. 11

Fot. 12

Fot. 13. Reszel, kapliczka z 2. połowy XVIII wieku, na rzucie półtelipsy, o w pełni rozwiniętych formach barokowych.

Fot. 14. Mawry, kapliczka z 1800 roku, rzadko stosowany typ budowli na rzucie silnie wydłużonego prostokąta, z dachem w układzie kalenicowym.

Fot. 15. Franknowo, kapliczka z 1. połowy XIX wieku, o silnie uproszczonych formach barokowych. (cd. str. 19)

Fot. 13

Fot. 14

Fot. 15

Fot. 16

Fot. 17

Fot. 18

kapliczka z 1608 roku z Samborka (1003) oraz smukła, wysoka kapliczka w formie stupa, z 1611 roku z Krzywca (507). Skromna architektura utrudnia datowanie, zapisane zaś na chorągiewkach informacje nie zawsze są dla niego wystarczającym potwierdzeniem.

Znacznie liczniejszy zespół, choć stosunkowo niewielki w stosunku do całego zasobu (ok. 10 procent), tworzą kapliczki pochodzące z XVIII i początku XIX wieku. W stosunku do części z nich można operować typowymi dla historii architektury kategoriami stylowymi. Ważna i cenna jest grupa obiektów wznoszonych w drugiej połowie XVIII wieku, o cechach dojrzałego baroku lub baroku klasycyzującego. Do kapliczek o w pełni rozwiniętych cechach barokowych należą dwie kapliczki z Reszla (930, 935), cztery kapliczki położone przy drogach

prowadzących do sanktuarium w Stoczku Klasztornym (1077-1080), zespół piętnastu kapliczek Tajemnic Różańcowych położonych przy drodze Reszel — Święta Lipka (936-950), kapliczki w Grzędzie (308), Międzylesiu (633), Rogożu (957), Zawidach (1313). Wyróżnia je osiowa kompozycja, regularna struktura i podziały architektoniczne (niski cokół, wysoka kondygnacja ujęta parą podpór, wieńczący szczyt), teatralizacja środków wyrazu (świątlocieniowe, rozdrobnione podziały gzymsów, zwielokrotnione, kulisowo ustawione pilastry), barokowy detal (półkoliste lub trójkątne szczyty, falujące linie gzymsów i spływów). Uproszczoną strukturę elewacji ma kapliczka w Mawrach (620), założona na planie silnie wydłużonego prostokąta, z wysokim profilowanym gzymsiem pod dachem w układzie kalenicowym. Późną kontynuacją powyższych wzorów, stanowiącą dowód na długie trwanie tradycji, jest kapliczka z 1868 roku w Kominkach (460). Do formy planów barokowych budowli odwołują się kapliczki założone na planie półkola czy półtelipsy, z niższą, nakrytą odrębnym dachem apsydą. Do tego typu należą obiekty w Białej Woli (64), Kłębowie (434), Wapniku (1188), Wilczkowie (1211). Odrębną grupę tworzą kapliczki, w których dzięki zastosowaniu pojedynczych elementów — pilastrów, półkolumn, gzymsów, półkolistych szczytów — o znacznie jednak uproszczonych, czasami ciężkich, jeśli wręcz nie topornych formach odnajdujemy dalekie echo barokowej stylistyki, wykorzystanej bez głębszego zrozumienia jej architektonicznej logiki. Można tu wskazać między innymi kapliczki we Franknowie (240), Jezioranach (345), Kłębowie (435), Tłokowie (1139), Wilkiewmach (1227).

Dwie monumentalne kapliczki z około połowy XVIII wieku w Dobrym Mieście (212) i Ornecie (739), nietynkowane, wzniesione z czerwonej cegły licowej, materiałem i kompozycją elewacji frontowej nawiązują do warmińskiej architektury sakralnej z tego okresu, tak zwanego baroku ceglanego (kościół Świętego Krzyża w Braniewie, kościoły w Głotowie, Międzyzlesiu, Ramsowie).

Liczną grupę stanowią budowle operujące skrajnie uproszczonymi formami charakterystycznymi dla epoki, o jednorodnej, słabo rozczłonkowanej bryle, nakryte najczęściej dachem dwuspadowym, z pojedynczą niszą w korpusie i ewentualnie drugą, mniejszą w szczycie, często oddzielnym charakterystycznym, fałście wygiętym gzymsem. Reprezentatywna dla grupy jest datowana kapliczka w Knopinie (446) z 1745 roku; należy też tu wymienić kapliczki, po części datowane, w Dercu (188), Knipach (443), Kochanówce (447), Lekitach (537) z 1800 roku, Najdymowie (662) z 1848 roku, Nowych Włókach (708), Radoście (885) — o przebudowanym dachu, Starych Włókach (1053), Świętkach (1124, 1126). Wzorzec ten zaowocował powszechnie stosowanym aż do początków XX wieku typem kapliczki, pozbawionej najczęściej charakterystycznego, falistego łuku, jednak nawiązującej do pierwowzoru strukturą i rozczłonkowaniem bryły. Późnym przykładem jest kapliczka w Świękitach (1133) z 1900 roku. Swego rodzaju modyfikacją typu, pojawiającą się na przełomie XVIII i XIX wieku, a uzyskaną przez rozbudowanie struktury, jest budowla ze znacznie bardziej rozczłonkowaną, dwukondygnacyjną bryłą, o kondygnacjach przedzielonych wyodrębnionymi gzymсами lub zróżnicowanych wielkością. Należy tu wy-

Fot. 16. Wilczkowo, kapliczka z przełomu XVIII i XIX wieku, z typową dla czasów baroku półkolistą apsydą.

Fot. 17. Kominki, kapliczka z 1868 roku, przykład późnej realizacji form barokowych.

Fot. 18. Orneta, nietypowa dla czasów baroku kapliczka z 1753 roku, z czerwonej cegły licowej, wpisująca się jednak w warmiński pejzaż sakralny tego okresu.

Fot. 19. Knopin, kapliczka z 1745 roku, o uproszczonych formach charakterystycznych dla epoki baroku.

Fot. 20. Świękity, kapliczka z 1900 roku, o cechach barokowych — późne świadectwo trwania tradycji

Fot. 19

Fot. 20

Fot. 21. Lutry, kapliczka z 1722 roku, przykład typu budowli założonej na rzucie wydłużonego prostokąta, z dachem kalenicowym o asymetrycznych połaciach.

Fot. 22. Smolajny, kapliczka z końca XVIII wieku, w formie słupa na rzucie kwadratu.

Fot. 23. Skolity, kapliczka z XVIII wieku, przykład jednego z powszechnych typów budowli o zwartej bryle, tutaj dwukondygnacyjnej. (cd. str. 21)

mienić kapliczki w Barczewie (31), Butrynach (139) z 1808 roku, Frączkach (244) z 1819 roku. Kolejnym typem budowli sięgającym XVIII wieku (najstarsze obiekty znajdujemy jeszcze w pierwszej połowie tego stulecia) jest kapliczka założona na planie kwadratu, z jedną lub dwiema niszami, nakryta dachem w układzie kalenicowym, o dwóch asymetrycznych połaciach, z silnie zredukowaną połacią przednią. Do tego typu należy kapliczka w Lutrach (569) z 1722 roku, dwie obecnie przebudowane kapliczki w Głotowie — (283) z 1742 i (285) z 1767 roku, jak również zdegradowana niewłaściwie przeprowadzonymi pracami remontowymi kapliczka w Łomach (598).

Kapliczki w formie słupa występują na Warmii rzadko, choć może to być jedna ze starszych form, spotykana już od początku XVII wieku (wspomniana kapliczka z Krzywca z 1611 roku). Kapliczki słupowe są charakterystyczne dla XVIII i początków XIX wieku. Występują w dwóch odmianach, częstszej na planie kwadratu — w Biedkowie (72), Fromborku (250) z 1823 roku, Gietrzwałdzie (264), Konradowie (466-467), Smolajnach (1033), rzadziej na planie koła — w Dąbrówce (179), Jankowie (329), Trękusie (1160) z 1792 roku.

Obiekty z przełomu wieków XVIII i XIX w Braniewie (115, 117) i Krekolach (488) tworzą niewielką grupę kapliczek o cechach klasycyzujących, zakom-

Fot. 21

Fot. 22

Fot. 23

Fot. 24

ponowanych w formie aediculi z pilastrami lub narożnymi filarami i trójkątnym tympanonem. Formę wyjątkową na Warmii, choć spotykaną w innych regionach Polski, ma kapliczka z 1786 roku w Brąswardzie (119), założona na planie kwadratu, z szerszym od korpusu, czterospadowym dachem, wspartym na narożnych drewnianych słupach z zastrzałami.

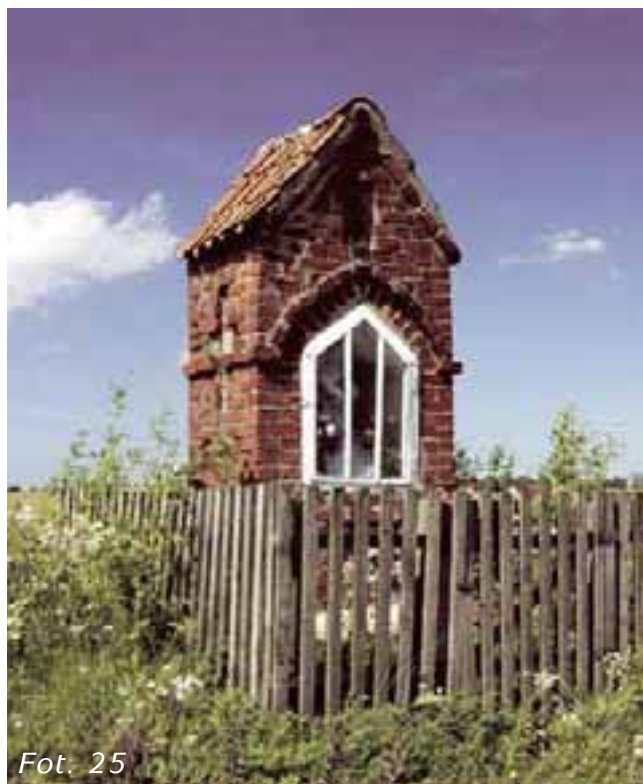
Niezwykły wprost wzrost liczby obiektów (niemal 90 procent zachowanego zasobu) oraz nowe formy przyniósł wiek XIX, a zwłaszcza jego druga połowa, kiedy to pojawia się najbardziej charakterystyczna i utożsamiana z warmińskim pejzażem kapliczka z czerwonej cegły licowej.

Tradycyjne i nowe formy występują równolegle. W wieku XIX nadal kontynuowany jest znany od XVIII wieku typ budowli o jednorodnej, słabo rozczłonkowanej bryle i skromnym detalu. Ulega on przy tym różnym modyfikacjom (zmiana kształtu zamknięcia otworów, wzbogacenie elewacji bocznych o płytkie nisze czy blendy), czasami znacznie odbiegającym od wzorca (użycie cegły licowej, wprowadzenie dachu wielospadowego w miejsce dwuspadowego). Jednak struktura bryły pozostaje ta sama. Wiele przykładów tego typu znajdzie czytelnik w katalogu, tutaj można wymienić choćby kapliczki w Bornitach (107, 110), Dercu (189, 191-194), Kramarzewie (477-478, 480), Krokowie (489-490), Lubiance (546-547), Łoźniku (610), Mingajnach (642, 644-645), Pawłach (776), Ramsowie (911), Rogózu (958), Warkążach (1195). Kontynuację znalazł też typ budowli z dachem jednospadowym, ale nie jest to liczna grupa. Można tu wymienić kapliczki w Babiaku (9), Białczynie (66-67), Bukwałdzie (135).

Fot. 24. Jankowo, kapliczka z XVIII wieku, przykład rzadko występującego typu budowli na planie koła.

Fot. 25. Krokowo, kapliczka z XIX wieku, z czerwonej cegły licowej, przykład powszechnego typu budowli o zwartej i jednorodnej bryle, kontynuującej wzorce znane już od połowy XVIII wieku.

Fot. 26. Mingajny, kapliczka z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, o cechach zbliżonych do prezentowanej obok kapliczki z Krokowa.

Fot. 25

Fot. 26

Fot. 27. Kikity, kapliczka z 1852 roku, najstarsza datowana budowla z neogotyckim detalem.

Fot. 28. Franknowo, neogotycka kapliczka z 4. ćwierci XIX wieku, wzniesiona z cegły licowej, z użyciem elementów tynkowanych.

Fot. 29. Frombork, kapliczka z 1894 roku, o wysmakowanych architektonicznych formach, wzniesiona dla upamiętnienia biskupa warmińskiego Józefa Geritza.

Fot. 27

W 2. połowie XIX wieku pojawia się grupa budowli o cechach neogotyckich, początkowo o skromnych, później o rozbudowanych i zróżnicowanych formach. Sama budowla często staje się bardziej strzelista, kilkunadcygnacyjna, kryta dachem wielospadowym, wzbogacona o detal neogotycki (ostre łuki, sterczyzny, kwiatony, maswerki, skarpy) lub formy zdobnicze wywodzące się z architektury wiejskiej (fryzy z ukośnych cegieł lub kostkowe). Są to obiekty zarówno tynkowane, jak i wznoszone z czerwonej cegły licowej bądź łączące oba te materiały. Najstarszą, zachowaną budowlą z neogotyckim detalem — niszą zamkniętą łukiem ostrym — jest kapliczka w Kikicach (412) z 1852 roku. Niewielką, ale wyróżniającą się grupę stanowią neogotyckie kapliczki o dekoracyjnych, rozbudowanych formach odwołujących się w większym stopniu do kamiennego gotyku francuskiego niż do powszechnego na Warmii gotyku ceglanego. Należą do nich zarówno starannie opracowane w kamieniu, o wysokiej wartości artystycznej kapliczki w Baranówce (13) czy we Fromborku (248), jak i tynkowane lub wznoszone z użyciem cegły licowej i tynku malownicze kapliczki w Barczewie (29), Franknowie (233, 238-239, 243), Kierwinach (398), Orzechowie (742) — nawiązująca do gotyckiego tryptyku, Sarnowie (1012), Świętniku (1135), Tolnikach Wielkich (1149, 1151), Wińcu (1228).

Dużą grupę tworzą kapliczki wznoszone z czerwonej cegły licowej, o mniej lub bardziej rozbudowanej architekturze, w których wyróżnikiem jest materiał elewacyjny, natomiast w repertuarze form często pojawia się detal neogotycki. Formy te kontynuowane były z powodzeniem w pierwszej połowie następnego

Fot. 28

Fot. 29

stulecia. Można w tej grupie wyróżnić kilka typów, choć zjawiskiem charakterystycznym i utrudniającym klasyfikację jest różnorodność i przenikanie form. Spotykamy budowle o zwartej, jednorodnej bryle, jednokondygnacyjne, z dominującą niszą o zróżnicowanych wykrojach w elewacji frontowej (łuk ostry, pełny, odcinkowy), opięte półfilarkami lub skarpami, zwieńczone sterczynami lub schodkowymi szczytami — są to na przykład kapliczki w Barku (34), Bartągu (37), Dąbrowie (173), Długołęce (203), Drwęczynie (221), Dywitach (224), Ełdych Wielkich (232), Garzewku (255), Głotowie (284), Jedzbarku (333), Klonach (430), Lidzbarku Warmińskim (543-544), Sułowie (1098), Szczęsnem (1118). Kapliczki dwukondygnacyjne, o podobnej kompozycji elewacji, często z prześwitem w górnej części, znajdują się między innymi w Barczewku (22), Bartągu (36), Cerkiewniku (150), Dywitach (226), Giławach (277), Gotkach (296), Gutkowie (314, 318-319), Jedzbarku (332), Kabornie (369), Klewkach (426-427), Szczęsnem (1119-1120), Tuławkach (1171), Zalbkach (1308). Kolejnym typem są wysokie, smukłe, jednokondygnacyjne budowle na wysokim cokole, rozczłonkowane gzymsami; znajdują się między innymi w Biskupcu (95), Bukwałdzie (136), Gutkowie (315), Wilczkowie (1215), Zawidach (1314). Spotykamy też kapliczki dwu- lub trzykondygnacyjne, o smukłych sylwetkach, silnie rozczłonkowane niszami i blendami, z prześwitem w górnej kondygnacji, jak te w Bogdanach (104), Chaberkowie (152), Demitach (187), Dorotowie (214), Giedajtach (259), Gotkach (293), Prejłowie (860), Szafstrach (1110), Unieszewie (1173), Worytach (1259). Obiekty klasyfikować można przez analogie struktury architektonicznej czy przez podkreślenie tendencji do specjalnego potraktowania wybranej części budowli. W ten sposób można wyróżnić budowle o rozbudowanych formach dachu — kapliczki w Gryźlinach (305) i Łąsach (576) z naczółkiem w elewacji frontowej, najeżone sterczynami kapliczki w Babiaku (7), Sętału (1018, 1022), Wrzesinie (1284) czy zwieńczoną latarnią kapliczkę (522) w Lamkowie.

Od początku XX wieku pojawia się też detal o zgeometryzowanych formach, nawiązujących do trendów panujących wówczas w architekturze — między innymi kapliczkach w Bartołtach (46), Błudowie (103), Ramsowie (908-909), Rogiedlach (952).

W tym miejscu warto też wspomnieć o kapliczkach-pomnikach wojennych, stawianych w celu upamiętnienia mieszkańców parafii czy miejscowości

Fot. 30. Runowo, kapliczka z 1879 roku, o zwartej, jednorodnej i skromnie zdobionej detalem bryle.

Fot. 31. Różynka, kapliczka z 1902 roku, o zwartej, jednorodnej bryle i dekoracyjnym schodkowym szczycie.

Fot. 32. Zawidy, kapliczka z końca XIX wieku, o smukłej, jednokondygnacyjnej bryle na wysokim cokole. (cd. str. 24)

Fot. 30

Fot. 31

Fot. 32

Fot. 33

Fot. 34

Fot. 35

Fot. 33. Unieszewo, kapliczka z 1867 roku, trójkondygnacyjna, o smukłej sylwecie silnie rozczłonkowanej niszami i blendami.

Fot. 34. Gryźliny, kapliczka z przełomu XIX i XX wieku, o rozbudowanej sylwecie i dachu naczółkowym.

Fot. 35. Rogiedle, kapliczka z 1920 roku, o nietypowej, kubizowanej formie korespondującej z modernistycznym budynkiem sąsiedniej plebanii.

Fot. 36ab. Biesowo, kapliczka z końca XIX wieku, z ludowymi drewnianymi rzeźbami (po lewej) i obecnie, z pustymi niszami (po prawej).

Fot. 37. Tolkowiec, pomnik poległych w pierwszej wojnie światowej wzniesiony w formie kapliczki, której funkcje obecnie pełni.

poległych na frontach pierwszej wojny światowej. Przybierając formę kapliczki — obiektu kultowego, miały przede wszystkim upamiętniać zmarłych, czyli pełnić funkcje kommemoratywne. Z kapliczkami łączyły je forma architektoniczna — choć z upodobaniem do form neobarokowych — oraz przedstawienia sakralne, przy czym te ostatnie związane były z symboliką śmierci i zmartwychwstania (Chrystus Miłosierny lub Zmartwychwstały, Pietà). Charakterystyczne było dla nich używanie form neobarokowych lub kamienia ciosanego w partiach detalu. Zaopatrywano je w charakterystyczne elementy nawiązujące do symboliki żołnierskiej, to jest przedstawienie Krzyża Żelaznego, niemieckiego, wojennego odznaczenia wojskowego; czasami też umieszczano na nich tablice z nazwiskami poległych. Po 1945 roku, po usunięciu symboli wojennych, łatwo było zatrzeć funkcję kommemoratywną, a wyeksponować kultową, tak skutecznie, iż odczytanie tej pierwszej jest możliwe jedynie na podstawie zdjęć archiwalnych. W niniejszej pracy rozpoznano w ten sposób pomniki wojenne — kapliczki w Biesowie, Błudowie, Długoborze, Lubominie, Lutrach i Tolkowcu, lecz w związku z pierwotnie pełnioną przez nie funkcją nie ujęto ich w katalogu. Wyjątek uczyniono jedynie dla kapliczki dzwonniczkowej (92) w Biesówku — wydaje się, iż funkcja kultowa była w jej wypadku pierwotna w stosunku do upamiętnienia (drewniana tablica z nazwiskami poległych niewyeksponowana, umieszczona w blendzie bocznej, prawdopodobnie wtórnie).

Najważniejszym elementem kapliczek, a nawet istotą ich funkcjonowania są przedstawienia religijne — Chrystusa, Marii, świętych, popularnych typów ikonograficznych — dla których sama budowla stanowi w zasadzie architektoniczną oprawę. Niestety oryginalne wyposażenie warmińskich kapliczek do dzisiaj zachowało się tylko w nielicznych przypadkach. Czasami zastępowane jest współczesnymi figurkami Marii lub świętych, ale często też nisze pozostają puste. I to jest najsmutniejszy widok. Skąpych informacji na temat rodzaju przedstawień dostarczają nam archiwalne przekazy ikonograficzne, dokumentacje konserwatorskie i muzealne²². Źródłem wiedzy jest również zespół rzeźby ludowej pochodzącej z warmińskich kapliczek zgromadzony w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie²³; zdarza się wszak, że brakuje informacji o miejscu pochodzenia obiektu, co sprawia, iż mamy ogólną wiedzę na temat ikonografii, ale nie możemy powiązać poszczegól-

Fot. 36 a

Fot. 36 b

Fot. 37

²² Prusy Wschodnie. Dokumentacja historycznej prowincji. Zbiory fotograficzne dawnego Urzędu Konserwatora Zabytków w Królewcu, wydawnictwo multimedialne, Instytut Sztuki PAN, Warszawa 2006; karty ewidencji zabytków architektury i budownictwa, Archiwum WUOZ w Olsztynie; karty obiektów architektury i budownictwa ludowego, Archiwum Dokumentacji Naukowej Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

²³ D. Góralowa, *Warmińska rzeźba ludowa*

gólnych przedstawień z konkretnymi miejscowościami i budowlami. Materiał źródłowy oraz obiekty zachowane w zbiorach i in situ pozwalają na określenie popularnych wątków ikonograficznych. Dominowały przedstawienia chrystologiczne i maryjne. Wśród tych wyobrażeń znajdowały się krucyfiksy, grupy Ukrzyżowania (Chrystus na krzyżu z towarzyszącymi mu świętym Janem Ewangelistą i Marią), przedstawienia arma Christi, Piety, Matki Boskiej z Dzieciątkiem, Matki Boskiej w typie Immaculaty. Katalog ten uzupełnia grupa świętych wspomoczenieli, mających chronić przed pożarem (Florian), powodzią (Jan Nepomucen), zarazą (Roch), strzec od ciężkich chorób (Walenty), pomóc w odnalezieniu zguby (Antoni Padewski). Zdarzały się też przedstawienia Trójcy Świętej czy świętych niewiast — Heleny, Barbary, Katarzyny Aleksandryjskiej.

Większość historycznego wyposażenia warmińskich kapliczek pochodzi z XIX i XX wieku, do nielicznych należą wcześniejsze przedstawienia barokowe czy nawet gotyckie, kiedy starsza rzeźba trafiała wtórnie do kapliczki. Ciekawa i cenna późnogotycka rzeźba Chrystusa z kapliczki w Praslitach została zabezpieczona w zbiorach dobromiejskiej kolegiaty. Interesującym przypadkiem odwoływania się do wcześniejszych wzorców była rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem w Rogożu (niezachowana), uważana za dzieło późnogotyckie z początku XVI wieku, czę-

Fot. 38. Barokowy krucyfiks w niszy kapliczki w Orniecie.

Fot. 39. Ludowa drewniana rzeźba świętego Jana Nepomucena w jednej z warmińskich kapliczek.

Fot. 40. Późnogotycka rzeźba Chrystusa, wcześniej w kapliczce w Praslitach.

Fot. 41. Zachowane niemal w całości przedstawienie arma Christi w jednej z warmińskich kapliczek.

Fot. 38

Fot. 39

Fot. 40

Fot. 41

Fot. 42. Biskupiec, metalowa polichromowana plakieta z przedstawieniem Trójcy Świętej.

Fot. 43. Dywity, rzeźbiarskie przedstawienie Piety.

Fot. 42

Fot. 43

ściowo przerzeźbione i przemalowane na początku XVII wieku, lub za powstałą w tym czasie kopię naśladowującą rzeźbę gotycką²⁴. Do cennych przedstawień barokowych należą: zespół piętnastu wykutych w kamieniu płaskorzeźb z przedstawieniami Tajemnic Różańcowych, umieszczonych w kapliczkach przy drodze pielgrzymkowej z Reszla do Świętej Lipki, wykonanych około 1734 roku przez dwóch warmińskich snycerzy: Jana Freya z Braniewa i Jana Chrystiana Schmidta z Reszla²⁵, cztery drewniane rzeźby umieszczone w kapliczkach przy sanktuarium pielgrzymkowym w Stoczku Klasztornym, z których dwie — Immaculata z 1752 i Matka Boska z Dzieciątkiem z 1749 roku (obecnie w nowej kapliczce) — są z pewnością dziełem Krzysztofa Perwangera²⁶. Temuż Perwangerowi przypisywana jest, zachowana tylko w części, płaskorzeźbiona grupa identyfikowana jako przedstawienie Koronacji Najświętszej Marii Panny z kapliczki w Drwęczynie²⁷. Zdarzają się też rzeźby o dobrym poziomie snycerki i wyrazie artystycznym, niewzmiankowane dotychczas w literaturze. Należy do nich dynamiczna figura Marii z Dzieciątkiem w Bieniewie czy interesująca, dobrej klasy figura Immaculaty w Biskupcu. Wśród zachowanych in situ przykładów osiemnastowiecznej rzeźby znajdują się głównie krucyfiksy — w kapliczkach w Bornitach, Długoborze, Głotowie, Mawrach, Ornecie, lub przedstawienia maryjne — w Karszewie czy Krośnie.

W XIX i XX wieku funkcjonowały równoległe dwa nurty. Popularne były drewniane i polichromowane figury świętych wykonywane przez lokalnych twórców wiejskich. Ich poziom i wyraz artystyczny, uwarunkowane talentem i możliwościami warsztatowymi, oscylowały od naiwnych, czasem nawet prymitywnych wyobrażeń, poprzez przedstawienia nawiązujące w sposób uproszczony do barokowej snycerki, aż po dzieła dobre warsztatowo²⁸. Twórcy w znakomitej większości byli anonimowi, znani nam są tylko nieliczni, między innymi Józef Weinert (1861-1937) ze Stanclewa oraz Józef Kupczyk (1849-1911) z Bartąga²⁹. Od około połowy XIX wieku popularne stają się nawiązujące do stylów historycznych figury i plakiety, często importowane z głębi Niemiec, wykonywane seryjnie przez duże firmy rzemieślnicze.

²⁴ Tadeusz Chrzanowski, *Przewodnik po zabytkowych kościołach północnej Warmii*, Olsztyn 1978, s. 143.

²⁵ Andrzej Rzempotuch, *Przewodnik po zabytkach sztuki dawnych Prus Wschodnich*, Olsztyn 1992, s. 67.

²⁶ Andrzej Rzempotuch, *Krzysztof Perwanger (1708–1764). Działalność artystyczna na Warmii i w Prusach Królewskich*, „Rocznik Olsztyński”, R. XVII: 1997, s. 253–291.

²⁷ Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Seria Nowa, t. II: *Województwo elbląskie*, z. 1: *Braniewo, Frombork, Orneta i okolice*, oprac. Marian Arsztyński, Marian Kutzner, Warszawa 1980, s. 43.

²⁸ Zob. D. Góralowa, *Warmińska rzeźba ludowa*, op. cit., il. 6, 44, 45, 51, 57, 58.

²⁹ *Ibidem*, s. 9–10.

Niegdyś powszechne w kapliczkach ze względu na swą dostępność, dzisiaj należą do rzadkości. Wśród zachowanych warto wymienić figury w Babiaku (4), Dywitach (224), Kolnie (454-455), Marcinkowie (619) oraz polichromowane metalowe plakiety w Biskupcu (95).

Kapliczka warmińska jako budowla związana z kultem religijnym wymaga zaakcentowania wydzielonego obszaru sacrum. Przestrzeń tę uzyskiwano, aranżując odpowiednio otoczenie kapliczki, wyznaczano również ekspozycję widokową. Służyły temu nasadzenia drzew i krzewów, ogrodzenie, ukształtowanie terenu. Kapliczki budowano na skarpach przydrożnych, jak w Brąswałdzie (120), Bukwałdzie (135), Polejkach (840), Rzecku (998-999), kształtowanych tarasach ziemnych w Giedajtach (259), Nowym Marcinkowie (699), na terenach płaskich otaczano ogrodzeniem. W otoczeniu ważną rolę spełniała zieleń. Kapliczkom najczęściej towarzyszyły drzewa liściaste, sadzone wokół symetrycznie w liczbie dwóch lub czterech sztuk — lipa drobnolistna, rzadziej klon pospolity, sporadycznie dąb szypułkowy, grab pospolity, żywotnik. Stosowano też krzewy, zazwyczaj lilak pospolity (popularnie zwany bzem), znacznie rzadziej dziką różę lub głóg. Oprócz nasadzeń z drzew i krzewów częste były rabaty kwiatowe, zarówno z roślin jedno-, jak i wielorocznych, o składzie typowym dla ogrodów

Fot. 44. Rzeck, kapliczka z przełomu XIX i XX wieku, z zachowanym historycznym sposobem aranżacji otoczenia — położona na skarpie, otoczona drzewami.

Fot. 45. Stoczek, kapliczka wśród pól, otoczona przez cztery lipy — ważny akcent w krajobrazie.

Fot. 44

Fot. 45

Fot. 46ab. Babiak, kapliczka z 1. połowy XIX wieku, przed (po lewej) i po remoncie zacierającym autentyczność budowli poprzez użycie współczesnych materiałów (po prawej).

Fot. 47ab. Jonkowo, kapliczka z XVIII wieku przed (po lewej) i po remoncie (po prawej), pozbawiona oryginalnych tynków elewacji.

Fot. 48ab. Stryjewe, kapliczka z XIX wieku przed (po lewej) i po wycięciu towarzyszących jej drzew (po prawej).

Fot. 46 a

Fot. 46 b

Fot. 47 a

Fot. 47 b

Fot. 48 a

Fot. 48 b

wiejskich (peonie, irysy, floksy, astry, margerytki, bratki, lilie, funkie, goździki, paprocie, konwalie, aksamitki)³⁰. Kapliczki miały czytelną ekspozycję widokową. Wraz z zielenią widoczne były z wnętrza wsi lub z wiejskiej ulicy, jak również z daleka w krajobrazie otwartym.

Przemiany ostatnich sześćdziesięciu pięciu lat — powojenna wymiana ludności, przerwanie ciągłości kulturowej, zmiany własnościowe, a w końcu laicyzacja życia — sprawiają, że kapliczki zaczynają znikać z naszego krajobrazu. Pozostawione przy opuszczonych gospodarstwach i drogach lub zaniebywane przez obecnych użytkowników, niszczeją i popadają w ruinę. Z wielu z nich zniknęły zabytkowe rzeźby. Niepokojącym zjawiskiem jest też brak zrozumienia dla autentyzmu i wartości historycznych kapliczek, które zapisa-

ne są w strukturze budowlanej i materiale. Do najczęstszych błędów przy pracach remontowych należy używanie współczesnych tynków i farb, malowanie cegły i spoiny, uzupełnianie tynków i spoin silnymi zaprawami cementowymi, stosowanie betonowej opaski wokół cokołu, wycinanie drzew. Zabiegi takie prowadzą do degradacji budowli. Tak się stało między innymi w wypadku kapliczek w Babiaku (6), Frączkach (247), Stępiu (1071), Wilczkowie (1214), Żardenikach (1321). Błędem jest również zmiana historycznego wyglądu zgodnie z własnymi wyobrażeniami, czyli eksponowanie ceglanych elewacji w kapliczkach pierwotnie tynkowanych i odwrotnie — przykładem niech będą kapliczki w Barczewku (18) i Jonkowie (358). Niemalże plagą nazwać można przekształcanie otoczenia kapliczek i usuwanie drzew. Wymiana nawierzchni (chodniki z polbruku w miejsce dawnych nawierzchni ziemnych), wymiana roślinności (iglaki w miejsce dawnych drzew liściastych), wycinanie drzew i krzewów (pustka w miejsce świadomej kompozycji) — to wszystko przejawy źle rozumianej dbałości prowadzącej do zniszczenia walorów krajobrazowych kapliczki i jej otoczenia. Jednym z najbardziej wymownych przykładów tego rodzaju „pielęgnacji” może być kapliczka w Stryjewie (1082), wcześniej z drzewami po bokach i ławeczką dla wiernych, obecnie samotna w pustym, wyczyszczonym krajobrazie. Przesłanianie kapliczek tablicami reklamowymi czy informacyjnymi na pewno nie służy ich właściwej ekspozycji.

³⁰ Marzena Zwierowicz, „Analiza otoczenia kapliczek warmińskich”, maszynopis, Olsztyn 2010.

Przez dziesiątki lat, a nawet stulecia kapliczki były widowym znakiem odrębności Warmii, wyrazem pobożności i kultury materialnej Warmiaków. Dzisiaj, pozbawione często swojej pierwotnej funkcji religijnej, stają się ważnym zjawiskiem krajobrazu kulturowego, szczególnym znakiem tożsamości regionu.

Jesteśmy w stanie ocalić klimat i piękno starej kapliczki. Służy temu pozostawianie wszelkich śladów historii, stosowanie przy remontach materiałów budowlanych o charakterze zbliżonym do historycznych, uzupełnianie roślinności wcześniej stosowanymi gatunkami. Starania podejmowane zarówno przez osoby prywatne, jak i przez instytucje pozwalają mieć nadzieję na ocalenie przynajmniej części tego cennego zasobu³¹.

Fot. 49. Nowe Włóki, kapliczka z 1. połowy XIX wieku, otoczona przez rabaty z kwiatów tradycyjnie występujących w wiejskich ogródkach.

Fot. 50ab. Barczewko, przywrócona krajobrazowi kapliczka na kolonii wsi — przed (po lewej) i po remoncie (po prawej).

³¹ Wypada tu chociażby wymienić program Starostwa Powiatowego w Olsztynie „Ratujmy kapliczki warmińskie” oraz podejmowane przy tej okazji działania inwestycyjne i edukacyjne, jak również działania prywatnych właścicieli odpowiednio dbających o kapliczkę — czego przykładem jest kapliczka w Garzewku (254) — a nawet kontynuujących tradycję i wznoszących zupełnie nowe obiekty (kapliczka na kolonii w Wilczkowie).

Fot. 49

Fot. 50 a

Fot. 50 b

Fot. 51. Wilczkowo, kapliczka na kolonii wsi wybudowana w 2010 roku, świadectwo żywej tradycji religijnej i kontynuacji form architektonicznych.

KATALOG

Augustyny

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Kapliczka (1) z końca XIX wieku, położona przy drodze do Chwałęcina, murowana z czerwonej cegły licowej, o zwartej, jednorodnej bryle, nakryta dachem dwuspadowym. Elewacje rozczłonkowane przez ceglane gzymsy i ostrołukowe otwory — w elewacji frontowej głęboka, uskokowa niszka, w szczycie i w elewacjach bocznych blendy; dodatkowo małe ptyciny w kształcie krzyża.

1

Babiak

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, kościół Świętych Augustyna i Anny, we wsi i w okolicy osiem kapliczek (2-9). Do najstarszych we wsi należy kapliczka (2) z końca XVIII wieku położona w sąsiedztwie domu nr 15, tynkowana, o typowej dla tego okresu formie i proporcjach — niskiej, wręcz przysadzistej bryle z szerokim cokołem, niewielkimi, arkadowymi niszami na figury oraz trójkątnym szczytem o profilowanych krawędziach wspartych na odcinkach gzymsu. Niewiele młodsza, bo z 1. połowy XIX wieku, jest kapliczka (6) przy domu nr 31, co trudno dzisiaj zauważyć z uwagi na efekt prac remontowych. Z pewnością ważne ze względu na znaczącą rolę w przestrzeni publicznej i w życiu społecznym wsi są dwie kapliczki (3-4) położone w sąsiedztwie kościoła, z 1890 roku (chorągiewki na dachach). Wzniesione z czerwonej cegły, dwukondygnacyjne, o analogicznych, neogotyckich formach architektonicznych, zwieńczone sterczynami. Pierwsza z nich maryjna, druga poświęcona świętemu Józefowi

3

4

2

5

6

— w każdej dla figury głęboka nisza w I kondygnacji, w szczycie prześwit, w nim krucyfiks (zwyczajowo umieszczano tam dzwonek, tu zbędny z uwagi na dzwony kościelne). Wcześniej obsadzone lipami (pozostały pojedyncze drzewa). Trzy kapliczki (5, 7-8) o zróżnicowanych formach architektonicznych, wzniesione pod koniec XIX lub na początku XX wieku, to: kapliczka (5) przy domu nr 29, ceglana, wtórnie pomalowana białą farbą, z odbudowanym dachem, kapliczka (7) przy drodze do Runowa z dachem najeżonym sterczynami i kapliczka (8) przy drodze prowadzącej do Drwęcy; obecny wygląd tej ostatniej jest efektem prac remontowych z 1998 roku (chorągiewka na dachu). Warto zwrócić uwagę, iż starym zwyczajem nadal towarzyszą jej cztery lipy. Na kolonii kapliczka (9) w formie prostopadłościennego słupa, nakryta dachem pulpitowym, nawiązująca do barokowego typu z dachem w układzie kalenicowym o dłuższej tylnej połaci; w elewacji frontowej dwie zróżnicowane wielkością wnęki, fryz z ukośnych cegieł i płyciny w formie krzyży.

Bałog

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Kapliczka (10) z 1868 roku (data na dzwonku), usytuowana w centrum wsi, murowana, tynkowana. U dołu nisza zamknięta łukiem pełnym, nad nią oszklona blenda z krucyfiksem, u góry prześwit z dzwonkiem, którego dźwięk informował o ważnych wydarzeniach, zbierał na modlitwę o określonych porach dnia.

Baranówka

gm. Frombork, pow. braniewski

Trzy kapliczki (11-13) na terenie dawnego folwarku kapituły warmińskiej. Kapliczka (13) z 1875 roku ufundowana przez P. Marquardta (na elewacji tylnej cokołu blenda z inskrypcją), o architekturze odwołującej się do wzorów gotyku kamiennego, stoi na osi dworu, w malowniczym krajobrazie z jarem i wzgórzem z dawnym grodziskiem pruskim. Na wysokim, boniowanym

cokole neogotycki, ażurowy baldachim; kolumny arkad dźwigają trójlistne łuki zwieńczone wimpergami. Pod baldachimem figura Marii. W ostatnich latach przeprowadzono remont połączony z rekonstrukcją części elementów. Forma kapliczki świadczy o wysokim statusie i o smaku artystycznym fundatora, który zapewne (nieodnotowany w publikacjach) związany był z kapitułą warmińską. Dwie pozostałe kapliczki (11-12) ustawione obok siebie. Pierwsza (11) dzwonnickowa, być może z lat trzydziestych XX wieku, w formie wysokiego słupa na planie kwadratu, z wejściem do środka, nakryta dachem czterospadowym. Druga (12) z ostatniej ćwierci XIX wieku, o smukłej sylwecie korpusu, z wysokim, boniowanym cokotem, w elewacji frontowej ostrołukowa nisz. Nakryta dachem dwuspadowym o wybrzuszonych połaciach, elementem dekoracyjnym są wspierające go na narożnikach konsolki.

11

12

Barcikowo

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Trzy kapliczki: dwie we wsi (14-15), jedna na kolonii (16). Wysoka kapliczka dzwonnickowa (14) z końca XIX wieku, położona w centrum wsi, trójkondygnacyjna, z prześwitem w ostatniej kondygnacji. Wzniesiona na kamiennej podmurówce, zapewne z cegły licowej, wtórnie otynkowana szarym tynkiem cementowym, obecnie pozbawiona figur i dzwonka. Pozostałe dwie kapliczki z początku XX wieku, z czerwonej cegły licowej. Kapliczka we wsi (15) ze schodkowym szczytem i ostrołukową wnęką na figurę, kapliczka na kolonii (16) z głęboką wnęką zamkniętą łukiem pełnym i płyciną w kształcie krzyża w szczycie.

14

15

16

17

18

19

20

Barczewko

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Wież parafialna, miejsce pierwszej lokacji miasta Barczewo (1325), kościół Świętych Wawrzyńca i Katarzyny, z końca XIX wieku. We wsi i okolicach dziesięć kapliczek (17-26). Do najstarszych zdaje się należeć kapliczka (18) przy domu nr 9, prosta w formie i pozbawiona ewidentnych cech stylowych, jednak o bryle i proporcjach charakterystycznych dla przełomu XVIII i XIX wieku. Jej pierwotną formę zatarły przeprowadzone ostatnio prace remontowe. Usunięcie tynków i błędna ekspozycja elewacji z cegły licowej wprowadziły stylistykę charakterystyczną dla 2. połowy wieku XIX. Przed kościołem kapliczka (21) o formach neogotyckich (podobnie jak pobliska świątynia), najbardziej reprezentacyjna z liczby zachowanych we wsi i na koloniach, do niedawna obsadzona lipami. W elewacji frontowej głęboka nisza zamknięta łukiem ostrym, w niej figura Marii z Dzieciątkiem; w płytkiej blendzie w elewacji tylnej krucyfiks. Pozostałe kapliczki pochodzą z końca XIX lub

początku XX wieku. Dwie datowane: kapliczka (20) przy domu nr 68 z ciekawą chorągiewką w formie słońca i datą 1914 oraz kapliczka (23) na kolonii, również z chorągiewką i datą 1935. W lesie przy drodze Gady — Słupy kapliczka (26) wzniesiona w 1931 roku (chorągiewka na dachu), murowana z czerwonej cegły licowej, zdobiona pasami i fryzmem z cegieł. Ciekawym i pouczającym przykładem jest historia kapliczki (24) za wsią. Mocno zniszczona wydawała się skazana na zapomnienie. Przeprowadzone w ostatnim czasie prace remontowe pozwoliły jej przetrwać, a efekty świadczą o zasadności podejmowania takiego wysiłku.

Do rejestru zabytków wpisanych siedem kapliczek (17-22, 24)

22

23

25

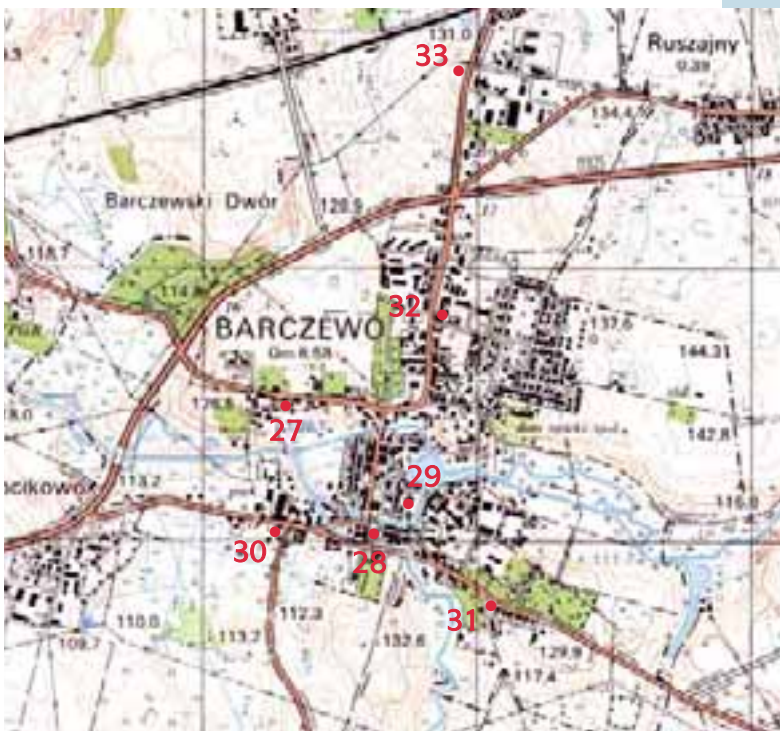
26

21

24

Barczewo

miasto, pow. olsztyński

Miasto biskupów warmińskich lokowane w 1364 roku. Dwa zabytkowe kościoły: gotycki kościół parafialny Świętych Anny i Szczepana oraz pobernardyński kościół Świętego Andrzeja Apostoła z XVI wieku. W mieście i najbliższej okolicy siedem kapliczek; w granicach miasta sześć (27-32), jedna przy dawnej drodze prowadzącej do Jezioran (33).

Trzy kapliczki (27-28, 31) należą do grupy obiektów sprzed połowy XIX wieku, przy czym kapliczka (27) przy ul. Warmińskiej — jeśli wierzyć dacie 1607 na chorągiewce — byłaby jedną z najstarszych na Warmii. Chorągiewka z tak wczesną datą i inicjałami HM mogła zostać umieszczona wtórnie, co jednak nie zmienia faktu, iż kapliczka powstała nie później niż w XVIII wieku. Usytuowana na niewielkim wyniesieniu prezentuje typ prostej i skromnej architektury, charakterystycznej dla znacznej części obiektów z tego okresu. Tynkowana, o dwóch zróżnicowanych szerokością kondygnacjach, rozczłonkowana przez profilowane

27

28

gzymy i nisze w elewacji frontowej, nakryta dachem czterospadowym. W niszach zachowane drewniane rzeźby — Pieta (w dolnej) i krucyfiks (w górnej); na jednej ze ścian bocznych znajdowała się niegdyś tablica z częściowo czytelną inskrypcją. Druga kapliczka (31), usytuowana przy ul. Granicznej, prezentuje podobny typ prostej architektury o formach nowożytnych (datowana najpóźniej na sam początek XIX wieku). Dwukondygnacyjna, wnęki na rzeźby zamknięte łukiem odcinkowym; w górnych dwóch niszach zabytkowe figury: Ukrzyżowanie z Marią i świętym Janem Ewangelistą (przedstawienie analogiczne do grup pasyjnych umieszczanych w kościołach na belce tęczowej) i gołębica Ducha Świętego. Tak zestawione tematy przedstawień wykraczają poza schemat spotykany w zachowanym wyposażeniu kapliczek. Najbardziej reprezentacyjna i rozbudowana architektonicznie jest kapliczka (28) datowana około 1800 roku, usytuowana przy dawnym wjeździe do miasta od południa. Dwukondygnacyjna, nakryta czterospadowym dachem, w II kondygnacji rozczłonkowana blendami ujętymi w narożne pilastry wspierające szerokie, profilowane łuki arkad; krucyfiksy z blend znajdują się obecnie w barczewskim muzeum — Salonie Muzycznym im. Feliksa Nowowiejskiego.

Pozostałe kapliczki (29-30, 33) o formach neogotyckich (po części zatartych przez prace remontowe) pochodzą z ostatniej ćwierci lub końca XIX wieku. Na dziedzińcu franciszkańskiego zespołu klasztorowego kapliczka (29) z dekoracją szczytu nawiązującą bardziej do dekoracyjnych form gotyku kamiennego niż do powszechnych na Warmii odniesień do gotyku ceglanego; w niszy figura franciszkańskiego świętego — Antoniego Padewskiego. Przy dawnej drodze do Jezioran kapliczka (33) z 1898 roku o formach neogotyckich, przy ul. Wojska Polskiego kapliczka (32) z 1862 roku przeniesiona tu w 1978 roku z drugiej strony ulicy. Przy ul. Olsztyńskiej kapliczka (30), odbudowana lub remontowana w 1949 roku (chorągiewka z datą), obecnie otynkowana zacierającym formę grubym tynkiem cementowym; wcześniej na cokole odnoszący się do umieszczonej we wnęcie figury Marii napis „MATKO / Tobie solo / WARMII”, zadokumentowany w latach osiemdziesiątych XX wieku.

Do rejestru zabytków wpisanych pięć kapliczek (27-28, 30-32).

29

30

32

33

31

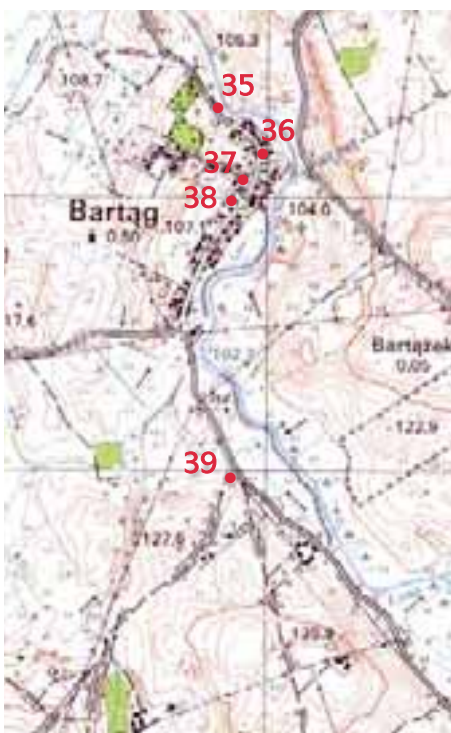

34

Bark

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Niewielka osada złożona z kilku gospodarstw, kapliczka (34) z końca XIX wieku, usytuowana przy drodze we wsi, murowana z czerwonej cegły licowej, z niszą na figurę i skromnym detałem neogotyckim w szczycie.

35

Bartąg

gm. Stawiguda pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętego Jana Ewangelisty i Opatrzności Bożej, pierwotnie gotycki, obecny wzniesiony w XVIII wieku, przebudowywany w XIX i XX wieku. We wsi i w okolicach pięć kapliczek (35-39). Najstarsza (38), prawdopodobnie z 1. połowy XIX wieku, w centrum wsi (przy dawnej szkole), jednokondygnacyjna, tynkowana, nakryta dachem dwuspadowym. W trzech elewacjach głębokie wnęki arkadowe zamknięte łukiem pełnym; we frontowej, największej wnęcie drewniana rzeźba Ukrzyżowanego. Dwie reprezentacyjne kapliczki (36-37) o rozbudowanych formach architektonicznych, murowane z cegły licowej, zdobione elementami kutymi z blachy. Kapliczka przy domu nr 11 (36) w typie dzwonniczkowym, dwukondygnacyjna, opięta na narożach ceglany filarkami z czterosпадowymi daszkami, o elewacjach rozczłonkowanych przez wnęki i gzymsy; w II kondygnacji prześwit, w środku krucyfiks. Na dachu kute elementy dekoracyjne — na narożach kwiatony, na osi chorągiewka zakończona krzyżem, z monogramem IHS i datą 1889. Kapliczka przy kościele (37) z 1897 roku. Jednokondygnacyjna, z uskokowym cokółcem (na nim data) i kostkowym gzymsem wieńczącym, na narożach opięta ceglany filarkami, z wysoką, głęboką niszą w elewacji frontowej, w niej drewniana figura Marii z Dzieciątkiem. Rozbudowane zwieńczenie, również opięte filarkami, rozczłonkowane ostrołukowymi blendami — we frontowej napis suplikacyjny: „Od / powietrza, / głodu, ognia / i / wojny / Wybaw nas Panie!”. Dach zwieńczony półkulami, na nich kute elementy: na

36

38

narożach róże, w środku krzyż z narzędziami Męki Pańskiej (m.in. drabina, włócznia i trzcina z gąbką, na szczycie krzyża kogut). Jest to interesujący przykład rozpowszechnionych na Warmii przedstawień tego typu. Dwie pozostałe kapliczki z początku XX wieku. Kapliczka (35) przy domu nr 4 na wysokim, wąskim cokole i z szerszym korpusem z niszą na figurę świętego, na dachu chorągiewka z monogramem „i. i.”. Kapliczka (39) na rozstaju dróg do Gałtawek i do Rusi dwukondygnacyjna, niska, z prześwitem w II kondygnacji, w którym umieszczono krucyfiks.

Do rejestru zabytków wpisane są wszystkie kapliczki (35-39).

Bartniki

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Kapliczka (40) położona przy drodze prowadzącej do Kobieli, przekształcona. Proporcje i ukształtowanie bryły wskazują na przynależność do grupy obiektów wcześniejszych (XVIII — początek XIX wieku), jednak zakres przekształceń zacieśnia formę i uniemożliwia jednoznaczną ocenę.

Bartoły Małe

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (41-43), dwie (42-43) z przełomu XIX i XX wieku, położone przy rozstajach dróg, murowane z czerwonej cegły licowej, o rozbudowanych formach szczytów; jeszcze w latach dziewięćdziesiątych XX wieku w kapliczkach zachowane były ludowe rzeźby — Matka Boska w płaszczu opiekuńczym (42) i Pieta (43). Trzecia kapliczka (41) tynkowana, o prostej bryle i gładkich ścianach rozczłonkowanych jedynie otworami wnek i gzymsem kordonowym, nakryta dachem dwuspadowym. Należy do powszechnego i chętnie realizowanego typu, charakterystycznego co prawda szczególnie dla 1. połowy XIX wieku, lecz popularnego aż do początku wieku XX. Data 1921 w szczycie (kształt cyfr zmieniony w czasie ostatniego remontu) równie dobrze może odnosić się do czasu budowy, jak i prac remontowych.

37

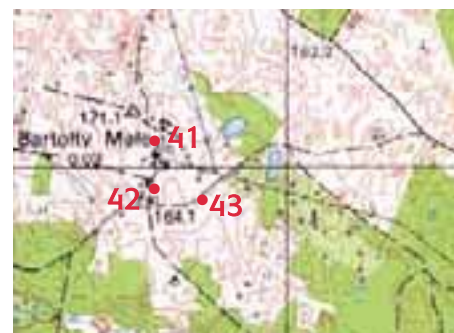
39

40

41

42

43

44

46

45

47

Bartoły Wielkie

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętego Jakuba Starszego Apostoła z przełomu XVII i XVIII wieku, z wieżą z końca XIX wieku. Trzy kapliczki (44-46). Dwie we wsi — starsza (44) z 2. połowy XVIII wieku, pierwotnie z pilastrami, obecnie o prostej, skromnej architekturze, tynkowana, z zamkniętą półkoliście większą wnęką na rzeźbę i niewielką płyciną w szczycie. Młodsza (45) z końca XIX wieku, usytuowana przy skrzyżowaniu drogi wiejskiej z drogą do Kierzbunia, o formach zbliżonych do neogotyckich, jednokondygnacyjna, na wysokim cokole, z piramidalnym zwieńczeniem dachu, z wnęką otwartą ostrołukowymi otworami w trzech elewacjach, frontowy otwór ujęty blendą zamkniętą trójlistnie. W niszy drewniana figura świętego Floriana, patrona strzegącego przed pożarem. Przy drodze prowadzącej do Nerwika, na miejscu nieistniejącego niewielkiego majątku Paulshof, kapliczka (46) murowana z czerwonej cegły licowej, jednokondygnacyjna, w partii cokołu opięta skarpami, z niewielką niszą na figurę. Na krzyżu wieńczącym dach chorągiewka z datą budowy — 1911, oraz inicjałami fundatora — J. P.

Do rejestru zabytków wpisana jedna kapliczka (45).

Barwiny

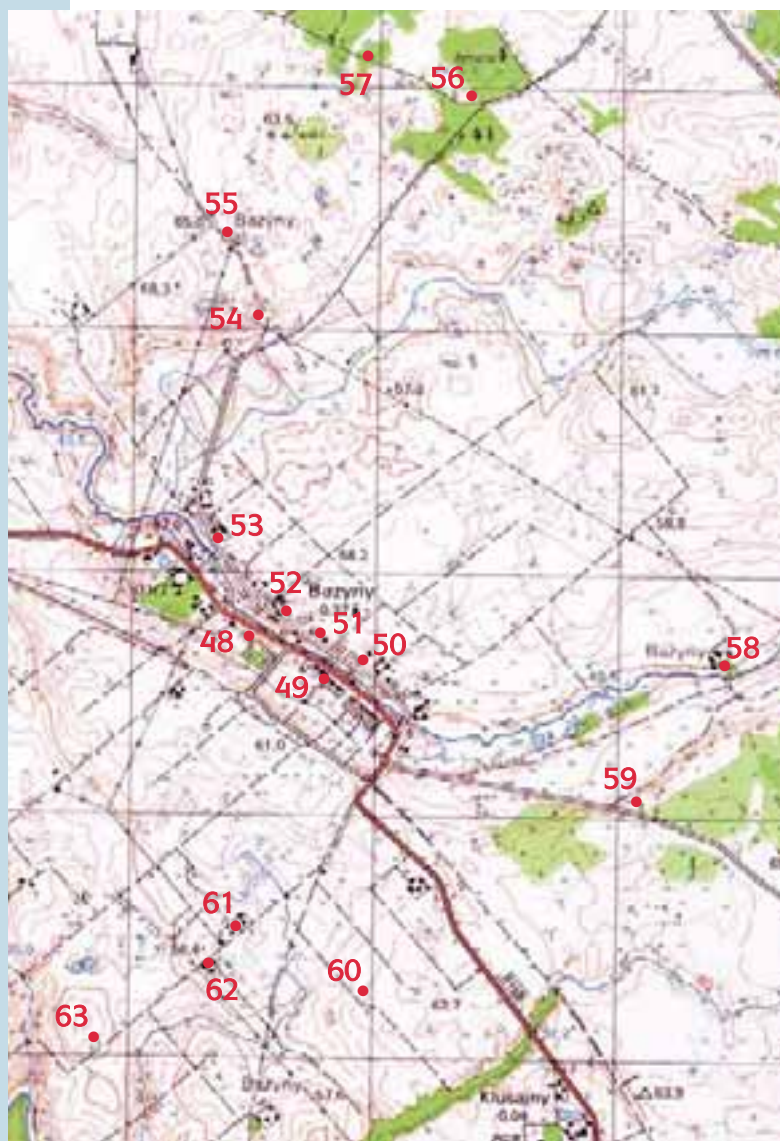
gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Kapliczka (47) o nietypowej formie, położona nad południowym brzegiem Jeziora Wulpińskiego, na terenie nieistniejącej obecnie osady wiejskiej, wzniesiona prawdopodobnie pod koniec XIX wieku, o formach neogotyckich — z nisko umieszczoną niszą zamkniętą trójkątnie, z wysokim, dominującym nad całością murowanym krzyżem na osi, flankowanym przez dwie niższe sterczyny.

Bażyny

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Dawny majątek rycerski i wieś, kościół Świętych Mikołaja i Rocha, w zrębie gotycki, kilkakrotnie przebudowywany, gruntownie w latach 1886-1887. We wsi i w okolicach szesnaście kapliczek (48-63). Zespół sześciu kapliczek (48-53) związany zapewne z tradycją rozpoczynania we wsi procesji do pobliskiego sanktuarium w Chwałęcinie, pozostałe dziesięć kapliczek (54-63) w okolicy, przy drogach lub zabudowaniach kolonijnych. Kapliczki we wsi rozmieszczone dość regularnie po obu stronach wiejskiej owalnicy, pierwsza (48) w sąsiedztwie kościoła, ostatnia (53) przy drodze prowadzącej do Chwałęcina. Tradycja powstania zespołu sięga najprawdopodobniej XVIII wieku, same kapliczki pochodzą z różnych okresów: od końca XVIII (48) po koniec XIX wieku (51). Poza jedną wszystkie prezentują typ kapliczki słupowej, założonej na rzucie kwadratu, tynkowanej, o słabo rozczłonkowanej bryle. W grupie tej nie mieści się kapliczka (51) z szeroką elewacją frontową,

51

48

49

50

52

53

55

56

57

58

54

z wysoką, rozprofilowaną wnęką zamkniętą zaostroszonym łukiem, nawiązującą formą do portalu uskokowego. W tylnej wnęcie kapliczki (49) dawniej cynowe arma Christi umieszczone na tablicy drewnianej, zapewne z XVIII wieku. W otoczeniu części kapliczek (48-49) zachowany starodrzew (lipy).

Pozostałe kapliczki rozsiane wokół wsi. Dwie (56-57) z 2. połowy XIX wieku, o formach odwołujących się do powszechnego wzorca skromnej budowli z dwiema niszami, nakrytej dachem dwuspadowym. Pozostałe (54-55, 58-63) z końca XIX wieku lub początków XX; jedna (63) datowana na 1899 rok (chorągiewka z datą i inicjałami A. B.). Murowane z czerwonej cegły licowej (czasami wtórnie otynkowane), z trójkątnymi szczytami i sterczynami. Część w złym stanie technicznym lub nawet w ruinie, jak kapliczki przy zabudowaniach kolonijnych na południe od wsi (60, 63); stanowią ginące już świadectwo życia i religijności dawnych mieszkańców.

61

59

60

62

63

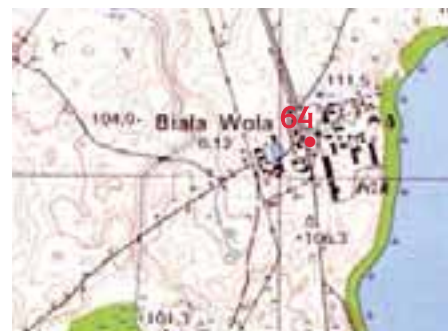
Biała Wola

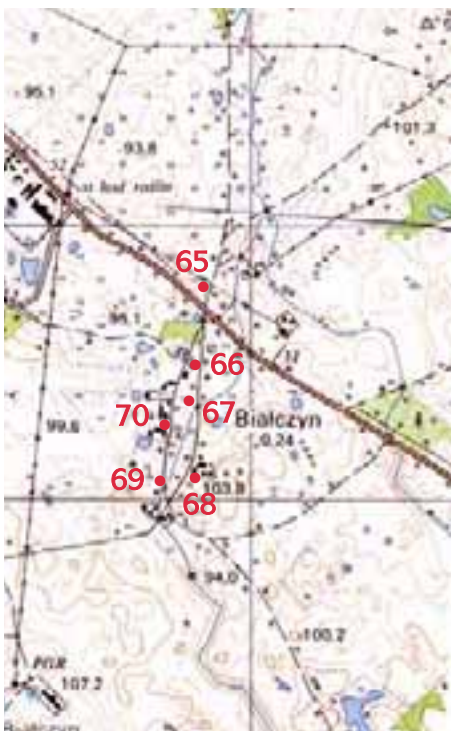
gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Dawny majątek ziemski. Przy wjeździe do zespołu dworsko-folwarcznego kapliczka (64) z końca XVIII wieku, murowana, tynkowana, z półkolistą apsydą z tyłu i półstożkowym dachem; w wysokiej niszy krucyfiks.

64

65

66

67

68

69

70

Białczyn

gm. Pięńszno, pow. braniewski

Sześć kapliczek (65-70), pięć we wsi (66-70), jedna (65) na północ od miejscowości, przy drodze prowadzącej w kierunku Wyszkowa. Można wśród nich wyróżnić dwa typy: kapliczki z ostatniej ćwierci XIX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, dwu- lub trzykondygnacyjne, kryte dwuspadowymi dachami, o smukłych, rozczłonkowanych bryłach (68-69) oraz kapliczki nawiązujące do barokowego typu budowli o masywnej bryle i gładkich ścianach rozczłonkowanych jedynie przez nisze w elewacji frontowej, tynkowane, kryte dachem jednospadowym (66-67), jednak w obecnej formie — po przeróbkach i remontach — trudne do jednoznacznego zadatowania. Na północ od zwartej zabudowy wsi kapliczka (65) z końca XIX wieku, jednokondygnacyjna, z wysoką niszą zamkniętą ostrołukiem; w niszy drewniany krucyfiks. W otoczeniu kapliczek historyczne nasadzenia — lipa (66), grab (69), krzewy lilaka (70).

71

Biały Dwór

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Kapliczka (71) położona przy drodze Orneta — Opin, z końca XIX wieku, o typowej dla tego okresu formie, murowana z czerwonej cegły licowej, jednokondygnacyjna na cokole z płycinami, dach dwuspadowy. W korpusie zwieńczonym kostkowym gzymsem ceglany wysoka wnąka i blendy zamknięte ostrołukiem.

Biedkowo

gm. Frombork, pow. braniewski

Niewielka osada położona w pobliżu Fromborka i dwie bardzo ciekawe kapliczki (72-73). Pierwsza (72), osiemnastowieczna, położona na rozstajach dróg, przy skrzyżowaniu z drogą prowadzącą do Fromborka, obsadzona lipami (zachowane dwa okazałe egzemplarze starodrzewu), w typie wysokiej kapliczki słupowej o smukłej bryle, z niedużą wnęką umieszczoną w górnej kondygnacji. Druga (73), dzwoniczkowa, z 1930 roku, a zatem późna, w dodatku o rzadko spotykanych, klasycyzujących formach (naroża opięte boniowaniem, symetryczne podziały elewacji). Dwukondygnacyjna, z głęboką niszą w I kondygnacji i przeznaczonym na dzwonek prześwitem pod samym dachem. Na cokole tylnej elewacji zachowana tablica fundacyjna z monogramem i datą EK / 1930.

73

72

Biedowo

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (74-75) typowe dla 2. połowy XIX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, z charakterystycznym detalem (m.sin. fryzy z ukośnie układanych cegieł). Pierwsza (74) z 1868 roku (uszkodzona chorągiewka złożona z boku przy kapliczce), jednokondygnacyjna, na wysokim cokole, z wnęką zamkniętą łukiem odcinkowym w korpusie i z mniejszą, prostokątną w szczycie. Druga (75) dwukondygnacyjna, dzwoniczkowa (z zachowanym do dzisiaj dzwonkiem), z figurą świętego Antoniego Padewskiego w niszy w I kondygnacji, obsadzona lipami (drzewa obecnie ogłowione, z odrostami).

Do rejestru zabytków wpisana jedna kapliczka (75).

74

75

76

79

77

78

Bieniewo

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, kościół Świętych Marii Magdaleny i Rocha, kilkakrotnie przebudowywany, w obecnym kształcie z 1797 roku, z wieżą dookończoną w połowie XIX wieku. We wsi i w okolicy dziewięć kapliczek (76-84). Znaczna część (76-78, 82-83) realizuje znany od XVIII wieku i powszechny typ budowli o zwartej, prostej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem, z jedną dużą niszą na figurę i niewielką wnęką w trójkątnym szczycie. Najstarszą i najciekawszą wydaje się poprzedzona dwoma potężnymi klonami tynkowana kapliczka położona poza wsią, przy drodze do Opina (82), z końca XVIII lub początku XIX wieku, o charakterystycznej dla tego okresu formie i dekoracji z falistą linią gzymsu w partii szczytu. Z 1. połowy XIX wieku pochodzi zapewne kapliczka (76) z apsydą z tyłu. Pozostałe należy datować na 2. połowę XIX wieku lub nawet początek XX; część z nich może być wtórnie przekształcana, jak kapliczka (77) z relikwiami pilastrów na elewacji i ostrołukową niszą na figu-

rę. Do pewnego stopnia wzorzec ten realizuje też kapliczka (79) z końca XIX wieku, położona przy domu nr 46, choć odmienne są tutaj zarówno proporcje bryły (znacznie bardziej przysadzistej), jak też sposób jej opracowania (naroża opięte przez filarki ze sterczynami, daszki sterczyn zwieńczone krzyżem). Część kapliczek wtórnie otynkowana, co zmienia ich wyraz plastyczny. Poza omówioną grupą dwie kapliczki (81, 84) z przełomu XIX i XX wieku, na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjne, o zróżnicowanych szerokością kondygnacjach, z pojedynczą wnęką, nakryte wielospadowym dachem z trójkątnymi szczytami z każdej ze stron. Kapliczka (80) prawdopodobnie odbudowana, z nowej cegły, z piękną osiemnastowieczną figurą Marii z Dzieciątkiem.

Do rejestru zabytków wpisanych pięć kapliczek (76-79, 81)

80

81

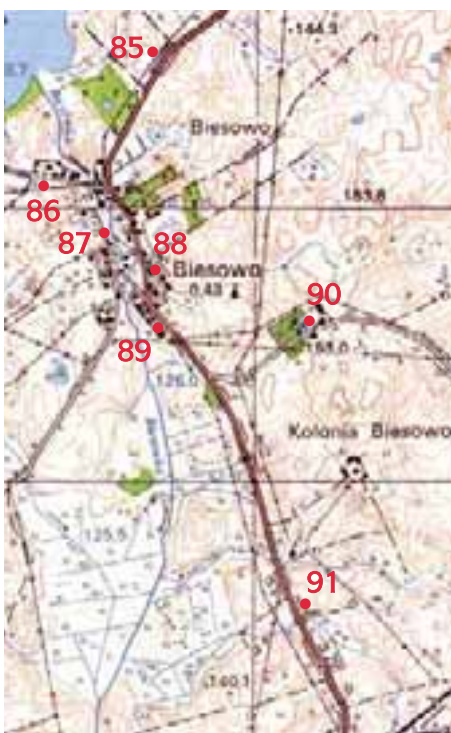
83

84

82

85

87

Biesowo

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Wieś parafialna, neogotycki kościół Świętych Mikołaja i Antoniego Padewskiego wzniesiony w latach 1910-1911, na miejscu poprzedniego. Sześć zabytkowych kapliczek (85-87, 89-91), siódma (88) przy domu nr 18 współczesna (lub całkowicie przebudowana). Kapliczki (86-87, 89-90) pochodzą z końca XIX lub początku XX wieku, dwie z nich datowane: kapliczka (90) na 1889 rok (wcześniej chorągiewka na dachu), kapliczka (86) na 1921 (data na cokole), przy czym ta ostatnia, wtórnie otynkowana, wiele utraciła ze swojego autentyzmu. Kapliczka (90) ogrodzona niskim drewnianym płotem i obsadzona lipami, wcześniej w niszach drewniane ludowe rzeźby Marii z Dzieciątkiem oraz świętego Mikołaja. Zdegradowana została kapliczka (91) przy drodze do Czerwonki, gdzie nie tylko niewłaściwie przeprowadzono prace remontowe, ale też zupełnie przekształcono i zniszczono historyczne otoczenie.

Najbardziej chyba interesująca, zarówno pod względem formy, jak też ikonografii sceny rzeźbiarskiej, jest kapliczka w centrum wsi, wkomponowana

86

89

w ogrodzenie kościoła najprawdopodobniej jako forma upamiętnienia poległych w pierwszej wojnie światowej. W wysokiej, ostrołukowej niszy dobrej klasy płaskorzeźba przedstawiająca Marię z ciałem Chrystusa na kolanach, wokół której widnieje siedem mieczy; niespotykany w warmińskich kapliczkach typ ikonograficzny łączący temat Piety i Siedmiu Bolesci Marii. To połączenie — mimo braku innych emblematów — może świadczyć o funkcji upamiętniającej poległych. Z uwagi na funkcję budowla nie została włączona do katalogu kapliczek warmińskich.

88

91

90

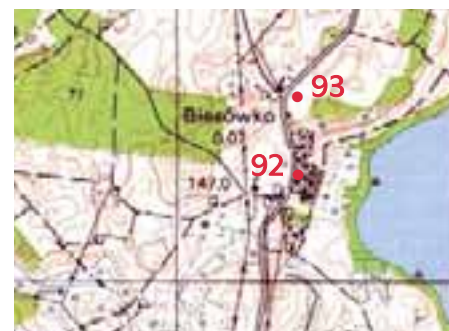
Biesówko

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Dwie dobrze zachowane kapliczki (92-93) z początku XX wieku, murowane z cegły licowej, o typowych dla okresu powstania formach architektonicznych. Przy wjeździe do wsi kapliczka dzwoniczkowa (92), wzniesiona w 1925 roku (data wyryta na płycinie cokołu), obsadzona lipami. Dwukondygnacyjna, o elewacjach artykułowanych ceglanyymi gzymsami, w prześwicie w II kondygnacji zachowany dzwonek. W bocznej elewacji, w ostrołukowej blendzie, znajduje się drewniana tablica z nazwiskami (niemal zatartymi) żołnierzy poległych w czasie pierwszej wojny światowej. Druga z kapliczek (93) z roku 1927, odnawiana w 1999 (chorągiewka na szczycie z obiema datami oraz monogramem INRI), zlokalizowana na posesji prywatnej, skromna i prosta w wyrazie, jednokondygnacyjna, z zamkniętą łukiem pełnym niszą na figurę, z uskokowymi gzymsami i dwuspadowym dachem.

93

92

Biskupiec

miasto, pow. olsztyński

Miasto biskupów warmińskich, lokowane w 1395 roku, kościół parafialny Świętego Jana Chrzciciela, kilkakrotnie odbudowywany, o cechach neoromańskich nadanych w połowie XIX wieku, odbudowany w latach 1948-1949; zachowana we fragmentach zabytkowa zabudowa z XIX i XX wieku. Cztery kapliczki (94-97), wszystkie poza obrębem średniowiecznego miasta lokacyjnego, przy drogach wylotowych prowadzących w czterech kierunkach świata, przy czym kapliczka (97) poza dzisiejszymi granicami miasta, przy drodze do Bredynek. Wszystkie z końca XIX lub początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (95) przy drodze prowadzącej do Czerwonki, dwukondygnacyjna, kondygnacje przedzielone uskokowymi gzymsami i daszkiem pokrytym glazurowaną zielono dachówką; w II kondygnacji ostrołukowo zamknięta nisza z figurą Matki Boskiej, na elewacjach bocznych metalowe plakiety z plastycznymi przedstawieniami Trójcy Świętej i Chrystusa. Kapliczka przy drodze prowadzącej do Bredynek (97) z 1910 roku, z profilowanym uskokowo cokółem i gzymsami oraz narożnymi filarkami, w ostrołukowej wnęce dobrej klasy rzeźba Immaculaty. Na cokole płytina z inskrypcją w języku niemieckim. Dwie pozostałe kapliczki, przy drogach prowadzących do Rzecka (94) i do Szczytna (96), jednokondygnacyjne, o zwartych, smukłych bryłach, z ostrołukowymi wnękami i dwuspadowymi dachami.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (95-96).

98

99

100

101

Bisztynek

miasto, pow. bartoszycki

Miasto biskupów warmińskich założone w 1385 roku, późnobarokowy kościół parafialny Świętego Macieja i Najdroższej Krwi Chrystusa z XVIII wieku, sanktuarium pielgrzymkowe. Zachowane dwie kapliczki (98-99): przy wyjeździe z miasta w kierunku Sułowa (98) oraz poza miastem, przy drodze do Sątop (99). Kapliczka (99) przy drodze do Sątop starsza, najprawdopodobniej osiemnastowieczna, tynkowana, z wysoką blendą zamkniętą łukiem spłaszczonym (w niej wnęka), wydatnym gzymsem i niską attyką nakrytą jednospadowym, krótkim dachem (na jedną dachówkę); przy kapliczce lipy. Kapliczka przy wyjeździe z miasta (98) z 1876 roku (data na cokole), z ostrołukową wnęką i schodkowym zdobieniem szczytu; przy kapliczce lipy.

Do rejestru zabytków wpisana jedna kapliczka (99).

Blanki

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, kościół Świętego Michała Archanioła, gotycki z późniejszą wieżą. Dwie kapliczki we wsi (100-101). Kapliczka (100) w otoczeniu dwóch lip, o cechach neogotyckich, z 1876 roku, murowana z cegły licowej i wtórnie otynkowana (co zaciera jej stylistykę i wyraz estetyczny), zwieńczona trzema schodkowo ustawionymi sterczynami. Kapliczka (101) przy domu nr 16, prawdopodobnie z początku XX wieku; wtórnie otynkowana, obecny wygląd sugeruje przekształcenie bryły. Zwieńczona kutym monogramem IHS w glorii promienistej.

Błudowo

gm. Młynary, pow. elbląski

Wieś parafialna, kościół Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny z początku XVIII wieku. Dwie kapliczki (102-103) z początku XX wieku, z czerwonej cegły licowej, o podobnych formach architektonicznych, zróżnicowanych jedynie detalem. Założone na planie kwadratu, dwukondygnacyjne, posadowione na kamiennej, niskiej podmurówce, o tych samych proporcjach (węższa górna kondygnacja stanowi 1/3 wysokości całego korpusu) i silnie rozczłonkowanych elewacjach; nakryte dachem dwuspadowym. Kapliczka (102) z jednakową wnęką i blendą we frontowej i tylnej elewacji, otwory zamknięte łukiem pełnym lub czteroodcinkowym. We wnęce elewacji frontowej uszkodzony, ludowy krucyfiks, w blendzie elewacji tylnej na drewnianej tablicy metalowy krucyfiks z arma Christi, motyw popularny w warmińskich kapliczkach, choć coraz rzadziej spotykany. Kapliczka (103) z oszkloną wnęką z ceglany parapetem, zamkniętą łukiem czteroodcinkowym, oraz z dekoracyjnie opracowaną płyciną w II kondygnacji, zamkniętą trójkątnie uskokowymi krawędziami, z płyciną w kształcie krzyża i metalowym krucyfiksem wewnątrz.

We wsi w sąsiedztwie kościoła jeszcze jedna budowla o rzadko spotykanej neobarokowej formie architektonicznej, dzisiaj pełniąca funkcję kapliczki, pierwotnie jednak — pomnika poświęconego pamięci poległych w czasie pierwszej wojny światowej. W elewacji frontowej zachowana tablica z nazwiskami; na dachu krzyż. Z uwagi na funkcję budowla nie została włączona do katalogu kapliczek warmińskich.

102

103

Bogdany

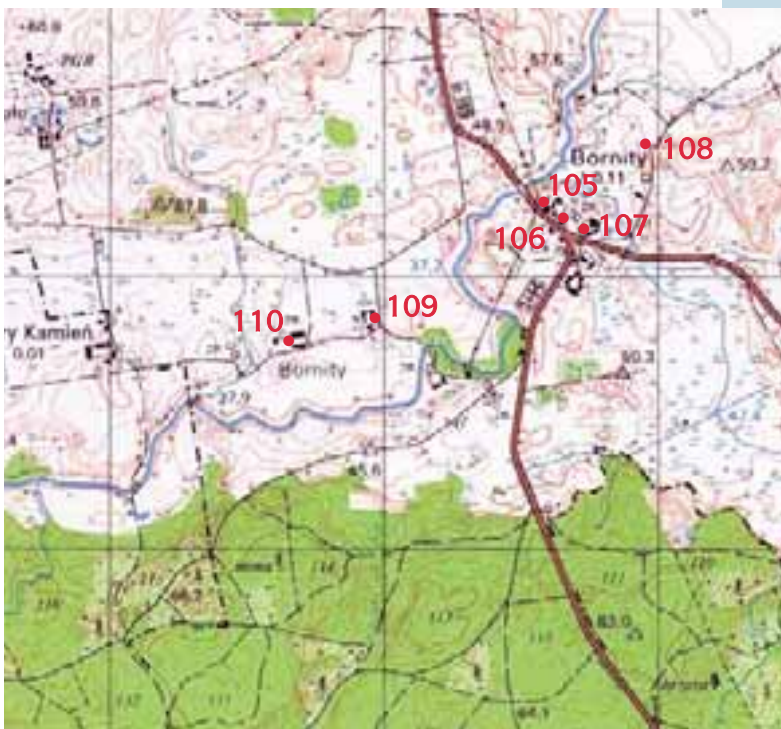
gm. Barczewo, pow. olsztyński

Kapliczka (104) dzwoniczkowa z końca wieku XIX lub początku XX, murowana z cegły licowej, trójkondygnacyjna, z uskokowym cokotem, w II kondygnacji wnęką na figurę zamkniętą łukiem ostrym, w III — prześwit z miejscem na dzwonek. Kapliczka obsadzona lipami.

104

Bornity

gm. Pieniężno, pow. braniewski

We wsi i w okolicy sześć kapliczek (105-110). Z wyjątkiem jednej (105) prezentują ten sam znany od połowy XVIII po początek XX wieku typ architektoniczny, realizowany tu w różnych wariantach i modyfikacjach, charakteryzujący się zwartą, jednorodną bryłą o gładkich ścianach rozczłonkowanych jedynie przez poziome gzymsy i niewielkie wnęki, czasami umieszczane też w elewacjach bocznych lub tylnych, oraz dwuspadowym dachem. Długi okres występowania typu, jak również przekształcenia budowli, utrudniają datowanie, jednak do najstarszych, pochodzących zapewne z początku XIX wieku należą: kapliczka przy drodze do Wojnit (108) i dwie kapliczki we wsi (106, 109), wszystkie otynkowane, z jedną lub dwiema wnękami, bez detalu lub ograniczonym do gzymsów. W kapliczce (106) zachowana drewniana, dobrze rzeźbiarsko opracowana figura Ukrzyżowanego o cechach stylowych wskazujących na wiek XVIII. Dwie pozostałe kapliczki z tej grupy, we wsi

105

108

(107) i na kolonii (110), z drugiej połowy XIX wieku, łączą w sobie rozwiązania tradycyjne (bryła) z nowymi (czerwona cegła licowa jako materiał, wypracowywany w niej detal). Kapliczka (110) wtórnie tynkowana, o pierwotnym budulcu świadczy zastosowanie charakterystycznego fryzu z ukośnie układanych cegieł. Również kapliczka (105) wzniesiona pod koniec XIX wieku z czerwonej cegły licowej, nawiązująca w formie do popularnego w XVIII wieku typu budowli założonej na planie silnie wydłużonego i wąskiego prostokąta, z niższą apsydą w elewacji tylnej i charakterystycznym, jednospadowym dachem o krótkiej połaci, jest przykładem sięgania po starsze wzorce do realizacji w nowej estetyce.

Borowiec

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Dwie dziewiętnastowieczne kapliczki we wsi, (111-112). Kapliczka (111) jeszcze kilka lat wcześniej pozbawiona górnej partii budowli i dachu, obecnie odbudowana, otynkowana, w typie budowli o jednorodnej, zwartej bryle, z dwiema niszami w elewacji frontowej. Kapliczka (112) z 2. połowy XIX wieku, z neogotyckim, skromnym detalem, wtórnie otynkowana.

Braniewo

miasto, pow. braniewski

Najstarsze miasto warmińskie, lokowane przez biskupów warmińskich już w połowie XIII wieku, w średniowieczu miasto portowe i członek Związku Hanzeatyckiego, w czasach nowożytnych siedziba pierwszego w Polsce kolegium jezuickiego. W wyniku drugiej wojny światowej poważnie zniszczone. Zachowane relikty obwarowań miejskich, barokowy kościół pielgrzymkowy oraz pojedyncza zabudowa z czasów późniejszych. Kościół parafialny Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej odbudowany w latach osiemdziesiątych XX wieku. Sześć kapliczek (113-118), z których trzy klasycystyczne, z końca XVIII lub początków XIX wieku (115-117), dwie o czytelnych cechach neogotyckich (113-114), jedna o prostej bryle z czerwonej cegły licowej (118). Klasycystyczne kapliczki o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (116) przy ul. Morskiej wysoka, na planie kwadratu, tynkowana, z detalem architektonicznym (pilastry opinające naroża dźwigają belkowanie dzielące kondygnacje), nakryta czterospadowym dachem;

117

w górnej kondygnacji prześwit. Dwie pozostałe kapliczki — przy drodze prowadzącej do Rudłowa (115) i przy ul. Świętokrzyskiej (117) — w formie klasycznej aediculi, o analogicznych formach architektonicznych. Z grupy kapliczek neogotyckich wyróżnia się kapliczka (113) z około 1870 roku, tynkowana, bogato dekorowana w partii szczytu (ślepy maswerk, czołganki, zwieńczony kwiatonem pinakiel); detal częściowo uszkodzony. Pozostałe (114, 118) z początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej.

113

114

115

116

118

Braswałd

gm. Dywity, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej, wzniesiony na miejscu budowli późnogotyckiej w latach 1894-1896. Sześć kapliczek (119-124). W centrum wsi, najstarsza (119) z 1786 roku (na dachu chorągiewka z datą), o rozbudowanej i wyjątkowej na Warmii architekturze, w formie przysadzistego słupa na rzucie kwadratu, z wnękami na figury, osadzona na niskim, znacznie szerszym cokole z czterema drewnianymi słupami z zastrzałami, dźwigającymi wydłużony, czterospadowy dach. Typ ten, dość popularny w innych regionach Polski, nie był spotykany na Warmii. W jednej z nisz ludowa rzeźba Ukrzyżowanego. Pozostałe kapliczki z końca XIX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o typowych dla tego okresu, mniej lub bardziej dekoracyjnych formach architektonicznych. Trzy jednokondygnacyjne, z wysokim cokolem i pojedynczą niszą na figurę (120-122), dwie o rozbudowanych formach — kapliczka (123) o dekoracyjnym szczycie z czterema sterczynami, kapliczka

121

124

120

122

123

(124) dwukondygnacyjna, z prześwitem w II kondygnacji przeznaczonym na krucyfik. Cztery datowane: kapliczki (120-122) z 1886 roku (chorągiewki na dachach), kapliczka (123) z 1896 — z dwiema chorągiewkami, na których obok daty inicjały M. K. Kapliczka (122) została wybudowana przez Rudolfa Stracha, nauczyciela z Brąswardu; w 2006 roku wyremontowano ją dzięki staraniom prywatnych darczyńców.

Do rejestru zabytków wpisane wszystkie kapliczki (119-124).

119

Bredynki

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (125-129), w tym dwie przy drodze prowadzącej do Biskupca (128-129), jedna przy wjeździe, na rozstaju dróg (127) i dwie w samej wsi (125-126). W swojej obecnej formie kapliczki są dość smutnym świadectwem nieumiejętnie wykonywanych prac remontowych prowadzących do zatarcia formy architektonicznej, a nawet pozbawienia jej cech stylowych. Do najstarszych należą dwie (125, 128), być może wzniesione jeszcze w 1. połowie XIX wieku. Największym autentyzmem cechuje się kapliczka (128) położona przy drodze do Biskupca, jeszcze niedawno pięknie otoczona drzewami. O jej metryce mogą świadczyć zarówno forma architektoniczna (skromna bryła, dwie wnęki, dwuspadowy dach), jak i detal (profilowane gzymsy podokapowe, biegnący łukiem gzyms w szczycie). Druga kapliczka (125) przemurowana, na datowanie wskazują proporcje bryły. Warto zwrócić uwagę na zachowane w niszy dwie ludowe, drewniane rzeźby. Kapliczka (127) być może została wzniesiona jeszcze w 1. połowie XIX wieku, o czym świadczyłyby przysadzista bryła; cechy neogotyckie nadają jej sterczyny i ostrołukowa nisza. Kapliczką zachowującą integralność i autentyzm jest kapliczka (126) z końca XIX lub początku XX wieku, usytuowana w pobliżu dawnej szkoły, z nietypowym obramieniem wnęki arkadą ze sztucznego kamienia; we wnęce drewniany krucyfiks ludowy z końca XIX wieku.

125

126

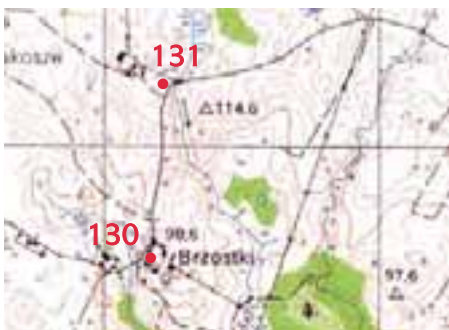
128

127

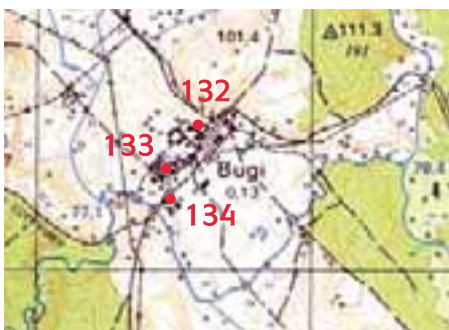
129

130

131

132

133

134

Brzostki

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Niewielka osada, złożona wcześniej z kilku gospodarstw, dwie kapliczki (130-131), jedna we wsi (130), druga przy drodze do Kajnit (131). Obie prawdopodobnie z 1. połowy XIX wieku, o typowych dla tego okresu cechach, przejawiających się w zwartej i jednorodnej bryle nakrytej dachem dwuspadowym oraz gładkich ścianach artykułowanych jedynie przez nisze i blendy. Kapliczka we wsi (130) na wysokim cokole z prostokątną płyciną, jednokondygnacyjna, z pojedynczą, głęboką wnęką. Kapliczka przy drodze do Kajnit (131) dwukondygnacyjna, z dwiema wnękami równej wielkości i z gzymsem odcinającym partię szczytu, za nią wiekowa lipa.

Bugi

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (132-134) usytuowane we wsi. Kapliczka (132) o formach kontynuujących jeszcze osiemnastowieczną tradycję prostych, skromnych budowli o zwartej bryle i gładkich ścianach, dwie pozostałe również nawiązujące do wzorców barokowych, wzbogacone jednak o późniejsze elementy właściwe dla 2. połowy XIX wieku — kapliczka (133) ze sterczynowym szczytem i kapliczka (134) z końca XIX lub początku XX wieku, z czerwonej cegły licowej, z fryzami: kostkowym i z kładzionych ukośnie cegieł.

Bukwałd

gm. Dywity, pow. olsztyński

Wieś; kościół filialny Świętego Józefa z 1858 roku, rozbudowany w 1930. Trzy kapliczki (135-137), jedna (135) we wsi, druga (136) na rozstajach dróg do Garzewka i Różynki, trzecia (137) poza wsią, przy drodze prowadzącej do Różynki. Kapliczka (135) wzniesiona w 1894 roku (data na płycinie cokołu, gdzie również napis AVE MARIA) jako podziękowanie rodziny Bogdańskich za powołanie zakonne ich syna. Położona na szczycie skarpy, murowana z czerwonej cegły licowej, nakryta dachem pulpitowym, z pojedynczą ostrołukową niszą w korpusie i płyciną w kształcie krzyża w szczycie; z tyłu piękny klon. Formą odwołuje się do osiemnastowiecznego jeszcze wzorca budowli z dachem w układzie kalenicowym o dłuższej tylnej połaci. Kapliczka (136) o starannie opracowanej formie architektonicznej, jednokondygnacyjna, murowana z czerwonej cegły licowej, z tynkowanymi płycinami. Wybudowana w 1920 roku na granicy gospodarstwa rodziny Gerigk, poświęcona świętemu Józefowi, patronowi dobrej śmierci. O historii kapliczki, wzniesionej dla upamiętnienia Józefa Gerigka zmarłego na gruźlicę w wieku 40 lat, zaświadcza zarówno tablica informacyjna umieszczona współcześnie obok kapliczki, jak i szklana, czarna tablica wykonana w olsztyńskim zakładzie J. Dosta, z napisem: „Heiliger Josef / Für sprecher der Sterbenden / bittet für uns / Zum Andenken an J. G. 1920” / „Święty Józefie. Patronie umierających. Módl się za nami. Ku Pamięci J. G. 1920”. Jest to jedna z nielicznych kapliczek warmińskich, w której tak wyraźnie zachował się ślad indywidualnej historii i religijnej postawy pobożnego Warmiaka. Kapliczka (137) przy drodze do Różynki, murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, z dwiema wnękami na figury, po bokach dwie lipy.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (135-136).

135

137

136

Butryny

gm. Purda, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętego Jakuba Starszego Apostoła, wybudowany w latach 1887-1889 na miejscu wcześniejszego. Trzy kapliczki (138-140), dwie we wsi — przy kościele (138) i w pobliżu rozstajów dróg (139) w kierunku wsi Przykop, oraz trzecia (140) przy polnej drodze i strudze. Kapliczki we wsi z końca XVIII lub 1. połowy XIX wieku, tynkowane, o jednorodnych zwartych bryłach nakrytych dwuspadowymi dachami. Kapliczka (138) przy kościele o znacznie skromniejszej formie, wtórnie przekształcana (m. in. zmieniony kształt otworu wnęki z łuku pełnego na ostry). Kapliczka (139) wzniesiona najpewniej w 1808 roku; na częściowo zniszczonej chorągiewce dobrze zachowane dwie pierwsze cyfry 18... i zarysy dwóch ostatnich pozwalające uzupełnić datę; odczytywano ją także jako 1863 lub 1868. Na wcześniejsze datowanie wskazują proporcje i forma architektoniczna typowe dla 1. połowy XIX wieku: wysoki cokół oddzielony od korpusu wydatnym gzymsem, nisze w korpusie umieszczone jedna nad drugą; trójkątne, gładki szczyt również odcięty gzymsem. Kapliczka (140) (przy dawnym siedlisku) z końca XIX lub początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z wysokim, gładkim postumentem i szerszym korpusem oddzielonym fryzem z ukośnie kładzionych cegieł, nakryta dachem wielospadowym, w ostrołukowych blendach w elewacjach zachowane wyprawy tynkowane ze śladami koloru (ultramaryny).

Do rejestru zabytków wpisane są dwie kapliczki (138-139).

139

138

140

Bzowiec

gm. Dobrze Miasto, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (141-144), dwie (141, 143) na rozstajach dróg, jedna (142) przed domem nr 32, jedna (144) przy drodze do Rogiedli. Wszystkie murowane z czerwonej cegły licowej, o formach typowych, z wyjątkiem (142), dla końca XIX i początku XX wieku. Kapliczka na rozstajach dróg (141) o zwartej bryle nakrytej wielospadowym dachem, w zamkniętej zaostrozonym łukiem wnęce dobrze zachowana drewniana tablica z krucyfiksem i arma Christi. Dwie pozostałe kapliczki zdobione gzymsami i sterczynami. Kapliczka (143) tradycyjnie obsadzona po obu stronach lipami, niestety mocno oszpeconymi przez niewłaściwe cięcia. Kapliczka (142) z 1908 roku (na dachu chorągiewka z datą), o indywidualnej formie architektonicznej, z układem wnekę nawiązującym do tryptyku: główną wnekę flankują dwie mniejsze, trójkątnie zakończone. W prostokątnej płycinie poniżej powojenny napis w języku polskim „KROLOWO / POLSKI MÓDL / SIĘ ZA NAMI”. Kapliczka (144) z 1914 roku (data na chorągiewce), murowana z czerwonej cegły licowej, zdobiona takimiż fryzami, z pojedynczą ostrołukową wneką; cokół opięty skarpami, dach wielospadowy.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (142, 144).

143

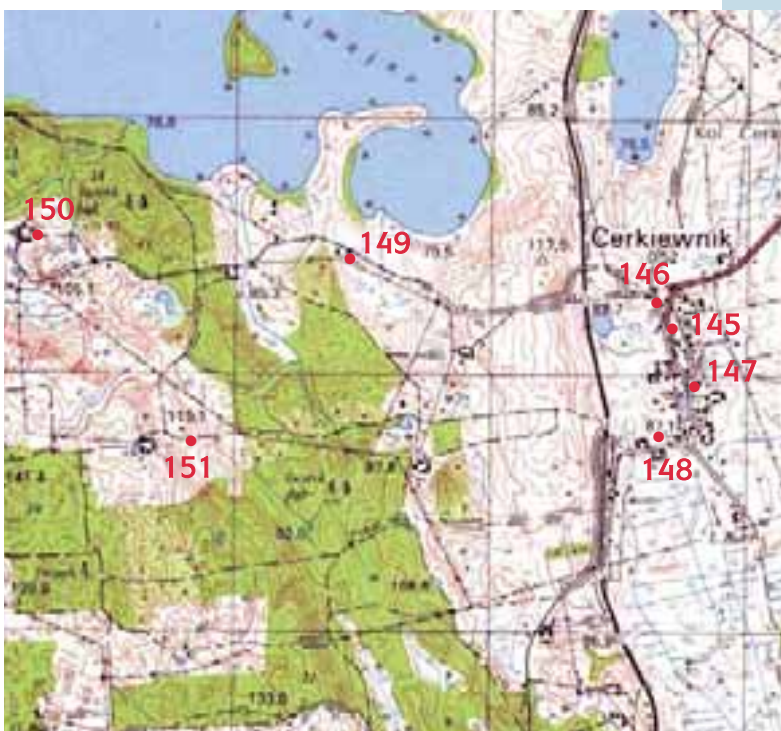
144

141

142

Cerkwień

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Wieś parafialna, neogotycki kościół Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej, wzniesiony w połowie XIX wieku na miejscu poprzedniego. Siedem kapliczek (145-151): cztery we wsi (145-148), trzy (149-151) w okolicy; wybudowane pod koniec XIX wieku lub na początku XX, nawiązujące do form neogotyckich materiałem (czerwona cegła licowa) i detalem (ostrofukowe otwory, sterczyń). Kapliczka (145) odnawiana na początku

145

146

151

tego wieku, czego świadectwem jest chorągiewka z datą 2003, kapliczka (147) otynkowana, być może wtórnie, o formach dekoracyjnego neogotyku. Kapliczka (146) o zatartym przez prace remontowe autentyzmie materiału i technologii wykonania. Kapliczki na koloniach murowane z czerwonej cegły licowej, kapliczka (149) z pojedynczą głęboką wnęką, kapliczka (150) dzwoniczkowa, z 1874 roku (data na chorągiewce), kapliczka (151) tradycyjnie obsadzona czterema lipami.

148

149

147

150

Chaberkowo

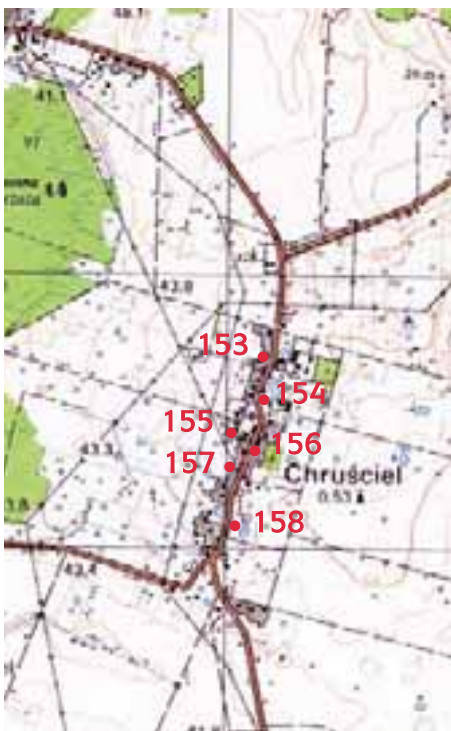
gm. Purda, pow. olsztyński

Kapliczka (152) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, w typie dzwoniczkowym (w prześwicie II kondygnacji krucyfiks), o rozbudowanych formach architektonicznych i detalu (narożne uskokowe przypory, w zwieńczeniu sterczyny i piękny, kuty krzyż metalowy).

152

154

155

Chruściel

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Wieś parafialna, kościół Świętej Trójcy z początku XVIII wieku, powiększony w 1925 roku. We wsi sześć kapliczek (153-158). Kapliczka (154) z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, na wysokim, trapezowatym cokole, z otwartym na cztery strony prześwitem z krucyfiksem. Kapliczka (157) również tynkowana, z dwiema niszami, trójkątnym, ogzymsowanym szczytem, nakryta dachem dwuspadowym; na dachu chorągiewka z datą 1895. Kapliczka (158) o oryginalnej formie zatartej na skutek przeprowadzonych prac remontowych, ze szczytem oszalowanym deskami. Dwie kapliczki (153, 156) murowane z czerwonej cegły licowej, o zwartych bryłach, ze skromnym detalem — fryzami z cegły. Na cokole jednej z nich (156) tabliczka fundacyjna z datą 1922; druga z kapliczek (153) również wzniesiona na początku XX wieku. Do niedawna zachowane było wyposażenie części kapliczek — rzeźba późnobarokowej Piety z XVIII wieku, ludowy krucyfiks, figura świętego Józefa z 1. połowy XIX wieku.

156

158

153

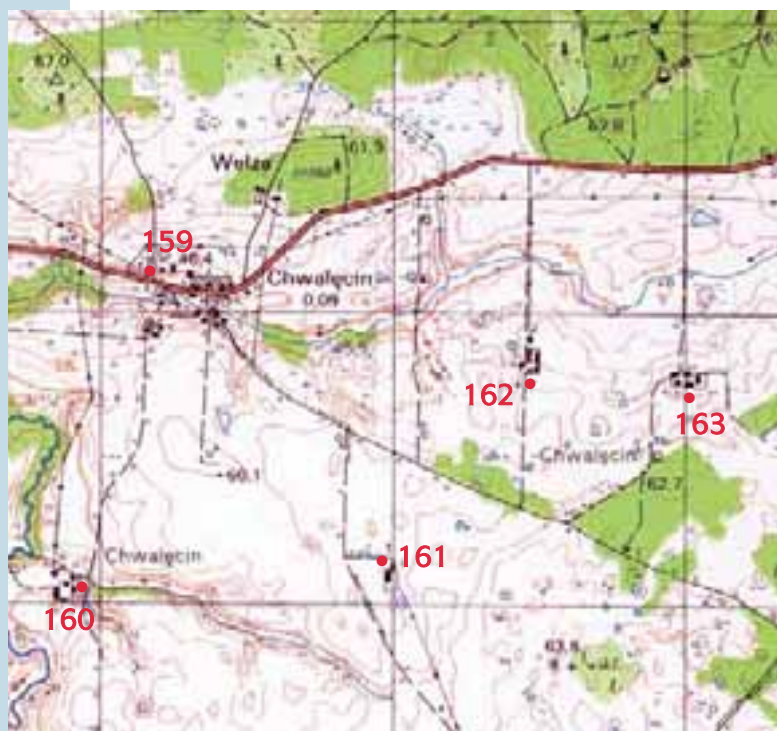

157

Chwałęcín

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Sanktuarium Podwyższenia Krzyża Świętego wzniesione w latach 1715-1728 jako wotum kapituły warmińskiej po zarazie morowej. Pięć kapliczek (159-163). Na rozstaju, przy drodze prowadzącej do Osetnika najstarsza kapliczka (159) z 1. połowy XIX wieku; dwukondygnacyjna, tynkowana, z głębokimi niszami na figury i gzymsami między kondygnacjami, nakryta dachem dwuspadowym. Trzy kapliczki (160, 162-163) z 2. połowy XIX wieku, jednokondygnacyjne na planie kwadratu, tynkowane. Kapliczka (160) z 1865 roku (wcześniej na dachu chora-giewka z datą) nakryta dachem dwuspadowym, z wysokimi blendami w elewacjach i niewielkimi niszami wpisanymi w dwie z nich; kapliczka (162) z narożnymi skarpami z ceglany-mi sterczynami, nakryta dachem wielospadowym, z niszą w obramieniu z ceglanych kształtek, kapliczka (163) z pojedynczą niszą i dachem dwuspadowym. Kapliczka (161) z końca XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z czterema filarkami opinającymi naroża i z ostrołukowymi niszami w obu kondygnacjach, dach dwuspadowy z łukowatym szczytem; filarki i dach zwieńczone metalowymi krzyżami.

160

161

159

162

163

Cieszęta

gm. Pięńszno, pow. braniewski

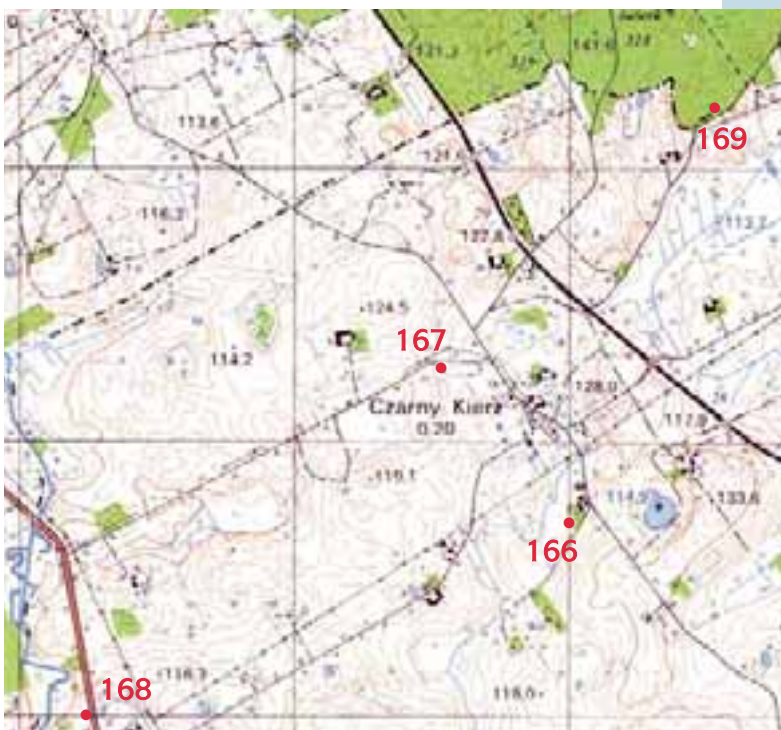
Niewielka wieś złożona z kilku gospodarstw, we wsi dwie kapliczki (164-165). Kapliczka (164) w typie budowli z 1. połowy XIX wieku: przysadzista bryła, elewacje rozczłonkowane gzymsami; nisze zamknięte łukami odcinkowymi, gzymsy podokapowe. Kapliczka (165) z przełomu XIX i XX wieku, o silnie rozczłonkowanej bryle (gzymsy, narożne filarki) z wyraźnym podziałem na kondygnacje; w dolnej ostrołukowe wnęki, w górnej prześwit przeznaczony na dzwonek. Przy kapliczce dwa jesiony.

164

165

Czarny Kierz

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Niewielka wieś, kościół filialny Świętego Jakuba Apostoła z końca XIX wieku, cztery kapliczki (166-169). Dwie kapliczki tynkowane, o bryłach wzbogaconych sterczynami, wzniesione na początku XX wieku; jedna (167) wśród pól, przy drodze prowadzącej do szosy do Medyn, druga (166) na skraju wsi. Kapliczka (167) ma w szczycie silnie skorodowaną chorągiewkę z monogramem A. L. i datą 1930 (?). Warto tutaj zwrócić uwagę na zagospodarowane w tradycyjny sposób otoczenie — rabaty kwiatowe wydzielone

167

166

niskim, drewnianym płotem. Kapliczka (168) także z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, jednokondygnacyjna, z cokółtem i trójkątnym szczytem flankowanym przez wysokie sterczyny, łączy uproszczoną, zgeometryzowaną strukturę z cechami neogotyckimi. Kapliczka (169) z czerwonej cegły licowej, z ostrołukową niszą na figurę i szczytem zwieńczonym trzema sterczynami. Wcześniej w jednej z kapliczek ludowa rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XIX wieku.

168

169

Czerwonka

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (170-171); jedna we wsi (170), druga za stacją i przejazdem kolejowym (171), przy drodze prowadzącej do Biesowa. Kapliczka (170) we wsi z 1863 roku (na dachu chorągiewka z datą i monogramem V. S.), murowana, o bryle, proporcjach, podziałach i układzie elewacji kontynuujących formy z 1. połowy XIX wieku, pierwotnie zapewne tynkowana. Kapliczka (171) przy drodze do Biesowa z końca XIX lub początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, typowa dla okresu swego powstania, o smukłej bryle rozczłonkowanej przez uskokowe gzymsy. Ujęte w prostokątne ramy nisze i blendy zamknięte łukiem ostrym nadają elewacjom efekt plastyczności. Po obu stronach tradycyjne nasadzenia lipowe, choć drzewa zostały okaleczone przez źle wykonane cięcia.

170

171

Czosnowo

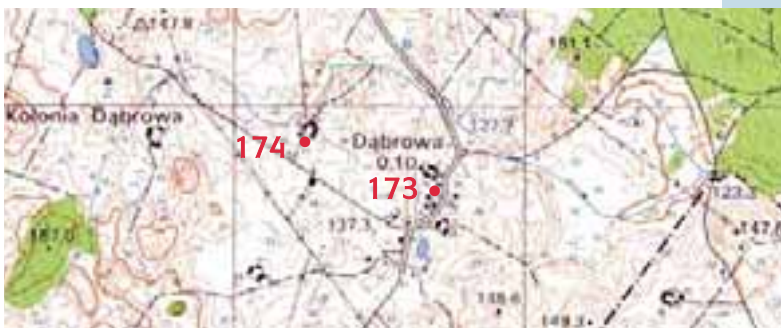
gm. Płoskinia, pow. braniewski

Niewielka osada złożona z kilku gospodarstw; we wsi, przy drodze kapliczka (172) z końca XIX wieku, murowana, tynkowana, o zwartej, prostej bryle rozczłonkowanej przez ostrołukowe blendy i wnęki na figury. Ogrodzona niskim drewnianym płotem.

172

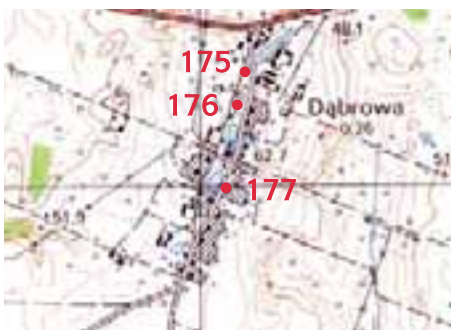

Dąbrowa

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Niewielka osada złożona z kilku gospodarstw, dwie kapliczki — jedna we wsi (173), druga (174) poza zwartą zabudową, przy wjeździe do gospodarstwa kolonijnego, w kierunku na Troszkowo. Obie murowane, z czerwonej cegły licowej, wzniesione na przełomie XIX i XX wieku. Pierwsza (173) o cechach neogotyckich (proporcje bryły, sterczyny), druga (174), prawdopodobnie przekształcana, o przysadzistych proporcjach, z dachem dwuspadowym i pojedynczą niszą zamkniętą łukiem pełnym.

Dąbrowa

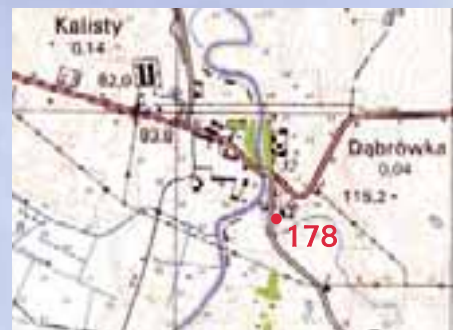
gm. Płoskinia, pow. braniewski

We wsi trzy kapliczki (175-177); dwie (175-176) tynkowane, o zróżnicowanych formach, trzecia (177) z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (175) współcześnie remontowana i przekształcona (dach), pozbawiona cech stylowych. Kapliczka (176) z XIX wieku, na rzucie wydłużonego protokąta, z dwuspadowym dachem o układzie kalenicowym, nawiązuje do typu barokowych budowli, znanego od połowy XVIII wieku. Kapliczka (177) z przełomu XIX i XX wieku, w typie dzwonnickowym — trójkondygnacyjna, wysoka, o smukłej bryle zwieńczonej sterczynami i elewacjach rozcłonkowanych przez narożne lizeny, gzymsy i nisze. Dawny prześwit na dzwonek w III kondygnacji kapliczki obecnie przesłonięty przezrociami z rysunkiem krzyża.

Dąbrówka

gm. Świątki, pow. olsztyński

Jedna z najciekawszych kapliczek warmińskich (178), zarówno pod względem formy, jak i funkcji, datowana na XVIII wiek, należy do najstarszych w regionie. Zbudowana w formie wysokiej kolumny, o elewacjach silnie rozczłonkowanych za pomocą blend, gzymsów i uproszczonych pilastrów, z prześwitem przeznaczonym na zawieszenie dzwonka u góry, zwieńczonej przez metalowe krzyże z chorągiewkami i krucyfiks. Ustawiona na granicy Warmii, pomiędzy warmińską wsią Dąbrówka a majątkiem w Kalistach znajdującym się po drugiej stronie granicznej rzeki Paśtęki, pełniła nie tylko funkcje religijne, ale też orientacyjne i informacyjne. Była widowym znakiem, iż w tym miejscu przebiega granica dominium biskupiego — katolickiej Warmii.

179

Dąbrówka

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Niewielka osada, w której centrum murowana, otynkowana kapliczka (179), zapewne z 2. połowy XIX wieku. Stanowi dość nieudolne połączenie tradycyjnego wzorca z próbą wprowadzenia form neogotyckich (cztery narożne sterczyzny).

180

Dąbrówka Wielka

gm. Dywity, pow. olsztyński

Sześć kapliczek (180-185), w tym dwie na rozstajach dróg — do Sętala (180) i do Różnowa (183), dwie przy drogach prowadzących do gospodarstw kolonijnych — w kierunku na Tuławki (184) i na Nowe Włóki (185) i dwie we wsi (181-182), wśród zabudowy zwartej. Kapliczki we wsi kontynuują typ budowli o zwartej, masywnej bryle, z niewielkimi niszami zamkniętymi łukiem odcinkowym; kapliczka (181) z chorągiewką na dachu z datą 186., kapliczka (182) zapewne z 1. połowy XIX wieku (na co zdają się wskazywać faliste gzymsy), z wtórnie dodanym szczytem sterczynowym, pierwotnie tynkowana. Trzy kapliczki (183-185) z przełomu XIX i XX wieku i kapliczka (180) z chorągiewką z datą 1914, murowane z czerwonej cegły licowej, prezentują model budowli o zwartej, smukłej bryle, z głęboką niszą na figurę, wypełniającą niemal całą wysokość korpusu.

181

182

183

184

185

Dągi

gm. Dywity, pow. olsztyński

Kapliczka (186) z 2. połowy XIX wieku, murowana, tynkowana, w formie wysokiego słupa o kwadratowym przekroju i gładkich ścianach, z dwiema niszami w elewacji frontowej. Dolna nisza oszklona, w kształcie prostokąta zamkniętego łukiem odcinkowym; górna nisza otwarta, w kształcie kwadratu. Kapliczka nakryta dwuspadowym dachem o pokryciu ceramicznym, w szczycie wysoki pręt z kulą i z fragmentem ułamanego krzyża lub chorągiewki.

186

Demity

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Bardzo ładna kapliczka dzwonnickowa (187) z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, trójkondygnacyjna, z niewielkimi, ostrołukowymi płycinami w dwóch kondygnacjach oraz wysokim prześwitem w trzeciej, przeznaczonym na dzwonek. Całość zdobiona ceglany detalami (m.in. fryzy kostkowe i z ukośnych cegieł), nakryta czterospadowym dachem i zwieńczona narożnymi sterczynami.

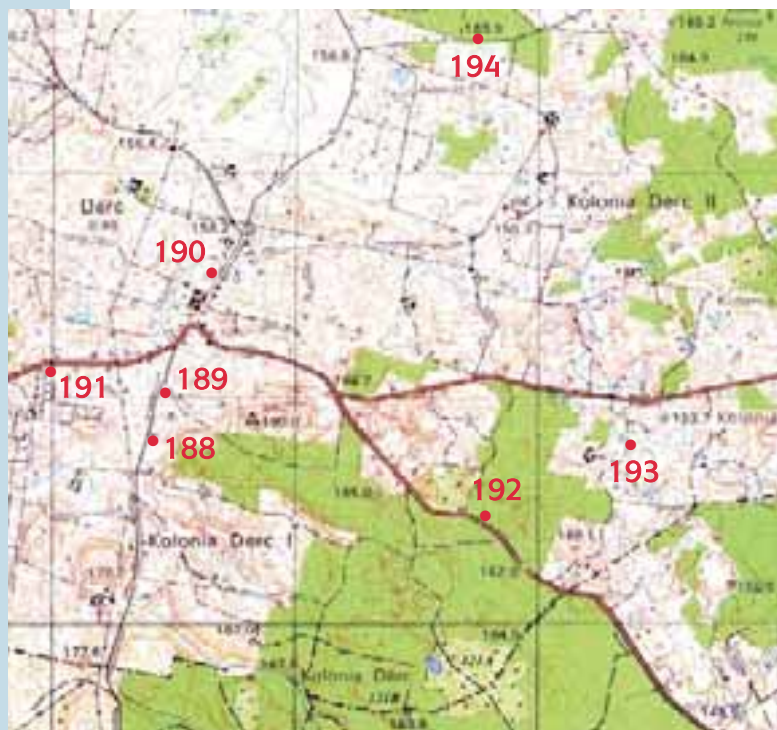
187

Derc

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Siedem kapliczek (188-194), przy czym tylko jedna we wsi (190), pozostałe w mniejszej lub większej odległości od zwartej zabudowy, przy drogach (188-189, 191-194). Niewątpliwie najstarszą jest kapliczka (188) z 1818 roku (chorągiewka obecnie zniszczona), położona tuż za wsią przy dawnej drodze do Radost. Na tę metrykę wskazuje też niska, przysadzista bryła, rodzaje otworów oraz faliście wygięty gzyms pomiędzy niszami na figury. Kapliczka we wsi (190) z 1912 roku (na dachu chorągiewka), poświęcona świętemu Józefowi (w niszy figura), prezentuje cechy charakterystyczne dla czasu swego powstania: murowana z czerwonej cegły licowej, zwieńczona sterczynami, z ostrołukowymi otworami. W prześwicie u góry zawieszony był dzwonek, którego dźwięk tradycyjnie towarzyszył wiejskiej wspólnotce (z tyłu pozostał głęboki ślad po sznurze). Pozostałe kapliczki (189, 191, 192-194), murowane z czerwonej cegły licowej, prezentują ten sam typ budowli o zwartej bryle przeprutej wnęką, nakrytej dwu-

188

189

spadowym dachem. Kształt wnęk jest zróżnicowany i może być wskazówką do datowania — kapliczki o wnękach ostrołukowych pochodzą z końca XIX lub początku XX wieku; jedna z młodszych (189) zgodnie z datą na chorągiewce pochodzi z 1929 roku. Pozostałe, o wnękach zamkniętych łukiem odcinkowym lub pełnym (191, 193-194), są starsze i pochodzą z 2. połowy XIX wieku. Kapliczka usytuowana przy drodze do Krokowa (193) jest tradycyjnie obsadzona dwiema lipami.

190

191

192

194

193

Długobór

gm. Płoskinia, pow. braniewski

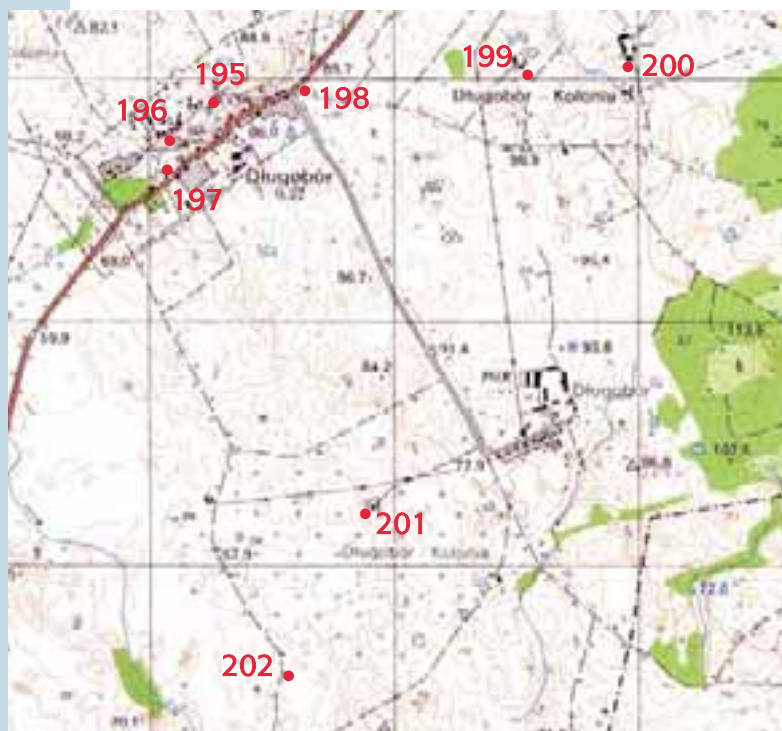
Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Jana Ewangelisty z 2. połowy XIV wieku, z wieżą z XVI wieku. We wsi i w okolicach osiem kapliczek (195-202). Dwie najstarsze kapliczki we wsi (195-196) prawdopodobnie z około połowy XIX wieku, murowane, tynkowane, o analogicznych formach architektonicznych, z niewielkimi niszami w dwóch kondygnacjach; przy każdej lipa — ostatnie świadectwo tradycyjnych nasadzeń. Ka-

196

195

197

198

199

200

202

pliczka (196) ustawiona na skrzyżowaniu wiejskich dróg, z otwartym na trzy strony prześwitem w II kondygnacji. Kapliczka (197) z końca XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, nawiązuje do typu budowli o zwartej, jednorodnej bryle, rozczłonkowanej niszami. Kapliczka na rozstaju dróg (198) o bezstylowej formie, być może przebudowywana, we wnęce rzeźba Ukrzyżowanego z XVIII wieku, po bokach dwie lipy. Pozostałe cztery kapliczki (199-202) w okolicy, przy dawnych zabudowaniach kolonijnych. Ich postępujące zniszczenie (zróżnicowane w zależności od obiektu), jak również zniknięcie wcześniej funkcjonujących gospodarstw to smutne świadectwo zmian zachodzących w całym krajobrazie.

W ogrodzeniu kościoła parafialnego kapliczka z czerwonej cegły licowej, ze schodkowym szczytem, poświęcona pamięci poległych w pierwszej wojnie światowej; charakterystycznym elementem jest forma Krzyża Żelaznego w szczycie oraz figura Zmartwychwstałego Chrystusa w niszy. Z uwagi na funkcję budowla nie została włączona do katalogu kapliczek warmińskich.

201

Długoleka

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Kapliczka (203) wzniesiona na przełomie XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o masywnym korpusie osadzonym na cokole, zwieńczona sterczynowym szczytem, przepruta ostrołukowymi arkadami — prezentuje jeden z charakterystycznych dla tego okresu wariantów nawiązujących do form neogotyckiej architektury sakralnej.

203

Dobrag

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Niewielka osada, w której znajdują się dwie z ciekawszych kapliczek na Warmii (204-205). Kapliczka (204) uważana za jedną z najstarszych na Warmii z racji daty 1602 umieszczonej pierwotnie na niezachowanej chorągiewce oraz wtórnie — na stopniach schodów przed kapliczką (zdjęcia dokumentujące chorągiewkę i napis na schodach znajdują się w Archiwum WUOZ Olsztyn). Stylistycznie kapliczka mieści się w popularnym nurcie budowli realizowanych od początku XVIII wieku, dla których charakterystyczna jest zwarta, jednorodna bryła o gładkich ścianach rozczłonkowanych przez nisze i blendy, nakryta dwuspadowym dachem. Być może data na chorągiewce mówi nam o wcześniejszej tradycji miejsca, a być może została przeniesiona z innego obiektu. Warto zauważyć, iż wokół kapliczki zachowały się tradycyjne nasadzenia — cztery klony. Druga z kapliczek (205) prezentuje nietypową formę budowli zestawionej z dwóch brył — niższej z wnęką na figurę, nakrytej własnym dwuspadowym dachem, i wyższą, z prześwitem na dzwonek, nakrytą dachem czterospadowym. Na dachu kapliczki chorągiewka z monogramem N. K. i datą 1779, co włącza ją do grupy najstarszych datowanych obiektów na Warmii. Wcześniej przy kapliczce znajdował się klon jawor, który złamał się podczas jednej z wichur w latach 2001-2002.

205

204

Do rejestru zabytków wpisane obie kapliczki (204-205).

Dobre Miasto

miasto, pow. olsztyński

Miasto biskupów warmińskich, założone w 1329 roku, siedziba kapituły kolegiackiej (do roku 1810 i od 1960). Gotycki zespół kościoła Najświętszego Zbawiciela i Wszystkich Świętych z zabudowaniami kolegiackimi. W mieście i okolicach siedem kapliczek (206-212), z jednym wyjątkiem dziewiętnasto- lub dwudziestowiecznych. Przed Dobrym Miastem przy drodze z Olsztyna kapliczka (212) z 1742 roku (na dachu chorągiewka), szeroka, rozłożysta, w formie nawiązującej do tryptyku z wysoką wnęką środkową i niższymi po bokach. Bardzo interesująca i nietypowa z uwagi na stylistykę neoromańską (forma kolumn i łuków arkad) jest kapliczka (208) przy ul. Grunwaldzkiej, pierwotnie ustawiona nad Łyną, z figurą świętego Jana Nepomucena, patrona przepraw wodnych, chroniącego od powodzi. W obecnym miejscu została przeniesiona po remoncie wykonanym w 1995 roku (na dachu chorągiewka), figura zaś znajduje się w posiadaniu parafii. Kapliczka przy ul. Łużyckiej (206) wzniesiona

206

207

208

209

210

w 1890 roku (na dachu chorągiewka) z uwagi na podniesienie poziomu drogi widoczna jest z niej jedynie do połowy. Pozostałe kapliczki (207, 209-211) prezentują dość powszechny typ budowli murowanej z czerwonej cegły licowej, o zwartej, smukłej bryle, z wysoką niszą i skromnym detalem wykonanym w cegle. Pochodzą z końca XIX lub początku XX wieku, część posiada chorągiewki z datą budowy: kapliczka (210) przy ul. Grudziądzkiej — 1884, kapliczka (211) przy ul. Jeziorańskiej — 1918 (renowacja 1984).

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (207-208).

Dorotowo

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (213-216), dwie we wsi (213-214) i dwie poza zwartą zabudową (215-216). We wsi kapliczki dzwoniczkowe (w obu zachowane dzwonki) murowane z czerwonej cegły licowej, wzniesione na przełomie XIX i XX wieku; kapliczka (213) wtórnie otynkowana. Kapliczka (215) przy starej drodze wjazdowej, wzniesiona w 1903 roku (chorągiewka na dachu) i ta przy gospodarstwie kolonijnym (216) o podobnych formach: murowane z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjne, o węższej górnej kondygnacji i elewacjach artykułowanych przez niewielkie nisze.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (213, 215).

211

212

213

214

215

216

Drwęca

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (217-219) z drugiej połowy XIX wieku. Pierwsza (217) na rozstaju dróg, częściowo przebudowana i wtórnie otynkowana, o bezstyłowej formie, druga (218) kontynuująca tradycyjny typ kapliczki o zwartej bryle z jedną głęboką niszą na figurę i drugą, mniejszą i płytszą, również wtórnie otynkowana; trzecia (219) w stanie destrukcji, przy nieistniejącym już gospodarstwie kolonijnym.

217

218

219

Drwęczno

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki (220-221). Kapliczka (220) stanowi udane połączenie tradycyjnej w proporcjach i formie barokowej bryły (szeroka budowla na planie wydłużonego prostokąta, przepruta wysoką niszą, nakryta dachem dwuspadowym) z detalem neogotyckim (kostkowe fryzy, ostrołukowa arkada uskokowa). We wnęce barokowa drewniana płaskorzeźba na desce z około połowy XVIII wieku, przypisywana Krzysztofowi Perwangerowi. U góry kompozycji, na osi, zachowane figury Boga Ojca i gołębiczy Ducha Świętego, poniżej widoczne ślady po trzech postaciach, z których środkowa opatrzona była nimbem (autorzy Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce identyfikują grupę jako przedstawienie Koronacji Najświętszej Marii Panny). Druga kapliczka (221), wzniesiona w 2. połowie XIX wieku, jest jedną z odmian typu charakterystycznego dla tego okresu — murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, z ostrołukowymi niszami, z narożnymi skarpami i sterczynami.

221

220

Drzazgi

gm. Świątki, pow. olsztyński

Kapliczka (222) wzniesiona przy dawnym folwarku, zapewne na przełomie XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej (częściowo wtórnie otynkowana), z wysoką niszą zamkniętą łukiem ostrym, nadal pięknie obsadzona klonami.

222

Dywity

gm. Dywity, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza z 1897 roku, wzniesiony na miejscu gotyckiego; osiem kapliczek (223-230). Najbardziej okazała zarówno pod względem formy, jak i wyboru tematów przedstawień jest kapliczka (224) ustawiona na dziedzińcu kościelnym. Wzniesiona w 1905 roku (na cokole w elewacji tylnej blenda z datą), murowana z czerwonej cegły licowej, z tynkowanymi pasa-

224

223

225

226

227

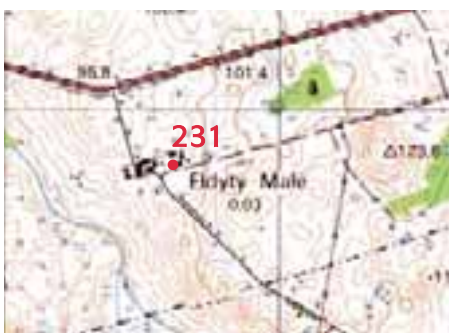
228

229

230

231

mi gzymśów i płycinami, zwieńczona sterczynami, zdobiona sztukateryjnymi reliefami. W ostrołukowej niszy ceramiczna rzeźba Piety (tj. Matki Boskiej z ciałem Chrystusa na kolanach), na elewacji bocznej po stronie zachodniej plakietka ze sceną Zdjęcia z krzyża. Szczyt schodkowy z niszą z krucyfiksem, w zwieńczeniu ozdobne kute elementy z motywem lili. Wokół zachowane tradycyjne nasadzenia — klony. W centrum historycznej wsi kapliczka (226) z 1888 roku, dwukondygnacyjna, murowana z czerwonej cegły licowej, z krucyfiksem umieszczonym w prześwicie II kondygnacji, opięta na narożach przez filarki zwieńczone kulami, dekorowana ceglanyymi gzymśami (pasowymi i kostkowymi). Odnowiona w ostatnich latach elewacja jest przykładem prawidłowego remontu, wykonanego zgodnie z zasadami konserwatorskimi. Dwie skromne w formie kapliczki z przełomu XIX i XX wieku: kapliczka (223) przy drodze prowadzącej do Olsztyna, wtórnie tynkowana, na wysokim cokole z białej cegły, oraz kapliczka (223) przy drodze do Różnowa, murowana z czerwonej cegły licowej. Pozostałe kapliczki (227-230) z końca XIX lub początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, związane z gospodarstwami kolonijnymi. Kapliczki (227-228, 230) o zwartych bryłach, jednokondygnacyjne, na wysokich cokółkach, z dużą niszą w elewacji frontowej, nakryte dachem dwu- lub wielospadowym; kapliczka (229) w stanie zupełnej ruiny.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (225-227).

Ełdyty Małe

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Usytuowana w obrębie wiejskiego podwórza bardzo ładna kapliczka dzwoniczkowa (231), o typowej dla 2. połowy XIX wieku formie i proporcjach. Murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, z głęboką niszą w elewacji frontowej, blendami w bocznych oraz z dużym prześwitem arkadowym w II kondygnacji, przeznaczonym na dzwonek (tego ostatniego brak). W niszy zachowana drewniana rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (231).

Ełdyty Wielkie

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Majątek i wieś szlachecka, wiejski kościół Świętego Marcina uznawany za najstarszy na Warmii, wybudowany na początku XIV wieku, restaurowany i powiększany w latach 1885-1886. Przy drodze prowadzącej do Wysokich maryjna neogotycka kapliczka (232) z 1890 roku, murowana z czerwonej cegły licowej, jednokondygnacyjna, z wysokim cokolem, ozdobnym schodkowym szczytem oraz wnątą ujętą ostrołukową arkadą; bogata dekoracja opracowana w cegle — uskokowe gzymsy, konsolki, uproszczone elementy belkowania, płyciny w formie krzyży. Na cokole tablica z napisem AVE MARIA.

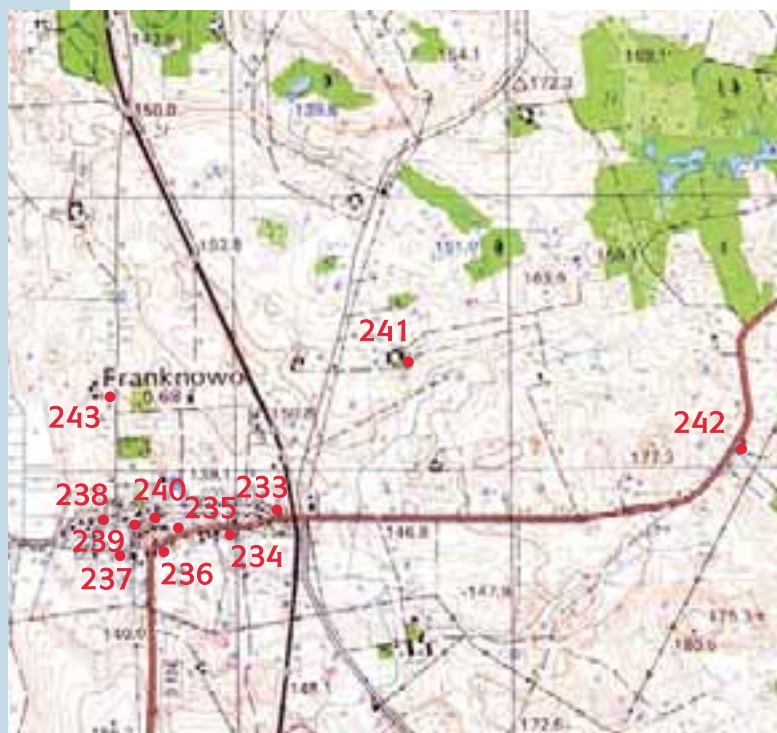

Franknowo

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętego Stanisława Biskupa, wzniesiony w połowie XVIII wieku. Jedno z najliczniejszych skupisk kapliczek na Warmii — we wsi i w okolicy jest ich jedenaście (233-243). W przeważającej mierze są to kapliczki maryjne; dwie mają innego patrona. W kapliczce (239) znajduje się drewniana, zabytkowa rzeźba świętego Floriana, patrona chroniącego od pożarów, natomiast w kapliczce (240) odzwierciedlająca współczesną religijność kopia wizerunku Chrystusa Miłosiernego z wizji świętej Faustyny.

Do najstarszych we wsi, wzniesionych zapewne w 1. połowie XIX wieku, należą trzy kapliczki — dwie (237, 239) o bardzo zbliżonych proporcjach bryły, trzecia (240) o analogicznej strukturze, jednak z szerszą elewacją frontową i pilastrami po obu stronach umieszczonej w niej niszy. Remon-

233

234

235

236

237

238

241

242

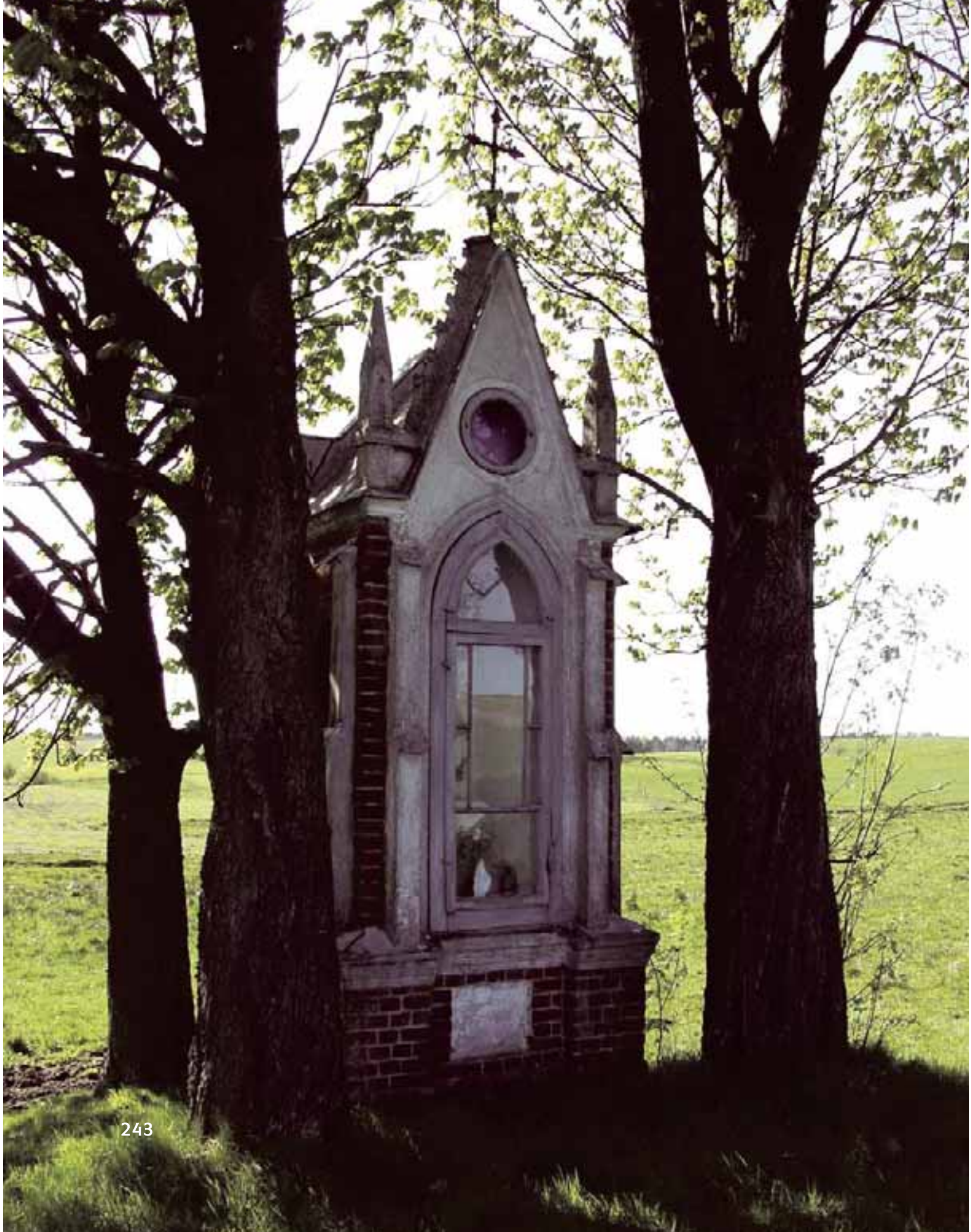
ty i przekształcenia zatarły po części ich pierwotną formę (237, 240). Wyróżnia się grupa kapliczek (233, 238, 241, 243) z 4. ćwierci XIX wieku o powtarzalnych, dekoracyjnych formach neogotyckich. Są to budowle jednokondygnacyjne z wysoką ostrołukową wnęką, opięte skarpami, z trójkątnym szczytem flankowanym przez pinakle, zdobionym czołgankami, z okulesem; nisza i okulus oszklone, z zachowaną przynajmniej w jednym przypadku oryginalną stolarką (243). Cechą charakterystyczną jest również dekoracyjne opracowanie elewacji, gdzie połączono cegłę licową z elementami tynkowanymi. Różnice w wyglądzie kapliczek tej grupy wynikają z prowadzonych na przestrzeni lat remontów, co szczególnie widać w przypadku kapliczki (241) o zmienionym tynku i elementach dekoracyjnych szczytu. Pozostałe kapliczki (234-236, 242) pochodzą zapewne z końca XIX wieku i prezentują różnorodne typy budowli, przy czym kapliczka przy drodze do Prosit (242) na skutek prac i napraw zatraciła już wszelkie cechy stylowe. Przy kilku kapliczkach zachowały się tradycyjne nasadzenia: dąb (233), kasztanowce (234, 243).

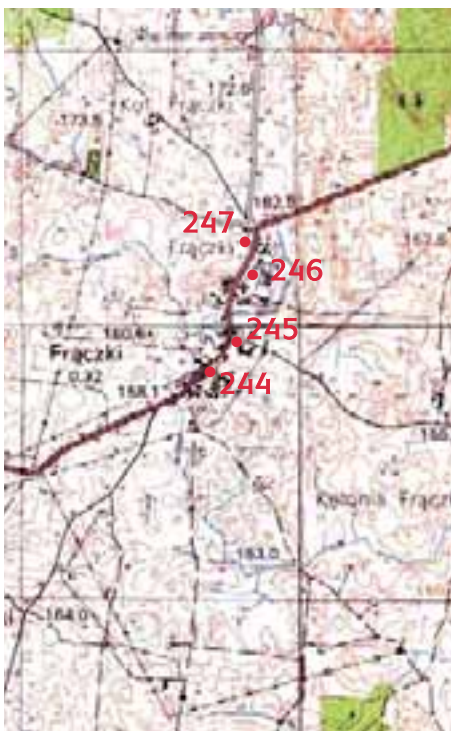

239

240

245

246

Frączki

gm. Dywity, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętej Marii Magdaleny wzniesiony w latach 1871-1872 na miejscu gotyckiego; cztery kapliczki (244-247). Najstarsza (244) z 1819 roku (na dachu chora-giewka), pod lipą, ogrodzona niskim, drewnianym płotem; tynkowana, o zwartej bryle z niewielkimi niszami w elewacji frontowej i trójkąt-nym szczytem z wydatnym gzymsem podoka-powym, nakryta dwuspadowym dachem; są-dząc po wykroju nisz prawdopodobnie prze-kształcana w wieku XIX. Niewiele młodsza od niej jest kapliczka (247) położona na końcu wsi, wzniesiona zapewne w 1. połowie XIX wie-ku, o podobnej formie architektonicznej, pier-wotnie tynkowana (obecnie ceglane elewacje pomalowane farbą), z niewielkimi niszami na fi-gury, faliście wygiętym gzymsem między nimi oraz wydatnym gzymsem podokapowym; w ni-szy ludowa Pietà. Pozostałe dwie kapliczki (245-246) pochodzą z przełomu XIX i XX wie-ku, wzniesione w stylistyce neogotyckiej (ostrołukowe otwory, sterczyny).

Do rejestru zabytków wpisane wszystkie cztery kapliczki (244-247).

244

247

Frombork

miasto, pow. braniewski

Miasto warmińskie założone przez biskupów warmińskich (1310) z kościołem parafialnym Świętego Mikołaja oraz wzgórze warowne z katedrą Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Świętego Andrzeja Apostoła, kanoniami wewnętrznymi i zewnętrznymi wraz z ogrodami. Na wzgórzu katedralnym, przed wejściem do nowego pałacu biskupiego (obecnie plebania) neogotycka kapliczka (248) wzniesiona w 1894 roku dla upamiętnienia biskupa warmińskiego Józefa Ambrożego Geritza, budowniczego nowej siedziby; fakt ten potwierdza tablica z inskrypcją na elewacji bocznej cokołu. Murowana kapliczka z rzeźbioną figurą świętego Józefa Opiekuna z małym Jezusem na ręku, bogato zdobiona detalem (skarpy, sterczyny, kwiatony, czołganki, wimperga ze ślepym maswerkiem w szczycie), nawiązuje wprost do gotyku kamiennego i dziewiętnastowiecznych wariacji na jego temat. W bocznych blendach inskrypcje: „Simul in Gratam Memoriam / Josephi Ambrosii / Eppi Warmiensis a. 1841-1867 / nati l. April 1783, mort. 16 Aug. 1867.” / „[Również] ku wdzięcznej pamięci Józefa Ambrożego Biskupa Warmińskiego w latach 1841-1867, urodzonego w kwietniu 1783, zmarłego 16 sierpnia 1867”, oraz „In laudem / Dei Omnipotentis / pro / Jubilaeo Semisaeculari Eppati / Leonis P[apam] XIII / 19 Feb. 1893 et per annum suo (?) / rum applausu totius Orbis celebrato” / „Na chwałę Boga Wszchemogącego na jubileusz półwiecza [godności] biskupiej Leona P[apieża] XIII w dniu 19 lutego 1893 i z powodu lat jego ku radości świata całego obchodzonego”. Na cokole tablica z inskrypcją odnoszącą się do patrona: „Venerationi / S. Joseph [powinno być Josephi] / Nutritii Divini Salvatoris / D. [omini] N. [ostri] Jesu Christi. / Vir fidelis multum laudabitur. Prov[erbiator] 28, 20.” / „Ku czci św. Józefa Piastuna Boskiego Zbawiciela P[ana] N[aszego] Jezusa Chrystusa. Uczciwy cieszy się błogosławieństwem Prz 28, 20”.

Oryginalną i rzadko spotykaną formę ma kapliczka (250) położona przy drodze do Baranówki, ufundowana w 1823 roku przez małżonków Woelcki. Budowla w formie wysokiego słupa, na planie kwadratu, z arkadowym prześwitem wspartym na filarach. Na cokole tablica z piaskowca z in-

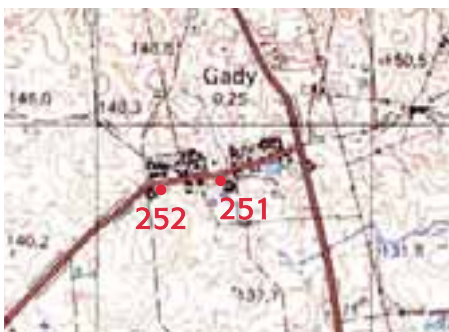
248

249

250

252

251

253

skrypcją fundacyjną: „Die Lehre von dem Gekreuzigten ist zwar den / Verlohrnen eine Tohrheit uns geretten / aber ist sie eine Göttliche Kraft 1. Kor: 1. 18 / And[reas] Woelcki. mit Vere[chene]. Thor[rese]. Woelcki geboren / Schrader. 1823.” / „Nauka bowiem krzyża głupstwem jest dla tych, co idą na zatracenie, mocą Bożą zaś dla nas, którzy doznajemy zbawienia. 1 Kor 1, 18. Andrzej Woelcki z małżonką Teresą Woelcki z domu Schrader, 1823”. Tradycyjną formę ma kapliczka (249) przy ul. Elbląskiej, o smukłej bryle podzielonej wydatnymi profilowanymi gzymsami na trzy strefy, z wnęką na figurę w ostatniej z kondygnacji.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka Świętego Józefa (248).

Gady

gm. Dywity, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (251-252), starsza (251) z 1. połowy XIX wieku, murowana, tynkowana, o typowej dla tego okresu formie — dwukondygnacyjna, o zwartej bryle na niskim cokole, z wydatnym, faliście wygiętym gzymsem międzykondygnacyjnym i profilowanym gzymsem podokapowym; w elewacji frontowej dwie wnęki zamknięte łukiem pełnym, po jednej mniejszej niszy w II kondygnacji elewacji bocznych. Wcześniej chorągiewka z datą 1931, odnoszącą się zapewne do remontu lub przebudowy. Druga kapliczka (252) znacznie późniejsza, z 1929 roku (na dachu chorągiewka), neogotycka; murowana, tynkowana, z głęboką wnęką otwierającą się otworami ostrołukowymi na trzy strony (otwory w elewacji frontowej i bocznych, przeszklone).

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (251).

Gamerki Małe

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Kapliczka (253) położona przy odgałęzieniu drogi do Starego Kawkowa, wzniesiona na początku XX wieku. Murowana z czerwonej cegły licowej, w formie wysokiego, smukłego słupa, z wyraźnym podziałem na trzy wydzielone profilowanymi gzymsami strefy — cokół z prostokątnymi, tynkowanymi płycinami, korpus z wysoką niszą zamkniętą półkoliście, również tynkowaną, oraz wysoko wyniesiony trójkątny szczyt nakryty dachem dwuspadowym.

Garzewko

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (254-255) z końca XIX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. Pierwsza położona we wsi (254), z wysoką ostrołukową niszą, w której nowa, bardzo ładna figura świętego franciszkańskiego. Jednokondygnacyjna, na wysokim cokole opiętym na narożach skarpami, okryta dwuspadowym dachem; w trójkątnym szczycie ceglany krzyż. Druga (255) za wsią, przy drodze prowadzącej do Polejek — jednokondygnacyjna, na wysokim cokole odcięтым gzymsem na konsolkach, zwieńczona rozbudowanym szczytem schodkowym. W korpusie wnętrza zamknięta łukiem ostrym wspartym na fragmentach belkowania. W płycinie cokołu tablica z napisem AVE MARIA.

254

255

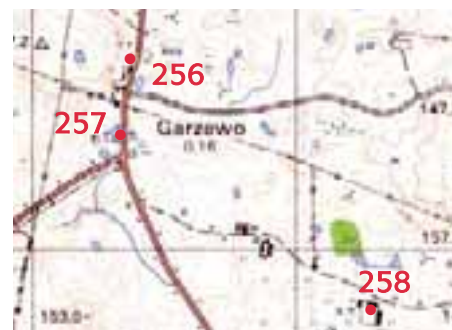
Garzewo

gm. Świątki, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (256-258). Dwie we wsi, neogotyckie, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (256) dzwoniczkowa, z 1880 roku (na dachu chorągiewka, częściowo zniszczona), z niewielką oszkloną wnęką w partii cokołu i wysokim, otwartym na cztery strony prześwitem na dzwonek powyżej; elewacje rozczłonkowane ceglany gzymśami. Kapliczka (257) prawdopodobnie z 1893 roku (chorągiewka zniszczona, zachowane dwie cyfry „93”), na wysokim cokole, z wnęką zamkniętą łukiem pełnym. Kapliczka (258) położona za wsią przy gospodarstwie kolonijnym, murowana, tynkowana, powstała zapewne na przełomie XVIII i XIX wieku, jednak w późniejszym okresie została przebudowana w partii dachu (sterczyny i szczyt), co zmieniło jej oryginalny wygląd. Przy narożniku kapliczki lipa.

256

257

258

259

260

262

261

Giedajty

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (259-260). W centrum wsi, przy szkole, kapliczka dzwoniczkowa (259) z 1877 roku (na dachu chorągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej (ze śladami usuniętego wtórnego tynkowania), trójkondygnacyjna, ze skarpami na narożach; w I kondygnacji niewysoka nisza na figurę, w dwóch wyższych otwarte na cztery strony prześwit, w których krucyfiks i — wyżej — dzwonek. Wokół kapliczki zgodnie z tradycją cztery lipy. Kapliczka (260) poza obrębem wsi, w lesie, w połowie drogi do Szelałgowa. Wzniesiona na przełomie XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o niskiej, przysadzistej bryle z masywnymi skarpami od frontu.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka z dzwoniczką (259).

Gieduty

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Dwie architektonicznie zróżnicowane kapliczki (261-262) z końca XIX wieku. Kapliczka (262) dzwoniczkowa, murowana z czerwonej cegły licowej, o smukłej bryle, dwukondygnacyjna; w I kondygnacji płytkie nisze, w II prześwit na dzwonek; budowla w złym stanie technicznym. Druga kapliczka (261) neogotycka, założona na planie kwadratu, o masywnej, przysadzistej bryle, tynkowana, z ostrołukową wnęką uskokową; na narożach opięta filarkami ze sterczynami dekorowanymi płycinami w kształcie krzyży. Nakryta dachem dwuspadowym, z trójkątnym szczytem w elewacji frontowej.

Giedyle

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Niewielka, skromna kapliczka (263) z 1. połowy XIX wieku, murowana, tynkowana, o zwartej bryle, z niewielką niszą na figurę, zamkniętą łukiem pełnym i z małą wnęką w szczycie, nakryta dachem dwuspadowym.

263

Gietrzwałd

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Wieś parafialna, sanktuarium pielgrzymkowe z kościołem Narodzenia Najświętszej Marii Panny. Miejscowość znana przede wszystkim z objawień maryjnych, jakie miały miejsce od 27 czerwca do 16 września 1877 roku, których rezultatem na Warmii był znaczny wzrost pobożności maryjnej, a co za tym idzie — budowa wielu kapliczek. W samej wsi i w okolicach jest ich dwanaście (264-275). Najstarszą jest kapliczka (264), wzniesiona na przełomie XVIII i XIX wieku, położona zaraz za wsią, przy drodze do Woryt. Wysoka, na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, z profilowanymi, łamanymi gzymsami; w I kondygnacji wysokie blendy zamknięte łukiem pełnym, w drugiej — głęboka, otwarta na trzy strony wnęka z figurą Marii.

W obrębie zespołu pielgrzymkowego cztery kapliczki, z których niewątpliwie najważniejszą jest bardzo skromna, neogotycka kapliczka (266) wybudowana na dziedzińcu kościelnym w czasie i w miejscu objawień (poświęcenie ka-

265

266

267

269

pliczki 16 września 1877 roku). Również przed kościołem usytuowana jest druga kapliczka (265), też neogotycka, nieco bardziej rozbudowana (korpus opięty przez skarpy), wzniesiona w 1866 roku. Dwie kolejne znajdujące się w obrębie zespołu kościelnego pochodzą z końca XIX wieku. Kapliczka (267) z wejściem do środka przez ostrołukowy otwór, wewnątrz na ścianie relief ze sceną Zwiastowania; kapliczka (268) skromna, o zwartej bryle, z kamiennym cokół. W centrum wsi, na skrzyżowaniu dróg kapliczka (269) z 2. połowy XIX wieku, jak pozostałe murowana z czerwonej cegły licowej, w partii wysokiego cokołu skarpy, wyżej otwarty na cztery strony prześwit na figurę Marii. Pozostałe kapliczki we wsi (270-273) wzniesione w 2. połowie XIX lub na początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o zróżnicowanych, skromnych formach architektonicznych. Dwie bardzo ładne kapliczki w okolicy, jedna przy drodze prowadzącej do Łajs (274), druga przy polnej drodze prowadzącej w kierunku torów kolejowych (275), położona tuż przy historycznej granicy Warmii. Podobnie datowane (ka-

268

270

271

272

273

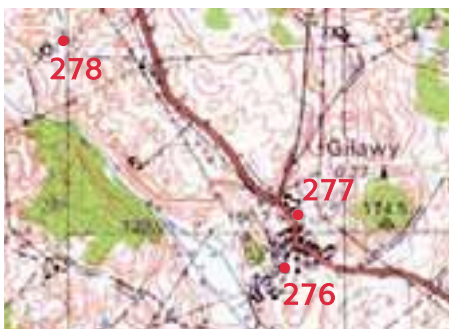
274

275

pliczka przy drodze do Łąjs zgodnie z dokumentacją na rok 1912), murowane z czerwonej cegły licowej, prezentują typy budowy charakterystyczne dla tego okresu. Obie też tradycyjnie obsadzone przy w czterech narożnikach drzewami: lipami (274) i klonami (275).

Do rejestru zabytków wpisanych siedem kapliczek (264-266, 268-269, 272-273).

276

Giławy

gm. Purda, pow. olsztyński

Wieś parafialna, neogotycki kościół Świętego Jana Chrzciciela, trzy kapliczki (276-278) murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (277) z 1889 roku (na dachu chorągiewka) z niszami zamkniętymi łukiem odcinkowym w dwóch kondygnacjach; kapliczka (276) z przełomu XIX i XX wieku, z cokołem węższym od korpusu i sterczynami w zwieńczeniu. Na północ od wsi, przy polnej drodze prowadzącej dawniej do gospodarstwa kolonijnego, kapliczka (278) o podobnych formach, z 1923 roku, wtórnie otynkowana.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (277).

277

278

279

Głądy

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Skromna architektonicznie kapliczka (279) pozbawiona wyraźnych cech stylowych, formą nawiązująca do powszechnego od końca XVIII wieku typu budowli o zwartej bryle, dwuspadowym dachu i gładkich elewacjach rozczłonkowanych jedynie przez blendy i nisze.

Glebiska

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Trzy kapliczki (280-282); jedna we wsi (280), murowana, tynkowana, prawdopodobnie z około połowy XIX wieku, zszpeczona przez remonty, nawiązująca do typu popularnego od XVIII wieku — budowli o zwartej bryle, nakrytej dachem w układzie kalenicowym, o znacznie dłuższej tylnej połaci. Dwie kapliczki (281-282) z 1. połowy XIX wieku, przy drodze Glebiska — Augustyny, o analogicznych formach architektonicznych — murowane, tynkowane, z dwiema wnękami (większą i mniejszą), nakryte dachami dwuspadowymi.

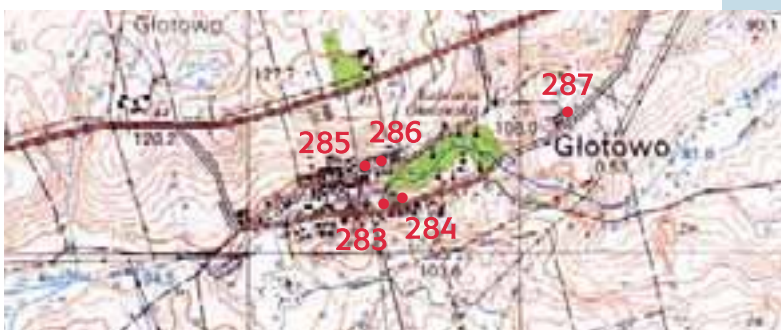
280

282

281

Głotowo

gm. *Dobre Miasto*, pow. *olsztyński*

Wieś parafialna z barokowym kościołem pielgrzymkowym Najświętszego Zbawiciela i Kalwarią Warmińską z zespołem czternastu neogotyckich kaplic Drogi Krzyżowej; we wsi pięć kapliczek (283-287). Dwie (283, 285), wzniesione jeszcze w XVIII wieku, należą do grupy najstarszych na Warmii. Są to budowle tynkowane, założone na planie kwadratu, jednokondygnacyjne, z pojedynczą niszą zamkniętą łukiem odcinkowym; pierwotnie nakryte asymetrycznym dachem dwuspadowym, w układzie kalenicowym, o krótkiej przedniej połaci, obecnie — po przekształceniach — z dachami pulpitowymi. Kapliczka (283) z 1742 roku (zachowana chorągiewka z datą), w niszy bardzo ładny, rzeźbiony krucyfiks barokowy; kapliczka (285) z 1767 roku, w niszy drewniany krucyfiks z XIX wieku i ludowa figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Pozostałe kapliczki wybudowane w 2. połowie XIX lub na początku XX wieku. Najbardziej reprezentacyjna i rozbudowana kapliczka (284) na cmentarzu, murowana z czerwonej cegły licowej, z dekoracyjnym, sterczynowym szczytem i ostrołukową niszą, w której drewniany krucyfiks. Kapliczka (286) wtórnie otynkowana, ze sterczynami w narożach dachu i trójkątnym szczytem. Kapliczka (287) o skromnej, zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z ostrołukową niszą i zachowanym w niej wyposażeniem: na desce blaszany krucyfiks i arma Christi, towarzyszą im pełnoplastyczne, drewniane rzeźby Marii i Jana Ewangelisty, współtworzące grupę Ukrzyżowania.

Do rejestru zabytków wpisanych pięć kapliczek (283-287).

283

285

284

286

287

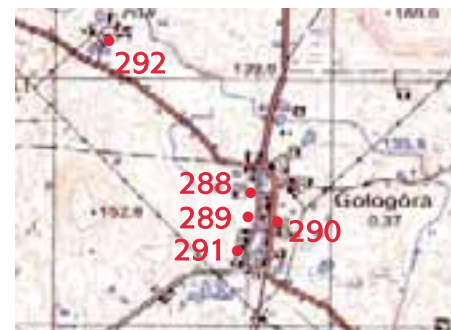
Gołogóra

gm. Świątki, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (288-292), cztery we wsi (288-291), jedna przy drodze do Skolit (292). Za najstarszą uważana jest kapliczka (289), datowana na 1732 rok, którą z tym okresem mogą wiązać bryła i proporcje, całość pozbawiona jest jednak wyraźniejszych cech stylowych. Z 1. połowy XIX wieku może pochodzić skromna, tynkowana kapliczka (291) o zwartej bryle, nakryta dwuspadowym dachem, z jedną niszą zamkniętą łukiem odcinkowym. Pozostałe kapliczki z końca XIX lub początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, w tym dwie dzwoniczkowe — kapliczka (290) we wsi opięta na narożach skarpami, nakryta dachem wielospadowym, oraz kapliczka (292) przy drodze do Skolit, z zachowanym dzwonkiem, wtórnie pomalowana białą farbą.

288

289

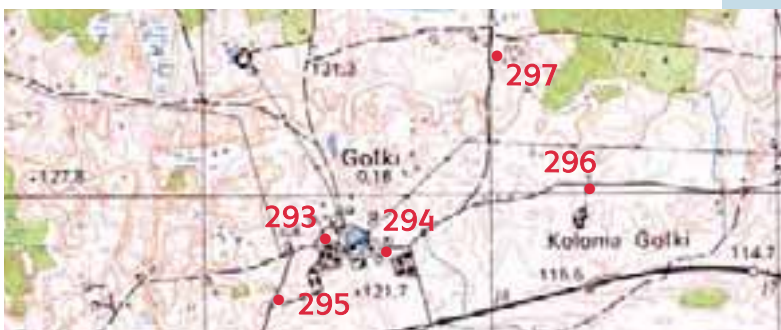
291

290

292

Gotki

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (293-297), dwie we wsi (293-294), pozostałe przy drogach do Porbad (295) i Węgajt (296) oraz przy dawnym gospodarstwie kolonijnym, na północny wschód od miejscowości (297). Wybudowane w 2. połowie XIX lub na początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, dwie (294-295) wtórnie otynkowane. We wsi kapliczka dzwoniczkowa (293), trójkondygnacyjna, z ostrołukowymi niszami — w I kondygnacji figura świętego Antoniego Padewskiego, w drugiej Marii, ostatnia kondygnacja ażurowa, przeznaczona na dzwonek (jego świadectwem są drewniane belki do mocowania). Kapliczka (296) przy drodze do Węgajt, o rozbudowanej neogotyckiej formie architektonicznej, z nietypowym rozwiązaniem I kondygnacji, gdzie zastosowano biforium (tj. podwójne okno arkadowe) o wykroju ostrołukowym, w II kondygnacji figura Marii, w narożach dachu cztery sterczyny; całość zgodnie z tradycją pięknie obsadzona lilakami. Pozostałe kapliczki (294-295, 297) o podobnej strukturze, na wysokim cokole z niewielką blendą i z wysoką, ostrołukową wnęką na figurę w korpusie.

295

294

293

296

297

Gronity

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (298-299). Kapliczka dzwoniczkowa (298) z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej. W elewacji frontowej, opiętej do dwóch trzecich wysokości uskokowymi skarpami, płycina i ostrotukowa wnęka z figurą Marii z Dzieciątkiem, wyżej otwarty na cztery strony prześwit z dzwonkiem, w narożach dachu sterczyny. Całość otoczona niskim, drewnianym płotem. Kapliczka (299) przemurowana z zachowaniem historyzujących form. Przysadzista bryła nakryta dwuspadowym dachem, na narożach zwieńczona sterczynami z dwuspadowymi daszkami.

298

299

Gronowo

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (300-302). Kapliczka (300) zapewne z 1. połowy XIX wieku, murowana, tynkowana, z elewacją skromnie rozczłonkowaną przez niewielkie blendy, nisze oraz falisty gzyms charakterystyczny dla grupy najstarszych kapliczek wznoszonych od XVIII wieku; dwie pozostałe (301-302) o skromnych formach, wzniesione na przełomie XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, z pojedynczą niszą, kryte dachem dwuspadowym. Przy kapliczce (302) dwie lipy, tradycyjny element zagospodarowania.

300

301

302

303

304

306

305

Grodzkowo

gm. Purda, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (303-304) murowane z czerwonej cegły licowej, o zbliżonych formach architektonicznych: w I kondygnacji duża nisza, w II — mniejsza nisza w elewacji frontowej i blendy w bocznych. Kapliczka (303) z 1874 roku (na cokole tablica z datą), nakryta dachem dwuspadowym, otoczona gęsto przez krzewy lilaka; kapliczka (304) przy domu nr 12 z 1887 roku, nakryta dachem wielospadowym.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (304).

Gryżliny

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

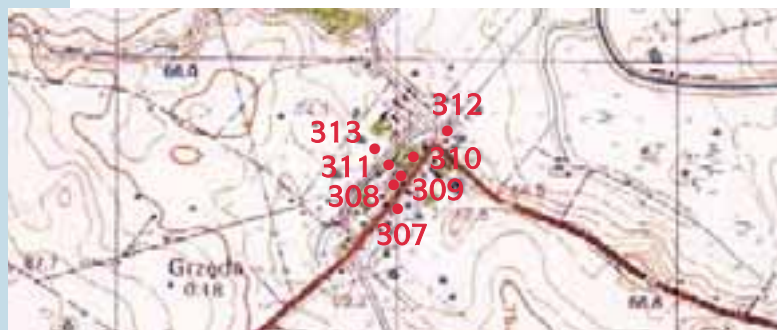
Wieś parafialna, kościół Świętego Wawrzyńca, gotycki, z drewnianą osiemnastowieczną wieżą, powiększony w 1933 roku o prezbiterium i zakrystię. Dwie kapliczki (305-306) z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. Przy kościele kapliczka (305) o rozbudowanej formie architektonicznej i rozczłonkowanych elewacjach (tynkowane płyciny, podwójne blendy ostrołukowe, dwukondygnacyjne skarpy narożne, uskokowe gzymsy), nakryta dachem z naczółkiem. Kapliczka (306) przy domu nr 1, o smukłej sylwecie — wrażenie to potęguje cokół węższy od korpusu — z plastycznie opracowaną, zdobioną detalem ceglany elewacją (rozbudowana, uskokowa blenda z ostrołukową niszą na figurę, fryzy kostkowe).

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (306).

Grzęda

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Wieś parafialna, kościół Świętego Mikołaja, zbudowany w latach 1755-1757 z wykorzystaniem wcześniejszych murów gotyckich, rozbudowany pod koniec XIX wieku. Siedem kapliczek (307-313) o zróżnicowanych formach i czasie powstania. Najstarsza kapliczka (308) barokowa, z około połowy XVIII wieku, założona na planie półkola, z wyższą ścianą elewacji frontowej; obie części kryte oddzielnymi dachami. W elewacji głęboka nisza zamknięta łukiem eliptycznym, flankowana przez pilastry z impostami, wspierające profilowany gzyms obiegający szczyt o wklęsło-wypukłym wykroju; pilastry na wysokich cokotach. Kapliczka (312) z 2. połowy XVIII wieku nie prezentuje już tak wyrazistych cech stylowych, ale powiela prostą formę cechującą znaczną część kapliczek z końca XVIII i początku XIX wieku. W szczycie obu silnie skorodowane chorągiewki. Trzy kapliczki (309-311) z końca XIX wieku, usytuowane w obrębie działki kościelnej (zapewne miały związek z procesją Bożego Ciała), murowane z czerwonej cegły lirowej, o analogicznych formach architektonicznych z pojedynczą wnęką i parą ceglanych pilastrów. Dwie pozostałe o zróżnicowanych formach: kapliczka (307) z początku XX wieku z pojedynczą niszą zamkniętą łukiem zbliżonym do ostrego, na szerokim kamiennym cokole, i przysadzista, tynkowana kapliczka (313) z prostokątną wnęką z około połowy XIX wieku.

307

308

309

310

312

311

313

Gutkowo

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Wiesz parafialna, dziś częściowo włączona w granice administracyjne Olsztyna. Gotycki kościół Świętego Wawrzyńca z końca XIV wieku, sześć kapliczek (314-319), z nich dwie we wsi (314-315), jedna na cmentarzu parafialnym (316), dwie na zachód od wsi, w sąsiedztwie dawnych gospodarstw kolonijnych (317-318), jedna (319) na północ od wsi. We wsi kapliczka (314) przy ul. Bałtyckiej — dawnej i obecnej drodze do Jonkowa — z końca XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej. Dwie kondygnacje rozdzielone gzymsem ceglany, elewacja frontowa z ostrołukową niszą z figurą Marii oraz wnęką z krucyfiksem, opięta narożnymi skarpami; dach ceglany, dwuspadowy, na nim metalowy krzyż. Kapliczka (315) przy ul. Żurawiej z 1903 roku (na dachu chorągiewka), w elewacji frontowej blenda i powyżej ostrołukowa nisza, w której figura Marii z Dzieciątkiem; całość zdobiona tynkowanymi gzymsami, kostkowym fryzem, narożnymi sterczynami w partii dachu. Na cmentarzu kapliczka (316) z końca XIX wieku, na niskim cokole, z wysoką ostrołukową niszą, nakryta dachem czterospadowym o pokryciu ceramicznym, z narożami opiętymi przez filarki ze sterczynami; na dachu duży, metalowy krzyż. W lesie, na rozstaju dróg bardzo ładna kapliczka (318) z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, naroża opięte lizenami przechodzącymi w sterczyny, pod gzymsem wieńczącym fryz z ukośnych cegieł, nisze z przeszklonymi drzwiczkami — ostrołukowa z figurą Marii, zamknięta łukiem odcinkowym z figurą świętego Antoniego Padewskiego. Na cokole, w prostokąt-

315

316

317

319

314

nej płycinie napis: „AVE MARYA / MATKO / BĄDŹ Z NAMI”. Kapliczka (317) z 1912 roku (na dachu chorągiewka) przy dawnym gospodarstwie kolonijnym, nietypowa, gdyż murowana z białej cegły, otynkowana. W okolicy Wilimowa, przy dawnym majątku Kaltfließ, kapliczka (319) z końca XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z otwartym na cztery strony prześwitem w górnej kondygnacji i sterczynami w narożach dachu.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (314-315).

Henrykowo

gm. Ornetka, pow. lidzbarski

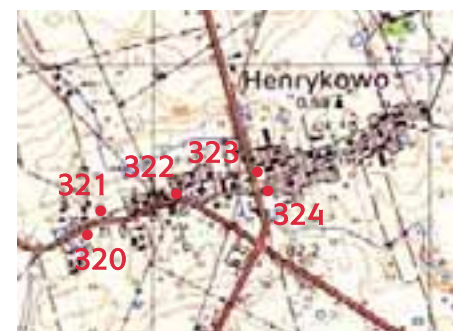
Wieś parafialna, gotycki kościół Świętej Katarzyny z 2. połowy XIV wieku, w późniejszych latach kilkakrotnie odbudowywany i odnawiany; pięć kapliczek (320-324). Dwie kapliczki (320-321) o analogicznej formie, na dachu pierwszej chorągiewka z inicjałami AB i datą 1880, na drugiej — TH i 1882. W oryginalnej postaci zachowana kapliczka (321) z czerwonej cegły licowej, opięta narożnymi filarkami przechodzącymi nad poziomem dachu w sterczyny, zdobiona ceglany detal (fryzy, blendy, płyciny w formie krzyża), z ostrołukową niszą na figurę. Kapliczka (320) po przeprowadzonych pracach remontowych otynkowana, z zatartą pierwotną formą i detalami. Kapliczka (322) o zwartej bryle, z dwuspadowym dachem wspartym na ukośnie podciętych ściankach z profilowaniem, z niszami w obu elewacjach — frontowej i tylnej. Z jednej strony wysunięty cokół tworzy półkę, nad nią wnęka zamknięta łukiem odcinkowym, z drugiej strony dwie wnęki, jedna nad drugą. Dwie pozostałe kapliczki (323-324) z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o podobnych formach — bryła zwarta, dach dwuspadowy, dwie ostrołukowe nisze w elewacji frontowej. Pierwsza z nich niefortunnie odnowiona przez wtórne oblicowanie klinkierem.

318

320

321

322

323

324

325

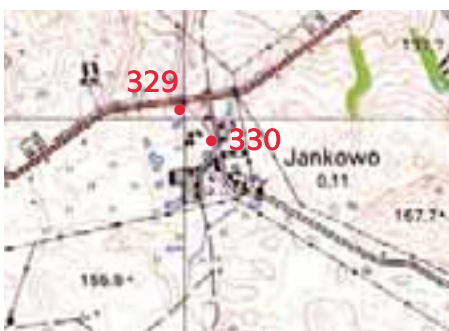
326

327

328

329

Ignalin

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, barokowy kościół Świętego Jana Ewangelisty, wybudowany w latach 1783-1785; cztery kapliczki (325-328), w tym jedna we wsi (325), pozostałe w mniejszej lub większej odległości od miejscowości, przy drogach prowadzących do Runowa (326), Łaniewa (327) i Workiejm (328). Kapliczki wzniesione na przełomie XIX i XX wieku, w większości pierwotnie murowane z czerwonej cegły licowej (część wtórnie otynkowana), o formach kontynuujących tradycyjne wzorce jednorodnej, zwartej bryły, uzupełnionej w tym wypadku elementami charakterystycznym dla czasu powstania, nawiązującymi do neogotyku (ostrołukowe nisze, ceglane gzymsy pasowe i kostkowe). Pośrednim odwołaniem do osiemnastowiecznego wzorca kapliczki nakrytej asymetrycznym dachem dwuspadowym z dłuższą tylną połacią jest dwukondygnacyjna kapliczka (326) przy drodze do Runowa, założona na rzucie kwadratu, z dachem pulpitynowym. Z uwagi na zachowane tradycyjne otoczenie warto wyróżnić kapliczkę przy drodze do Workiejm (328), obsadzoną starymi lipami i ogrodzoną niskim, drewnianym płotem.

Jankowo

gm. Świątki, pow. olsztyński

We wsi dwie bardzo ciekawe kapliczki (329-330). Kapliczka (329) przy wyjeździe ze wsi na główny trakt Świątki — Kwiecewo należy do nielicznej grupy obiektów z XVIII wieku wznoszonych na planie koła, w formie wysokiego słupa nakrytego stożkowym dachem; korpus rozczłonkowany gzymsami wydzielającymi kondygnacje i niewielkimi niszami na figury — w górnej krucyfiks,

dolna pusta. Kapliczka (330) z początku XIX wieku, na wysokim cokole, o nietypowym, uskokowo opracowanym korpusie z wnęką zamkniętą łukiem dwuspadowym i niewielką blendą w szczycie (w partii wnęki być może przekształcenia), nakryta wysokim dachem dwuspadowym.

Jarzębiec

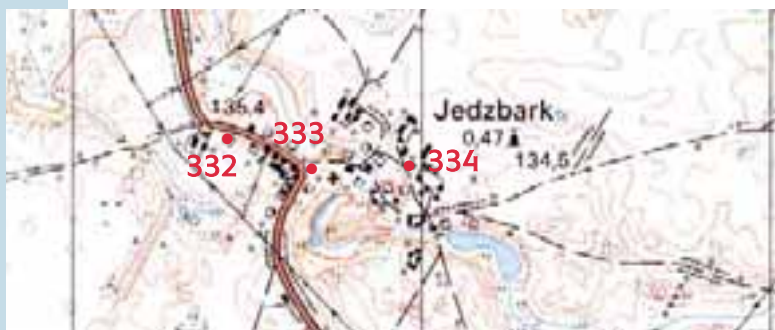
gm. Płoskinia, pow. braniewski

Kapliczka (331) wzniesiona w 1930 roku (data na tylnej elewacji) w obrębie dawnego folwarku, o rozbudowanej i nietypowej dla regionu formie. Korpus główny na planie wydłużonego prostokąta, poprzedzony mурowanymi stopniami, na których stoją drewniane słupy z zastrzałami wspierające silnie wysunięty dach; słupy zdobione rzeźbionym ornamentem plecionkowym, na ścianie ceramiczny relief z przedstawieniem świętego Józefa z Dzieciątkiem oraz napis: „GROSSER HELFER STEH UNS DA” / „Wspomożycielu, zostań z nami”.

Jedzbark

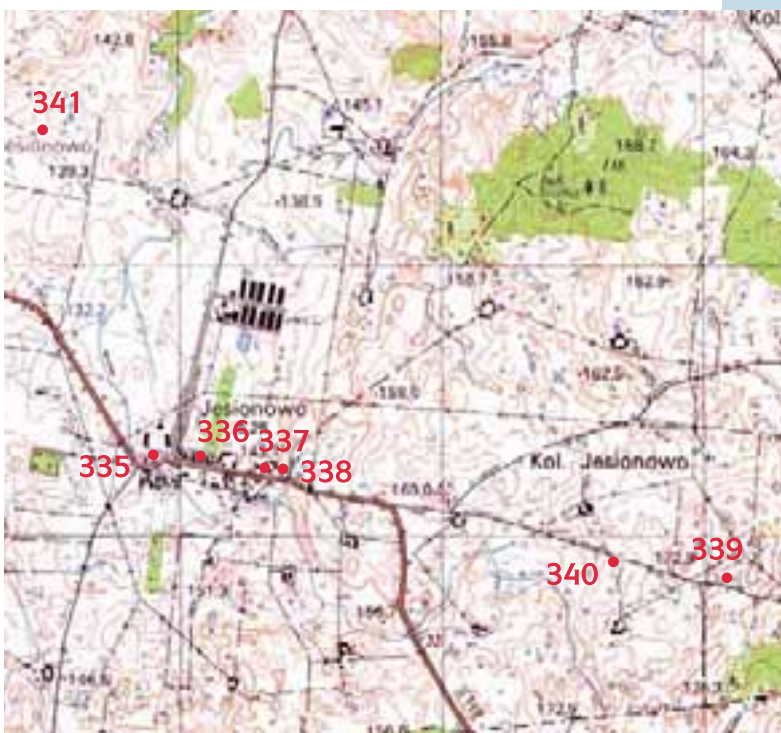
gm. Barczewo, pow. olsztyński

We wsi obszerna współczesna kaplica Świętego Antoniego, wybudowana w latach 1974-1982. Trzy kapliczki (332-334), murowane z czerwonej cegły licowej, wznoszone pod koniec XIX i na początku XX wieku, o zróżnicowanych formach architektonicznych. Niewątpliwie najciekawsza, zarówno z uwagi na formę, jak i historię, jest kapliczka dzwonnickowa (333), położona w centrum wsi, o rozbudowanej bryle. Dwukondygnacyjny korpus opinają skarpy uskokowe, w I kondygnacji blendy zamknięte łukiem odcinkowym, w drugiej blendy i nisze ostrołukowe. Rozbudowana partia dachu z narożnymi sterczynami i nadbudowaną sygnaturką z prześwietem przeznaczonym na dzwonek, zwieńczona przez pięć metalowych krzyży. Zachowana chorągiewka z datą 1950, co w pierwszym odruchu budzi zdziwienie, gdyż forma i materiał są tu typowe dla przełomu XIX i XX wieku. Chorągiewka jednak jest świadectwem powojennej odbudowy kapliczki, zniszczonej pod koniec drugiej wojny

świątowej, wzniesionej ponownie z zachowaniem oryginalnych form i materiału. Jest to zatem znakomity przykład ciągłości tradycji, czego nie można już powiedzieć o praktyce ostatnich lat. Ze smutkiem należy odnotować fakt, iż z trzech klonów jeszcze niedawno otaczających kapliczkę, dzisiaj pozostał tylko jeden. Kapliczka (332) przy domu nr 7 z 1876 roku (na dachu chorągiewka) o bryle rozcłonkowanej przez narożne filarki i głębokie wnęki w trzech elewacjach. Kapliczka (334) przy domu nr 28 na wysokim cokole, węższym od korpusu, opiętym uskokowym gzymsiem; korpus z wysoką, ostrołukową wnęką i dwuspadowym dachem flankowanym przez cztery narożne wieżyczki. Przy kapliczce kasztanowiec, pozostałość dawnych nasadzeń.

Jesionowo

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Kościół filialny Świętych Marcina, Rocha i Walentego wybudowany w połowie XVII wieku, rozbudowany w 1911 roku. Siedem kapliczek (335-341), cztery we wsi (335-338), dwie przy drodze do Frączek (339-340), jedna (341) przy polnej drodze do Podlesnej. Kapliczki wznoszone w XIX i na początku XX wieku, częściowo przekształcane, wtórnie tynkowane. Spośród trzech uważanych za najstarsze (335-337), datowanych

na początek XIX wieku, oryginalną formę zachowała otoczona tradycyjnie lipami kapliczka (337) o zwartej bryle i niewielkich niszach na figury w elewacji frontowej. Dwie kapliczki (339-340) położone przy drodze do Frączek, datowane są na podstawie chorągiewek: pierwsza (339) na rok 1900, druga (340) na 1906. Ostrołukowy otwór niszy tej ostatniej z zachowaną stolarką o dekoracyjnych, neogotyckich ażurach, w podłuczcu ciekawy maswerk z wplecionym mariogramem.

337

338

339

340

341

Jesionowo

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Trzy kapliczki, dwie we wsi (342-343), jedna przy drodze do Babiaka (344). Kapliczki (342-343) murowane i otynkowane, o formach charakterystycznych dla początku XIX wieku — zwartej bryle, niewielkich wnękach na figury, proporcjach, formie dachu. Zgodnie z zachowaną dokumentacją kapliczka (342) datowana jest jednak na 1896 rok (z reliktu chorągiewki można odczytać jedynie dwie pierwsze cyfry). Jest to zatem albo przykład długiego trwania form, albo — co wydaje się bardziej prawdopodobne — błąd w dokumentacji. W kapliczce (343) zachowane w niszy, na desce, arma Christi umieszczone wokół krucyfiksu. Kapliczka (344), zapewne wtórnie otynkowana, pochodzi z końca XIX wieku; cechuje ją prostota bryły oraz — niestety — zatarcie oryginalnej estetyki na skutek remontów i prac budowlanych (cementowy, gruby tynk, zatynkowany detal).

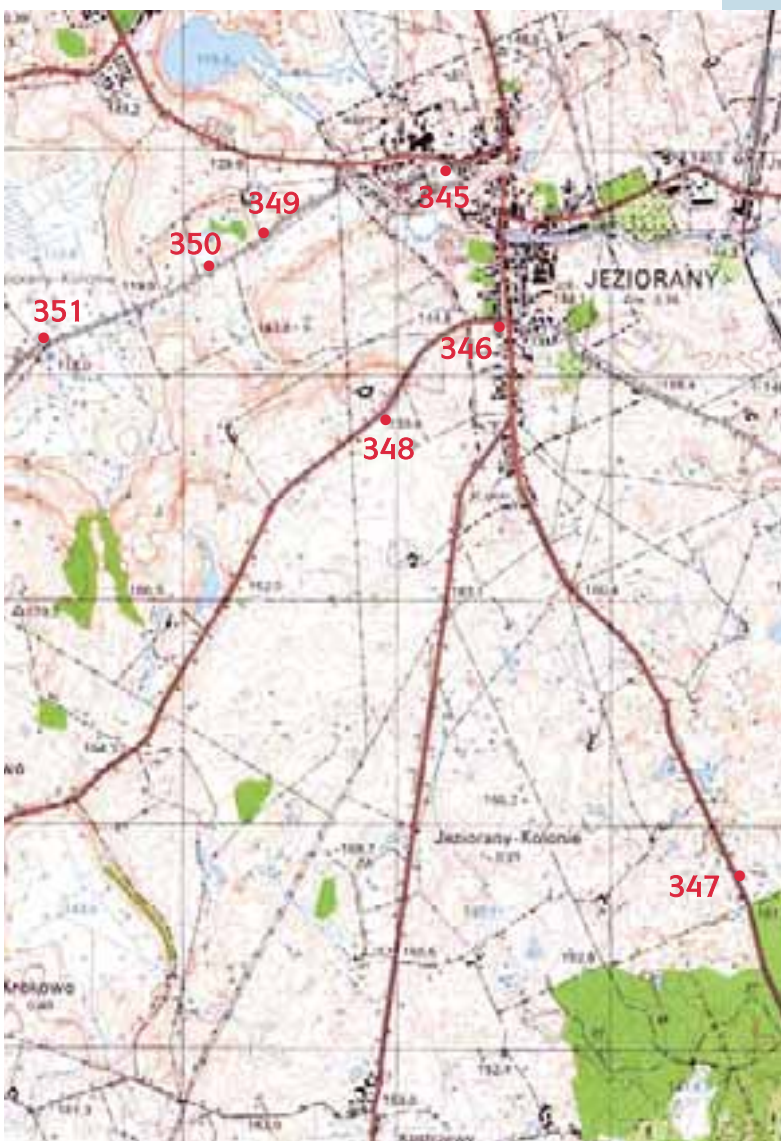
342

343

344

Jeziorany

miasto, pow. olsztyński

Miasto biskupów warmińskich, zachowana gotycka fara Świętego Bartłomieja, znaczne fragmenty murów miejskich oraz tradycyjna zabudowa, decydujące o charakterze i klimacie niewielkiego warmińskiego miasteczka. Dwie kapliczki w mieście (345-346) i pięć przy drogach: do Kiersztanowa (347), Krokowa (348) i Lekit (349-351). Kapliczka przy ul. Kopernika (345) z końca XVIII wieku, o typowej dla tego okresu bryle i proporcjach oraz nietypowym rozwiązaniu elewacji frontowej flankowanej przez dwie masywne półkolumny. Zastosowana tu kompozycja nadaje budowli cechy barokizujące, choć w uproszczonym i prowincjonalnym wydaniu. W głębokiej wnęce zamkniętej łukiem odcinkowym drewniany krucyfiks. Kapliczka (346) z przełomu XIX i XX wieku, murowana i tynkowana, o formach neogotyckich zwieńczona prostą, masywną sterczyną z namiotowym dachem i krzyżem; w jednej z elewacji wykonana wspólnie na desce malarska dekoracja z motywem

347

345

trzech krzyży. Dwie kapliczki przy drogach do Kiersztanowa (347) i Krokowa (348) prezentują cechy charakterystyczne dla obiektów z przełomu XVIII i XIX wieku — bryłę, proporcje, falisty gzyms — co pozwala datować je na ten okres. Kapliczka (347), przy drodze do Kiersztanowa, po przekształceniu otoczenia (z czterech lip pozostały tylko dwie) oraz pracach remontowych (nowy tynk, cokół wtórnie obłożonym kamieniem łamanym) wyraźnie straciła urok autentyczności. Trzy kapliczki (349-351) przy drodze do Lekit, wzniesione na przełomie XIX i XX wieku, o neogotyckich formach, wykonane zostały według jednego wzoru — jednokondygnacyjne, z wysoką, ostrołukową niszą, płycinami w formie krzyża dekorującymi elewacje boczne i profilowanymi gzymsami w partii szczytu.

346

348

350

351

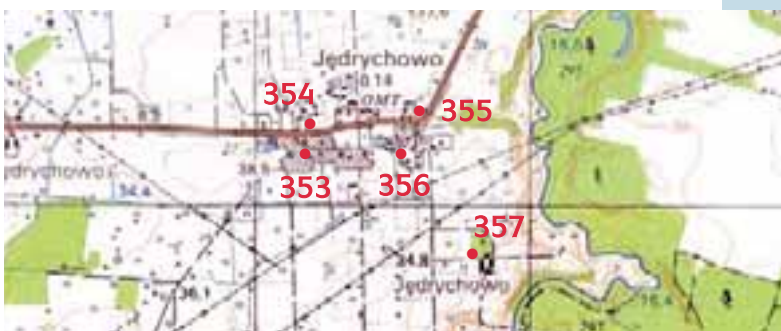
349

Jeziorko

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Prosta, skromna kapliczka (352) z początku XX wieku, murowana z białej cegły, otynkowana, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i niewielkich niszach zamkniętych łukami odcinkowymi w trzech elewacjach.

Jędrychowo

gm. Frombork, pow. braniewski

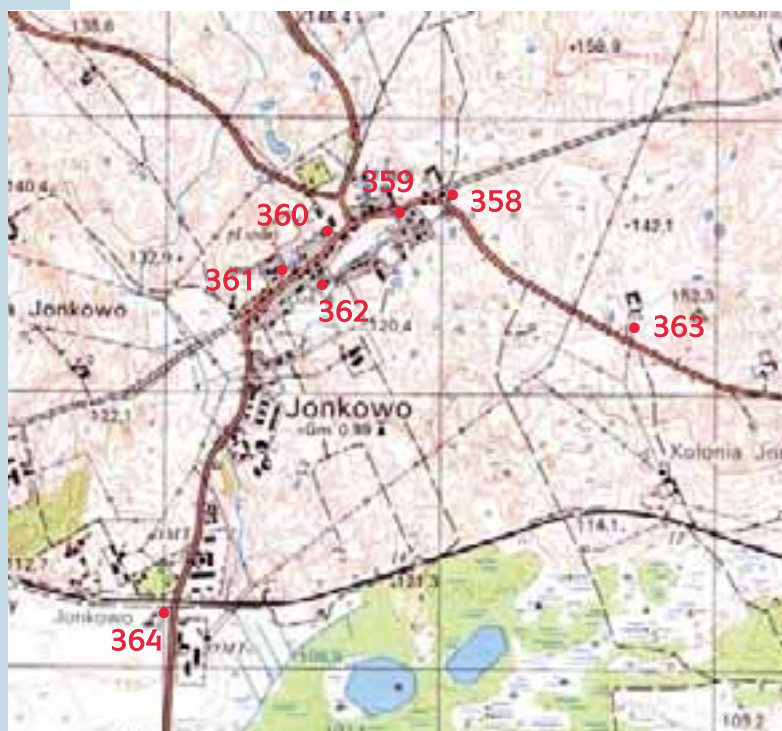
We wsi i w okolicach pięć kapliczek (353-357) z przełomu XIX i XX wieku. Trzy (353-354, 356) o zbliżonych formach architektonicznych — na planie kwadratu, o wysokiej, smukłej bryle z różnymi lizenami, z dwiema niszami i z powtarzalnym motywem dekoracyjnym w formie pasów schodkowo układanych cegieł. Kapliczka (357) o zbliżonej, jednak uproszczonej formie architektonicznej, z pojedynczą niszą, bez detalu, otoczona tujami. Kapliczka (356) o masywnej, zwartej bryle, otynkowana, z ostrołukową niszą na figurę i niewielką blendą z krucyfiksem powyżej; na elewacjach bocznych element dekoracyjny — wykonany w tynku wysoki krzyż o ramionach zakończonych trójliściami.

Jonkowo

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Jana Chrzciciela, rozbudowany i przekształcony na początku XX wieku; we wsi i w okolicach siedem kapliczek (358-364). Najstarsza z XVIII wieku (358), dawniej na rozstaju dróg, tynkowana, w typie barokowej kapliczki o prostych formach. Obecnie, po przebudowie skrzyżowania, przeniesiona na pobocze i wyremontowana, a właściwie wykreowana wbrew zasadom konserwatorskim na budowlę o zupełnie nowej estetyce, bez poszanowania oryginalnej formy. Trzy kapliczki (359-361) o formach neogotyckich, dwie datowane — kapliczka (359) z 1890 roku (data na chorągiewce na dachu) i kapliczka (361) z 1935 roku (data na cokole). Murowane z czerwonej cegły licowej (jedna wtórnie otynkowana), o różnorodnych rozwiązaniach architektonicznych i detalu (skarpy na narożach, sterczyny, fryzy). Przy drodze do Gutkowa kapliczka (363) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna (w I kondygnacji opię-

363

364

ta skarpami), nakryta wielospadowym dachem z ukośnie ustawionymi sterczynami w narożach; otoczona tradycyjnie sztachetowym, niskim płotem, z boku klon. Za przejazdem kolejowym, przy drodze do Giedajt, kapliczka (364) z zachowanym w blendzie I kondygnacji oryginalnym wyposażeniem — drewnianą tablicą z wykonanymi z blachy krucyfiksem i arma Christi.

Kabikiejmy Dolne

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (365-366). Kapliczka (365) o formach neogotyckich, z 1897 roku (chorągiewka na dachu), murowana z czerwonej cegły licowej, o skromnej bryle, z pojedynczą ostrołukową wnęką na figurę. Kapliczka dzwonniczkowa (366) z 1927 roku (chorągiewka na dachu) wpisuje się w istniejący w latach dwudziestych XX wieku nurt budowli klasycyzujących — I kondygnacja boniowana, wyżej prześwit na dzwonek ujęty pilastrami, całość zwieńczona trójkątnym szczytem.

365

366

Kabiny

gm. Kolno, pow. olsztyński

Na skraju wsi, przy domu nr 2 bardzo ciekawa kapliczka (367) z końca XIX wieku. Murowana, tynkowana, o rzadko spotykanym rozwiązaniu kompozycyjnym, odwołującym się do formy tryptyku, popularnej w czasach gotyku, na nowo przywołanej w ołtarzach neogotyckich. Na wysokim cokole korpus oddzielony profilowanym gzymsem, z trzema ostrołukowymi niszami (środkowa wyższa); nad gzymsem wieńczącym odrębne, dwuspadowe daszki na osi każdej z nisz, w zwieńczeniu metalowy krzyż.

367

Kaborno

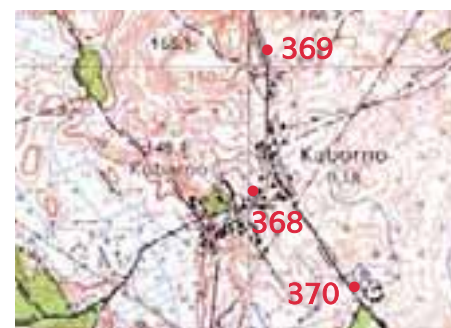
gm. Purda, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (368-370), jedna we wsi (368), dwie przy drodze prowadzącej od przejazdu kolejowego — na północ od wsi (369) i na południe, przy gospodarstwie kolonijnym (370). Kapliczka we wsi (368) dwukondygnacyjna, na narożach opięta filarkami przechodzącymi w partii dachu w sterczyny, nisze i blendy w elewacjach frontowej i bocznych. Poza wsią dwie neogotyckie kapliczki (369-370), z końca XIX lub początku XX wieku, o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (369) o uskokowo zakomponowanej bryle opiętej narożnymi skarpami, z niszami w dwóch kondygnacjach; otoczona klonami. Kapliczka (370) z wysokim cokołem dźwigającym znacznie szerszy korpus z pojedynczą, ostrołukową niszą.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (369).

368

369

370

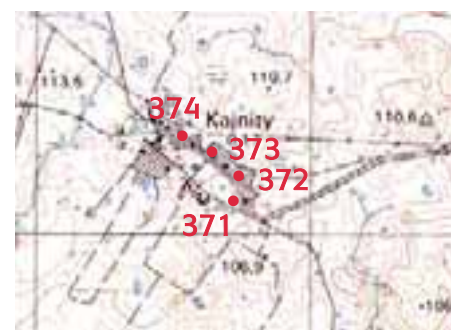
Kajnity

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Cztery kapliczki (371-374) z przełomu XIX i XX wieku, o zbliżonych formach architektonicznych — zwartej, masywnej bryle z pojedynczą niszą (nisze o zróżnicowanych kształtach), nakrytej dwuspadowym dachem. Wszystkie datowane, choć tylko jedna z zachowaną do dzisiaj chorągiewką: kapliczka (371) z 1900 roku, kapliczka (372) z 1890, kapliczka (373) z 1900, kapliczka (374) z 1903 (chorągiewka na dachu).

372

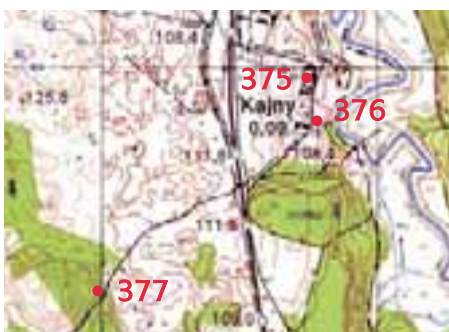
371

373

374

375

376

377

Kajny

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Trzy kapliczki z końca XIX wieku, dwie we wsi (375-376), jedna przy drodze prowadzącej do wsi Mątki (377). Kapliczki we wsi o podobnej strukturze architektonicznej — o zwartej i masywnej bryle nakrytej dachem wielospadowym, dwukondygnacyjne, z prześwitem w II kondygnacji; zróżnicowane kształty otworów, rodzaje gzymsów, materiał elewacyjny. W obu zachowane bardzo ładne, drewniane rzeźby — Maria z Dzieciątkiem (375) i święty Józef, również piastujący Dzieciątko (376). Kapliczka (377) przy drodze prowadzącej do Mątek o zwartej, prostej bryle, z jedną, wysoką niszą zamkniętą łukiem pełnym, nakryta dachem dwuspadowym. W partii cokołu prostokątna blenda, w polu trójkątnego szczytu blenda w kształcie krzyża.

Kaplityny

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (378-381) z przełomu XIX i XX wieku, trzy położone na rozstajach, przy drogach prowadzących w kierunku Olsztyna (378), Łęgajń (380) i Bogdan (379), czwarta (381) położona na wschód od miejscowości, przy polnej drodze prowadzącej do gospodarstwa kolonijnego. Kapliczka (378) tynkowana, dwukondygnacyjna, z przeszkloną niszą w II kondygnacji przeznaczoną na figurę święte-

378

379

381

go, z zachowaną osobno ustawioną drewnianą dzwonnicką. Ten wcześniej dość częsty na Warmii widok należy dzisiaj do rzadkości. Kapliczka (380) o najbardziej dekoracyjnych formach i zarazem najbardziej zniszczona; murowana z czerwonej cegły licowej. Wysoki, zakończony uskokowo cokół dźwiga szerszy korpus z przeszkloną, wysoką wnęką na figurę, nakryty wielospadowym dachem. Dwie kolejne kapliczki (379, 381) w typie budowli o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, o skromnych elewacjach z detalem zredukowanym do minimum – płaskie gzymsy oddzielające kondygnację od cokołu lub szczytu; na dachu jednej z nich (381) chorągiewka z datą 1978, odnoszącą się najprawdopodobniej do czasu przeprowadzenia prac remontowych.

380

Karszewo

gm. Młynary, pow. elbląski

Sześć kapliczek (382-387), w tym pięć neogotyckich z przełomu XIX i XX wieku (382-385, 387), murowanych z czerwonej cegły licowej, i jedna (386) tynkowana, przekształcona, o zatartych cechach stylowych. W grupie budowli neogotyckich — poza jedną (383) dwukondygnacyjną, z prześwitem przeznaczonym na dzwonek — wszystkie kapliczki o zbliżonych proporcjach i strukturze bryły (wysokie, smukłe,

383

382

384

385

386

387

389

kryte dachami dwuspadowymi) oraz powtarzalnych motywach dekoracyjnych (ostrołukowe otwory, ceglane fryzy, gzymsy, lizeny, wgłębne kształty krzyża). Kapliczka (382) nadal pięknie otoczona czterema lipami; w niszy bardzo dobra barokowa rzeźba Marii o dynamicznym układzie postaci i opracowaniu szat przywodzącym na myśl scenę Wniebowzięcia.

Kaszuny

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki z przełomu XIX i XX wieku (388-389), murowane z czerwonej cegły licowej. Neogotycka kapliczka (388) z głęboką ostrołukową niszą w elewacji frontowej i płytkimi blendami w bocznych. Sylweta rozbudowana w partii dachu, zwieńczonej przez pięć sterczyn nakrytych namiotowymi daszkami. Kapliczka (389) o zwartej bryle, z przeszkloną niszą zamkniętą łukiem pełnym i niewielką blendą w szczycie, nakryta dwuspadowym dachem.

388

Kępa Tolnicka

gm. Reszel, pow. kętrzyński

Dwie bardzo ładne i interesujące kapliczki (390-391). Kapliczka (390) barokowa z końca XVIII wieku, z półkolistą apsydą z tyłu. Głęboką niszę w elewacji frontowej flankują pilastry sięgające dwu trzecich jej wysokości, w niszy rzeźba Marii; trójkątny fronton powyżej, z prostokątną płyciną w polu, ramują profilowane gzymsy nadające mu walory światłocieniowe. Kapliczka (391) neogotycka z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o smukłej sylwecie, nakryta dwuspadowym dachem (połacie o dekoracyjnie wywiniętych dolnych krawędziach), w obu elewacjach ostrołukowe, wysokie wnęki o zróżnicowanych głębokościach, w elewacji tylnej ponadto krzyż wykonany w tynku. Na dachu kuty, metalowy krzyż i skorodowana chorągiewka z zachowanymi inicjałami F. K.

390

391

Kiersnowo

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Dwie bardzo ładne kapliczki (392-393), tynkowane, o analogicznych formach architektonicznych świadczących o czasie powstania w 1. połowie XIX wieku — bryła z wyodrębnionym cokółem, masywna, zwarta, nakryta dwuspadowym dachem; elewacja frontowa szeroka, przepruta szeroką wnęką zamkniętą łukiem odcinkowym, oddzielona od szczytu wydatnym, profilowanym gzymsem. Przy kapliczce (392) wiekowy klon, sama budowla pokryta wtórnie szarym cementowym tynkiem, obniżającym walor jej autentyczności.

393

392

395

Kiersztanowo

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (394-395) we wsi. Starsza kapliczka (394) usytuowana przy domu nr 2, z chorągiewką z datą 1837. Obecnie otynkowana, z wysoką ostrołukową niszą sięgającą niemal kalenicy dachu. Jeśli za czas powstania przyjęć datę z chorągiewki, to otwór niszy został najprawdopodobniej przekształcony. Przy domu nr 14 kapliczka (395) dzwonniczkowa z 1921 roku, mury z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna na cokole, z dekoracyjnym szczytem. W I kondygnacji nisza z figurą Matki Boskiej ujęta u góry ostrołukiem, II kondygnacja węższa, z otwartym na cztery strony prześwitem z dzwonkiem. Szczyt w kształcie ściętego trójkąta, ujęty profilowanym gzymsem z tynku, flankowany dwiema sterczynami; w polu tablica z datą.

394

Kierwiny

gm. Kiewity, pow. lidzbarski

Pięć kapliczek (396-400), dwie we wsi (396-397), trzy przy gospodarstwach kolonijnych — na północ (399-400) i na wschód (398) od wsi. Najstarszą jest kapliczka (397) położona przy drodze do Stoczka, pochodząca z przełomu XVIII i XIX wieku, o charakterystycznych dla tego czasu przysadzistych proporcjach słabo rozczłonkowanej bryły i podziałach elewacji (cokół z prostokątną płytyną, wnęka na figurę zamknięta łukiem odcinkowym, oddzielona od szczytu faliście wygiętym gzymsem); otynkowana wtórnie szarym tynkiem, zmieniającym jej wyraz estetyczny. Kapliczka (398) o skromnej formie architektonicznej, prawdopodobnie prze-

396

397

398

399

kształcana, zapewne z 2. połowy XIX wieku. Pozostałe kapliczki z końca XIX lub początku XX wieku. Dwie (396, 399) prezentują zbliżone, dekoracyjne formy neogotyckie; obie są datowane — kapliczka (396) przy domu nr 10 na 1897 rok (na dachu chórągiewka z datą i inicjałami J. K.), kapliczka (399) na rok 1913 (w szczycie medalion z datą).

Kierz

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki (401-402). Kapliczka (401) dzwonnickowa, z końca XIX wieku, tynkowana, o silnie rozczłonkowanej bryle, dwukondygnacyjna, z cokółtem i rozbudowanym, trójosiowym szczytem odcięтым faliście wygiętym gzymsem; I kondygnacja opięta na narożach skarpami, z ostrołukową niszą na figurę; druga z prześwitem przeznaczonym na dzwonek (zachowana konstrukcja zawieszenia). Kapliczka (402) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, częściowo otynkowana (wtórnie?), o zwartej bryle, z ostrołukową wnęką w elewacji frontowej i prostokątnymi blendami w bocznych.

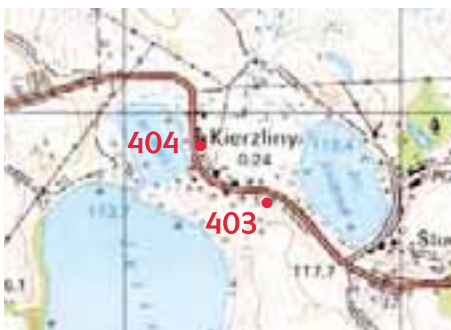
400

402

401

403

404

Kierzliny

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (403-404) neogotyckie, z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o podobnej strukturze — na rzucie kwadratu, z ostrołukową wnęką w elewacji frontowej, z dwuspadowym dachem. Kapliczka (403) z rozbudowanym, wysoko wyniesionym szczytem schodkowym oraz prostokątnymi blendami w partiach cokołu i elewacjach bocznych. Kapliczka (404) z ostrołukowymi blendami w elewacjach bocznych oraz przesłaniającym dach trójkątnym szczytem.

Kieźliny

gm. Dywity, pow. olsztyński

We wsi i w okolicach pięć kapliczek (405-409), dwie we wsi (405-406), dwie przy drodze do Dągów (407) i przy drodze prowadzącej z Wadągą do Słupów (409), jedna przy drodze do Dywit (408). Kapliczka (406), położona przy posesji nr 67, wybudowana w 1886 roku (na dachu chorągiewka), o rozbudowanej formie architektonicznej — dwukondygnacyjna, kondygnacje oddzielone gzymsami, w pierwszej z nich oszklona wnęka na figurę,

405

406

wyżej prześwit z metalowym krucyfiksem, w partii dachu cztery narożne sterczy. Pozostałe kapliczki z końca XIX lub początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o zbliżonej strukturze architektonicznej (jednokondygnacyjne na cokole), zróżnicowane skromnym detalem i sylwetą dachów. Przy kapliczce (408), położonej przy drodze do Dywit, dwie lipy, świadectwo tradycyjnego sposobu zagospodarowywania otoczenia.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (406, 408, 409*).

* w rejestrze zabytków jako *Myki*

407

409

408

Kikity

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (410-412), kapliczka (411) z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich, pozbawionych detalu ścianach; w elewacji frontowej dwie wnęki jedna nad drugą — głębsza i większa na figurę, mniejsza na krucyfix; na elewacjach bocznych profilowany gzyms podokapowy. Kapliczka (412) z 1852 roku (data na chorągiewce na dachu), o smukłej sylwecie, z ostrołukową, oszkloną wnęką na figurę, nakryta wysokim, dwuspadowym dachem. Kapliczka (410) z końca XIX lub początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o bryle rozczłonkowanej przez arkadowe nisze i blendy; z rozprofilowanym szczytem i dachem o wybrzuszonych połaciach.

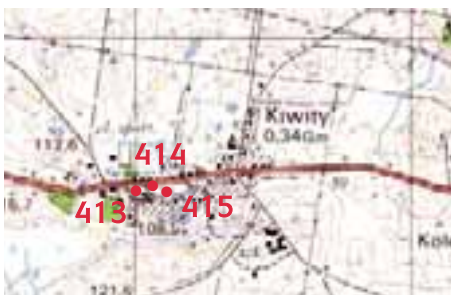
410

411

412

415

413

414

Kivity

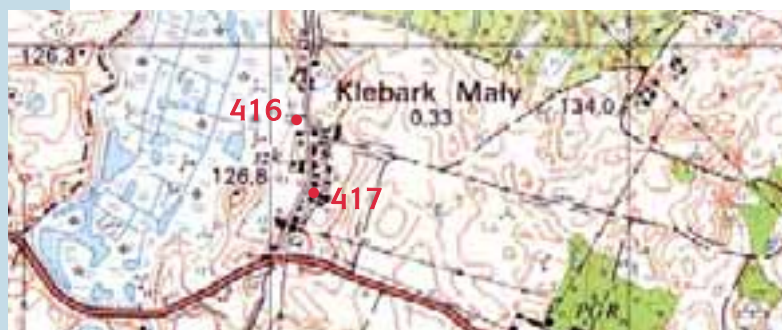
gm. Kivity, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła, trzy kapliczki (413-415) dostawione do muru kościelnego, wzniesione zapewne w 2. połowie XIX wieku. Struktura i kompozycja oparte na schemacie kapliczki o zwartej bryle, z pojedynczą wysoką wnęką; różnorodność form osiągnięta poprzez detal i aranżację tła. Efektowne wrażenie sprawia kapliczka (414) po stronie północnej kościoła, z niszą zamkniętą łukiem odcinkowym, przylegająca bezpośrednio do bogatej barokowej struktury architektonicznej w tle. We wcześniejszych opracowaniach kapliczkę i architektoniczne tło uważano za integralną całość i datowano na XVIII wiek; być może jest to jednak przekształcona dawna brama na dziedzińiec kościelny. Po stronie zachodniej kościoła kapliczka (413) z ostrołukową wnęką i pulpitowym dachem, wbudowana w mur kościelny; po stronie wschodniej kapliczka (415) dostawiona do muru, zwieńczona w partii szczytu trzema sterczynami.

Klebark Mały

gm. Purda, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (416-417) z końca XIX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o cechach neogotyckich. Kapliczka (416) z 1894 roku (chorągiewka z datą i inicjałami AW), dwukondygnacyjna, o silnie rozczłonkowanej bryle — kondygnacje zwężające się uskokowo, na narożach opięte przez ukośne skarpy; w I kondygnacji niszka, w II kondygnacji ostrofukowy prześwit z drewnianym krucyfiksem. Całość tradycyjnie otoczona niskim, drewnianym płotem sztachetowym. Kapliczka (417), również z końca XIX wieku, położona na wysokiej skarpie, dwukondygnacyjna, o zwartej bryle. Elewacje rozczłonkowane przez płytkie nisze umieszczone w obu kondygnacjach, dzielące je ceglane gzymsy i fryzy; w szczycie tynkowana płycina w formie krzyża. W niszach figury Marii, błogostawiącego Chrystusa i świętego Józefa z Dzieciątkiem.

416

417

Klebark Wielki

gm. Purda, pow. olsztyński

Wieś parafialna, obecny kościół Znalezienia Krzyża Świętego i Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny wybudowany w 1892 roku, na miejscu wcześniejszego, późnogotyckiego. Dwie kapliczki (418-419). Przy kościele kapliczka (418) o bogatej architekturze z 1892 roku, dwukondygnacyjna, na wysokim cokole, o silnie rozczłonkowanej bryle, bogatym detalu (narożne skarpy w partii cokołu, sterczyny w I kondygnacji, dekoracyjny fryz arkadowy z trójlistnymi maswerkami) i zróżnicowanym materiale (czerwona cegła licowa, tynkowane fryzy, glazurowana, zielona okładzina ceglana); dwie niewielkie nisze ujęte przez ostrofukowe, silnie rozprofilowane obramienia, w I kondygnacji rzeźba Piety, w II — Chrystusa. Na zakończeniu sterczyn i w szczycie dachu ozdobne, metalowe kwiatony. Kapliczka (419) położona przy drodze do Olsztyna, wzniesiona na przełomie XIX i XX wieku, znacznie skromniejsza, o wysokim cokole i szerszym korpusie, oddzielnym uskokowym gzymsie i fryzem z ukośnych cegieł, dach wielospadowy.

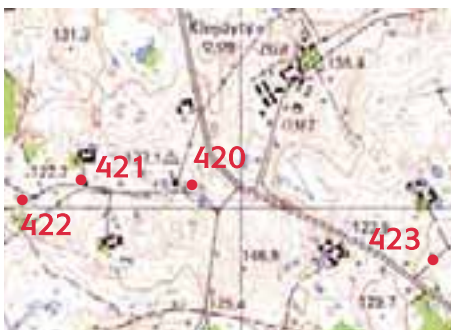
Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (419).

418

419

423

Klejdyty

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Niewielka wieś z zabudową kolonijną; cztery kapliczki (420-423): jedna we wsi (420), dwie przy drodze prowadzącej do Sarnowa (421-422) i kolejna przy drodze do Stoczka (423). Wszystkie z końca XIX wieku. Kapliczka (420) we wsi, o przysadzistej, zwartej bryle i głębokiej niszy zamkniętej łukiem odcinkowym, ze szczytem oddzielnym wygiętym faliście gzymsem, kontynuuje formy znane od końca XVIII wieku; o jej metryce świadczy jednak rozwiązanie szczytu (sylweta dachu i sterczyny w narożach). Pozostałe trzy kapliczki (421-423) o podobnej architekturze i neogotyckim detalu (ostre łuki, skarpy), z analogicznym rozwiązaniem partii szczytowej flankowanej przez smukłe sterczyny nakryte namiotowymi daszkami. Warta wyróżnienia jest kapliczka (421) wybudowana w 1896 roku (data na chorągiewce), nadal pięknie otoczona lipami, o ciekawym, falistym wykroju szczytu dekorowanego drobnym, światłocieniowym profilowaniem.

420

421

422

Klejnowo

gm. Braniewo, pow. braniewski

Dwie bardzo ładne kapliczki (424-425) neo-gotyckie o zróżnicowanych formach. Kapliczka (424) z końca XIX wieku, zrealizowana w nietypowej formie i materiale. Na cokole z kamiennych ciosów smukły korpus z wysoką, ostrołukową wnęką, ujętą blendą zamkniętą podwójnym łukiem trójlistnym, trójkątny szczyt dekorowany czołgankami. Kapliczka (425) z 1880 roku, na posesji domu wiejskiego, murowana z czerwonej cegły licowej, dzwoniczkowa, dwukondygnacyjna, z ostrołukową wnęką na figurę i przepruciem w szczycie oraz z nietypowym rozwiązaniem w elewacji tylnej, tj. z wysoką niszą z wejściem. Elewacje rozczłonkowane przez gzymsy, fryzy uskokowe, profilowane obramienia otworów, w szczycie naroży sterczyny z kwiatonami.

425

424

Klewki

gm. Purda, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętych Walentego i Rocha odbudowany na początku XVIII wieku z wykorzystaniem murów świątyni gotyckiej. W sąsiedztwie kościoła dwie kapliczki (426-427) z końca XIX wieku, o bardzo zbliżonych formach — murowane z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjne, z niewielką niszą i blendami w I kondygnacji oraz otwartym na cztery strony prześwitem w II (otwory zamknięte łukiem odcinkowym), w partii dachu narożne sterczyny. Na jednej z nich w kapliczce (427) chorągiewka z wielce mylącą datą 1718 — być może będącą świadectwem tradycji miejsca, jednak z pewnością nieodnoszącą się do czasu powstania obecnej kapliczki.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (426-427).

426

427

428

Klewno

gm. Reszel, pow. kętrzyński

Na północny zachód od miejscowości, przy gospodarstwie kolonijnym, kapliczka (428) z 1896 roku (chorągiewka zachowana w domowej kaplicy szensztackiej). Nawiązuje do powszechnego typu budowli o skromnej bryle, z jedną niszą. Zniszczona, o spękanych murach i ubytkach cegieł, o tynkowanej niszy i blendach bocznych. Zachowane oryginalne wyposażenie w formie deski z metalowym krucyfiksem otoczonym arma Christi.

429

Klony

gm. Świątki, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (429-433) z końca XIX i początku XX wieku, dwie we wsi (429-430), trzy przy drodze prowadzącej do Ełdyt Małych (431-433). Przekształcenia lub degradacja zatarły cechy stylowe części z nich. Kapliczka (430) o nietypowych proporcjach, założona na rzucie kwadratu, niewysoka, masywna, na narożach opięta skarpami, trzy elewacje przeprute ostrołukowymi otworami; skarpy z wzorem z cegły w białym kolorze, przechodzące w sterczyny nakryte namiotowymi daszkami, na szczycie dachu analogiczna sterczyna zwieńczona metalowym krzyżem. Kapliczka (429) dzwoniczkowa, murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, z prześwitem w górnej kondygnacji. Do niedawna jeszcze w bardzo złym stanie technicznym, ostatnio wyremontowana i uratowana od zniszczenia. Pozostałe kapliczki zniszczone, istnienie niektórych wręcz zagrożone. Kapliczka (431) z 1876 roku (na granitowej podmurówce data i częściowo zachowany napis: „Erbaut Peter...” / „Wzniósł Piotr...”), z wysoką blendą mieszczącą wewnątrz dwie płytkie wnęki, umieszczone jedna nad drugą; nadal pięknie obsadzona lipami.

430

431

432

433

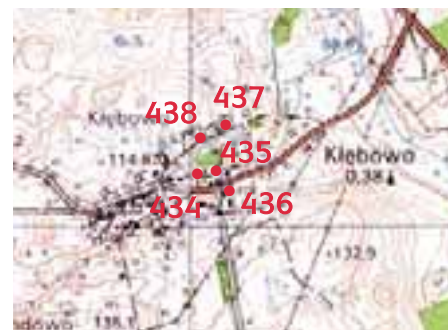
Kłębowo

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, kościół późnogotycki Świętej Małgorzaty. Pięć kapliczek (434-438), w tym dwie barokowe, przy murze kościelnym, na jego zachodnim (434) i wschodnim (435) krańcu. Kapliczka (434) po stronie zachodniej z 2. połowy XVIII wieku, o charakterystycznej strukturze z dekoracyjnie opracowaną wysoką i szeroką fasadą i niższą apsydą z tyłu; w elewacji frontowej dwie różnej wielkości i głębokości wnęki, na narożach pilastry przewiązane gzymsami, szczyt o falistym wykroju. Kapliczka (435) po stronie wschodniej z początku XIX wieku, o podobnej strukturze bryły, ale skromniejszej formie; w elewacji frontowej niewielka wnęka oddzielona od szczytu wygiętym gzymssem. Pozostałe kapliczki z końca XIX i początku XX wieku, kapliczka (436) z 1894 roku (na dachu chorągiewka) o cechach neogotyckich (skarpy, sterczyny).

435

436

438

434

437

Kłódka

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

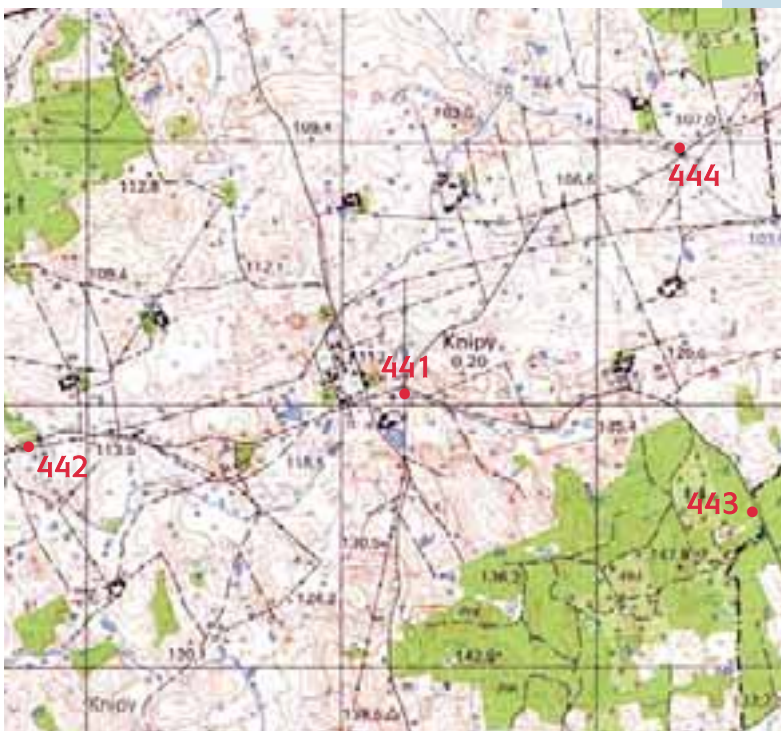
Dawny młyn, dwie kapliczki (439-440), jedna z końca XIX wieku (440), typowa dla tego okresu, murowana z czerwonej cegły licowej, z ostrołukową wnęką i schodkowym szczytem, otoczona przez krzewy lilaka i niski, sztachetowy płot; w czasie prac remontowych wtórnie otynkowany cokół. Druga (439) przekształcona lub przebudowana, pozbawiona cech stylowych i wyrazu architektonicznego. Założona na rzucie kwadratu, z wysokim cokołem i ostrołukową niszą, nakryta dwuspadowym dachem.

Knipy

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Cztery kapliczki (441-444), jedna na rozstajach dróg (441), trzy w znacznym oddaleniu od wsi, przy drogach do: Lidzbarka Warmińskiego (442), Klejdyt (443) i Naprat (444). Trzy kapliczki (441, 443-444) barokowe, z przełomu XVIII i XIX wieku. Kapliczka na rozstaju dróg (441) o skromnej bryle z trójkątnym szczytem i dwuspadowym dachem, pozbawiona detalu; dwie wnęki — górna w szczycie znacznie mniejsza i płytsza, w dolnej pięknie zachowane przedstawienie Ukrzyżowania otoczonego arma Christi, wykonane tradycyjnie w formie metalowych ele-

mentów przymocowanych do deski. Bardzo podobna w strukturze kapliczka (444), nadal pięknie otoczona lipami sadzonymi w półkole. Kapliczka (443) o charakterystycznych dla tego okresu cechach (proporcje bryły, rozmieszczenie nisz, wydatny falisty gzyms rozdziałający kondygnacje, opracowanie szczytu). Kapliczka (442) z końca XIX wieku, neogotycka, murowana z czerwonej cegły licowej, z elementami tynkowanymi; na narożach opięta smukłymi skarpami uskokowymi. Nietypowo obsadzona tujami.

444

443

Knopin

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

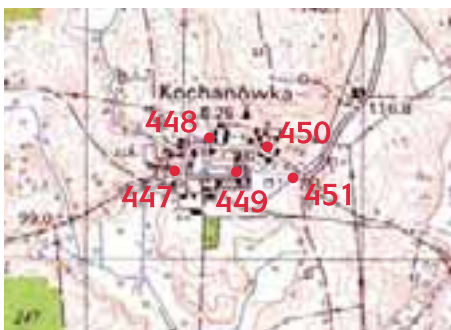
Dwie kapliczki (445-446); kapliczka (446) z 1745 roku (na dachu ciekawa chorągiewka z datą i sylwetką koguta na górnej krawędzi), kapliczka (445) z około połowy XIX wieku. Obie pierwotnie tynkowane, o podobnej strukturze charakterystycznej dla obiektów barokowych. Są to budowle o jednorodnej, zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, o gładkich ścianach z charakterystycznym gzymsem falistym nad dolną niszą oraz trójkątnym szczytem z niewielką wnęką i gzymsami wzdłuż krawędzi. Kapliczka (446) tradycyjnie otoczona sztachetowym płotem; kapliczka (445) wtórnie pozbawiona tynku.

445

446

447

448

450

449

451

Kochanówka

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, kościół Świętego Wawrzyńca wzniesiony w 1918 roku na miejscu wcześniejszego. We wsi pięć kapliczek (447-451). Najstarsza kapliczka (447) z 2. połowy XVIII wieku, przy kościele, o charakterystycznej zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z wnęką, powyżej której wygięty faliście gzyms. Dekoracyjnie rozwiązano partię trójkątnego szczytu, w którym masywny, profilowany gzyms tworzy rodzaj łuku kotarowego, w polu szczytu niewielka, prostokątna płycina. Trzy kapliczki (448-449, 451) z końca XIX lub początku XX wieku, o cechach neogotyckich, z ostrołukowymi wnękami i dekoracyjnymi szczytami ze sterczynami; kapliczka (450) o zwartej bryle, nakryta dachem dwuspadowym, z niszą zamkniętą łukiem pełnym, w efekcie źle wykonanych prac remontowych pozbawiona wyraźnych cech stylowych.

Kokoszewo

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Kapliczka (452) przydrożna z około połowy XIX wieku, założona na rzucie wydłużonego prostokąta, o masywnej, zwartej, pozbawionej detalu bryle, rozczłonkowanej jedynie przez dwie wnęki w elewacji frontowej. Dach dwuspadowy, z trójkątnym szczytem o zaokrąglonym wierzchołku.

452

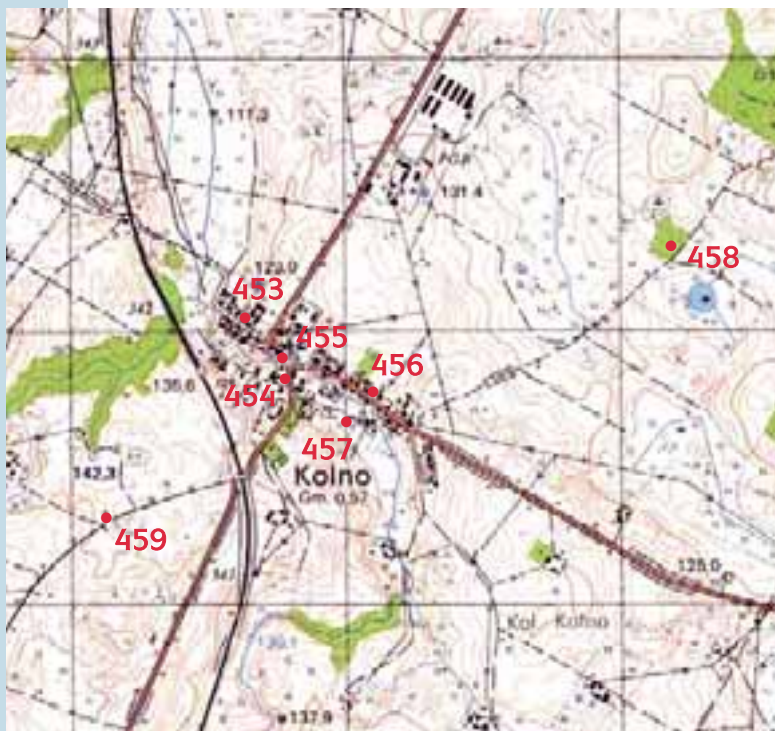
Kolno

gm. Kolno, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Trzech Króli, gotycki, rozbudowany w 1880 roku, siedem kapliczek (453-459). Najstarsza (453) z przełomu XVIII i XIX wieku, o typowej dla tego okresu formie — zwarta, słabo rozczłonkowana bryła z dachem dwuspadowym, w elewacji dwie oddzielone gzymsem nisze na figury (górna mniejsza); wcześniej w niszach dwie ludowe rzeźby: Pietà w dolnej i niezidentyfikowany święty w górnej.

453

454

455

457

458

456

Przy kościele dwie analogiczne, neogotyckie kapliczki (454-455), zapewne z 1880 roku (rok rozbudowy świątyni), o ciekawej i rzadko spotykanej formie — na rozbudowanym, architektonicznym cokole korpus z wysoką, wąską niszą zamkniętą łukiem cebulastym; w jednej figura Marii (454), w drugiej Chrystusa (455). Pozostałe kapliczki z przełomu XIX i XX wieku, o cechach neogotyckich (ostrołukowe nisze, sterczyny); kapliczka (457) z chorągiewką na dachu, na której data 1904.

459

460

Kołaki

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Kapliczka (460) z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o prostej, skromnej architekturze sięgającej jeszcze do wzorców z początku XIX wieku. Zwarta bryła nakryta dwuspadowym dachem, elewacje rozczłonkowane przez dwie nisze zamknięte łukiem odcinkowym i ceglane gzymsy.

461

Kominki

gm. Kolno, pow. olsztyński

Piękna kapliczka (461) z 1868 roku (chorągiewka na dachu), kontynuująca wzorce barokowe nawiązujące do architektury monumentalnej, założona na rzucie prostokąta, z szeroką elewacją frontową, w której wysoka i głęboka nisza, ujęta po bokach przez dwa pilastry; we wnęce zamkniętej łukiem pełnym drewniany krucyfiks, wcześniej w grupie Ukrzyżowania.

Koniewo

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (462-464); najstarsza (464) zapewne z około połowy XVIII wieku, o formach analogicznych do datowanych budowli (np. kapliczki [283] w Głotowie), na rzucie kwadratu, o dwóch zbliżonych wysokością kondygnacjach przedzielonych gzymsem oraz z ukośnie podjętym gzymsem podokapowym; główna wnęka w II kondygnacji zamknięta łukiem odcinkowym, z drewnianym krucyfiksem w środku. Dwie pozostałe kapliczki z 2. połowy XIX wieku, tynkowane. Pierwsza (462) na rzucie kwadratu, z niszą w elewacji frontowej i blendami w bocznych, nakryta dwuspadowym dachem, trójkątny szczyt wsparty na wydatnym gzymsie. Druga (463) z pulpitowym dachem i szeroką elewacją z ostrołukową niszą, na narożach opięta dwoma filarkami przechodzącymi w partii dachu w sterczyny, kolejna sterczyna na osi trójkątnego szczytu, wszystkie trzy nakryte namiotowymi daszkami; elewacje zdobione profilowanymi gzymsami, blendami i płycinami.

462

463

464

Konity

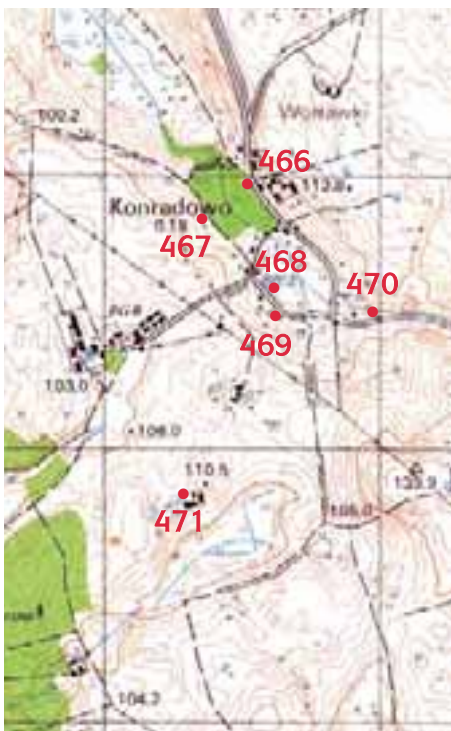
gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Kapliczka przydrożna (465) z 1. połowy XIX wieku, o zwartej bryle i charakterystycznych podziałach elewacji — nisze oddzielone od siebie falistym gzymsem, gzyms odcina także trójkątny szczyt. Po bokach kapliczki stare klony.

465

467

468

Konradowo

gm. Świątki, pow. olsztyński

Sześć kapliczek (466-471), z których najstarsza wydaje się kapliczka (467) wzniesiona zapewne jeszcze w 2. połowie XVIII wieku, o smukłej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, wyraźnie podzielonej na strefy — cokół, dwie przedzielone wydatnym, profilowanym gzymsem kondygnacje, szczyt o wybrzuszonych ścianach; w I kondygnacji blendy, w II prześwit. Zbliżoną strukturę mają dwie kapliczki (466, 470), wzniesione jednak prawdopodobnie w 2. połowie XIX wieku, na co wskazuje wyróżniający się sposób ukształtowania dachu z czterema niskimi sterczynami na narożach. W centrum wsi tradycyjna kapliczka dzwonnickowa (468), murowana z czerwonej cegły licowej, z wysokimi, ostrołukowymi blendami w dolnej partii i prześwitem z dzwonkiem w górnej. Dwie pozostałe, podobne do siebie kapliczki (469, 471) o skromnej formie, wzbogacone sterczynami, trójkątnymi szczytami i ceglany gzymсами, stanowią typowy przykład kapliczek z końca XIX i początku XX wieku.

471

469

470

466

Kopanki

gm. Purda, pow. olsztyński

Osada leśna z rozproszoną zabudową, kapliczka maryjna (472) z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o typowych formach — zwarta bryła, w elewacji frontowej ostrołukowa nisza z przeszklonymi drzwiczkami, wyżej blenda z krucyfiksem. Korpus wieńczą trójkątne szczyty; szczyt nad elewacją frontową flankują narożne sterczyny, na osi umieszczono metalowy krzyż, szczyt z tyłu nieco wyższy, z miejscem na dzwonek. Na cokole tynkowana płycina z napisem: „ORA PRO / NOBIS” / „Módl się za / nami”.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (472).

472

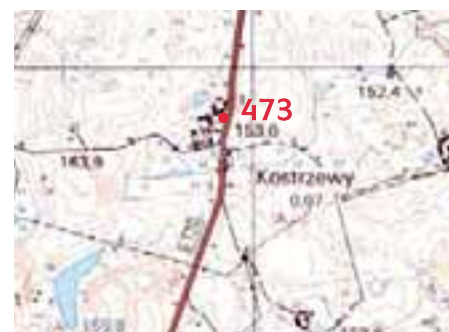
Kostrzewy

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Kapliczka dzwonnickowa (473), wzniesiona zapewne w latach dwudziestych-trzydziestych XX wieku, opracowana w cegle licowej, o silnie zgeometryzowanej dwukondygnacyjnej bryle, nakryta dachem dwuspadowym. Rzadkim rozwiązaniem jest wysoka nisza w dolnej kondygnacji, z wejściem do środka.

473

Kotowo

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Bardzo ładna neogotycka kapliczka (474) z końca XIX wieku, tynkowana, o rozczłonkowanej świątocieniowej bryle, nawiązującej w kompozycji do gotyckiego portalu — w elewacji frontowej wysoka, ostrołukowa nisza flankowana przez wsparte na cokołach przypory, nad nią wysmukły, trójkątny szczyt z kolistym otworem, ujęty po bokach niewielkimi sterczynami; w cokole prostokątna płycina, w elewacjach bocznych ostrołukowe blendy. W elewacjach profilowane obramienia i gzymsy.

474

Kowale

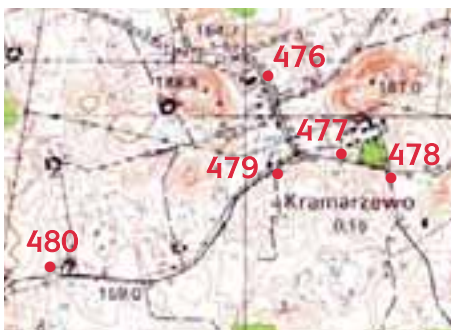
gm. Pięno, pow. braniewski

Kapliczka (475) o skromnej formie, zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich ścianach rozczłonkowanych przez dwie nisze w elewacji frontowej i odcinkami gzymsu na elewacjach bocznych.

475

Kramarzewo

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

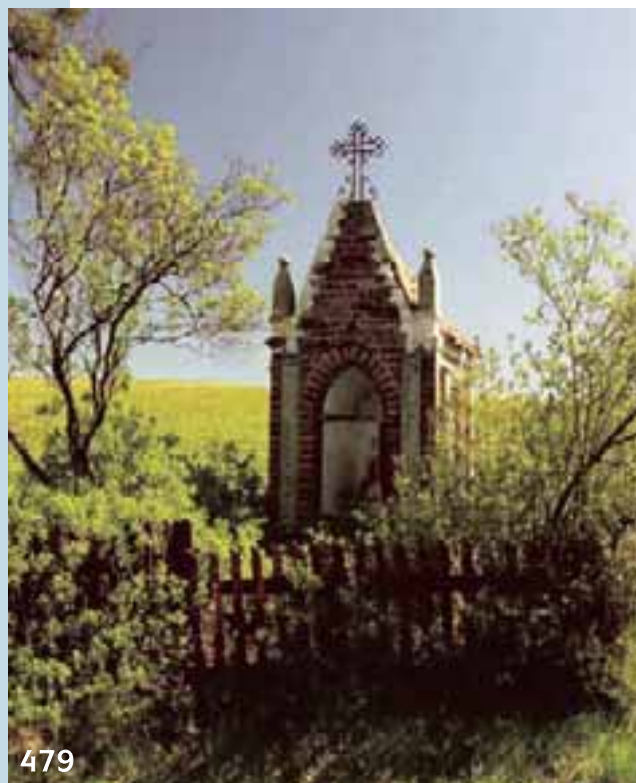
Pięć kapliczek (476-480); kapliczka (478) z 2. połowy XIX wieku, położona na rozstajach dróg do Pierwągów i Piszewa, tynkowana, o zwartej bryle, na cokole, z dwuspadowym dachem i dwiema niszami przedzielonymi falistym gzymsem. Podobna w typie jest kapliczka (480) położona przy drodze do Tłokowa, pochodząca z tego samego okresu, z ludową figurą świętego Rocha w niszy. Uproszczoną wersję typu reprezentuje kapliczka we wsi (477), także z 2. połowy XIX wieku, posadowiona na kamiennym cokole (obecnie zamalowanym farbą olejną), w elewacji dwie głębokie, trójbocznie zamknięte nisze; umieszczona na cokole tabliczka z datą 1960 odnosi się do czasu renowacji. Dwie pozostałe kapliczki neogotyckie, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka we wsi (476) z 1. ćwierci XX wieku, o rozbudowanej formie architektonicznej, opięta pasowymi gzymсами, zwieńczona sterczynami. Poświęcona świętemu Rochowi, na co wskazuje umieszczony na coko-

le późniejszy napis polski, zapewne odnoszący się do wcześniejszej tradycji. Druga z kapliczek (479) z początku XX wieku, przy drodze do Tłokowa, z ostrołukową wnęką flankowaną przez tynkowane, wąskie lizeny i ze szczytem ze sterczynami po bokach; szczyt w kształcie ściętego trójkąta, obwiedziony profilowanym gzymsem z dekoracyjnymi wycięciami. Kapliczka otoczona niskim, sztachetowym płotem, obsadzona krzewami lilaka.

480

479

Kraszewo

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, kościół Świętej Elżbiety z XVII wieku, przebudowywany w XVIII i XIX wieku. Dwie neogotyckie kapliczki (481-482) z przełomu XIX i XX wieku. We wsi bardzo ładna kapliczka (481) o wysokiej, smukłej bryle i elewacji komponowanej na wzór gotyckiego portalu — ostrołukowa nisza, nad nią trójkątny szczyt z kolistą płyciną w polu, flankowany sterczynami; gzymsy, a także obramienia otworów profilowane. Kapliczka (482) przy drodze do Lidzbarka Warmińskiego, o zwartej bryle, z wyraźnym, dokonanym za pomocą wydatnych, profilowanych gzymsów podziałem na trzy strefy — niski cokół, korpus z ostrołukową niszą i nieco przyciężki szczyt z trzema masywnymi sterczynami; całość ocienia stara lipa, jedyna pozostałość dawnych nasadzeń.

481

482

483

484

Krekole

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Krzyża i Świętego Wawrzyńca. Sześć kapliczek (483-488), z czego cztery (483-486) wzniesione zapewne pod koniec XIX wieku, o analogicznych formach, wbudowane w ogrodzenie kościoła i wykorzystywane w czasie procesji Bożego Ciała. Murowane z czerwonej cegły licowej, o prostej bryle — na niskim cokole korpus z ostrołukową niszą, nakryty dachem dwuspadowym; w dwóch zachowane drewniane rzeźby: świętego Andrzeja Apostoła (484) i świętego Mikołaja (486). We wsi kapliczka (487) z 1. połowy XIX wieku, nawiązująca do cech tradycji barokowej (bryła i sposób rozmieszczenia nisz, niewielka nisza w elewacji tylnej). Przy drodze do Samolubia bardzo ładna kapliczka (488) z początku XIX wieku, o rzadko spotykanej klasycyzującej formie, opięta na narożach pilastrami podtrzymującymi wydatne belkowanie i trójkątny fronton. Silnie rozrzeźbione, światłocieniowe elewacje, wnęka zamknięta arkadą o łuku pełnym.

485

486

488

487

Krokowo

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (489-491) na południe od miejscowości, przy drogach prowadzących w kierunku Lamkowa. Kapliczka (490) usytuowana w cieniu lipy, wzniesiona w 1888 roku (na dachu chórągiewka z datą i inicjałami J. Sch.), o zwartej, słabo rozcłonkowanej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z pojedynczą niszą w elewacji frontowej. Obecna wielkość niszy i forma gzymsu w szczycie zdają się świadczyć o przekształceniach oryginalnej struktury. Usytuowana wśród pól kapliczka (489) z końca XIX wieku nawiązuje do podobnego wzorca, wzniesiona jest jednak z czerwonej cegły licowej, z ceglany detal (opasujący korpus gzyms, dekoracja elewacji bocznych). Skromna kapliczka (491), tynkowana, z pojedynczą niszą ostrołukową w elewacji frontowej

489

491

490

Kromerowo

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (492-493), jedna we wsi (492), druga przy drodze do Barczewa (493). Kapliczka (492) we wsi z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej; korpus na wysokim cokole, w elewacji frontowej ostrołukowa nisza w uskokowo profilowanym obramieniu, flankowana przez dwie smukłe, wieloboczne kolumny ze sztucznego kamienia. Na cokole tablica z 1955 roku z napisem: „Maria / Immaculata / ora / pro nobis / 1955” / „Mario / Niepokalana / módl się / za nami / 1955” — świadectwo prac prowadzonych przy kapliczce, być może zniszczonej w czasie wojny. Przy drodze do Barczewa kapliczka (493) z 1913 roku (na dachu chorągiewka), o prostych formach, murowana z czerwonej cegły licowej, z jedną ostrołukową niszą; na elewacjach bocznych tynkowane płyciny w formie krzyża.

492

493

Kronowo

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Sześć kapliczek (494-499) z końca XIX i 1. połowy XX wieku: w centrum wsi (494), przy domu nr 23 (496), na północny wschód od wsi, przy gospodarstwie kolonijnym (499) oraz przy drogach prowadzących do: Lamkowa (495), Wipsowa (497) i Barczewa (498). Wszystkie o zwartych bryłach, murowane z czerwonej cegły lub tynkowane, większość o cechach neogotyckich, z ostrołukowymi niszami. Wyraźnie od-

496

497

494

mienna jest kapliczka (496) przy domu 23, o prostokątnych otworach i zgeometryzowanej formie charakterystycznej dla lat trzydziestych XX wieku. Kapliczka położona na kolonii (499) nosi widoczne ślady przekształceń, zwłaszcza w partii szczytu, i być może w swojej pierwotnej strukturze jest znacznie starsza (w bryle widać podobieństwo do osiemnastowiecznych kapliczek, np. tych w Głotowie).

Krosno

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Barokowy zespół pielgrzymkowy Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny i Świętego Józefa, trzy kapliczki (500-502). Kapliczka (500) z 1. ćwierci XX wieku, neobarokowa, posadowiona na wysokim cokole z ciosanego kamienia, z rozprofilowaną niszą w korpusie, zamknięta ogzymsowanym szczytem o falistym wykończeniu. We wnętrzu płaskorzeźba z wizerunkiem świętego Konrada. Kapliczka (501) przy drodze do Kumajn z 1886 roku (chorągiewka na dachu wraz z inicjałami J. K.), murowana z czerwonej cegły licowej, o masywnej bryle rozczłonkowanej przez otwory ostrołukowe — dwie nisze o różnej wielkości w elewacji frontowej i wypełniające całą wysokość ścian blendy w elewacjach bocznych. W niszach rzeźby: w dolnej bardzo dobra, zapewne osiemnastowieczna figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem, w górnej dziewiętnastowieczny krucyfiks. Kapliczka (502) przy drodze do Opina, odbudowana, w formie prostej, tynkowanej budowli nakrytej dwuspadowym dachem, z gładkimi elewacjami i dwiema niszami w elewacji frontowej.

501

502

500

503

Krupoliny

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Kapliczka (503) z początku XX wieku, położona w lesie, na kamiennej podmurówce, murowana z czerwonej cegły licowej, z wysokim cokółtem i ostrołukowymi niszami oraz silnie rozbudowanym szczytem schodkowym.

Krzykały

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (504-506), dwie przy głównej drodze prowadzącej przez wieś (504-505), jedna na południowy zachód od miejscowości, przy dawnym gospodarstwie kolonijnym, obecnie w lesie (506). Kapliczka we wsi (504) prawdopodobnie z około połowy XIX wieku, z dominującą w odbiorze wysoką elewacją frontową zwieńczoną fryzem z ukośnych cegieł; wtórnie przekształcona wnęką z neogotyckim ostrołukowym oknem w metalowej ramie. Dwie pozostałe kapliczki (505-506) o analogicznej, bezstyłowej formie, z niewysokimi słupami podtrzymującymi szczyt.

505

506

504

Krzywiec

gm. Frombork, pow. braniewski

Bardzo ciekawa, choć w formie niezwykle skromna kapliczka (507) z XVIII wieku lub nawet starsza, z 1611 roku (w szczycie dachu chorągiewka z taką datą), w kształcie wysokiego słupa na rzucie kwadratu, podzielona na trzy wyraźne strefy — szerszy cokół, wyżej gładki słup, opięty gzymsem, powyżej prześwit otwarty na cztery strony wąskimi arkadami.

507

Krzyżewo

gm. Frombork, pow. braniewski

Trzy kapliczki (508-510), w tym dwie (508-509) o bardzo podobnej architekturze, choć na podstawie chorągiewek całkowicie odmiennie datowane — jedna (508) na 1726 rok, druga (509) na 1886. Obie w formie wysokiego słupa na rzucie kwadratu, posadowionego na postumencie, z wyraźnym podziałem, za pomocą gzymsów, na trzy strefy. Dolna o gładkich ścianach, z wyodrębnionym cokołem, wyżej w elewacji frontowej i tylnej niewielkie nisze zamknięte łukiem odcinkowym (obecnie w elewacjach frontowych gipsowe figurki Matki Boskiej i Chrystusa Dobrego Pasterza), w górnej kondygnacji prześwit — w kapliczce (508) umieszczono w nim krucyfik. Na zachód od wsi, przy lesie, neogotycka kapliczka (510) z 2. połowy XIX wieku, założona na rzucie kwadratu, na wysokim cokole; elewacje gładkie, ożywione jedynie przez ostrołukową wnękę w korpusie i gzyms okapowy, dach namiotowy, z czterema sterczynami w narożach i bardzo ładnym metalowym krucyfiksem na szczycie.

510

508

509

Księżno

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Typowa kapliczka neogotycka (511) z początku XX wieku. Murowana z czerwonej cegły licowej, bryła rozczłonkowana przez ostrołukowe arkady i gładkie ceglane gzymsy, opięta na narożach przez filarki przechodzące w sterczyny. Dach dwuspadowy, kryty blachą, na osi szczytu sterczyna zwieńczona metalowym krucyfiksem. Po bokach kapliczki dwa dęby, całość otoczona niskim, sztachetowym płotem.

511

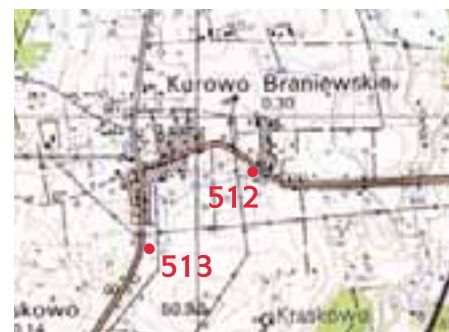
Kurowo Braniewskie

gm. Młynary, pow. elbląski

Dwie skromne, neogotyckie kapliczki (512-513) z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, z ostrołukową wnęką na figurę w elewacji frontowej i detalem architektonicznym wykonanym w cegle (gzymsy, fryzy, blendy).

513

512

515

516

517

518

519

520

514

Kwiecewo

gm. Świątki, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętego Jakuba Starszego Apostoła z końca XVII wieku, siedem kapliczek (514-520). Cztery analogiczne kapliczki (515-518) o klasycyzujących formach aediculi, wzniesione w latach dwudziestych-trzydziestych XX wieku przy kościele, wykorzystywane zapewne podczas procesji Bożego Ciała. Murowane z czerwonej cegły licowej, o zwartej bryle, wyraźnych i harmonijnych podziałach — na niskim cokole korpus z wysoką, arkadową wnęką flankowaną przez pilastry, nad nimi pas muru z tynkowaną płyciną i trójkątny fronton. Przy głównej drodze, na niewielkiej skarpie, najstarsza we wsi kapliczka (514) barokowa z 2. połowy XVIII wieku, o typowych dla tej grupy obiektów cechach: zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, gładkich elewacjach rozczłonkowanych gzymsami, z niewielką wnęką frontową zamkniętą łukiem pełnym, nad którą gzyms powtarzający jej kształt. Wcześniej w kapliczce grupa Ukrzyżowania: Chrystus na krzyżu wraz z towarzyszącymi mu Marią i świętym Janem Ewangelistą. Po kradzieży w 2001 roku umieszczono obecny krucyfiks. Kapliczka (519) przy domu 55 zachowana jedynie w części, ze zniszczoną partią górną, zabezpieczona blaszonym dachem. Kapliczka (520) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z wysoką wnęką w dolnej kondygnacji i prześwitem na dzwonek w górnej (zachowane wgłębienie po sznurze), nakryta dachem wielospadowym.

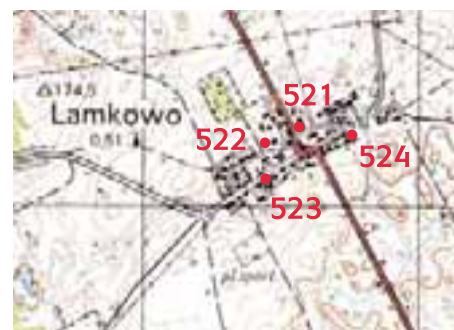
Lamkowo

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętego Mikołaja z połowy XVIII wieku, odbudowany po pożarze w połowie XIX wieku, we wsi cztery kapliczki (521-524). W centrum wsi najstarsza, barokowa kapliczka (521) z przełomu XVIII i XIX wieku, o zwartej bryle i gładkich elewacjach, z dwiema wnękami zamkniętymi odcinkowo, nad którymi charakterystyczne, faliste gzymsy. Przy kapliczce stara lipa, świadectwo tradycyjnego zagospodarowania otoczenia. W sąsiedztwie kościoła kapliczka (522) z 1893 roku (chorągiewka na dachu), o rozbudowanej formie architektonicznej, murowana z czerwonej cegły licowej, z głęboką wnęką w elewacji frontowej i blendami w bocznych. Zwieńczona nietypowo dekoracyjną wielokątną latarnią z koroną w partii dachu i krzyżem na szczycie. Na cokole, w płytkiej płycinie tablica z napisem „Jubileusz / AD 2000”. Pozostałe dwie kapliczki (523-524) z przełomu XIX i XX wieku, o zbliżonych formach — zwarte bryły nakryte dwuspadowymi dachami, zróżnicowane w sposobie opracowania elewacji frontowej: kapliczka (524) z niewielką pojedynczą wnęką zamkniętą łukiem odcinkowym, kapliczka (523) z dwiema głębokimi wnękami, po bokach których nietypowo prostokątne płyciny; pozostałe elewacje gładkie.

522

521

523

524

Lauda

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Kapliczka (525) z około połowy XIX wieku, o prostej bryle, tynkowana, na wysokim cokole, nakryta dwuspadowym dachem; w elewacji frontowej dwie nisze zamknięte łukiem pełnym, mniejsza w szczycie pomiędzy odcinkami przerwanej gzymsu. Pokryta gruboziarnistym tynkiem, zacierającym formę.

525

Łądek

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Kapliczka (526) położona wśród pól, pokryta szarym, grubym tynkiem, wtórnie przekształcana i częściowo zrujnowana, o zatartej oryginalnej formie. Dość niecodzienny jest użyty w górnej części fryz w formie listwy o trójkątnych wycięciach.

Lechowo

gm. Pięńszno, pow. braniewski

Wies parafialna, gotycki kościół Świętego Jana Chrzyciciela, przebudowywany i rozbudowywany w późniejszym okresie. Wyjątkowe bogactwo kapliczek, bo aż dziesięć (527-536) we wsi i w okolicy. Najstarszą zapewne jest kapliczka (531) z 2. połowy XVIII wieku, wysoka, o zwartej bryle, nakryta obecnie dachem pulpitowym (wcześniej być może asymetryczny dach dwuspadowy, o krótkiej przedniej połaci), z dwiema różnej wielkości niszami w elewacji frontowej, oraz kapliczka (529) z 1. połowy XIX wieku należąca do najbardziej rozpowszechnionego typu barokowych kapliczek warmińskich, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i dwóch niszach przedzielonych wydatnym gzymsem. Podobną metrykę mogą mieć też dwie inne kapliczki — przy domu nr 5 (530) i przy drodze do Lubianki (533) — których cechy stylowe na skutek przekształceń lub zniszczeń zostały częściowo zatarte. Pozostałe kapliczki z końca XIX lub początku XX wieku, w większości o cechach

neogotyckich. Spośród nich wyróżniają się: kapliczka (535) przy drodze do Radziejowa z 1900 roku, o rozczłonkowanej otworami bryle i narożnych filarkach, oraz kapliczka (528), o rozbudowanej formie architektonicznej, z półkolumnami na narożach i z dachem przesłoniętym z czterech stron łukowato zamkniętymi szczytami. Kapliczka (536) w stanie ruiny.

532

531

533

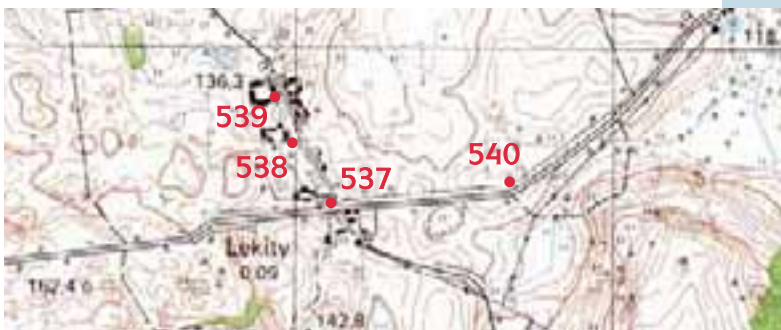
534

536

535

537

538

539

540

Lekity

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (537-540), najstarsza (537) przy domu nr 15, z 1800 roku (na dachu chorągiewka), należy do rozpowszechnionego typu barokowych kapliczek warmińskich o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z dwiema niszami w elewacji frontowej, falistym gzymsem międzykondygnacyjnym i profilowanym gzymsem wzdłuż krawędzi szczytu. Pozostałe kapliczki murowane z czerwonej cegły licowej, o zróżnicowanych formach. Neogotycka kapliczka (538) o rozbudowanej formie architektonicznej i światłocieniowej, rozczłonkowanej bryle — cokół z kamienia ciosanego, na narożach filarki zwieńczone sterczynami, w dolnej kondygnacji wysoka, ostrołukowa wnęka, wyżej prześwit przeznaczony na dzwonek. Kapliczka (539) z początku XX wieku, o harmonijnej i wysmakowanej formie, detalu i materiale; murowana z czerwonej cegły licowej, na podmurówce z kamiennych ciosów. Cokół z płytą w kształcie krzyża, w korpusie dominująca nisza arkadowa zamknięta łukiem pełnym wspartym na filarach. Kapliczka nakryta dwuspadowym dachem z trójkątnym, tynkowanym szczytem; pokrycie dachu i parapety płyty z zielonej, glazurowanej cegły, co podnosi dekoracyjne walory całości. W niszy rzeźba Marii z Dzieciątkiem. Na cokole napis: „O MARIA / BITTE FÜR UNS” / „O Mario / Módl się za nami”. Skromna kapliczka (540), neogotycka, z 1911 roku (data na chorągiewce na dachu).

Leszno

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (541-542): we wsi na skrzyżowaniu dróg (541) oraz na południowy wschód od miejscowości, przy gospodarstwie kolonijnym nr 36 (542). Kapliczka we wsi (541) murowana, z 1915 roku (na dachu chorągiewka), należy do rzadko już spotykanych, choć wcześniej dość powszechnych przykładów łączenia murowanej kapliczki z osobną, drewnianą dzwoniczką (kon-

strukcja nowa, zachowany dzwonek). Jest też przykładem indywidualnego opracowania form — wysoki cokół opina rząd ślepych arkad wspartych na kolumnach, elewacje zaś przeprute z trzech stron ostrołukowymi otworami zdobią pionowe, żłobkowane listwy, imitujące trzony kanelowanych kolumn. Na kolonii kapliczka (542) z początku XX wieku, o zwartej bryle z dwuspadowym dachem, kontynuująca najprostsze rozwiązania architektoniczne; elewacja frontowa rozczłonkowana jedynie przez dwie nisze, pozostałe ściany gładkie.

Lidzbark Warmiński

miasto, pow. lidzbarski

Miasto rezydencjonalne biskupów warmińskich, lokowane w 1308 roku, określane mianem stolicy Warmii. Bogate w zabytki architektury (m.in. gotycki zamek, mury obronne, gotycki kościół parafialny), za to dość skromna reprezentacja kapliczek, z których jedna przy ul. Olsztyńskiej (543), druga w zachodniej części miasta (544), obie murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (543) z 1896 roku, o rozbudowanej formie, z korpusem przeprutym z trzech stron ostrołukowymi otworami (w niszy figura Marii) i opiętym narożnymi skarpami uskokowymi, zwieńczona schodkowym szczytem. Poświęcona pamięci księdza Jana Grossa, wieloletniego proboszcza w Leginach, zmarłego w Lidzbarku Warmińskim w domu księży emerytów, o czym przypomina napis na tablicy: „In memoriam et ex (...) / Joannis Gross / par. emer. / ab Heilsberg 6. III. 1896” / „Pamięci i z (...) Jana Grossa, emerytowanego proboszcza, Lidzbark Warmiński, 6 III 1896”. Kapliczka (544) z początku XX wieku, o typowej dla tego okresu formie. Posadowiona na kamiennej podmurówce, ze zwartą bryłą o gładkich ścianach, jedynie elewacja frontowa przepruta ostrołukowym, oszklonym otworem i ujęta na narożach filarkami przechodzącymi w sterczyny, kolejna sterczyna na osi niskiego szczytu; całość nakryta dachem pulpitowym.

541

542

543

544

Linowo

gm. Purda, pow. olsztyński

Położona w lesie, skromna, ceglana kapliczka z początku XX wieku (545), dwukondygnacyjna, z trzema wnękami w elewacji frontowej (dwie zamknięte łukiem odcinkowym, ostatnia, w szczycie — łukiem dwuspadowym) i prostokątnymi płycinami w elewacjach bocznych. Pozbawiona historycznego wyposażenia (jedynie we wnęce w szczycie metalowy krucyfiks). Całość otoczona sztachetowym, niskim płotem.

Lubianka

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Dwie kapliczki (546-547) z 1. połowy XIX wieku o zbliżonej architekturze, nawiązującej do prostego, barokowego typu o zwartej bryle z gładkimi ścianami, rozczłonkowanymi jedynie niszami w elewacji frontowej, nakrytej dwuspadowym dachem z wydatnym gzymsem podokapowym; obie tynkowane.

Lubnowo

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Dwie kapliczki (548-549). Kapliczka (549) z 2. połowy XIX wieku, założona na rzucie wydłużonego prostokąta, posadowiona na wysokim cokole, z arkadowym przepruciem o pełnym łuku wspartym na żłobkowanych pilastrach, nakryta dwuspadowym dachem; łuk arkady i łamany gzyms podokapowy — profilowane. Kapliczka (548) dzwoniczkowa z lat dwudziestych-

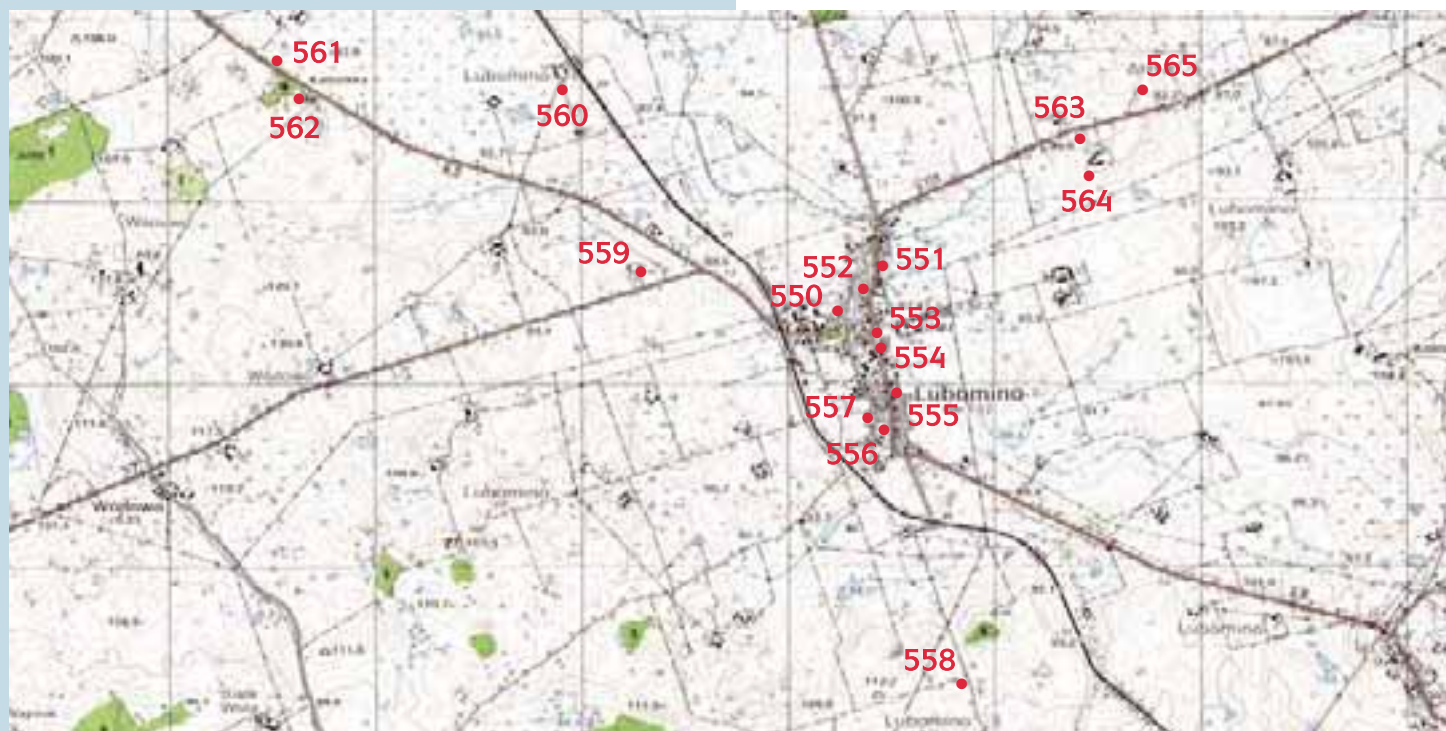
-trzydziestych XX wieku, o cechach klasycyzujących, w formie wysokiego słupa o tynkowanych, boniowanych elewacjach, podzielonych gzymsem na dwie kondygnacje — w dolnej nisza z figurą Marii z Dzieciątkiem, górna z prześwitem na dzwonek; dach wielospadowy, ogzymosowane trójkątne szczyty, w zwieńczeniu metalowy krzyż z pozostałością zniszczonej chorągiewki.

548

549

Lubomino

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, kościół Świętej Katarzyny, odbudowany na początku XIX wieku z wykorzystaniem murów gotyckiej budowli. We wsi i w okolicach wyjątkowo duża liczba szesnastu kapliczek (550-565). Znaczna część realizuje powszechny i prosty typ budowli, występujący już od XVIII wieku, charakteryzujący się zwartą bryłą nakrytą dwuspadowym dachem, rozczłon-

550

551

552

553

554

555

kowaną jedynie gzymsami, z gładkimi ścianami i jedną lub dwiema wnękami w elewacji frontowej. W tej grupie do najstarszych, z 1. połowy XIX wieku, należą kapliczki (550, 553, 563). Do najstarszych obiektów można zaliczyć również kapliczkę (556) o charakterystycznej, znacznie uproszczonej bryle nakrytej dachem pulpityowym, która wykazuje analogie do obiektów datowanych (m.in. kapliczek w Głotowie). Z późniejszego okresu, tj. 2. połowy XIX wieku lub nawet początku wieku XX, pochodzą kapliczki (552, 555, 558, 560, 565), o czym świadczą smuklejsza bryła, odmienne kształty górnych wnęk, inny detal. Z tego samego czasu, tj. 2. połowy XIX wieku, pochodzi kapliczka (551) położona przy domu nr 16. Założona na rzucie kwadratu, z wysokim cokółtem, lizenami opinającymi naroża korpusu oraz wielospadowym dachem z trójkątnymi szczytami z czterech stron; na czas powstania wskazuje wykrój ostrołukowych wnęk. Otoczona lipami kapliczka (561) z 1850 roku, przy drodze do Karbowa, prezentuje dość rzadki typ budowli z wysoką wnęką z wejściem do środka; odwołaniem do klasycz-

561

nego porządku są flankujące wnękę pilastry z kapitelami, wspierające trójkątny fronton. Pozostałe kapliczki z końca XIX lub początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej lub tynkowane, o cechach neogotyckich (ostrołukowe wnęki, sterczyny, schodkowe szczyty).

W centrum wsi, na placu przed kościołem wysoka, nakryta czterospadowym dachem kapliczka z ażurową arkadą z figurą Chrystusa Zmartwychwstałego. Kapliczka ta pierwotnie pełniła funkcję pomnika poświęconego poległym w pierwszej wojnie światowej (wcześniej dach zwieńczony formą Krzyża Żelaznego).

Do rejestru zabytków wpisanych siedem kapliczek* (551, 553-554, 557, 559, 563)

** siódma wpisana do rejestru to kapliczka na placu kościelnym, pierwotnie pomnik z pierwszej wojny światowej*

556

557

558

559

564

560

562

563

565

Lutry

gm. Kolno, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętej Marii Magdaleny, wybudowany w latach 1860-1863, na miejscu wcześniejszego, we wsi i w okolicach sześć kapliczek (566-571). Przy drodze prowadzącej w kierunku Wągst dwie kapliczki barokowe (568-569). Kapliczka (569) z 1722 roku (chorągiewka w szczycie dachu), założona na rzucie wydłużonego prostokąta, z asymetrycznym dachem o układzie kalenicowym (tylna połać znacznie dłuższa) i dużą, zamkniętą łukiem odcinkowym niszą, wypełniającą niemal całą elewację. Kapliczka (568) z przełomu XVIII i XIX wieku, również założona na planie wydłużonego prostokąta, z dwiema niższymi przyporami po bokach, nakryta dachem o układzie kalenicowym; nisza niewielka, zamknięta łukiem pełnym. Dwie kapliczki (566-567) z początku XX wieku, o cechach neogotyckich. Kapliczka przy drodze do Kolna (566) z ostrołukową niszą i prostokątnymi płycinami w elewacjach oraz dachem wielospadowym z lekko załamanyimi połaciami i sygnaturką w szczycie. W sąsiedztwie kościoła kapliczka (567) posadowiona na wysokim, kamiennym cokole, smukły korpus nakryty dwuspadowym dachem; w elewacji frontowej ostrołukowa nisza z figurą Marii, ujęta blendą z podwójnym łukiem trójlistnym, w elewacjach bocznych prostokątne płyciny z krzyżem układanym z czerwonej cegły. Dwie kapliczki (570-571) w okolicach wsi, w sąsiedztwie gospodarstw kolonijnych; jedna (570) o prostej bryle, z niszą zamkniętą łukiem dwuspadowym, druga (571) o przysadzistych proporcjach, również z pojedynczą niszą, w trakcie prac inwentaryzacyjnych w stanie ruiny; ostatnio odnowiona.

566

567

569

570

Przed kościołem kapliczka murowana z czerwonej cegły licowej, z głęboką i wysoką wnęką (z możliwością wejścia do środka) ujętą arkadą wspartą na dwóch masywnych, tynkowanych kolumnach; we wnęcie krucyfik. Arkada dźwiga wysoki schodkowy szczyt z formą Krzyża Żelaznego w polu, świadczącego o tym, iż był to pierwotnie pomnik poległych w czasie pierwszej wojny światowej. Ze względu na funkcję kapliczka nie została ujęta w numerowanym wykazie kapliczek warmińskich.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (569).

Łabuchy

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Wieś o rozproszonej zabudowie, cztery kapliczki (572-575). W sąsiedztwie domu nr 15 kapliczka (572) z 1872 roku (w szczycie dachu chorągiewka z datą i monogramem V. R.), o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, podzielona na dwie kondygnacje, pomiędzy którymi falisty gzyms. Przy domu nr 32 kapliczka (573) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, opięta na narożach przez filarki nakryte czterospadowymi daszkami, zwieńczone metalowymi krzyżami (sterczyna z krzyżem wieńczy także dach), z niszami w dwóch kondygnacjach; w niszach rzeźby — w dolnej Maria, w górnej święty Walenty, patron chorych. W sąsiedztwie domu nr 40 kapliczka (575) o zbliżonej strukturze (odmienne proporcje bryły i kształt wnęk), ze zrujnowanym szczytem, pokryta szarym, cementowym tynkiem. Kapliczka (574) bezstylowa, prawdopodobnie wtórnie przekształcana.

568

571

572

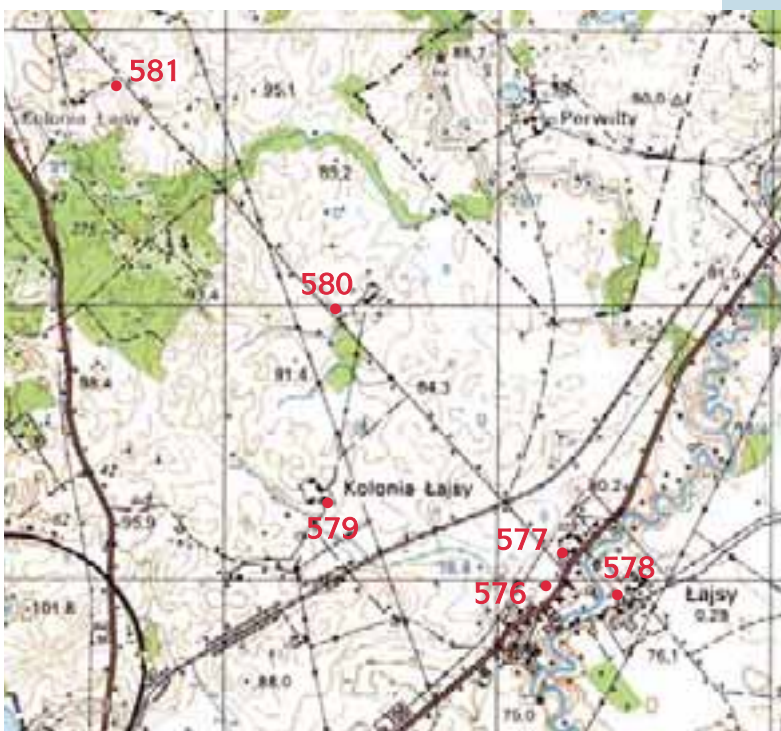
574

573

575

Łajsy

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Mikołaja, przebudowywany pod koniec XIX wieku. We wsi i w okolicach sześć kapliczek (576-581). Najbardziej rozbudowane formy ma kapliczka (576) z początku XX wieku, położona nieopodal kościoła w centrum wsi. Jednokondygnacyjna na cokole kamiennym, murowana z czerwonej cegły licowej, nakryta dachem z wydatnym naczółkiem. Elewacja frontowa flankowana przez dwie przypory, przepruta wysoką wnęką i zdobiona płycinami (wnęka i płyciny tynkowane), na elewacjach bocznych blendy zamknięte podwójnym łukiem. Dwie pozostałe kapliczki (577-578) we wsi, z 2. połowy XIX wieku, tynkowane, pozbawione dekoracji, z jedną lub dwiema niszami zamkniętymi łukiem odcinkowym. Podobną formę prostej budowli z dwiema niszami ma kapliczka (579), z tą jednak różnicą, iż jest murowana z czerwonej cegły licowej; zapewne wzniesiona została na początku XX wieku. Kapliczka (581) z 1894 roku (chorągiewka

579

576

577

578

i połamana pasyjka złożone w niszy kapliczki), murowana z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, o dwóch kondygnacjach, z ostrołukową niszą w każdej z nich, opięta filarkami przechodzącymi w partii dachu w sterczyny. Kapliczka (580), przy polnej drodze do Sawit, remontowana i przekształcona.

Łaniewo

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś z dominującą zabudową kolonijną, cztery kapliczki (582-585). Przy domu nr 11 kapliczka (582) z XVIII wieku, w formie aediculi; założona na rzucie wydłużonego prostokąta, w elewacji frontowej nisza zamknięta łukiem pełnym, flankowana przez dwa pilastry podtrzymujące ogzymisowany trójkątny fronton, pozostałe ściany gładkie; w niszy nietypowo figura świętej Teresy od Dzieciątka Jezus, w szczycie, w niewielkim okrągłym wgłębieniu, medalion z Matką Boską Ostrobramską (świadectwo tradycji i życia religijnego powojennych mieszkańców). Po bokach dwa klony. Kapliczka (583) z 1868 roku (utamana chorągiewka przytwierdzona do elewacji), murowana z czerwonej cegły licowej, podzielona gzymsami z okapnikiem na trzy strefy — cokół, korpus z ostrołukową, oszkloną niszą i zwieńczenie z trzema sterczynami; w polu środkowej sterczyny mała wnęka, zamknięta łukiem dwuspadowym. Za kapliczką dwie lipy. Kapliczka (584) z początku XX wieku, o formach zatartych przez wtórne otynkowanie. Skromna kapliczka (585) z początku XX wieku, na rzucie kwadratu, o prostej bryle z pojedynczą niszą, nakryta dwuspadowym dachem.

580

581

583

584

582

585

Łapka

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Zdegradowana i niszcząca kapliczka (586) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z ostrołukową niszą w korpusie, nakryta dwuspadowym dachem. Silnie przechylna, pozbawiona części detalu.

Łodławki

gm. Bisztynek, pow. Bartoszyce

Cztery kapliczki (587-590): jedna we wsi (587), dwie przy drodze do Bisztyńska (588-589) i kolejna przy drodze do Grzędy (590). Kapliczka (587) we wsi tynkowana, przekształcana, o prostej, pozbawionej cech stylowych bryle. Trzy pozostałe kapliczki murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczki przy drodze do Bisztyńska z początku XX wieku. Neogotycka kapliczka (588) na rzucie kwadratu, o smukłej sylwecie; cokół opięty gzymsem, w korpusie wysoka nisza zamknięta uproszczonym łukiem trójlistnym, ujęta ostrołukowym obramieniem, dwuspadowy dach. Kapliczka (589) o skromnej, słabo rozczłonkowanej bryle z niewielką niszą zamkniętą łukiem odcinkowym, z trójkątnym szczytem ze sterczynami po bokach, w zwieńczeniu chorągiewka z monogramem IHS. Kolejna neogotycka kapliczka (590) przy drodze do Grzędy, z 1922 roku, o rozbudowanej formie architektonicznej nawiązującej do kościelnej fasady — wysoka elewacja frontowa ujęta po bokach przez dwie ukośne przypory uskokowe, w elewacji ostrołukowa nisza, wsparta na odcinku gzymsu z kostkowym fryzem. Całość zwieńczona sterczynowym szczytem; środkowa sterczyna wyższa i szersza, z małą ostrołukową wnęką, w zwieńczeniu relikw chorągiewki.

Łęgajny

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Na dawnych rozstajach dróg prowadzących do Barczewa i Kaplityn kapliczka (591) z końca XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna. Obie kondygnacje i trójkątny szczyt oddzielone ceglanyymi gzymsami, nisze (dolna przekształcona) zamknięte łukiem odcinkowym; dach dwuspadowy z metalowym, ozdobnym krzyżem w zwieńczeniu.

591

Łęgno

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Sześć kapliczek (592-597) z końca XIX i początku XX wieku, murowanych z czerwonej cegły licowej, o cechach neogotyckich. Trzy kapliczki dzwoniczkowe, o podobnych formach architektonicznych, dwukondygnacyjne, z prześwitem w II kondygnacji: kapliczka (595) przy domu nr 22 z 1883 roku, wtórnie otynkowana, kapliczka (596) przy drodze do Bzowca, z 1914 roku, oraz kapliczka (597) położona na południowy zachód od wsi, z 1878 roku (na dachu chorągiewka). Kapliczki przy drogach do Bzowca (593) i Nowej Wsi Małej (594) o analogicznych formach architektonicznych, na rzucie kwadratu, z trójkątnym szczytem flankowanym przez sterczyny, z pojedynczą niszą — kapliczka (593) z 1911 roku z niszą ostrołukową, kapliczka (594) z początku XX wieku z niszą zamkniętą łukiem pełnym. We wsi kapliczka (592) o smukłej sylwecie, z wysoką ostrołukową niszą sięgającą powyżej gzymsu podokapowego, z prostokątnymi płycinami w partii cokołu i ostrołukowymi blendami w elewacjach bocznych; dach dwuspadowy z pokryciem ceglanym.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (592-593, 595).

592

593

594

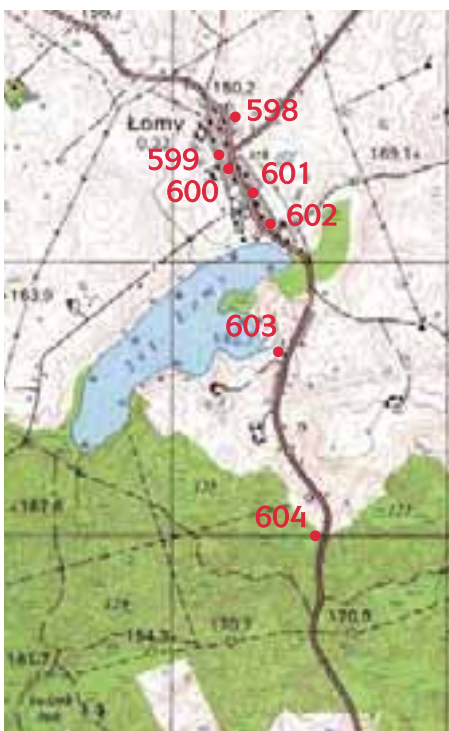
595

596

597

598

599

600

601

602

604

603

Łomy

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Siedem kapliczek, pięć we wsi (598-602), dwie przy drodze prowadzącej do Jonkowa (603-604). Na północnym skraju wsi kapliczka (598) z 2. połowy XVIII wieku, częściowo przekształcona, jednak o rozpoznawalnych cechach stylowych. Założona na rzucie kwadratu, nakryta wysokim dachem pulpitowym, z dwiema niszami przedzielonymi gzymsem, zamknięcia nisz i gzyms o charakterystycznym falistym wykroju. Przy drodze do Jonkowa kapliczka (603) z początku XIX wieku, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, gładkich ścianach i niewielkiej niszy zamkniętej łukiem odcinkowym, z wygiętym faliście gzymsem powyżej. Pozostałe kapliczki murowane z czerwonej cegły licowej (dwie wtórnie pomalowane farbą), w części o cechach neogotyckich, wzniesione pod koniec XIX lub na początku XX wieku. Dwie kapliczki w typie dzwoniczkowym (600-601), nakryte dachami wielospadowymi, oskarpowane, z dekoracyjnym ceglany detalem architektonicznym; w kapliczce (600) w górnej kondygnacji dzwonek, w kapliczce (601) — metalowy krucyfiks. Trzy pozostałe kapliczki (599, 602, 604) o prostych bryłach, z jedną niszą (różne kształty otworów), nakryte dwuspadowymi dachami, rozczłonkowane gzymsami. Kapliczka (602) z ceglany elewacjami pomalowanymi wtórnie farbą i z chorągiewką na dachu z datą 1975, odnoszącą się do remontu. Kapliczka przy drodze do Jonkowa (604) z 1908 roku (na cokole płycina z datą i monogramem A. J.).

Łozy

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Pięć kapliczek (605-609), trzy we wsi (605-607), jedna przy drodze do Robuz (608) i kolejna przy drodze do Wólki (609). Wzniesione zapewne w 2. połowie XIX wieku, reprezentują jeden z najbardziej rozpowszechnionych typów budowli o prostej bryle nakrytej dachem dwuspadowym, z gładkimi ścianami rozczłonkowanymi jedynie przez jedną lub dwie wnęki; kapliczka (605) charakteryzuje się rozbudowaną partią szczytu. Warto zwrócić uwagę na kapliczkę (606), która odwrócona do drogi i przechodnia, skierowana jest elewacją frontową w stronę domu; tym niemniej w elewacji tylnej ma również niewielką niszę na figurę. Wyjątkowo dobrze wygląda otoczenie kapliczek, wydzielone tradycyjnie za pomocą sztachetowego płotu (605) lub drzew, w tym wypadku lip (608-609).

606

609

605

607

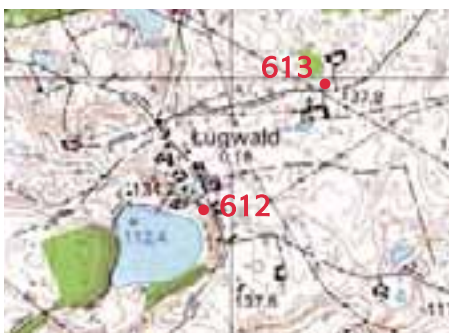
608

610

611

612

613

Łoźnik

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Dwie kapliczki (610-611). Skromna, tynkowana kapliczka (610) z około połowy XIX wieku, o jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich ścianach, rozczłonkowanych jedynie przez dwie nisze w elewacji frontowej; dawniej w niszy osiemnastowieczne cynowe armo Christi umieszczone na desce. Przykład najprostszego, a zarazem najbardziej rozpowszechnionego typu budowli realizowanego od XVIII wieku. Neogotycka kapliczka (611) z końca XIX wieku, tynkowana, założona na rzucie kwadratu, z wysokim cokołem i ostrołukową niszą na figurę, dach dwuspadowy z pinaklami na narożach i żabkami wzdłuż krawędzi, z dekoracyjnie opracowanym polem trójkątnego szczytu; na dachu krzyż grecki.

Ługwałd

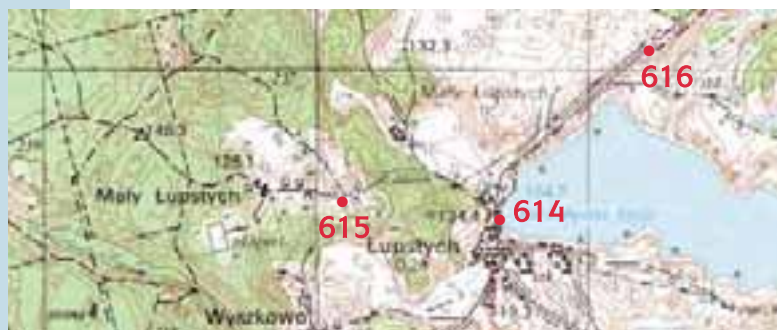
gm. Dywity, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (612-613) z 1. połowy XIX wieku, jedna we wsi (612), druga przy dojeździe do szosy dobromiejskiej (613), obie tynkowane, o jednorodnej, zwartej bryle nakrytej dachem dwuspadowym. Kapliczka (612) z dwiema niewielkimi niszami, pozbawiona detalu architektonicznego; kapliczka (613) z pojedynczą niszą i falistym gzymsem, w niszy bardzo ładna rzeźba Marii z Dzieciątkiem. Niestety i rzeźba, i budowla zostały wyremontowane współcześnie przy użyciu materiałów pozbawiających obie nie tylko uroku dawności, ale też degradujących ich autentyczność i wartości historyczne.

Łupstych

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (614-616): jedna we wsi (614), dwie poza nią — jedna w kierunku zachodnim (615), druga na północny wschód, przy drodze do Gutkowa (616). We wsi kapliczka (614) z przełomu XIX i XX wieku, malowniczo położona nad brzegiem jeziora Ukiel. Murowana z czerwonej cegły licowej, o rozbudowanej formie architektonicznej, z narożnymi skarpami i ostrołukowymi niszami w obu kondygnacjach, na elewacjach bocznych w I kondygnacji blendy ostrołukowe, w II — płyciny w kształcie krzyża; nakryta wielospadowym dachem ze sterczynami, zwieńczonym metalowym, dekoracyjnym krzyżem. Całość otoczona niskim, sztachetowym płotem. Pozostałe dwie kapliczki o prostych, jednorodnych bryłach z pojedynczą niszą, nakryte dachem dwuspadowym; obie remontowane w sposób zacierający autentyczność i oryginalną formę, co utrudnia określenie czasu ich powstania. Chorągiewka z datą 1921 na dachu jednej z nich (615) — może odnosić się zarówno do remontu, jak też czasu powstania (w tym wypadku byłoby to świadectwo wyjątkowo długiego trwania wzorca znanego od XVIII wieku).

614

615

616

Majdy

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Kapliczka dzwonniczkowa (617) z początku XX wieku (datowanie ułatwia ładne oryginalne ogrodzenie z secesyjnym detalem), murowana z czerwonej cegły licowej, podzielona na trzy strefy — cokół, I kondygnację z ostrołukową niszą i II z prześwitem przeznaczonym na dzwonek; nakryta dachem wielospadowym zwieńczonym wysokim, metalowym krzyżem. Na ścianach cokołu tynkowane płyciny prostokątne, w elewacjach bocznych — w formie krzyża.

617

619

Marcinkowo

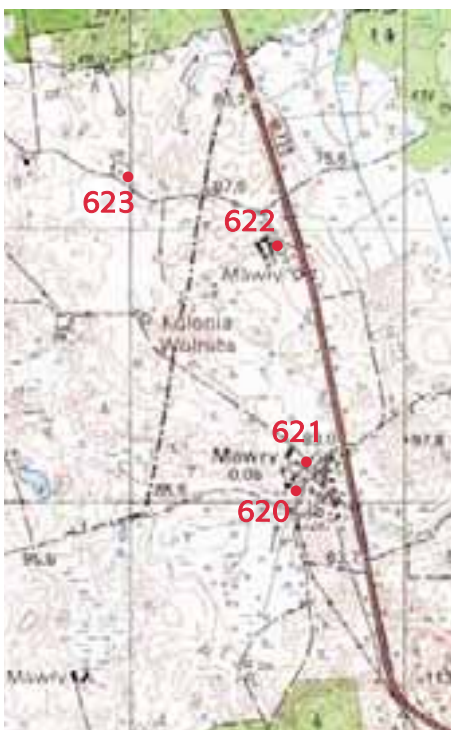
gm. Purda, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (618-619) z końca XIX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. W centrum wsi kapliczka (618), razem ze stojącą obok drewnianą dzwonnicką miejsce odprawiania nabożeństw majowych (przy kapliczce duży trawnik i drewniane ławki). Kapliczka założona na rzucie kwadratu, posadowiona na wysokim cokole, w korpusie ostrołukowe nisze; elewacje dekorowane tynkowanymi płycinami (w kształcie kwadratów i wąskich prostokątów) oraz ceglanymi gzymsami. Dach wielospadowy, o pokryciu ceglany, zwieńczony sterczyną z kutym metalowym krzyżem. Kapliczka (619) z 1872 roku (na dachu chorągiewka), o zwartej, prostej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z pojedynczą niszą zamkniętą łukiem pełnym i mniejszą blendą powyżej; na ścianie cokołu układany z cegieł motyw krzyży w rombówkach; w niszy oryginalne wyposażenie — rzeźba Piety.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (618-619).

618

620

Mawry

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (620-623), dwie we wsi (620-621), kolejne na północ od miejscowości, przy gospodarstwach kolonijnych przy polnej drodze do Wolnicy (622-623). We wsi piękna barokowa kapliczka (620), późna, bo z 1800 roku (we wnętrzu tablica z inskrypcją i datą), założona na rzucie wydłużonego prostokąta, z półkolistą apsydą i szeroką elewacją frontową z wysoką niszą zamkniętą łukiem pełnym, flankowaną przez pilastry (na osi niszy dekoracyjny kliniec); dach o krótkich pościach, w układzie kalenicowym. W niszy drewniana, barokowa rzeźba Ukrzyżowanego, zapewne część dawnej grupy Ukrzyżowania. Po bokach krzyża arkadowe blendy, pierwotnie przeznaczone na wyposażenie rzeźbiarskie. U stóp krzyża tablica z inskrypcją: „NON ISTUM / CHRISTUM SED / CHRISTUM COLE / PER ISTUM / I[STA] T[ABULA] L[OCATA] 1800” / „Nie tego Chrystusa [rzeźbionego — red.], lecz przez niego czcij Chrystusa. T[ę] t[ablicę] p[ołożono] 1800”. Dwie kapliczki (621-622) z początku XX wieku,

621

o zbliżonej architekturze, murowane z czerwonej cegły licowej (pierwsza wtórnie tynkowana), założone na rzucie kwadratu, z elewacjami rozczłonkowanymi przez nisze i półkoliste gzymsy, z wielospadowymi dachami. Zniszczona i popadająca w stan ruiny kapliczka (623) z czerwonej cegły licowej, zapewne z początku XX wieku. Jeszcze kilka lat temu we wsi znajdowała się barokowa kapliczka z końca XVIII wieku, o przysadzistej, zwartej bryle, z dwiema niewielkimi wnękami, sfotografowana na progu ruiny.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (620-622).

Mątki

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (624-626), dwie we wsi (624-625), jedna przy drodze do Polejek (626). W centrum wsi kapliczka dzwoniczkowa (624) z 1876 roku (data na chorągiewce na dachu), z zachowanym dzwonkiem, murowana z czerwonej cegły licowej, założona na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, w dolnej części korpusu oskarpowana, z ceglany gzymsiem międzykondygnacyjnym. Otwory o łuku pełnym, w I kondygnacji oszklona nisza z figurą Marii z Dzieciątkiem, w prześwicie II — dzwonek. Kapliczka (625) z 1886 roku, tynkowana, o zwartej bryle, z niszą na figurę, zamkniętą łukiem pełnym i schodkowym szczytem; na tylnej ścianie w blendzie pięknie zachowana, drewniana tablica z narzędziami Męki Pańskiej. Przy drodze do Polejek kapliczka (626) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o skromnej, jednorodnej bryle, z dwiema wnękami na figury i lizenami na narożach.

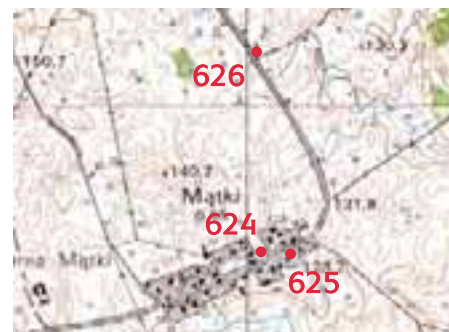
622

623

624

626

625

627

Miejska Wieś

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

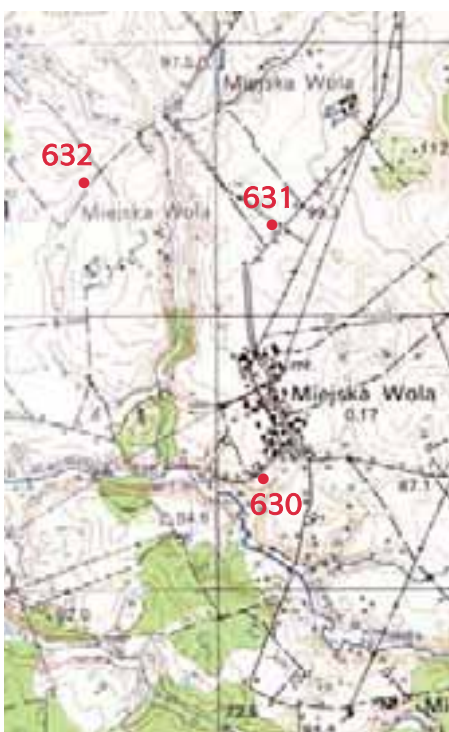
Trzy kapliczki (627-629), dwie we wsi (627-628), jedna na południe od miejscowości, w kierunku Kiersztanowa, przy gospodarstwie kolonijnym (629). Kapliczka (628) z około połowy XIX wieku, tynkowana, na planie kwadratu, z dwiema wnękami w elewacji frontowej. Dwie (627, 629) remontowane i przekształcane o za-tartych cechach stylowych.

629

628

631

Miejska Wola

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

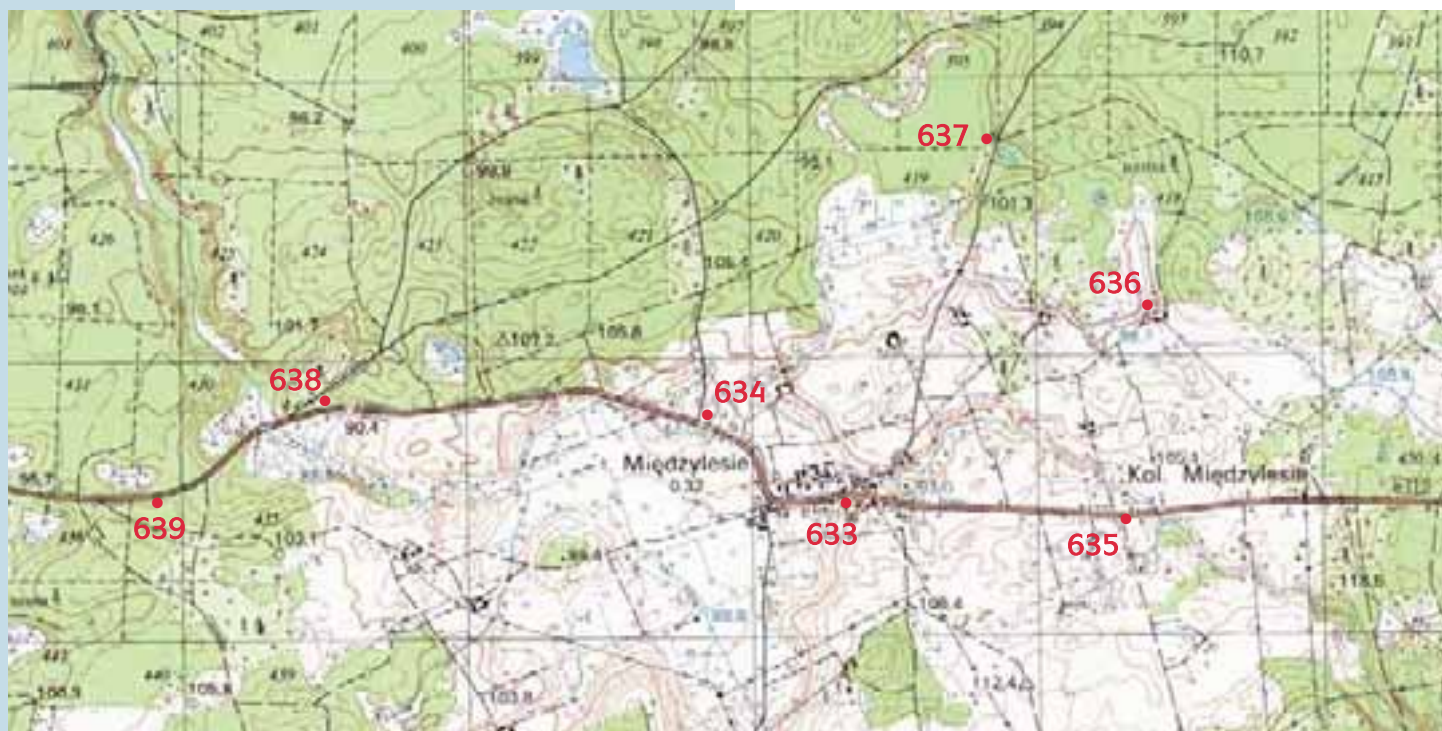
Trzy kapliczki (630-632): przy drogach do Kaszun (630) i Babiaka (631) oraz w polu, na północny zachód od wsi (632). Kapliczka (630) pomiędzy dwoma modrzewiami, w swojej pierwotnej strukturze być może z początku XIX wieku, z późniejszymi przekształceniami. Kapliczka (631) prawdopodobnie również przekształcana, na wysokim, szerszym od korpusu cokole, z prostokątną niszą i dwuspadowym dachem o niewielkim stopniu nachylenia pości.

632

630

Międzylesie

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Wieś kościelna, barokowe sanktuarium pielgrzymkowe z kościołem Podwyższenia Krzyża Świętego. Siedem kapliczek (633-639), przy czym jedna we wsi (633), pozostałe w okolicach, przy drodze do Dobrego Miasta (634, 637-638), przy drodze do Orzechowa (635) oraz na północny wschód od miejscowości (636, 639). Według ustnej tradycji trzy kapliczki przy drodze do Dobrego Miasta (634, 637-638) zostały wzniesione w akcie pokuty za znieważenie krzyża w 1713 roku. Same budowle są na pewno znacznie późniejsze, jak również znacznie różnią się formą architektoniczną. Kapliczka (637) o jednorodnej, zwartej bryle i gładkich ścianach, z niszą zamkniętą łukiem dwuspadowym, w obecnej formie pochodzi z początku XX wieku; kapliczka (638) z dwiema niszami zamkniętymi łukiem pełnym i pilastrami flankującymi elewację frontową być może pochodzi z około połowy XIX wieku. Kapliczka (634) pięknie otoczona czterema jesionami kontynuuje tra-

dycyjny typ prostej budowli, stosowany już od XVIII wieku, jednak pochodzi z początku XX stulecia. We wsi, na dziedzińcu kościelnym, barokowa kapliczka (633) z około połowy XVIII wieku, z głęboką niszą i dekoracyjnym szczytem o falującym, wklęsło-wypukłym wykroju, z profilowanymi gzymsami i niewielką wnęką na osi; w niszy barokowa, drewniana rzeźba świętej Heleny z 2. ćwierci XVIII wieku. Przy drodze do Orzechowa skromna kapliczka (635) z około połowy XIX wieku, w typie budowli barokowych, z niewielką niszą i falistym gzymsem. W okolicach wsi dwie kapliczki z końca XIX wieku: dwukondygnacyjna, smukła, wtórnie otynkowana kapliczka (639) w lesie oraz murowana z czerwonej cegły licowej, typowa neogotycka kapliczka (636) z ostrołukowymi otworami, położona przy gospodarstwie nr 52.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (633, 636)

Miłkowo

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki (640-641). Kapliczka (640) przy drodze wiejskiej, z 1. połowy XIX wieku, o typowej, powszechnej od XVIII wieku formie architektonicznej: zwartej bryle z szerszym cokółkiem i dwuspadowym dachem, o profilowanych krawędziach szczytu wspartych na odcinkach gzymsu, z dwiema niszami, w tym przypadku silnie wydłużonymi. Kapliczka (641) neogotycka, z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, jednokondygnacyjna; korpus z ostrołukowymi niszami zwieńczony ceglany gzymsem kostkowym, dach z dwóch stron przesłaniają sterczynowe szczyty, w polu szczytu płycina w kształcie krzyża.

634

638

639

641

640

642

Mingajny

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Wies parafialna, kościół Świętego Wawrzyńca, neogotycki, wzniesiony na początku XX wieku z wykorzystaniem znacznych części gotyckiej budowli. Sześć kapliczek (642-647), z których najstarsza (644) pochodzi z 1. połowy XIX wieku i należy do powszechnego co najmniej od połowy XVIII wieku typu budowli o jednorodnej, zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z trójkątnym szczytem o profilowanych gzym-sach i gładkich elewacjach przepartych przez niszę. Pozostałe kapliczki, pochodzące z różnych okresów, odwołują się do tego samego wzorca. Kapliczka (642) z około połowy XIX wieku, z jedną wysoką niszą z półką wewnątrz, gdzie wcześniej znajdowała się figura świętego Floriana. Podobną formę ma kapliczka (645) z czerwonej cegły licowej, z końca XIX wieku, wzbogacona o elementy detalu architektonicznego oraz blendy i płyciny na elewacjach bocznych; ostatnio remontowana. Z początku XX wieku pochodzą kapliczki (643, 646-647). Kapliczka (643)

murowana z czerwonej cegły licowej, założona na rzucie kwadratu, nakryta dachem dwuspadowym; korpus z dużą niszą zamkniętą łukiem odcinkowym, w szczycie znacznie mniejsza blenda zamknięta łukiem dwuspadowym. Analogiczna kapliczka (646) murowana z jasnej cegły silikatowej. Kapliczka (647) przy leśnej drodze do Kaszun, z czerwonej cegły licowej, z głęboką pojedynczą niszą zamkniętą łukiem pełnym i z blendami w elewacjach bocznych, nakryta dachem wielospadowym.

643

647

645

646

644

649

648

Miodówko

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (648-649), we wsi (649) i przy drodze Olsztyn — Olsztynek (648). Obie murowane z czerwonej cegły licowej, z początku XX wieku. Kapliczka (649) dzwoniczkowa, dwukondygnacyjna, z prześwitem i miejscem na dzwonek w II, znacznie niższej kondygnacji; nakryta dachem namiotowym z cegły, ze sterczynami w narożach, zwieńczonym krzyżem z zachowanym reliktem chorągiewki. Kapliczka (648) z szeroką elewacją frontową, w formie wysokiej arkadowej niszy z wejściem do środka, opięta ceglanyymi gzymsami, nakryta dachem dwuspadowym.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (648).

650

651

Mnichowo

gm. Reszel, pow. kętrzyński

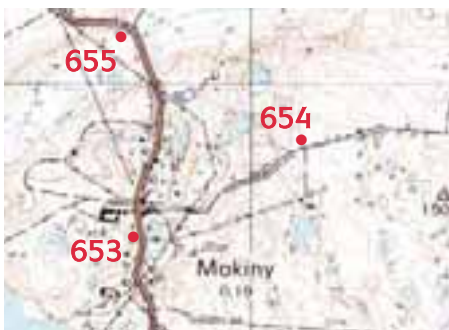
Dwie kapliczki (650-651). Bardzo ładna kapliczka dzwoniczkowa (650) z lat dwudziestych-trzydziestych XX wieku, w formie wysokiego słupa o kwadratowym przekroju, nakryta dachem dwuspadowym. Tynkowana, z drobno profilowanymi gzymsami oraz niewielką niszą zamkniętą łukiem odcinkowym w I kondygnacji i wysokim prześwitem w II kondygnacji, przeznaczonym na dzwonek (dzwonka brak). Kapliczka (651) z początku XX wieku, dwukondygnacyjna, tynkowana, o nietypowym sposobie opracowania elewacji (dolna wnęka zamknięta łukiem dwuspadowym, górna w kształcie trójkąta), podzielona profilowanymi gzymsami na kondygnacje, nakryta dwuspadowym dachem.

Modliny

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Bardzo ładna, typowa kapliczka dzwonniczkowa (652) z 1902 roku (na dachu chorągiewka); murowana z czerwonej cegły licowej, otoczona przez trzy lipy. Cokół z prostokątną płyciną oddzielony od dwukondygnacyjnego korpusu gładkim, ceglany gzymsem, w I kondygnacji ostrołukowa nisza i blendy w elewacjach bocznych, w II — prześwit z otworami zamkniętymi łukiem odcinkowym. Trójkątny szczyt z okulusem flankowany przez dwie sterczyny, nakryte namiotowymi daszkami z blachy, z blaszanymi czołgankami na krawędziach; dwuspadowy dach zwieńczony kuty, ażurowym, dekoracyjnym krzyżem.

653

654

655

Mokiny

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Trzy typowe kapliczki (653-655) z przełomu XIX i XX wieku, o różnych formach architektonicznych, murowane z czerwonej cegły licowej (częściowo wtórnie tynkowane), położone we wsi (653), przy polnej drodze do Jedzbarka (654) i przy drodze do Barczewa (655). Kapliczka (655) z 1916 roku (na dachu chorągiewka), o prostej bryle — cokół i korpus wyodrębnione jedynie przez ceglany gzyms — i gładkich ścianach rozczłonkowanych otworami o łuku dwuspadowym, nakryta dwuspadowym dachem. Kapliczka (653) o rozczłonkowanej bryle, złożonej z wysokiego, węższego od korpusu cokołu oraz korpusu nakrytego dachem wielospadowym, z ostrołukowymi otworami (nisza w elewacji frontowej z oszklonymi drzwiczkami, zamkniętymi łukiem dwuspadowym, blendy w elewacjach bocznych). Kapliczka (654) o zwartej bryle, z wyodrębnionym cokołem, otworami zamkniętymi łukiem dwuspadowym i ze schodkowym szczytem, pokryta wtórnie szarym, brzydkim tynkiem cementowym.

Myki

gm. Dywity, pow. olsztyński

Kapliczka w centrum wsi (656), z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, jednokondygnacyjna, o bogato rozczłonkowanej bryle i zróżnicowanym detalu architektonicznym. Szeroki cokół opięty kostkowym fryzmem, o ścianach rozczłonkowanych przez tynkowane blendy zamknięte łukiem odcinkowym. Korpus rozczłonkowany przez ostrołukowe arkady (nisza w elewacji frontowej i blendy w bocznych), nakryty dachem wielospadowym z niskimi sterczynami, nakrytymi namiotowymi daszkami, w narożach i z wysokim, metalowym krzyżem w zwieńczeniu. Całość otoczona niskim, kutym ogrodzeniem pochodzącym z czasów budowy kapliczki.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (656).

656

Naglady

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (657-660) z końca XIX i początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, trzy we wsi (657-659) oraz jedna na północny zachód od miejscowości (660). W centrum wsi kapliczka dzwoniczkowa (658) o rozbudowanej bryle, z czterema ukośnymi przyporami na narożach i wielospadowym dachem; ściany gładkie, pomiędzy kondygnacjami ceglany fryz kostkowy, w I kondygnacji ostrołukowa nisza z oszklonymi drzwiczkami, w II prześwit, w którym zawieszony dzwonek. Dwie pozostałe kapliczki we wsi (657, 659) o zbliżonej formie architektonicznej, na planie kwadratu, jednokondygnacyjne, z silnie rozczłonkowaną partią cokołu (narożne, niskie skarpy i uskokowo opracowane płyciny); korpus zwarty, z wysoką, ostrołukową niszą, nakryty dachem dwuspadowym. Kapliczka (657) wzbogacona o elementy dekoracyjne — ceglany fryz arkadkowy pod gzymsem kordonowym oraz kuty, żelazny krzyż w szczycie dachu. Kapliczka (660) w polu, na kamiennej podmurówce, z wnęką w partii wysokiego cokołu i ostrołukową niszą wyżej, zwieńczona niskim trójkątnym szczytem i narożnymi sterczynami; w niszy drewniany, niewielki krucyfiks.

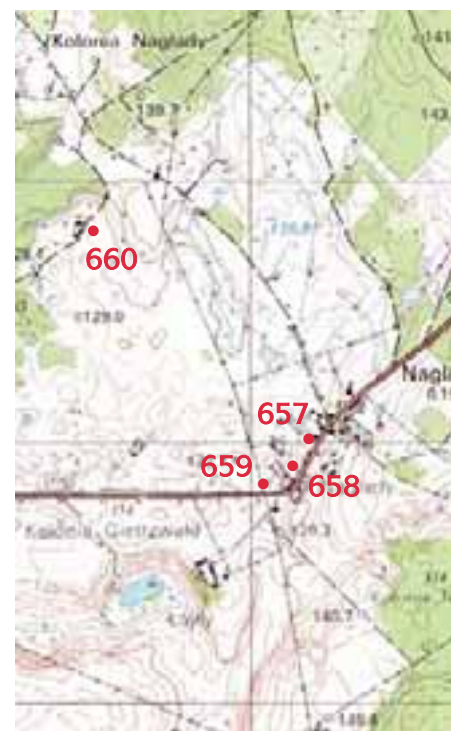
Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (657-658)

657

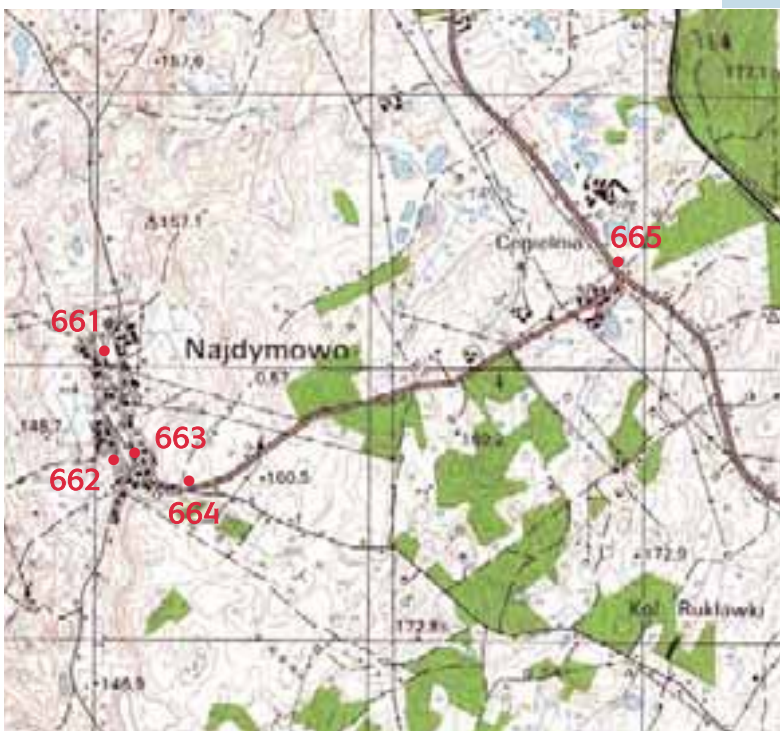
659

660

658

Najdymowo

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (661-665), cztery kapliczki we wsi (661-664) i jedna przy drodze Czerwonka — Biskupiec (665). Dwie kapliczki (661-662) z około połowy XIX wieku, kapliczka (662) datowana na 1848 rok (na dachu chorągiewka) o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z charakterystycznym profilowanym gzymsem podokapowym, i o gładkich ścianach, z elewacją frontową przeprutą dwiema niszami. Otoczenie kapliczki — nadbudowana nad budowlą metalowa dzwonnica — stanowi iście kuriozalny przykład zarówno przekraczania granic strefy sacrum, jak też zwyczajnie dobrego smaku. Kapliczka na rozstaju dróg (661) dwukondygnacyjna, na wysokim cokole, z elewacją frontową poszerzoną o dwie przypory po bokach, z dwiema oszklonymi niszami zamkniętymi łukiem pełnym; bryła nakryta dachem dwuspadowym, skarpy daszkami pulpitowymi. W dolnej niszy drewniana, ludowa Pieta. Pozostałe kapliczki również o prostych, zwartych bryłach; kapliczka (663) z 2. połowy XIX wieku, o dwóch zróżnicowanych wielkością kondygnacjach, prawdopodobnie wtórnie otynkowana. W dolnej kondygnacji pojedyncza nisza, górna przepruta otworami z trzech stron; nisze oszklone. Zachowane m.in. drewniane figury świętego Walentego i świętego Jana Nepomucena. Pozostałe dwie kapliczki (664-665) z końca XIX wieku, o skromnych, wtórnie przekształconych formach.

661

662

664

665

663

Nasy

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

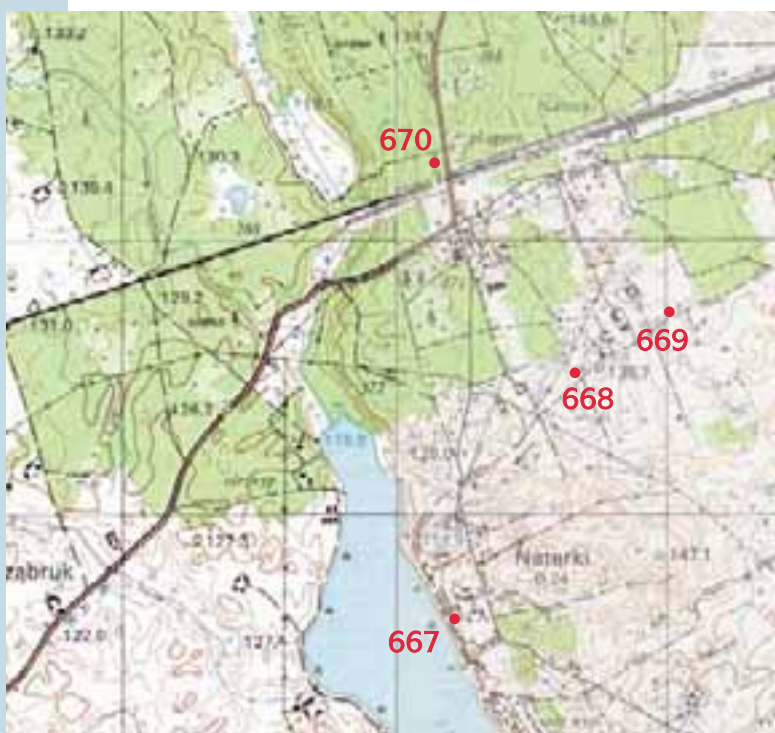
Kapliczka (666) z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, o prostopadłościennym bryle z uskokiem oddzielającym w połowie wysokości szerszy cokół od korpusu, nakryta dwuspadowym dachem. W cokole blendy, w korpusie głęboka wnęka, otwory zamknięte łukiem odcinkowym.

Naterki

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (667-670) o zróżnicowanych formach architektonicznych, z końca XIX i początku XX wieku; kapliczka (670) mogła powstać nawet w latach trzydziestych XX wieku. Kapliczki (667-668) murowane z czerwonej cegły licowej, o zwartych, jednorodnych bryłach i urozmaiconej sylwecie wielospadowego dachu. Kapliczka (667) dwukondygnacyjna, na cokole z kamienną podmurówką, o elewacjach rozczłonkowanych otworami i ceglanyymi gzymsami, zwieńczona sterczynami; w I kondygnacji nisza zamknięta łukiem pełnym, w II prześwit z dzwonkiem. Kapliczka (668) z korpusem szerszym od cokołu, wydzielonym wydatnym gzymsiem, z pojedynczą niszą zamkniętą łukiem dwuspadowym. Kapliczka (669) tynkowana, o bogato rozczłonkowanej bryle, dwukondygnacyjna, na cokole, opięta uskokowymi skarpami, nakryta wielospadowym dachem o rozbudowanej partii szczytu; w obu kondygnacjach wnęki — w I ostrołukowe, w II zamknięte łukiem pełnym.

671

Nerwik

gm. Purda, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (671-672). W otoczeniu czterech wiekowych lip bardzo ładna kapliczka (672) prawdopodobnie z 1. połowy XVIII wieku, tynkowana, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem; dwie zróżnicowane wielkością kondygnacje przedzielone gzymsem, ściany gładkie, rozcłonkowane jedynie przez nisze zamknięte łukiem odcinkowym (wcześniej przesłonięte stolarką okienną z podziałem szprosowym). Kapliczka dzwonnickowa (671) z 2. połowy XIX wieku, o nietypowej formie (w partii cokołu podwójne blendy, II kondygnacja węższa, oskarpowana, nakryta dachem namiotowym), z zachowanym dzwonkiem; w partii cokołu zniszczona.

672

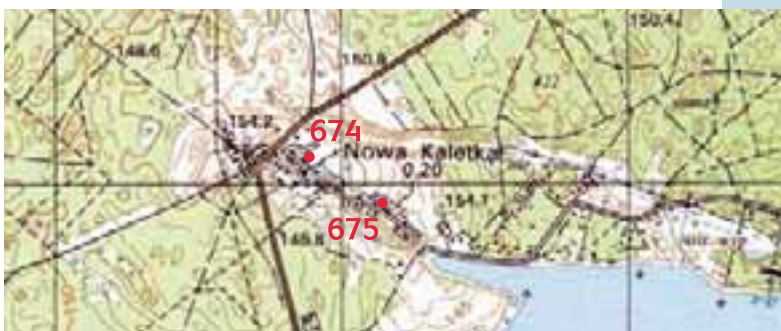

673

Niedbałki

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Neogotycka, wtórnie tynkowana kapliczka (673) z przełomu XIX i XX wieku, zrealizowana w oparciu o jeden z typowych dla tego okresu wzorów — zwarta bryła, wysoki cokół odcięty gzymsem i nieco węższy korpus nakryty wielospadowym dachem zwieńczonym metalowym krzyżem, trójkątne szczyty flankowane przez wąskie sterczyny; w elewacji frontowej w partii cokołu prostokątna płycina, wyżej dwie ostrołukowe nisze (w korpusie i w polu szczytu).

Nowa Kaletka

gm. Purda, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (674-675) we wsi, neogotyckie, z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej (jedna wtórnie otynkowana), o podobnej strukturze architektonicznej — prostopadłościenna, dwukondygnacyjna bryła nakryta wielospadowym dachem, rozcłonkowana za pomocą gzymsów, nisz, blend

i płycin. Kapliczka dzwonniczkowa (674), opięta na narożach wąskimi przyporami, z prześwietem i dzwonkiem w II kondygnacji; kapliczka (675) z ostrołukową wnęką w korpusie, po bokach wiekowe lipy.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (674-675).

674

675

Nowa Pasłęka

gm. Braniewo, pow. braniewski

Kościół filialny Matki Boskiej Miłosierdzia, neo-barokowy, wzniesiony w latach 1924-1926. Pięć kapliczek (676-680) o podobnej strukturze architektonicznej, nawiązującej do typu znanego od XVIII wieku (zwarta, jednorodna bryła nakryta dwuspadowym dachem, z gładkimi ścianami, arkadową wnęką w elewacji frontowej i trójkątnym szczytem), ale różnych rozwiązaniach formalnych. Ciekawą realizacją wzorca jest kapliczka (677), zapewne z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, posadowiona na wysokim cokole, z wysoką niszą o profilowanym obramieniu, z trójkątnym szczytem obwiedzionym profilowanym gzymsem i z interesującym detalem (krzyż w zwieńczeniu łuku niszy, po bokach dekoracyjne medaliony); w niszy drewniana rzeźba Marii z Dzieciątkiem. Bliskie analogie do wcześniej realizowanego wzorca wykazuje kapliczka (680), wzniesiona zapewne w 2. połowie XIX wieku, nieco dalsze, realizowane w znacznie skromniejszej i uproszczonej formie — trzy pozostałe kapliczki (676, 678-679) z przełomu XIX i XX wieku.

677

678

679

676

680

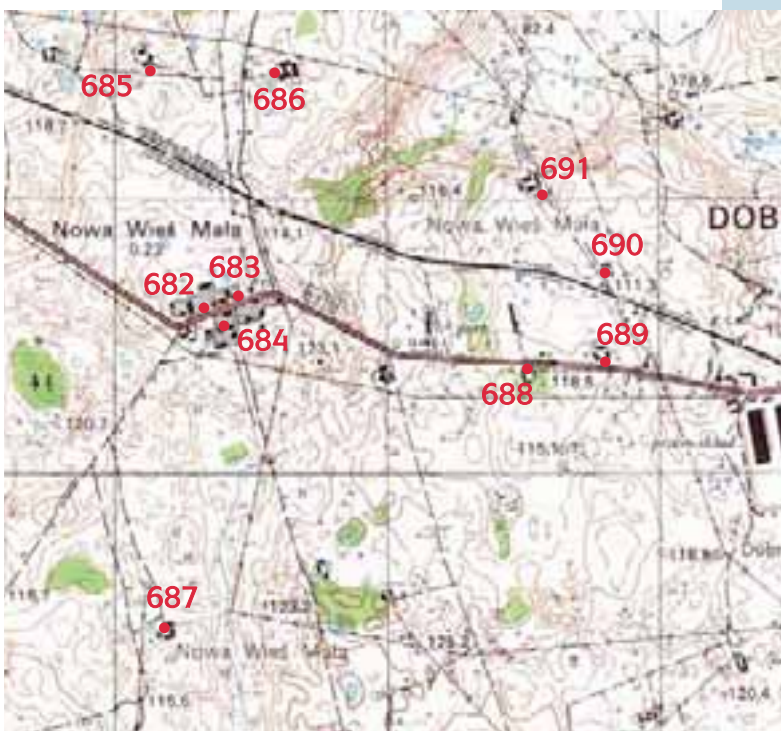

Nowa Wieś

gm. Purda, pow. olsztyński

Kapliczka (681) neogotycka, z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na podmurówce z kamieni polnych, na wysokim, węższym od korpusu cokole opiętym gzymsem; w korpusie ostrołukowe otwory — w elewacji frontowej nisza zamknięta oszklonymi drzwiczkami z podziałem szprosowym, w elewacjach bocznych blendy.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (681).

Nowa Wieś Mała

gm. Dobro Miasto, pow. olsztyński

Dziesięć kapliczek (682-691), trzy we wsi (682-684), dwie przy drodze do Dobrego Miasta (688-689), pozostałe przy gospodarstwach kolonijnych — cztery na północ od miejscowości (685-686, 690-691), jedna (687) na południe. Dwie kapliczki dzwoniczkowe (683, 685), z 1. ćwierci XX wieku, o analogicznej architekturze — bryła prostopadłościenna, dwukondygnacyjna, kondygnacje przedzielone płaskim gzymsem.

sem, elewacje rozcłonkowane niszami i blendami o łuku pełnym, w II kondygnacji prześwit na dzwonek; kapliczka (685) tynkowana, być może wtórnie. Cztery kapliczki (687, 689-691) realizują powszechny od XVIII wieku wzorzec budowli o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z gładkimi ścianami rozcłonkowanymi jedynie niewielkimi niszami i (ewentualnie) gzymsami, wzniesione zapewne w 1. połowie XIX wieku. Datowanie kapliczki (689) jest utrudnione jej obecną estetyką, rezultatem współczesnych prac remontowych. Cztery kapliczki (682, 684, 686, 688) z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o zróżnicowanych formach. Dwie (682, 688) neogotyckie; najbardziej okazała i rozbudowana kapliczka (688) przy drodze do Dobrego Miasta, z uskokowymi narożnymi skarpami w elewacji frontowej i z wysokim, sterczynowym szczytem, dominującym nad całą bryłą. Pozostałe kapliczki mają znacznie skromniejsze formy i detal.

Do rejestru zabytków wpisanych siedem kapliczek (682-683, 685, 688-691).

685

686

688

689

687

690

691

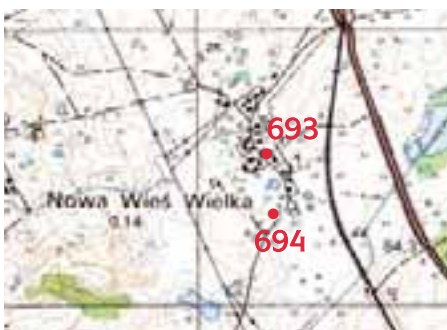
Nowa Wieś Reszelska *gm. Bisztynek, pow. bartoszycki*

Skromna kapliczka (692) z 1878 roku, tynkowana, na rzucie kwadratu, o prostej bryle z dwuspadowym dachem, z niszą zamkniętą łukiem pełnym, z półką wewnątrz; dawniej w niszy ludoła Pietà.

692

694

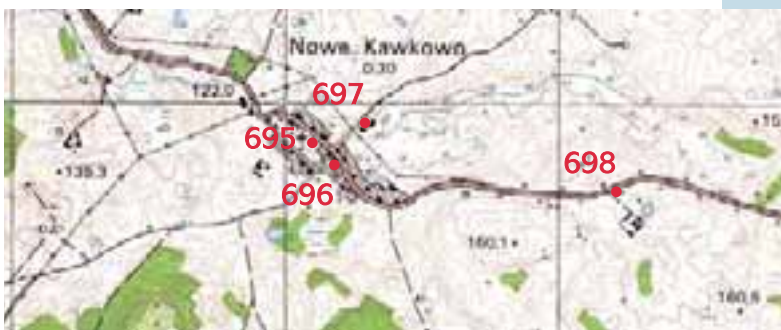
Nowa Wieś Wielka

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki (693-694); kapliczka (693) o zwartej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem, z głęboką niszą zamkniętą łukiem odcinkowym, pozbawiona cech stylowych, zatartych m.in. przez prace remontowe. Kapliczka (694) neogotycka, z przetomu XIX i XX wieku, murywana z czerwonej cegły licowej, opięta płaskimi, ceglanyymi gzymsami, ze światłocieniowo opracowanymi elewacjami, rozczłonkowanymi przez niszę, blendy, uskokowe fryzy ceglane; partia szczytu i dach zniszczone, widoczne ślady dekoracyjnego opracowania. Przy kapliczce klon — świadectwo tradycyjnego zagospodarowania otoczenia.

693

Nowe Kawkowo

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Jana Ewangelisty z 2. połowy XIV wieku, odnawiany w XIX wieku. Cztery kapliczki we wsi i w okolicach (695-698). Najstarsza kapliczka (698) na rozstajach dróg, wzniesiona zapewne w 1. połowie XIX wieku, w typowej dla tego czasu formie — zwarta bryła nakryta dwuspadowym dachem, przedzielona gzymsem, rozczłonkowana jedynie przez wnęki umieszczone w trzech elewacjach.

696

695

698

Trzy pozostałe kapliczki (695-697) neogotyckie, z czerwonej cegły licowej (jedna wtórnie otynkowana), z przełomu XIX i XX wieku. Dwie (695-696) o rozbudowanych formach architektonicznych, z opracowanymi dekoracyjnie prostokątnymi płycinami w cokole i ostrołukowymi niszami w korpusie, opięte na narożach skarpami, zdobione ceglany fryzami; kapliczka (696) zwieńczona przez cztery narożne sterczyny; przy kapliczce (695) lipa.

697

Nowe Marcinkowo

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

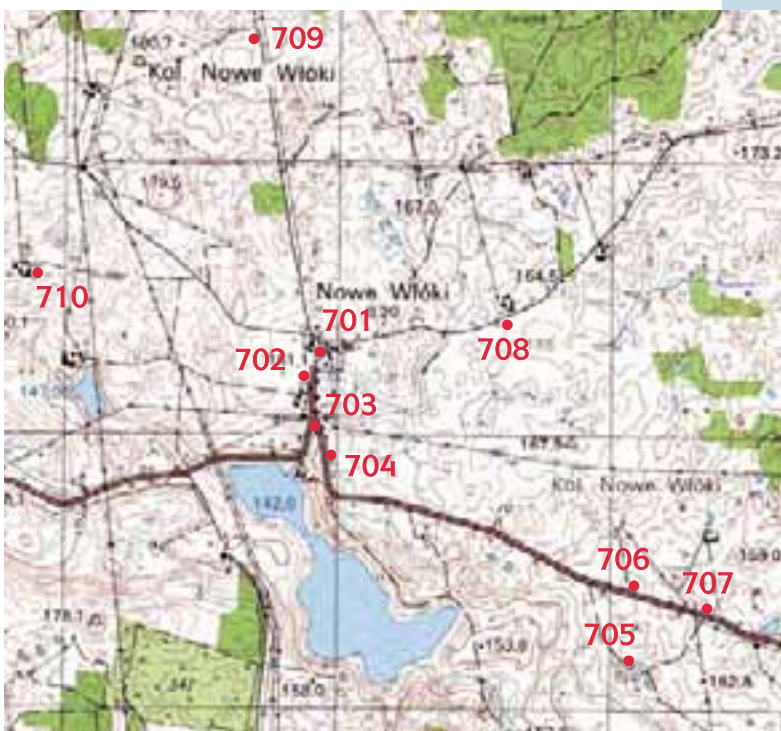
Dwie kapliczki neogotyckie (699-700) z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o rozbudowanej architektonicznej bryle. Kapliczka (699) chyląca się ku ruinie, kapliczka (700) o elewacjach rozczłonkowanych przez ostrołukowe nisze i blendy oraz ceglane gzymsy, z dominującą partią dekoracyjnego szczytu schodkowego; w tylnym szczycie zawieszony dzwonek.

700

699

Nowe Włóki

gm. Dywity, pow. olsztyński

We wsi i w okolicach dziesięć kapliczek (701-710), w tym pięć przy drogach, prowadzących do Tuławek (705-707), Gradek (708), Plutek (709). Znaczna część (701-704, 707-708) realizuje powszechny od XVIII wieku wzorzec budowlany o zwartej bryle z gładkimi ścianami, rozczłonkowanymi jedynie niszami i gzymsami, nakrytej dwuspadowym dachem, z wyraźnie wydzielonym, trójkątnym szczytem. Do najstar-

701

702

706

szych w tej grupie należy z pewnością kapliczka (708) przy drodze do Gradek, z charakterystycznym falistym gzymsem nad niszą i ogzymsowanym szczytem, wzniesiona zapewne na przełomie XVIII i XIX wieku, oraz kapliczka (701) z 1. połowy XIX wieku; pozostałe kapliczki z tej grupy, bez wyrazistszych cech stylowych, częściowo też zapewne przekształcane, mogły powstać na przestrzeni całego XIX wieku. Skromna kapliczka (707), jeszcze niedawno pięknie obsadzona czterema lipami, jest późną realizacją wzoru z wykorzystaniem czerwonej cegły licowej. Cztery kapliczki (705-706, 709-710) z końca XIX lub początku XX wieku, o cechach neogotyckich, murowane z czerwonej cegły licowej (jedna wtórnie otynkowana), o elewacjach rozczłonkowanych przez nisze ostrofukowe lub zamknięte łukiem dwuspadowym, dwie (705-706) zwieńczone sterczynami.

Do rejestru zabytków wpisanych sześć kapliczek (701-704, 706-707)

703

704

705

708

707

709

710

Nowiny

gm. Frombork, pow. braniewski

Kapliczka (711) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej (częściowo wtórnie otynkowana), skromna, w formie prostokątnego słupa o gładkich ścianach — jedynie w elewacji frontowej dwie nisze; nakryta nietypowym dachem o wybruszonych połaciach.

711

712

713

714

Nowy Dwór

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki (712-713). Kapliczka (713) z początku XX wieku, przy drodze do Krosna, murowana z czerwonej cegły licowej (ślady wtórnego tynku) w formie prostokątnej o słupach o gładkich ścianach, nakrytego dachem dwuspadowym; jedynie elewacja frontowa rozczłonkowana przez wysoką niszę zamkniętą łukiem odcinkowym w korpusie i mniejszą, prostokątną w szczycie. Kapliczka (712) na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem; przekształcona i pozbawiona autentyczności przez remont przeprowadzony z użyciem współczesnych technologii.

Nowy Ramuk

gm. Purda, pow. olsztyński

Bardzo ładna, rozbudowana architektonicznie kapliczka (714) z końca XIX wieku, położona w sąsiedztwie leśniczówki, ustawiona bokiem do leśnej drogi do Butryn. Murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, z ostrołukowymi niszami w przedniej i tylnej elewacji II kondygnacji, jak również obustronnie zwieńczona dekoracyjnym, schodkowym szczytem; ciekawym i nieczęsto spotykanym rozwiązaniem są niewielkie nisze w elewacjach bocznych I kondygnacji. Na tylnej elewacji blaszana tablica z obecnie zatartym napisem, który zgodnie z przekazem znanym z literatury przedmiotu brzmiał: „Fundator Johann Kalisch z Dziuchów. Fundowany i poświęcony 12 VII 1874 roku. Prosi przechodzących o jedno Oycze nasz i Zdrowaś Marya za dusze w czyśćcu pozostających”.

Olszewnik

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

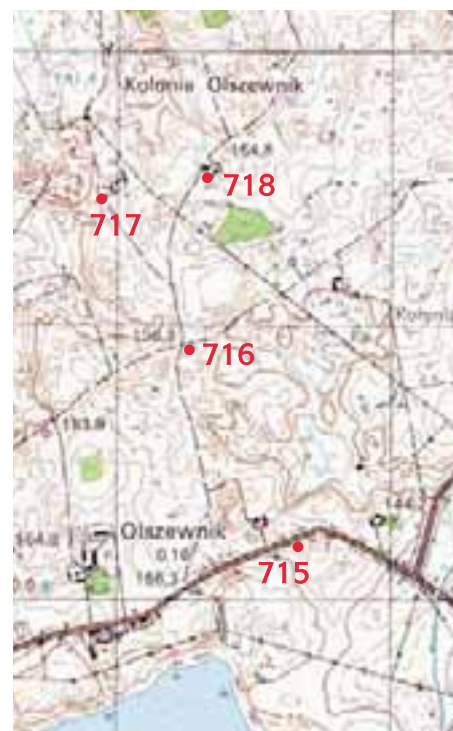
Cztery kapliczki (715-718) w okolicach wsi, nawiązujące do popularnego od XVIII wieku wzorca budowli o zwartej, masywnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, wzniesione zapewne w 2. połowie XIX wieku. Kapliczki (716, 718) tynkowane, o gładkich ścianach, z dwiema niszami w elewacji frontowej, przy czym kapliczka (718) w stanie ruiny. Kapliczka (717) tynkowana, w elewacji frontowej wysoka niska, w bocznych — głębokie, światłocieniowe blendy; fałste gzymsy powtarzają zarys łuków otworów. Kapliczka (715) przy drodze do Żardenik, z 2. połowy XIX wieku, murowana z czerwonej cegły li-cowej, z dwiema wnękami — wysoką, zamkniętą pełną arkadą w korpusie, i niewielką, zamkniętą łukiem dwuspadowym w szczycie; szczyt opracowany dekoracyjnie, ogzymsowany. Wokół kapliczki cztery, młodsze od niej, kasztanowce i tradycyjny, niski płot z drewnianych sztachet.

717

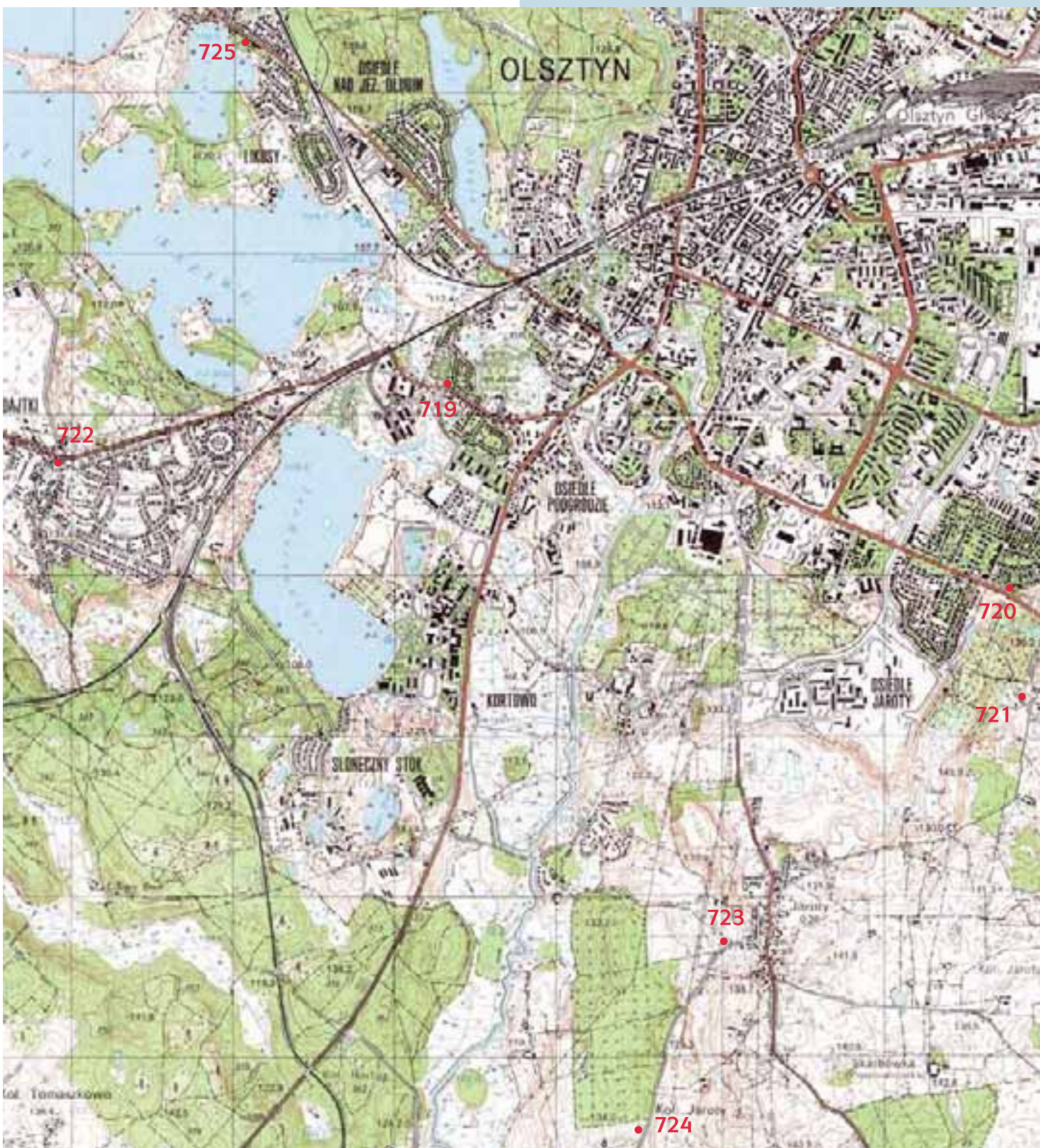
718

715

716

Olsztyn

miasto wojewódzkie

Miasto założone przez kapitułę warmińską, akt lokacyjny z 1353 roku. Stolica województwa, w granicach administracyjnych (łącznie z dawnymi wsiami) siedem kapliczek (719-725), wznoszonych w 2. połowie XIX i na początku XX wieku, o zróżnicowanych formach architektonicznych.

Kapliczka (719) przy ul. Jagiellończyka, z czerwonej cegły licowej, o skromnej formie, na planie kwadratu, nakryta dwuspadowym dachem z trójkątnym, ceglany szczytem o krawędziach podkreślonych pasami gzymsów; w elewacji frontowej niewielka, oszklona nisza zamknięta łukiem eliptycznym. Przy ul. Pstrowskiego, czyli dawnej drodze do Szczytna, kapliczka (720) z 1861 roku (na dachu chorągiewka, obecnie częściowo zniszczona), tynkowana, dwukondygnacyjna na cokole; w dolnej kondygnacji przeszklone nisze, w górnej prześwit, bryła opięta na narożach filarkami przechodzącymi w partii dachu w sterczyny. Kapliczka (721) na Pieczewie, w okolicy masztu telewizyjnego, przy punkcie ujęcia wody, z początku XX wieku, z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, o smukłej sylwecie i zgeometryzowanym detalu; z wysokim, węższym od korpusu cokołem, z arkadową niszą w elewacji frontowej korpusu i otwartym na dwie strony prześwitem powyżej. Dach w formie rozbudowanego, ceglanego szczytu schodkowego, z krzyżem w zwieńczeniu (również ceglany). Na cokole współczesna tablica pamiątkowa poświęcona członkom rodziny Siemens, zmarłym w latach 1940-1945.

Dajtki, dawniej wieś, obecnie dzielnica Olsztyna

Dawniej podolsztyńska wieś, dziś osiedle domów jednorodzinnych; kaplica różańcowa wybudowana w 1878 roku, obecnie kościół Matki Boskiej Różańcowej. Kapliczka (722) z 1909 roku (chorągiewka na dachu), z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, jednokondygnacyjna z wysokim cokołem, z niszami w trzech elewacjach korpusu — frontowa oszklona, w elewacji tylnej płycina z ceglany krzyżem; pola płycin i wnęki tynkowane. Nakryta wielospadowym dachem, w szczytach ostrołukowe blendy.

719

722

721

720

723

724

725

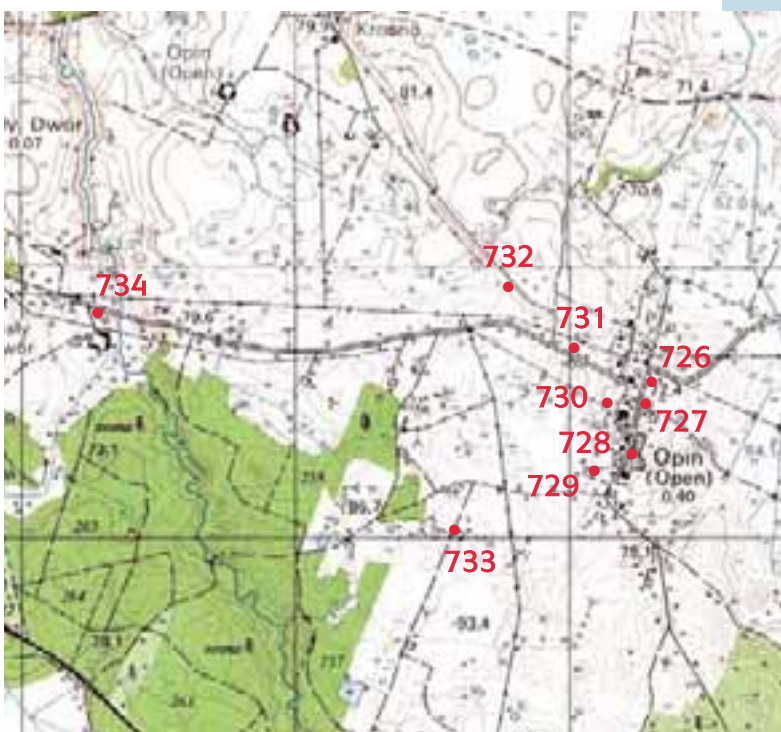
Jaroty, dawniej wieś, obecnie dzielnica Olsztyna

Dawniej podolsztyńska wieś, obecnie osiedle miejskie z zabudową wielorodzinną. Dwie kapliczki (723-724) we współczesnym otoczeniu, dawniej jedna w centrum wsi (723), druga przy drodze prowadzącej do Bartąga (724). Obie z końca XIX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o zwartych bryłach, rozcłonkowanych jedynie przez wnęki na figury i skromny detal ceglany.

Likusy, dawniej wieś, obecnie dzielnica Olsztyna

Dawniej podolsztyńska wieś, obecnie osiedle domów jednorodzinnych. Kapliczka (725) z końca XIX wieku, położona na skarpie, otoczona przez cztery jesiony. Na planie wydłużonego prostokąta, jednokondygnacyjna, tynkowana, z rozbudowanym zwieńczeniem w formie wysokiej ścianki z wyższą częścią środkową. W elewacji frontowej kwadratowa, oszklona wnęka poprzedzona półką, w polu szczytu mniejsza, zamknięta łukiem dwuspadowym.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (720).

Opin

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Dawniej wieś parafialna, kościół filialny Podwyższenia Krzyża Świętego, pierwotnie gotycki, wielokrotnie przebudowywany, m.in. na początku XIX wieku i po 1945 roku. We wsi i w okolicach dziewięć kapliczek (726-734). Z 1. połowy XIX wieku pochodzi kapliczka (731) o szerokiej elewacji frontowej z pojedynczą, dużą niszą. Do najstarszych, wybudowanych zapewne około połowy XIX wieku, należą również proste, tynkowane kapliczki (727-729,

728

734) o masywnej i zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, o gładkich ścianach rozczłonkowanych jedynie przez niewielkie nisze w elewacji frontowej. W grupie tej wyróżnia się kapliczka (734) o lekko wybrzuszonych połaciach dachowych. W jednej z kapliczek przy drodze do Ornety (731 lub 734) wcześniej znajdowały się drewniana Pietà oraz cynowe arma Christi z XVIII wieku. Dwie kapliczki (726, 732) murowane z czerwonej cegły licowej, wzniesione na przełomie XIX i XX wieku, o cechach neogotyckich — zarówno detalu (ostrołukowe arkady, ceglane fryzy kostkowe), jak też materiału elewacyjnego. Nietypową formę ma kapliczka (730) wybudowana w 1900 roku, założona na rzucie wydłużonego prostokąta, zwieńczona półkolistym szczytem na całej szerokości elewacji frontowej. Wcześniej przy kapliczce rosta piękna, wiekowa lipa. Warto zauważyć, że kilka kapliczek, odnowionych w ostatnim czasie, otrzymało też współczesny wystrój artystyczny — drewniane, polichromowane reliefy z przedstawieniami Świętej Rodziny (726), świętego Wojciecha (727), Chrystusa dźwigającego krzyż (728), świętego Jakuba Starszego Apostoła (731) i pamiątkowe tablice.

726

727

729

730

732

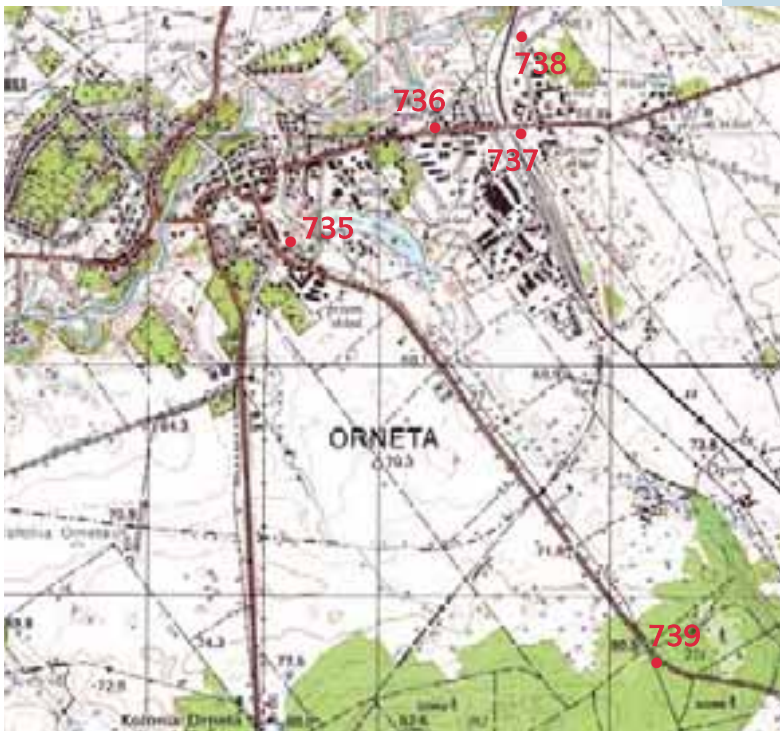
733

734

731

Orneta

miasto, pow. lidzbarski

Miasto biskupów warmińskich założone na początku XIV wieku, z zachowanym średniowiecznym układem przestrzennym, gotyckim ratuszem i farą oraz licznymi zabytkami. Pięć kapliczek (735-739). Najstarszą, a jednocześnie wyróżniającą się indywidualną formą architektoniczną jest kapliczka (739) z 1753 roku (na dachu chorągiewka z datą), położona przy drodze do Dobrego Miasta. Murowana z czerwonej cegły licowej z tynkowanym detalem, z szeroką elewacją frontową, nawiązującą kompozycją do trójdzielnej fasady kościoła, z szeroką i głęboką wnęką na całą wysokość na osi głównej i niewielkimi niszami po bokach, zwieńczona wysokim, profilowanym i tynkowanym gzymsem; dach czterospadowy. We wnęce zachowany drewniany barokowy krucyfiks z grupy Ukrzyżowania, wcześniej, w bocznych niszach figury z grupy Ukrzyżowania — Maria i święty Jan Ewangelista. W mieście kapliczka (736) z 1. połowy XIX wieku, z wysoką i głęboką niszą, w której krucyfiks; wyremontowana współcześnie przy użyciu materiałów i technologii, które ujemnie wpłynęły na jej wartości historyczne i autentyczność. Trzy kapliczki neogotyckie, murowane z czerwonej cegły licowej: kapliczka (735) z masywnym, rozbudowanym szczytem zwieńczonym trzema sterczynami, kapliczka (737) o światłocieniowo opracowanych elewacjach, ze schodkowym zakończeniem trójkątnego szczytu, i kapliczka (738) z 1864 roku (na dachu chorągiewka z datą i inicjałami I. R.), nakryta wielospadowym dachem, z ostrołukowymi, wysokimi niszami w trzech elewacjach — w niszy elewacji frontowej bardzo ładna rzeźba z XIX wieku, przedstawiająca Matkę Boską z Dzieciątkiem.

735

736

737

738

739

Orzechowo

gm. *Dobre Miasto*, pow. *olsztyński*

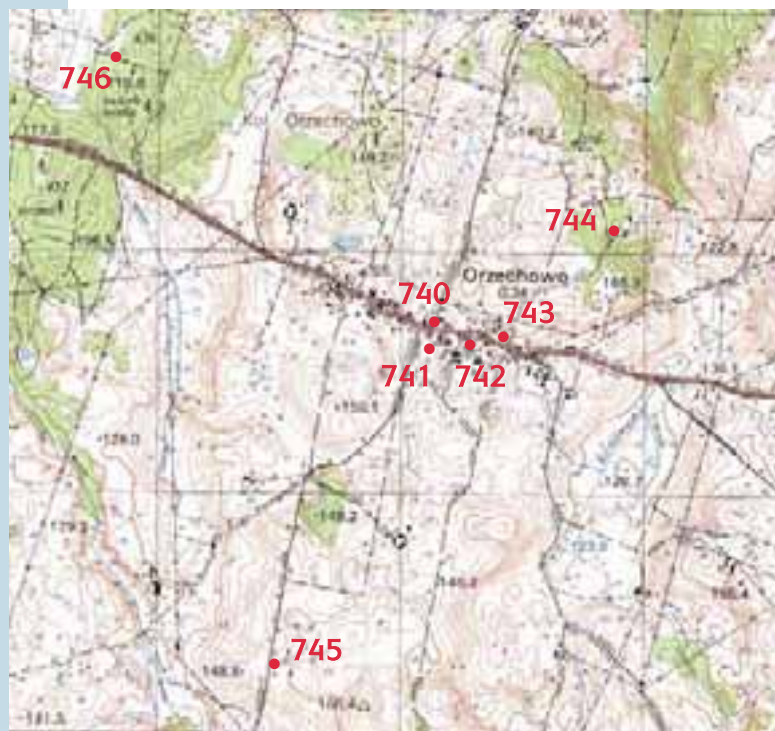
Wieś parafialna, barokowy kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny z początku XVIII wieku. We wsi i w okolicy siedem kapliczek (740-746) z 2. połowy XIX i początku XX wieku. Kapliczka (741) z końca XIX wieku, położona w sąsiedztwie kościoła, murowana z czerwonej cegły licowej z tynkowanym detalem, założona na rzucie szerokiego prostokąta, o masywnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem,

740

742

741

743

744

745

746

747

748

748

747

z niewielką niszą zamkniętą łukiem pełnym, ze schodkowym szczytem; w kapliczce wyjątkowe nagromadzenie dekoracyjnych form — arkadowe i romboidalne fryzy ceglane, biforyjne blendy, łuki wklęsło-wypukłe. Kapliczka (742) również neogotycka, tynkowana, w kompozycji elewacji frontowej nawiązuje do rozbudowanego tryptyku; bogato zdobiona finezyjnym detalem, odwołującym się do tradycji kamieniarki gotyckiej, do której należą smukłe kolumniki, pinakle, kwiatony, motywy wimperg. Trzy kapliczki (740, 743-744) zapewne z początku XX wieku, o podobnej formie architektonicznej; cechuje je zwarta bryła o wysmukłej sylwecie, nakryta dwuspadowym dachem, oraz wysoka, ostrołukowa nisza niemal na całą wysokość kapliczki. Kapliczka (745) o prostej formie, z głęboką niszą zamkniętą łukiem odcinkowym. Kapliczka (746) wyremontowana w sposób zacierający historyczną formę i autentyczność materiału.

Orzechowo

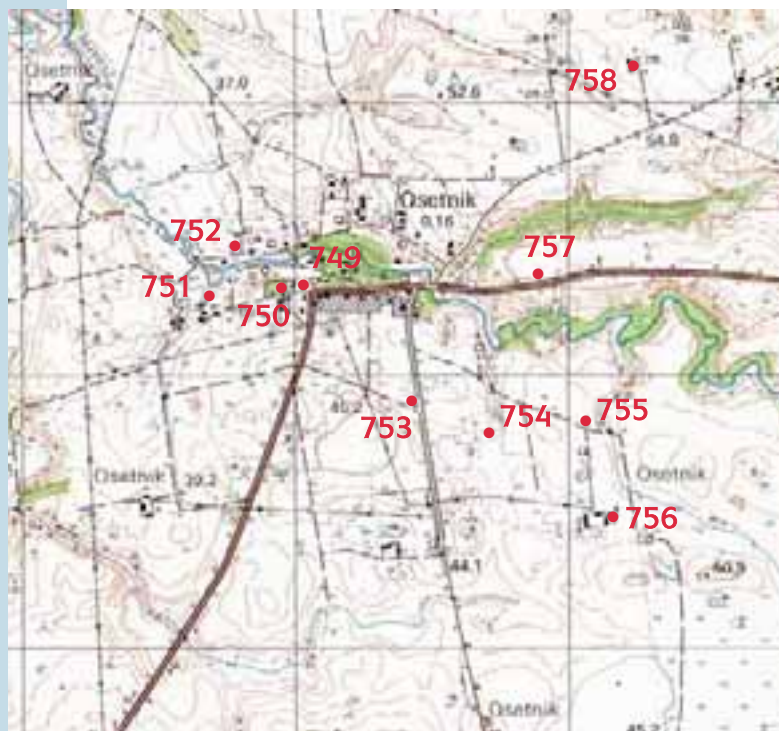
gm. Olsztynek, pow. olsztyński

Po tej niegdyś ludnej, a obecnie prawie nieistniejącej wsi pozostały pojedyncze domy, monumentalny w tej pustce neogotycki kościół Świętego Jana Chrzciciela wybudowany w 1910 roku oraz dwie neogotyckie kapliczki (747-748) z końca XIX i początku XX wieku. Obie murowane z czerwonej cegły licowej, o formach typowych dla czasu ich powstania. Kapliczka (747) dwukondygnacyjna, nakryta wielospadowym dachem, z niszą i blendami w I kondygnacji oraz przeznaczonym na dzwonek prześwietem w II kondygnacji; na narożnikach skarpy na całą wysokość budowli. Kapliczka (748) jednokondygnacyjna na cokole, nakryta wielospadowym dachem; ściany cokołu zdobione płycinami, w korpusie rozczłonkowane przez ostrołukową niszę i blendy; w trójkątnych szczytach dachu koliste otwory. Dach wieńczy metalowa chorągiewka z monogramem IHS.

Osetnik

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Wcześniej wieś parafialna, obecnie kościół Świętego Jakuba Starszego Apostoła w ruinie. Dziesięć kapliczek (749-758), w tym trzy grupy kapliczek o charakterystycznych, zbliżonych do siebie formach. Jedną tworzą kapliczki (751-753, 755, 757) z 2. połowy XIX wieku, zarówno tynkowane, jak i z czerwonej cegły licowej, nawiązujące do powszechnego, znanego od XVIII wieku typu budowli o zwartej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem, z gładkimi ścianami rozczłonkowanymi jedynie przez gzymsy i wnęki na figurę, z trójkątnym szczytem, często podkreślonym gzymsami. Drugą grupę tworzą kapliczki (749-750, 754), o charakterystycznej formie spotykanej w najbliższej okolicy — również nawiązującej do wcześniejszych wzorców — z szeroką elewacją frontową z wysoką, rozprofilowaną wnęką, zamkniętą ostrołukiem (749-750) lub łukiem eliptycznym (754), odwołującą się do fasady kościelnej z portalem. Trzecią grupę tworzą dwie analogiczne kapliczki (756, 758) z czerwonej ce-

751

752

753

754

749

gły licowej, jedna z nich (758) datowana na 1920 rok (na dachu chorągiewka). Kapliczki opięte na narożach filarkami przechodzącymi w partii dachu w sterczyny, w elewacji frontowej dwie nisze, jedna nisza w elewacji tylnej — otwory zamknięte łukiem ostrym (756) i dwuspadowym (758); fryz międzykondygnacyjny z ukośnie ułożonych cegieł.

Ostry Kamień

gm. Orneta, pow. lidzbarski

Kapliczka (759) z przełomu XIX i XX wieku, neogotycka, murowana z czerwonej cegły licowej, wtórnie otynkowana. Dwukondygnacyjna, na wysokim cokole, nakryta dwuspadowym dachem; w I kondygnacji płytkie wnęki, w II — prześwit na dzwonek.

759

Otry

gm. Kolno, pow. olsztyński

Neogotycka kapliczka (760) z 1912 roku (na dachu chorągiewka z datą), z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, jednokondygnacyjna, z wysokim, nieco węższym od korpusu cokołem, w którym głęboka, kwadratowa wnęka; korpus przepruty otworami zamkniętymi łukiem pełnym, po ich bokach wąskie tynkowane płyciny, zamknięte łukiem dwuspadowym. Całość nakryta dwuspadowym dachem z trójkątnym szczytem ujętym po bokach w ukośnie ustawione sterzczyzny. Chorągiewka dwuczęściowa, na proporczyku umieszczony monogram IHS, w ażurowym kole po drugiej stronie pręta — data.

760

Pajtuny

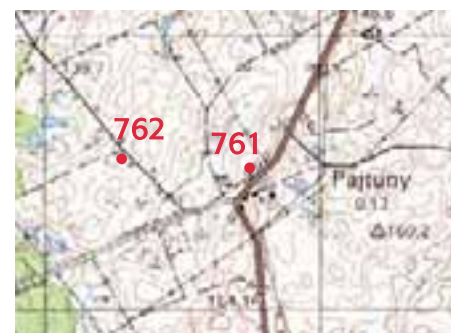
gm. Purda, pow. olsztyński

Dwie neogotyckie kapliczki (761-762) z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, o formach typowych dla czasu powstania. Kapliczka (761) na planie kwadratu, o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej dachem dwuspadowym; elewacje pozbawione detalu, rozczłonkowane przez ostrołukowe nisze i blendy. Kapliczka (762) w otoczeniu wiekowych klonów, na wysokim cokole z płycinami i z szerszym od niego korpusem z ostrołukowymi niszami, nakryta dachem wielospadowym.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (761-762).

761

762

Pakosze

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Trzy kapliczki (763-765), o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (763) zapewne z około połowy wieku XIX, tynkowana, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich ścianach, rozczłonkowanych jedynie przez niewielkie wnęki i płaski gzyms, realizuje wzorec znany i popularny co najmniej od połowy XVIII wieku. Kapliczka (764) z XIX wieku, założona na rzucie kwadratu, z wysokim, pulpitowym dachem i wnęką zamkniętą łukiem dwuspadowym nawiązuje do osiemnastowiecznego wzorca z asymetrycznym dachem z dłuższą połącią tylną. Kapliczka (765) usytuowana przy drodze do Długoboru, wzniesiona zapewne w 1. ćwierci XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, jednokondygnacyjna na cokole, nakryta dwuspadowym dachem, z wnęką zamkniętą łukiem pełnym w korpusie; skromny, ale zróżnicowany detal (gzymsy, fryz z ukośnych cegieł, opracowanie narożników w białej cegle), w niszy drewniany krucyfiks, zapewne z czasów powstania kapliczki. Tradycyjnie otoczona niskim, sztachetowym płotem i obsadzona dwiema lipami.

763

764

765

Paluzy

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny, gotycki z 2. połowy XIV wieku, rozbudowany w 1890 roku. We wsi i w okolicach dziesięć kapliczek (766-775) o zróżnicowanych formach architektonicznych i różnym czasie powstania. Za najstarszą można uznać kapliczkę (769) usytuowaną przy domu nr 54, wzniesioną zapewne w 2. połowie XVIII wieku — założoną na planie prostokąta, z dwuspadowym dachem w układzie kalenicowym, z niewielką, prostokątną wnęką flankowaną przez parę pilastrów spiętych łukiem odcinkowym; we wnęce figura Ukrzyżowanego z krucyfiksu. Grupę obiektów nawiązującą do znanego od XVIII wieku i powszechnie stosowanego aż do początków XX wieku wzorca tworzą cztery kapliczki (767-768, 770, 773). Są to budowle tynkowane, o zwartej, przysadzistej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z wyodrębnionym cokółem i trójkątnym szczytem oraz gładkimi ścianami rozczłonkowanymi jedynie za pomocą nisz i gzymsów. W grupie tej niewątpliwie najstarsza jest kapliczka (767), wzniesiona zapewne na przełomie XVIII i XIX wieku, o charakterystycznych przysadzistych proporcjach i szerokiej elewacji oraz detalu (falisty gzyms pomiędzy niszami), najmłodsza zaś kapliczka (768) pochodząca z końca XIX wieku, z ostrołukową wnęką; dwie pozostałe o skromnych formach powstały zapewne w 2. połowie XIX wieku. Dwie neogotyckie kapliczki (771-772) z początków XX wieku, o analogicznych formach: założone na planie kwadratu, o smukłej sylwecie nakrytej dwuspadowym dachem, na wysokim cokole opiętym wydatnym gzymsem, z wysoką, ostrołukową niszą

770

771

772

773

774

775

w korpusie, sięgającą niemal kalenicy dachu. Pozostałe dwie kapliczki o zróżnicowanych formach. Kapliczka (766) o masywnej bryle, odwołującej się jeszcze do proporcji barokowych, z ostrołukową niszą w korpusie i dwiema sterczynami po bokach; kapliczka (774) wzniesiona zapewne w 1. połowie XIX wieku i później przekształcana, o barokowej strukturze (masywna bryła, niewielka wnęka, pilastry na narożach, asymetryczny dach z krótszą przednią potacją — obecnie przebudowany) i nowszym detalu (sterczyny w szczycie).

776

776

Pawły

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Kapliczka (776) z około połowy XIX wieku, tynkowana, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z wyodrębnionym cokółkiem, niszą zamkniętą łukiem pełnym w korpusie i trójkątnym, ogzymsowanym szczytem; nawiązuje do znanego i powszechnego od XVIII wieku typu budowli realizowanego aż po początek wieku XX.

777

777

Perwilty

gm. Lelkowo, pow. braniewski

Kapliczka dzwoniczkowa (777) z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły li-cowej, trójkondygnacyjna, z wyjątkowo głębokimi wnękami tej samej wysokości w dwóch pierwszych kondygnacjach i prześwitem przeznaczonym na dzwonek w trzeciej (dzwonka brak), nakryta płaskim dachem ze sterczynami w narożach.

Pęglity

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Kapliczka (778) z przełomu XIX i XX wieku, mury z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, na wysokim cokole opiętym narożnymi skarpami, nakryta wielospadowym dachem zwieńczonym metalowym, ozdobnym krzyżem. W elewacji frontowej w cokole niewielka, tynkowana płycina zamknięta łukiem odcinkowym, w I kondygnacji ostrołukowa nisza z uskokowym obramieniem, w II — prześwit z dzwonkiem.

778

Pieniężno

miasto, pow. braniewski

Miasto lokowane przez kapitułę warmińską na początku XIV wieku, z zachowanymi fragmentami murów obronnych i kościołem parafialnym Świętych Apostołów Piotra i Pawła z końca XIX wieku, wzniesionym z wykorzystaniem murów wcześniejszej, gotyckiej budowli. Pięć kapliczek (779-783), wszystkie poza granicami średniowiecznego układu urbanistycznego, dwie przy drogach do Żugieni (782) i Wojnit (783). Najstarsza kapliczka (782), wzniesiona zapewne około połowy XIX wieku według wzoru budowli rozpowszechnionego od XVIII wieku, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich ścianach rozczłonkowanych jedynie przez wnęki; gęsto obsadzona krzewami lilaka. Dwie kapliczki (781, 783) neogotyckie, z początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (781), na rozstaju dróg do Różańca i Borowca, założona na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, o smutkiej sylwecie z prześwitem w II kondygnacji, nakryta czterospadowym dachem, o malowniczych formach światłocieniowo opracowanych elewacji, bogato roz-

779

780

781

członkowanych gzymsami i niszami, z detalem częściowo opracowanym w tynku. Kapliczka (783) z wysokim cokołem, głęboką, ostrołukową niszą w korpusie, zwieńczona sterczynami, prezentuje jeden z powszechnych w tym czasie typów budowli. Kapliczka (780) z 1934 roku (na dachu chorągiewka), dwukondygnacyjna, z otwartymi na dwie strony niszami w obu kondygnacjach (otwory w elewacji frontowej i bocznej), nakryta czterospadowym dachem. Kapliczka (779) po pracach remontowych pozbawiona cech stylowych oraz wartości zabytkowych.

782

783

784

785

Pierwagi

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (784-785) z końca XIX wieku, położone przy drogach prowadzących do Wągst (784) i Piszewa (785). Kapliczka (784) o topornych formach, tynkowana, założona na rzucie kwadratu, o przysadzistej bryle nakrytej wielospadowym dachem, zwieńczonym masywną sterczyną, z niewielką, prostokątną niszą w elewacji frontowej i gzymsami w bocznych. Kapliczka (785) murowana z czerwonej cegły licowej, o bryle i rozwiązaniach kompozycyjnych typowych dla czasu powstania — założona na rzucie kwadratu, nakryta dachem dwuspadowym, korpus z głęboką niszą zamkniętą łukiem odcinkowym i mniejszą wnęką powyżej; nad otworami ceglane gzymsy powtarzające kształt łuku.

Pierzchały

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętej Małgorzaty, po zniszczeniach drugiej wojny światowej i powojennych odbudowany po 1990 roku. Dwie kapliczki (786-787) z 1. ćwierci XX wieku, o podobnych smukłych bryłach założonych na rzucie kwadratu, nakryte dwuspadowym dachem, z wysokim, wyraźnie oddzielnym cokołem i ostrołukową niszą, zróżnicowane sposobem i rodzajem opracowania dekoracji. Kapliczka (786) położona w sąsiedztwie kościoła, murowana z czerwonej cegły licowej, o światłocieniowo opracowanej bryle; w elewacji frontowej uskokowe obramienie niszy i narożniki z kształtek ceglanych, w bocznych elewacjach prostokątne płyciny, trójkątny szczyt ze zdwojonym fryzem schodkowym. Kapliczka (787) tynkowana, o znacznie skromniejszej, niemal pozbawionej detalu formie.

787

786

Piotraszewo

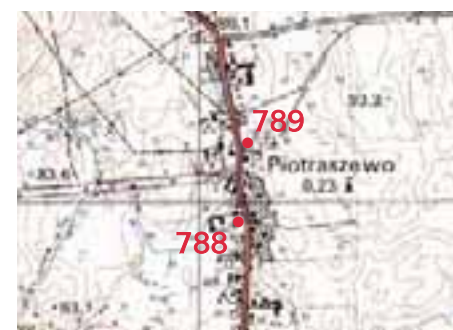
gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Kościół Świętego Bartłomieja z XIV wieku, restaurowany w wieku XIX. Dwie kapliczki (788-789); w sąsiedztwie kościoła ciekawa kapliczka (788) o architekturze odwołującej się do form barokowych (rzut silnie wydłużonego prostokąta, wysoka nisza zamknięta eliptycznie), z elementami charakterystycznymi dla 2. połowy XIX wieku (czerwona cegła licowa, zwieńczenie ze sterczynami). Umieszczone w szczycie daty („1802-1988”) odnoszą się do czasu powstania i przebudowy. Niewątpliwie warto zwrócić uwagę na drewniany, zabytkowy krucyfiks w niszy, wykonany pod koniec XVIII lub na początku XIX wieku. Kapliczka (789) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, z korpusem opiętym na narożach lizenami, z ostrołukową niszą w elewacji frontowej i z blendami w bocznych; nakryta dachem wielospadowym.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (788-789).

789

788

Piotrowiec

gm. Pięńszno, pow. braniewski

Wieś parafialna, kościół Świętego Jana Chrzciciela z XVIII wieku, odbudowany po zniszczeniach wojennych w latach pięćdziesiątych XX wieku; siedem kapliczek (790-796). Sześć (790-794, 796) budowanych na przestrzeni XIX wieku, o zbliżonej strukturze i formach architektonicznych, nawiązujących do znanego od XVIII wieku i popularnego wzorca o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z gładkimi ścianami rozcłonkowanymi

790

793

795

jedynie przez zróżnicowane kształtem i wielkością nisz i — ewentualnie — gzymsy. Ciekawa kapliczka (790) z niewielkimi niszami w elewacjach bocznych, umieszczonymi nieco powyżej partii cokołu. Odmienną formą wyróżnia się kapliczka (795), murowana z czerwonej cegły licowej, założona na rzucie kwadratu, na narożach opięta filarkami przechodzącymi w partii dachu w narożne sterczyzny, z ostrołukowymi niszami i blendami w I kondygnacji i prześwietem w II.

794

796

791

792

Piotrowo

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

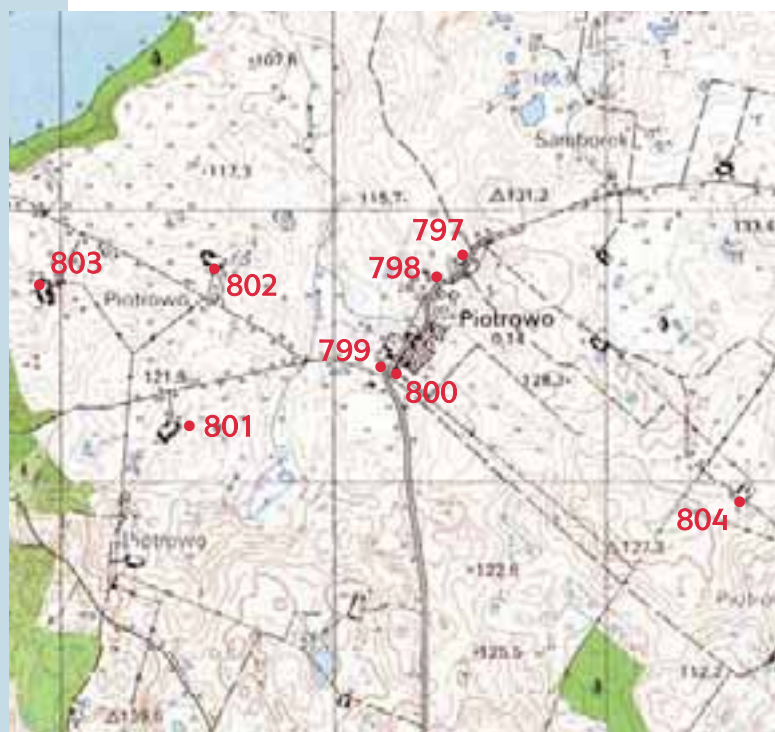
Osiem kapliczek (797-804), wznoszonych od połowy XIX do początków XX wieku, w większości murowanych z czerwonej cegły licowej, o zbliżonej formie architektonicznej — na rzucie kwadratu lub prostokąta, dwukondygnacyjne, z wyodrębnionym cokołem i światłocieniowo opracowanymi elewacjami, w których elementem dominującym są głębokie nisz i blendy. Do grupy tej należą: kapliczka z dzwoniczką (797)

797

798

800

802

803

804

799

801

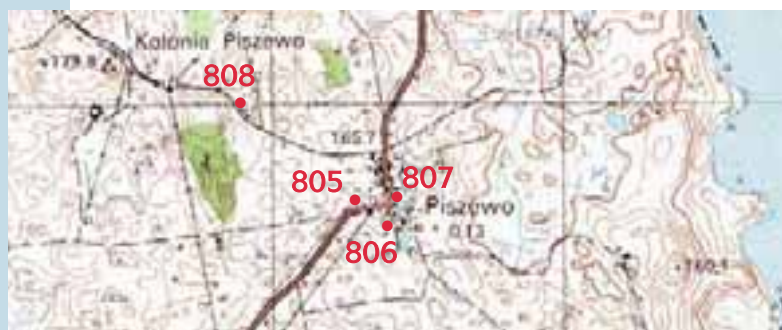
z 1900 roku, przy drodze do Samborka, kapliczka (798) przy domu nr 6 z 1876 roku, kapliczka (800) z 1850 roku. W tej grupie mieszczą się również trzy kapliczki z prześwitem w górnej kondygnacji — kapliczka z (801) z 1910 roku i kapliczka (803) z 1897 roku, obie dzwonnice, nakryte dachami wielospadowymi oraz wtórnie otynkowana kapliczka (804) z figurą świętego Antoniego Padewskiego. Pozostałe dwie kapliczki o zwartej, słabo rozczłonkowanej bryle, nakryte dwuspadowym dachem: kapliczka (799) otynkowana, z dwiema niewielkimi, prostokątnymi niszami o zróżnicowanej wielkości i kapliczka (802) o przysadzistych proporcjach, z trójkątnymi szczytami flankowanymi przez sterczyny, z wysoką niszą zamkniętą łukiem pełnym. Większość kapliczek w złym stanie, ze zniszczoną, osypującą się cegłą, ubytkami w partiach detalu, częściowo zniszczonymi dachami.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (797-798).

Piszewo

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Kościół filialny Świętego Walentego z początku XX wieku. Cztery kapliczki (805-808), dwie we wsi (806-807), po jednej przy drodze do Żardenik (805) oraz przy drodze do Kramarzewa (808). Trzy kapliczki (805-806, 808) o formie i strukturze typowych dla okresu baroku, tynkowane. Kapliczka (806) z 2. połowy XVIII wieku, z częścią frontową na planie silnie wydłużonego prostokąta, nakrytą dachem dwuspadowym, oraz z półkolistą apsydą z tyłu, nakrytą własnym dachem; w elewacji frontowej nisza zamknięta łukiem pełnym, nad niszą falisty gzyms, trójkątny szczyt z małą wnęką, ogzymsowany. Dwie pozostałe kapliczki (805, 808) wzniesione w 1. połowie XIX wieku, na rzucie zbliżonym do kwadratu, o zwartych bryłach, nakryte dwuspadowymi dachami, z pojedynczą niszą i trójkątnym szczytem oddzielonym gzymssem; szczyt kapliczki (808) wtórnie przekształcony. Kapliczka (807) z początku XX wieku, zapewne wtórnie otynkowana, założona na rzucie kwadratu, z niskim cokołem i wysoką niszą w elewacji frontowej, nakryta wielospadowym dachem; w szczycie kuty, metalowy krzyż.

806

808

807

805

Plešno

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Kapliczka (809) z 1862 roku, dzwonniczkowa (dzwonka brak), murowana z czerwonej cegły licowej, na cokole, z ostrołukową, oszkloną niszą w I kondygnacji i prześwitem w II kondygnacji, nakryta dwuspadowym dachem z trójkątnym ogzymsowanym szczytem; na kalenicy relikw choraławki. Tradycyjnie otoczona niskim, sztachetowym płotem, w narożach cztery tuje.

Pluski

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (810-812), dwie we wsi (810-811), jedna na kolonii (812), dawniej zwanej Małe Pluski. Kapliczki (810-811) z przełomu XIX i XX wieku, neogotyckie, murowane z czerwonej cegły licowej, o zwartej bryle, nakrytej dwuspadowym, ceglany dachem. Kapliczka (810) na niskim, węższym od korpusu cokole, z ostrołukową, niewielką niszą w elewacji frontowej i płycinami w formie krzyża na elewacjach bocznych; w szczycie niewielka trójkątna wnęka o schodkowo opracowanych krawędziach bocznych. Kapliczka (811) na niskiej, kamiennej podmurówce, dwukondygnacyjna, z prześwitem u góry, w którym umieszczony krucyfiks. Kapliczka (812) w lesie, z 1. ćwierci XX wieku, murowana nietypowo z białej cegły, na wysokim cokole, o gładkich ścianach; w korpusie nisza zamknięta łukiem odcinkowym.

Plutki

gm. Dywity, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (813-814) o cechach neogotyckich, z początku XX wieku. Kapliczka (813) wzniesiona z białej cegły (rzadkość), dwukondygnacyjna, na wysokim cokole, z ostrołukową niszą w I i przeszwitę w II kondygnacji, nakryta dachem dwuspadowym; kondygnacje i cokół zróżnicowane wymiarami. Kapliczka (814) murowana z czerwonej cegły licowej, na niskiej, kamiennej podmurówce, z profilowanymi gzymsami nad podmurówką i cokół, z ostrołukową, wysoką i przeszkloną niszą w korpusie oraz ozdobnym sterczynowym zwieńczeniem, dominującym nad całą sylwetką. Wokół kapliczek drzewa — brzozy (813) i lipy (814).

813

814

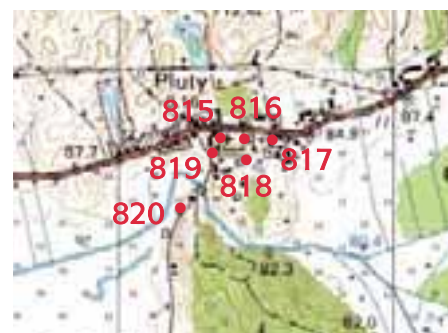
Pluty

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Wawrzyńca z końca XV wieku, rozbudowany na początku XIX wieku. Sześć kapliczek (815-820) o podobnej strukturze architektonicznej, odwzorującej się do powszechnego od XVIII wieku wzorca budowli o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, tynkowanej, z gładkimi ścianami rozczłonkowanymi jedynie przez nisze i skromne gzymsy. Kapliczki o zróżnicowanym

815

819

816

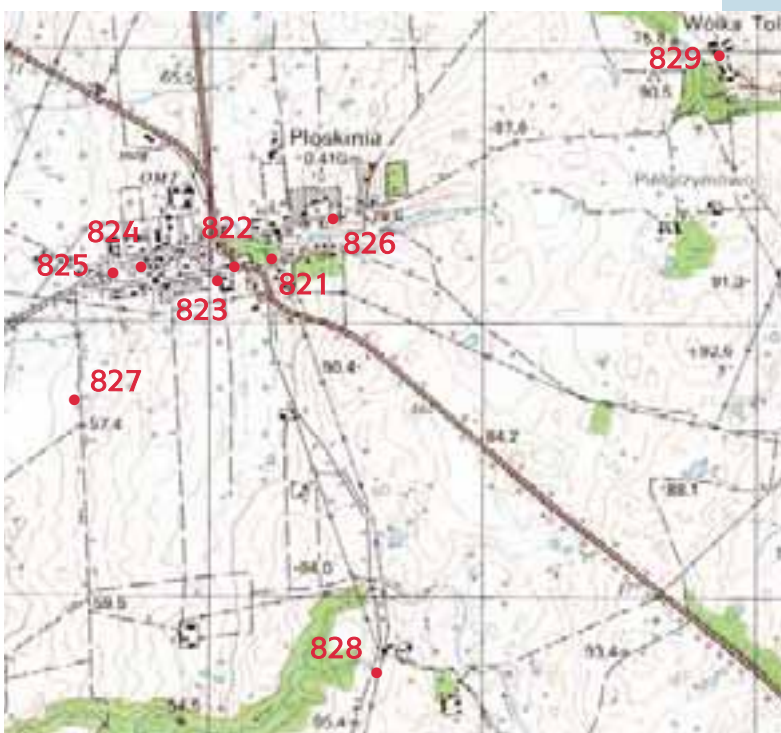
817

818

820

czasie powstania; za najstarsze uznać należy kapliczki (816-817, 819) z 1. połowy XIX wieku, za najmłodszą kapliczkę (815), wzniesioną zapewne pod koniec XIX wieku, z narożnymi filarkami, przechodzącymi w partii dachu w sterczyny. Ciekawym rozwiązaniem są niewielkie blendy umieszczane w elewacjach bocznych (816-817). W kapliczce (820), położonej za rzeką Wąszą, mocno wyblakły obraz na desce, ze słabo czytelnym przedstawieniem Marii z Dzieciątkiem lub Piety.

Płoskinia

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Wies parafialna, kościół Świętej Katarzyny z połowy XV wieku, przebudowywany na początku XVIII wieku, regotyżowany w latach 1881-1883; dziewięć kapliczek (821-829). W centrum wsi malownicza kapliczka (822) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na kamiennej podmurówce, jednokondygnacyjna na planie kwadratu. Bryłę opinają na narożach ukośne filarki o zgeometryzowanych kapitelach, zwieńczone przez dwustopniowe sterczyny flankujące trójkątne szczyty wysunięte z ostrostłupowego dachu; w elewacji frontowej ostrołukowa nisza, w bocznych blendy. Kapliczka (821) w typie dzwoniczkowym z początku XX wieku, z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, z szerokim, ogzymsonowanym pasem tynku pomiędzy kondygnacjami, nakryta dwuspadowym dachem w układzie kalenicowym; w II kondygnacji prześwit z krucyfiksem. Bardzo ciekawa kapliczka dzwoniczkowa (829) na kolonii (przy gospodarstwie zwanym dawniej Bormanshof) — trójkondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym, tynkowana, z niewielkimi ni-

821

822

828

szami i blendami umieszczonymi w elewacji frontowej i bocznych; w ostatniej kondygnacji prześwit z zachowanym dzwonkiem. Kapliczka (824) z 1. połowy XIX wieku reprezentuje powszechny wówczas typ budowli o zwartej, jednorodnej bryle i gładkich ścianach rozczłonkowanych jedynie przez dwie nisze, nakrytej dwuspadowym dachem. O długim trwaniu form świadczy kapliczka (828) położona przy drodze do Giedyl, w tym samym typie, ale opracowana w innym materiale (czerwonej cegle licowej) — znacznie późniejsza, wzniesiona na przełomie XIX i XX wieku. Dwie kapliczki (823, 827) dwukondygnacyjne na cokole, o zwartej bryle założonej na rzucie kwadratu; obie tynkowane. Kapliczka (827), o znacznym zróżnicowaniu wysokości kondygnacji, pochodzi zapewne z 1. połowy XIX wieku, kapliczka (823) z prześwitem w II kondygnacji — z 1863 roku (na dachu chorągiewka z datą i inicjałami JS.). Kapliczka (825) neogotycka z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, z ostrołukowymi niszami i blendami w elewacjach, zdobiona wykonanymi w cegle fryzami i niewielkimi płycinami w kształcie krzyża. Oryginalną i niespotykaną formę ma kapliczka (826), położona w sąsiedztwie kościoła, z początku XX wieku, być może wtórnie przekształcona. Założona na rzucie silnie wydłużonego prostokąta, murowana z czerwonej cegły licowej, opięta pasami z kamienia ciosanego i zwieńczona ceglany fryzem kostkowym, nakryta dachem jednospadowym; na osi architektoniczna nisza, wyniesiona ponad dach, nakryta własnym dachem dwuspadowym; otwór niszy o nieregularnych, uskokowych krawędziach, wewnątrz figura Marii.

Warto zauważyć, że większość kapliczek w tradycyjny sposób ogrodzona jest drewnianymi, niskimi, sztachetowymi płotami.

823

824

825

826

827

829

830

Poborowo

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Kapliczka (830) z 2. połowy XIX wieku, murowana z czerwonej cegły, z wtórnie otynkowaną elewacją frontową, nawiązująca do powszechnego od XVIII wieku wzorca budowli o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, o gładkich ścianach rozczołkowanych przez nisze. Otoczona tradycyjnie drewnianym, niskim płotem sztachetowym.

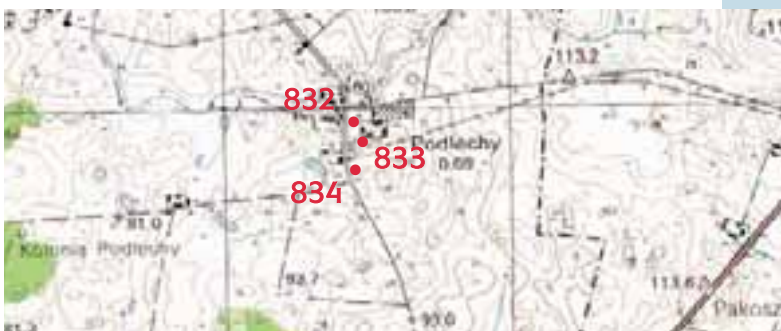

831

Podgórze

gm. Braniewo, pow. braniewski

Kapliczka (831) o przysadzistej formie i proporcjach charakterystycznych dla obiektów barokowych, wzniesiona zapewne w 1. połowie XIX wieku. Tynkowana, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z niewielką niszą i wyraźnie zaakcentowanym trójkątnym szczytem z profilowanym gzymsem wzdłuż krawędzi. Przy kapliczce wiekowa lipa, zapewne ostatnia z czterech otaczających ją wcześniej.

Podlechy

m. Płoskinia, pow. braniewski

Trzy kapliczki (832-834) o analogicznych formach, z 1. połowy XIX wieku, nawiązujące do powszechnego od XVIII wieku wzorca budowli o zwartej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem, o gładkich ścianach, rozczołkowanej jedynie przez nisze i gzymсы. Kapliczka (834) o przysadzistych proporcjach, dwie pozostałe kapliczki o smuklejszych sylwetkach.

832

833

834

Podleśna

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Cztery neogotyckie kapliczki (835-838) z końca XIX wieku, trzy we wsi (835-837), jedna (838) przy gospodarstwie kolonijnym na południowy zachód od wsi. Murowane z czerwonej cegły licowej, założone na rzucie kwadratu, jednokondygnacyjne, na wysokim cokole, o zwartej, jednorodnej bryle. Trzy kapliczki (835, 837-838) z wysoką ostrołukową niszą, sięgającą niemal kalenicy dachu (dwu- lub wielospadowego), kapliczka (836) z mniejszą niszą zamkniętą łukiem pełnym i trójkątnym szczytem wyraźnie oddzielonym gzymsem od korpusu. Wokół kapliczki (835) — przy narożnikach — cztery wiekowe lipy, rzadkie już świadectwo historycznych nasadzeń, zniszczone jednak ostatnio przez dewastacyjne cięcia konarów.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (837-838).

836

835

837

838

Pokrzywy

gm. Purda, pow. olsztyński

Kapliczka (839) z 1861 roku (chorągiewka na dachu), tynkowana, na podmurówce i wysokim cokole, nakryta dwuspadowym dachem z połaciami o lekko wklęsłym profilu. W elewacji frontowej oraz bocznych korpusu nisze umieszczone jedna nad drugą, różnych kształtów i wielkości, oraz profilowane, starannie opracowane gzymсы.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (839).

839

841

Polejki

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (840-841), we wsi kapliczka dzwoniczkowa (841) z początku XX wieku, wtórnie tynkowana. Trójkondygnacyjna, na niewysokiej, ceglanej podmurówce, nakryta dachem dwuspadowym; bryła rozczłonkowana przez nisze i prześwity obramione ceglany łukiem wyodrębnionym z elewacji, górne kondygnacje z prześwitem na krucyfiks oraz na dzwonek. Kapliczka (840) z 1. ćwierci XX wieku, z nadbudowaną współcześnie drewnianą sygnaturką nakrytą ostrośłupowym dachem, której forma i materiał odwołują się bardziej do tradycji małopolskich niż warmińskich. Po obu stronach kapliczki nasadzenia, nie są to jednak tradycyjne drzewa czy krzewy liściaste, względnie tuje, lecz świerki.

840

Polkajmy

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (842-844), dwie we wsi (842-843), jedna przy drodze do Prosit (844). Kapliczki (842, 844) tynkowane, o formach i proporcjach odwołujących się do barokowego, powszechnego od połowy XVIII wieku wzorca budowli o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, o gładkich ścianach, rozczłonkowanych jedynie przez nisze i gzymsy. Kapliczka (842), z przełomu XVIII i XIX wieku, z charakterystycznym trójkątnym szczytem obwiedzionym profilowanymi gzymsami i zachowanym w części tradycyjnym sposobem zagospodarowania otoczenia — sztachetowym ogrodzeniem, wewnątrz którego brzoza. Kapliczka (844) o znacznie skromniejszej, mniej wypracowanej formie, bez detalu, z około połowy XIX wieku. Kapliczka (843) neogotycka, z końca XIX wieku, tynkowana, założona na rzucie zbliżonym do kwadratu, na wysokim, gładkim cokole, z bogato rozczłonkowanym korpusem (narożne filarki przechodzące w partii dachu w sterczyny, sterczyna także na osi trójkątnego szczytu, gzymsy); nisza zamknięta łukiem dwuspadowym. Kapliczka otoczona sztachetowym płotem, po bokach stare tuje.

842

843

844

Połapin

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Dwie neogotyckie, tynkowane kapliczki (845-846) o zróżnicowanej architekturze. Kapliczka (845) z 1921 roku (data w partii cokołu), z szeroką elewacją nawiązującą do fasady z niewielką, ostrofukową, oszkloną niszą, opięta narożnymi skarpami i zwieńczona czterema sterczynami, dominującymi nad całością; w szczycie, na osi metalowy, kuty krzyż. Kapliczka (846) z końca XIX wieku, o zwartej, jednorodnej bryle założonej na rzucie kwadratu, z wysokim cokołem rozczłonkowanym przez kwadratowe płyciny, z korpusem opiętym przez uskokowe, smukłe skarpy, nakryta dwuspadowym dachem z trójkątnym szczytem flankowanym przez sterczyny; w elewacji frontowej nisza i druga, niewielka powyżej, w elewacjach bocznych ostrofukowe blendy.

846

845

Pomorowo

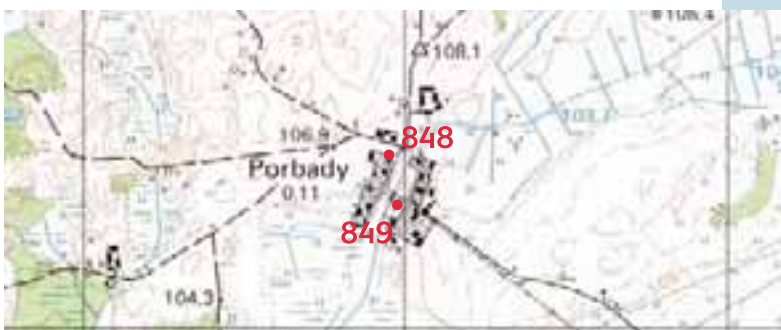
gm. Lidzbank Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś o rozproszonej zabudowie. Skromna, ceglana kapliczka (847) z początku XX wieku, założona na rzucie kwadratu, posadowiona na niskim cokole, nakryta dwuspadowym dachem; w elewacji frontowej wysoka, ostrofukowa nisza, sięgająca szczytu.

847

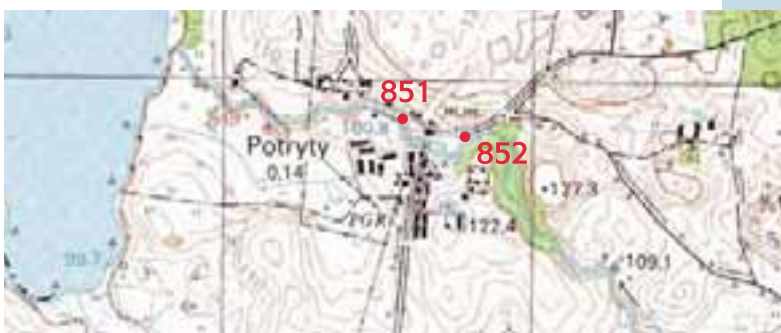
848

849

850

Porbady

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (848-849) o formach neogotyckich, wzniesione w latach dwudziestych-trzydziestych XX wieku. Kapliczka (848) tynkowa (zapewne wtórnie), na rzucie kwadratu, o zwartej, jednorodnej bryle — wysoki cokół o ścianach rozcłonkowanych płycinami oddzielony od korpusu wydatnym gzymsem, korpus przeparty ostrołukową niszą, trójkątny szczyt o krawędziach podkreślonych ćwierćwałkiem; kapliczka nakryta dwuspadowym dachem. Kapliczka (849) z 1933 roku (data na kamiennej podmurówce), położona przy skrzyżowaniu dróg, jeszcze niedawno pięknie obsadzona przy czterech narożach kasztanowcami (pozostał jeden). Murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, z ostrołukową wnąką na figurę i prześwitem z dzwonkiem.

Posady

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Kapliczka (850) zapewne z połowy XIX wieku, być może pierwotnie tynkowana, obecnie z czerwonej cegły, realizuje powszechny od XVIII wieku wzorzec budowli o jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich elewacjach rozcłonkowanych jedynie niewielkimi niszami. Z potężnego klonu rosnącego przy kapliczce pozostał okaleczony pień, a z samej kapliczki zniknął krucyfiks, element oryginalnego wyposażenia.

Potryty

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Dawny majątek szlachecki, zachowany dwór i folwark. Dwie kapliczki (851-852), jedna na terenie folwarku (851), druga w lesie (852), przy drodze prowadzącej w kierunku Wilkiejm. Kapliczka (851) z 1889 roku, posadowiona na niskiej, kamiennej podmurówce, murowana z czerwonej cegły licowej, dzwoniczkowa, o nietypowej formie — prostopadłościenna, masywna bryła na rzucie zbliżonym do kwadratu, nakryta czterospadowym dachem, o elewacjach rozcłonkowanych otworami o łuku odcinkowym i płycinami

mi, z podokapowym gzymsem kostkowym; w niszy drewniana, ludowa rzeźba Piety, w górnej kondygnacji prześwit przeznaczony na dzwonek (brak) i krucyfiks. Obsadzona tujami kapliczka (852) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z cokołem węższym od korpusu, oddzielnym profilowanym, ceglany gzymsem, zwieńczona schodkowym szczytem; w korpusie ostrołukowa wąska nisza, na elewacjach bocznych płyciny w formie krzyża.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (852).

Prasłity

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

We wsi i w okolicach siedem kapliczek (853-859) o zróżnicowanych formach architektonicznych. Najstarszą zapewne jest kapliczka (853), wzniesiona być może jeszcze w XVIII wieku, położona w centrum wsi, o skromnej formie architektonicznej — jednorodnej, prostopadłościowej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z wysoką i głęboką niszą zamkniętą łukiem, z odcinkowymi mniejszymi blendami tego samego kształtu w elewacjach bocznych; w szczycie okulus.

853

854

855

857

851

852

856

858

859

860

860

Wcześniej w kapliczce znajdowała się późnogotycka figura Chrystusa w typie Salvator Mundi (Zbawiciel Świata), około dziesięciu lat temu zabezpieczona i przeniesiona do dobromiejskiej kolegiaty. Bardzo ciekawa jest kapliczka dzwoniczkowa (854) prawdopodobnie z około połowy XIX wieku, z charakterystycznym układem nisz i falistym gzymsem w dolnej części, w górnej z prześwitem przeznaczonym na dzwonek; warto zwrócić uwagę na wyjątkowo starannie opracowane gzymsy. Analogiczna w proporcjach i architekturze jest kapliczka dzwoniczkowa (857) murowana z czerwonej cegły licowej, wzniesiona jednakże na początku XX wieku, na co wskazuje użyta cegła maszynowa i sposób opracowania gzymsów. Bardzo reprezentacyjna kapliczka (856) z przetomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, założona na rzucie dużego kwadratu, z ukośnymi skarpami w partii cokołu i z wysoką, otwartą na trzy strony ostrołukową niszą, nakryta wielospadowym dachem z trójkątnym szczytem nad każdą z elewacji. Wokół kapliczki niski, sztachetowy płot. Dwie kapliczki (858-859) murowane z czerwonej cegły licowej, wzniesione w latach dwudziestych-trzydziestych XX wieku — kapliczka (858) z 1931 roku (na dachu chragiewka z datą i monogramem IHS) — o zwartych bryłach, nakrytych dwuspadowym dachem z trójkątnym szczytem, z jedną niszą. Kapliczka (855) pomalowana na biało, prawdopodobnie przekształcana; być może z 1. ćwierci XX wieku, jednak przy jej obecnym stanie trudno jednoznacznie wskazać datowanie.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (853-854, 857).

Prejłowo

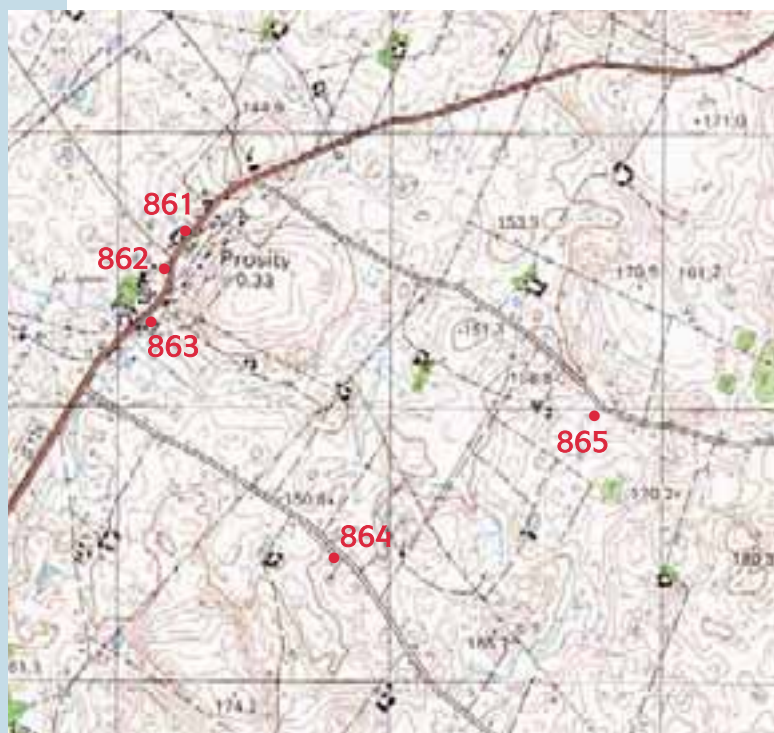
gm. Purda, pow. olsztyński

Dawniej majątek szlachecki i wieś. Kapliczka dzwoniczkowa (860), wzniesiona w 1901 roku (data w płycinie cokołu), położona w centrum wsi, na wysokiej skarpie, otoczona niskim, sztachetowym ogrodzeniem, z dwiema lipami po bokach. Murowana z czerwonej cegły licowej, nakryta dachem wielospadowym z trójkątnymi szczytami z czterech stron, na wysokim cokole — cokół rozczłonkowany płycinami, w kondygnacjach korpusu tynkowane ostrołukowe nisze i blendy, w ostatniej prześwit, w którym dawniej wisił dzwonek; w niszy wcześniej ludowa figura świętego Antoniego Padewskiego.

Prosity

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z połowy XIX wieku. We wsi i w okolicach pięć kapliczek (861-865); kapliczka (864) przy drodze do Księżna, kapliczka (865) przy drodze do Łądką. Dwie kapliczki (861, 865) z 2. połowy XIX wieku, o różnym opracowaniu form, nawiązujących jednak do tego samego wzorca z XVIII wieku (sylweta bryty o wyodrębnionym cokole i zwartym korpusie nakrytym dwuspadowym dachem). Kapliczka (861) z niewielką niszą zamkniętą łukiem pełnym oraz trójkątnym szczytem oddzielnymi odcinkami gzymsu, między którymi mała wnęka zamknięta łukiem dwuspadowym. Kapliczka (865) z niszą w elewacji frontowej i blendami w bocznych, zamkniętymi łukiem ostrym. Pozostałe trzy kapliczki (862-864) z 2. połowy XIX lub początku XX wieku, o cechach neogotyckich i podobnym detalu (skarpy, sterczyny, ostrofukowe nisze). Warto zauważyć, że większość kapliczek w tradycyjny sposób ogrodzona jest drewnianym, niskim, sztachetowym płotem.

861

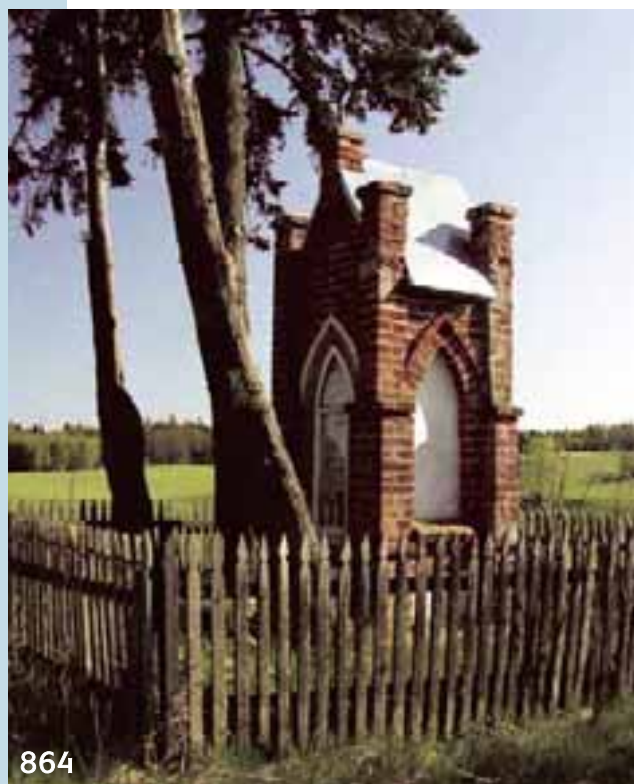
862

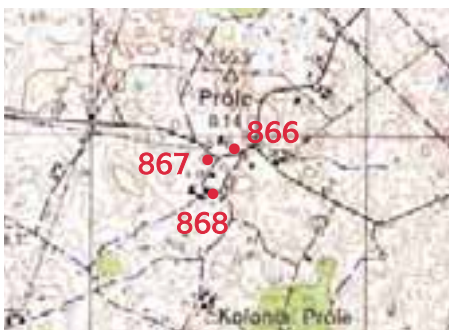
863

865

864

866

867

868

869

870

871

Próle

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (866-868). Najstarsza przy domu nr 2 (866), z 1. połowy XIX wieku, o zwartej, masywnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i elewacji frontowej rozczłonkowanej przez nische i wygięty faliście gzyms. Efektem prowadzonych ostatnio prac remontowych jest niekorzystna zmiana wyglądu kapliczki (wprowadzenie gładkich tynków, a przede wszystkim nadmierne użycie cementu i odstąpienie partii kamiennego cokołu). Pozostałe dwie kapliczki z przełomu XIX i XX wieku. Kapliczka (867) murowana z czerwonej cegły licowej, z kamiennym cokołem i dwiema niszami, nakryta dwuspadowym dachem, po bokach dwa drzewa — dąb i klon; kapliczka dzwonniczkowa (868), zapewne wtórnie otynkowana, nakryta wielospadowym dachem, z ostrołukową niszą w dolnej kondygnacji i prześwietem z dzwonkiem w górnej.

Przykopy

gm. Purda, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (869-871) murowane z czerwonej cegły licowej, o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (869) z 2. połowy XIX wieku, o prostopadłościennym bryle, rozczłonkowanej uskokami i fryzami, z nieco węższymi od korpusu cokołem i stożkowym dachem z narożnymi sterczynami; w elewacji frontowej przeszklona wnęka zamknięta łukiem pełnym. Kapliczka (870) dzwonniczkowa, z przełomu XIX i XX wieku, o nietypowej formie zwieńczenia — nad elewacją frontową szczyt z trzema sterczynami, nad elewacją tylną nieco wyższa, zwieńczona trójkątnym szczytem ścianka z przepruciem, gdzie umieszczono dzwonek. Kapliczka (871) z 1. ćwierci XX wieku, o smukłej sylwecie, z szerokim i wysokim cokołem, rozczłonkowanym przez płyciny i opiętym wydatnym gzymsem, w elewacji frontowej korpusu przeszklona nisza, całość nakryta wielospadowym dachem z metalowym krzyżem w szczycie.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (869-871).

Pupki

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (872-874), jedna we wsi przy skrzyżowaniu dróg (872), dwie pozostałe przy drodze do Bałąga (873) i Jonkowa (874). Kapliczka dzwoniczkowa (872) z ostatniej ćwierci XIX wieku, zapewne wtórnie otynkowana. Na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, w dolnej partii oskarpowana, w górnej z prześwitem (dzwonka brak), nakryta wielospadowym dachem ze sterczynami w narożach i trójkątnymi szczytami z czterech stron. Kapliczka (873) z przełomu XIX i XX wieku, o formie typowej dla czasu powstania — murowana z czerwonej cegły licowej, na kamiennej podmurówce, nakryta wielospadowym dachem, ze sterczynami w narożach, z ostrofukową niszą (wcześniej przeszkoloną); usytuowana pomiędzy czterema drzewami, co nadaje jej walor wyjątkowej malowniczości. Najstarsza we wsi kapliczka (874) z 1. połowy XIX wieku, położona przy drodze do Jonkowa, nawiązuje do typowego od XVIII wieku i bardzo powszechnego wzorca niewielkiej i skromnej budowli o jednorodnej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem.

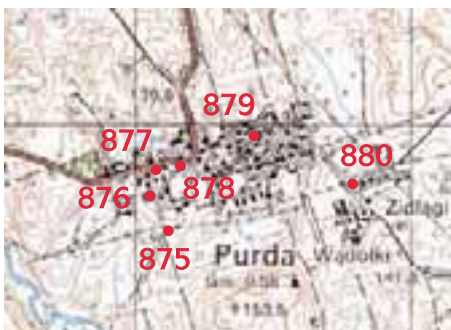
872

873

874

875

876

877

879

878

880

Purda

gm. Purda, pow. olsztyński

Wieś parafialna, późnogotycki kościół Świętego Michała Archanioła z początku XVI wieku, rozbudowywany w 1929 roku. Sześć kapliczek (875-880) z końca XIX i początku XX wieku, murowanych z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (877) z początku XX wieku, położona w granicach działki kościelnej, o skromnych, pozbawionych detalu elewacjach, rozczłonkowanych jedynie przez wnękę zamkniętą łukiem dwuspadowym; nakryta wielospadowym dachem. Kapliczki (875-876, 878-879) o zbliżonych formach architektonicznych, jednokondygnacyjne na wysokim cokole, nakryte wielospadowymi dachami z trójkątnymi szczytami; występują tu formy i elementy dekoracyjne takie jak: kamienna podmurówka, cokół węższy od korpusu, płyciny i opasujące cokół gzymsy. W tej grupie dwie kapliczki (876, 879) datowane na podstawie zachowanych chorągiewek na 1923 rok; wokół kapliczki (879) sztachtowe ogrodzenie z ceglаныmi słupkami, w narożach lipy. Kapliczka (880) w typie dzwoniczkowym, z 2. połowy XIX wieku, na rzucie dużego kwadratu, o bryle silnie rozczłonkowanej przez filarki opinające naroża, przechodzące w partii dachu w sterczyny, oraz przez nisze i gzymsy. W dolnej kondygnacji wysokie nisze zamknięte łukiem odcinkowym, w górnej niski, otwarty na cztery strony prześwit; dach płaski z dodatkową sterczyną na środku, zwieńczoną krzyżem. Wcześniej wokół kapliczki cztery lipy, obecnie — nieestety — wycięte i zamienione na tuje.

Do rejestru zabytków wpisane cztery kapliczki (875-878).

Purdka

gm. Purda, pow. olsztyński

Kapliczka neogotycka (881), z początku XX wieku, zapewne wtórnie otynkowana, na niskiej podmurówce cokół węższy od korpusu, nakryta wielospadowym dachem z metalowym krucyfiksem w szczycie. W trzech elewacjach korpusu nisze zamknięte łukami dwuspadowymi, pod nimi odcinek fryzu z ukośnie układanych cegieł.

881

Radostowo

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Gotycki kościół Świętych Jerzego i Anny z połowy XIV wieku, z drewnianą wieżą z wieku XVIII. Siedem kapliczek, w tym sześć we wsi (882-887), jedna przy drodze do Orzechowa (888). Najstarsza jest kapliczka (885) z XVIII wieku, tynkowana, o typowej, zwartej bryle z jedną, niewielką niszą zamkniętą łukiem odcinkowym i falistym gzymssem w elewacji frontowej, dach wcześniej dwuspadowy, po przebudowie w kształcie ostrosłupa; w niszy ludowa rzeźba Matki Boskiej. Pozostałe kapliczki z 2. połowy XIX wieku, część o formach neogotyckich. Kapliczka (882) z 1876 roku (data na chorągiewce), tynkowana, założona na rzucie dużego kwadratu, nakryta dachem dwuspadowym, ze sterczynami i trójkątnym szczytem od frontu oraz dużą niszą, otwartą zamkniętymi półkoliście, przeszklonymi otworami w trzech elewacjach. Trzy kapliczki (884, 886, 888) o podobnym sposobie kształtowania i rozczłonkowania bryły, założone na rzucie dużego kwadratu, nakryte dachem dwuspa-

882

883

884

885

886

887

888

889

890

892

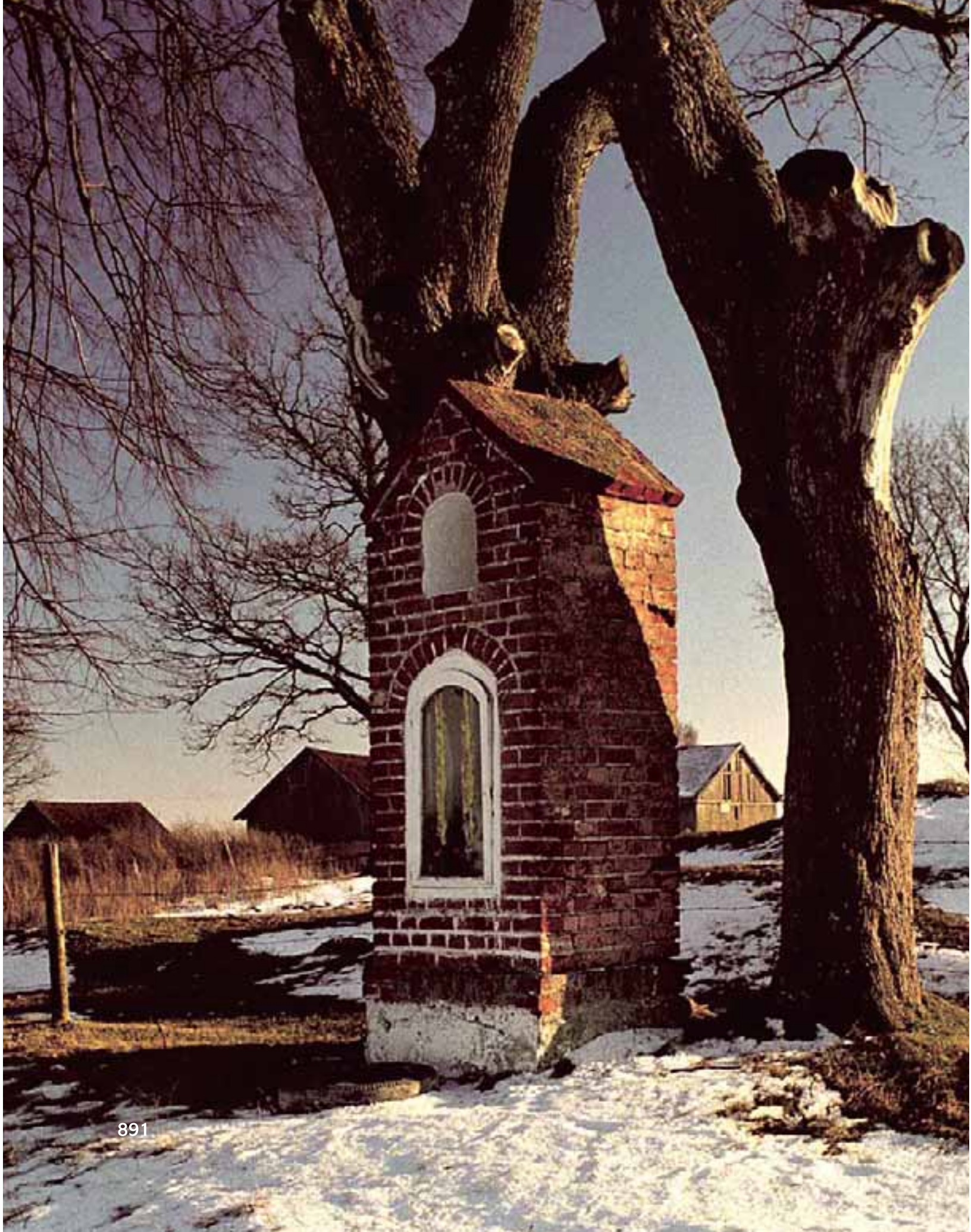
dowym, na narożach opięte przez filarki zwieńczone sterczynami. Kapliczka (884) z 4. ćwierci XIX wieku, tynkowana, w niszy dawniej ludowa Pietà; kapliczka (886) z 1883 roku (na chorągiewce data i monogram FH), tynkowana, po bokach dwa jesiony; kapliczka (888) z 2. połowy XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o przysadzistej bryle i wysokiej niszy sięgającej kalenicy dachu. Dwie pozostałe kapliczki (883, 887) murowane z czerwonej cegły licowej, o smukłej sylwecie nakrytej dwuspadowym dachem, zwartej bryle z cokołem i wysoką niszą, sięgającą kalenicy dachu. Kapliczka (883) z 1885 roku (data w płycinie cokołu w tylnej elewacji), z figurą świętego Floriana — umieszczoną w niej ostatnio, o czym świadczy nowa tablica na cokole, poświęcona temu patronowi. Kapliczka (887) z 1860 roku (data w płycinie na cokole), z ostrołukową, przeszkloną niszą ze stolarką o dekoracji maswerkowej.

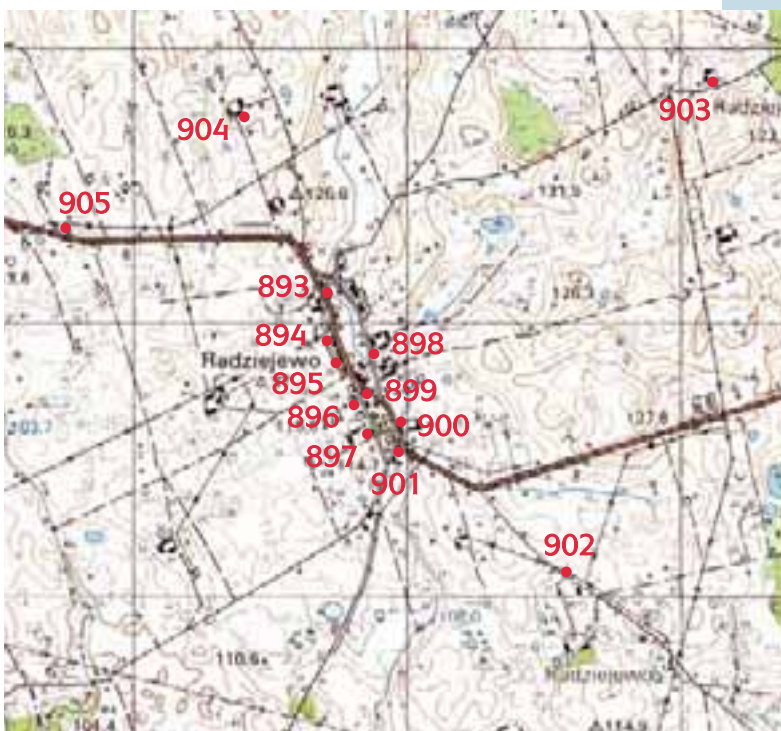
Do rejestru zabytków wpisane cztery kapliczki (883, 885-887)

Radosty

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (889-892) z przełomu XIX i XX wieku, trzy we wsi (889-891), jedna przy drodze do Szynowa (892); z wyjątkiem kapliczki (891) w złym stanie technicznym lub przekształcone. Budowle o zwartej, jednorodnej bryle, z jedną lub dwiema niszami; kapliczka (890) w znacznym stopniu przebudowana, zwłaszcza w partii górnej kondygnacji i dachu, o nieforemnej sylwecie. Przy najlepiej zachowanej kapliczce (891) dwa jesiony — świadectwo dawnego, tradycyjnego sposobu zagospodarowania otoczenia.

Radziejewo

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Wieś parafialna, kościół Świętego Antoniego Pustelnika wznoszony w kilku etapach, od XVII do XX wieku. Trzynaście kapliczek (893-905), dziewięć we wsi (893-901), trzy na koloniach (902-904) i jedna przy drodze do Borowca (905). Większość, bo aż dziewięć (894-895, 897-898, 900-904), realizuje podobny typ architektoniczny budowli o zwartej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem, o pozbawionych detalu ścianach, rozczłonkowanych jedynie przez niewielkie nisze i gzymsy. W większości są to obiekty tynkowane, niektóre przekształcone, dwie kapliczki (900-901) w rezultacie współczesnych remontów zostały pozbawione w znacznej mierze waloru autentyczności. Do najstarszych, wzniesionych w 1. połowie XIX wieku, należą kapliczki (894-895, 903-904) o skromnych formach, z gładkimi ścianami z niszami, czasami umieszczanymi również w elewacjach bocznych; w kapliczce (904) zachowane szcążkowo arma Christi na desce. Nieco późniejsza jest kapliczka (897) z charakterystycznym ogzymbosowaniem trójkątnego szczytu. Dwie kapliczki (898, 905) pocho-

dzą z 2. połowy XIX stulecia. Niezmiernie interesująca jest kapliczka (896) w typie dzwonniczkowym, z 2. połowy XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z tynkowanym detalem, stylistycznie odwołująca się do sztuki baroku — dwukondygnacyjna, z wydatnymi, starannie opracowanymi profilowanymi gzymsami, z półkolistą niszą i prześwitem oraz ze szczytem zamkniętym wygiętym faliście gzymsem. Pozostałe kapliczki (893, 899) zróżnicowane architektonicznie; kapliczka (899) murowana z czerwonej cegły licowej, o cechach neogotyckich.

899

900

901

902

903

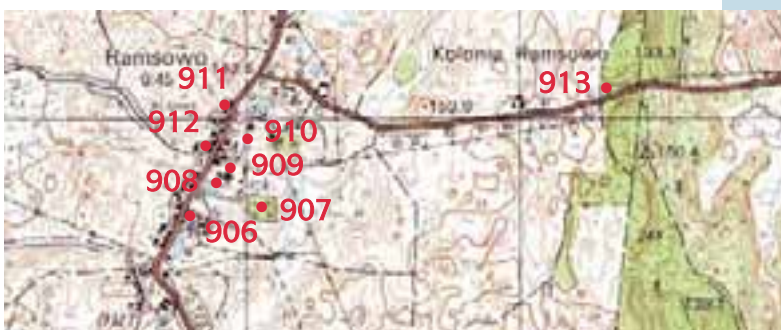
904

896

905

Ramsowo

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Wieś parafialna, barokowy kościół Świętych Andrzeja Apostoła i Rocha wybudowany w latach 1727-1730. Osiem kapliczek (906-913), w tym siedem we wsi (906-912), jedna (913) przy drodze do miejscowości Dadaj. Najstarsza we wsi kapliczka (911) z około połowy XIX wieku, nawiązuje do znanego od XVIII wieku i powszechnego aż do początków XX wieku typu budowli o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, o gładkich ścianach rozczłonkowanych jedynie przez dwie umieszczone nad sobą nisze oraz przedzielające je odcinki gzymsu. Po ostatnim remoncie utraciła walory autentyczności (zdjęte tynki i wyeksponowana cegła w elewacjach, likwidacja gzymsów w partii szczytu i odstąpienie kamiennej podmurówki). Po obu stronach bramy prowadzącej na kościelny dziedziniec (wcześniej przykościelny cmentarz) wbudowane w ogrodzenie dwie analogiczne kapliczki (908-909) z 1901 roku (data na żelaznej tablicy w płycinie w szczycie). Obie murowane z czerwonej cegły licowej, w formie pro-

907

908

906

912

stopadłościennego słupa, z wysokim cokołem i ostrołukową wnęką, ze schodkowym szczytem zwieńczonym metalowym, kutym krzyżem; pod wnęką oraz w szczycie elewacji bocznych ceglane, uskokowe gzymsy; w niszach figury świętego Antoniego Padewskiego i świętej Anny nauczającej małą Marię. Na cmentarzu parafialnym, założonym na wschodnim skraju wsi, kapliczka (907) z końca XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, w formie prostopadłościennego słupa na rzucie kwadratu, na niskiej kamiennej podmurówce i cokole rozczłonkowanym przez kwadratowe, tynkowane płyciny, nakryta dachem dwuspadowym; w korpusie niska wnęka zamknięta łukiem pełnym, flankowana przez dwie kamienne, smukłe kolumny o zgeometryzowanych kapitelach podtrzymujące łuk trójlistny — na arkadzie wsparty szczyt schodkowy z metalowym krzyżem w zwieńczeniu. Pozostałe kapliczki (906, 910, 912-913) z przełomu XIX i XX wieku, niektóre częściowo przekształcone, realizują jeden z najprostszych typów budowli o jednorodnej, zwartej bryle na cokole, z pojedynczą niszą.

909

910

911

913

Ramsówko

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (914-915), kapliczka dzwoniczkowa (914) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej wielospadowym dachem, rozczłonkowanej przez nisze i blendy zamknięte łukiem pełnym w dolnej kondygnacji i otwory prześwietu z dzwonkiem, zamknięte łukiem dwuspadowym o schodkowych krawędziach w górnej. Kapliczka (915) przeniesiona w to miejsce w 1959 roku (w szczycie data odnotowująca to wydarzenie), pokryta grubą warstwą szarego tynku, z dużą niszą zamkniętą łukiem odcinkowym i niewielką płyciną zamkniętą łukiem dwuspadowym; w niszy dwie ludowe, drewniane figury, w tym jedna świętego Walentego.

914

915

916

917

919

918

920

Raszą

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (916-920), trzy we wsi (916-918), jedna (919) przy rozstaju dróg do Leszna i Bartołt Małych, jedna (920) na terenie dawnego majątku ziemskiego. Trzy kapliczki (916-917, 920) z przełomu XIX i XX wieku, o analogicznym sposobie kształtowania bryły — założone na rzucie kwadratu, nakryte dwuspadowym dachem, z dwiema lub jedną niszą, z wyodrębnionym cokołem. Kapliczka (917) z prześwietem w II kondygnacji przeznaczonym na dzwonek (dzwonka brak), o rzadko spotykanej formie otworów zredukowanych do podłucha arkady. Kapliczka (918) z 1920 roku (na chorągiewce data i monogram IHS), tynkowana, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z niszą zamkniętą łukiem dwuspadowym, w niszy ludowe, drewniane rzeźby Marii i świętego Walentego. Kapliczka (919) z początku XX wieku, murywana z czerwonej cegły licowej, z korpusem nadwieszonym nad węższym od niego cokołem, opiętym na narożach przez filarki, rozczłonkowane tynkowanymi blendami zamkniętymi łukiem dwuspadowym, przechodzące w partii dachu w sterczyzny nakryte czterosпадowymi daszkami. Nisza głęboka, otwarta na trzy strony oszklonymi otworami zamkniętymi łukiem dwuspadowym.

Redykajny

gm. Dywity, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (921-923), jedna we wsi (921), jedna na kolonii (922) i jedna (923) przy leśnej drodze prowadzącej do wsi Likusy, prawie na granicy gruntów obu tych miejscowości. Kapliczka (921) z 1876 roku, murowana z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, nakryta płaskim dachem ze sterczynami w narożach; otwory rozczłonkujące elewacje zamknięte łukiem odcinkowym — w I kondygnacji oszklona nisza i blendy, w II przeświet z krucyfiksem — nad otworami ceglane gzymsy powtarzające kształt łuku. Obok kapliczki lipa — świadectwo dawnego zagospodarowania otoczenia. Kapliczka (922) z 1864 roku (na dachu chorągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym, z niszą i blendami w I kondygnacji oraz prześwietem w II kondygnacji. Kapliczka (923) z 1886 roku (na dachu chorągiewka z datą i monogramem AZ), otynkowaana (zapewne wtórnie), dwukondygnacyjna, nakryta dachem wielospadowym z trójkątnymi szczytami z czterech stron. Bryła silnie rozczłonkowana, opięta przez narożne skarpy uskokowe, z ostrołukową, oszkloną wnęką w dolnej kondygnacji i prześwietem w górnej; kapliczka ogrodzona niskim, sztachetowym płotem, w granicach ogrodzenia drewniany krzyż.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (921).

922

923

921

Rejczuchy

gm. Barczewo, pow. olsztyński

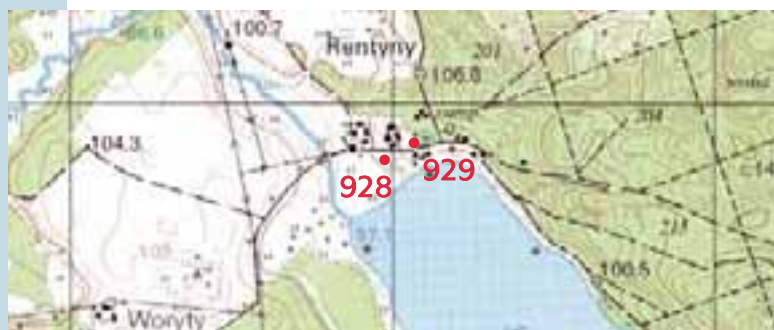
Cztery kapliczki przydrożne (924-927), położone przy drogach do: Barczewa (924-925), Kierzlin (926) i Sapun (927). Najbardziej interesująca jest kapliczka (924) o skromnej, niewyróżniającej się architekturze tynkowanej budowli na rzucie kwadratu, z wysokim i nieco szerszym od korpusu cokółtem, dwuspadowym dachem z trójkątnym szczytem i wąską niszą w korpusie, zamkniętą pełną arkadą. W szczycie umieszczona jest jednak tablica fundacyjna, na której oprócz inicjałów widnieje data 1716 lub 1746 (litery mocno star-te). To stawiałoby tę skromną kapliczkę w grupie najstarszych na Warmii. Forma szczytu budzi jednak wątpliwości, ponieważ w partii gzymsu użyto ceramicznych kształtek o formie używanej co najmniej od połowy XIX wieku. Z dużym prawdopodobieństwem można zatem przyjąć, iż przynajmniej szczyt był przebudowywany lub remontowany, umieszczona zaś w nim tablica pochodzi z czasów budowy kapliczki. Kapliczka (925) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z pojedynczą niszą, nakryta dwuspadowym dachem z wydatnym, trójkątnym szczytem, otoczona przez lipy — piękne świadectwo zachowania tradycyjnego sposobu zagospodarowania otoczenia. Kapliczka (926) z 1874 roku (na dachu chorągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, opięta na narożach przez filarki zakończone sterczynami, silnie rozczłonkowana przez nische i blendy, nakryta dwuspadowym dachem. Kapliczka (927) z 1866 roku, dwukondygnacyjna — górna kondygnacja węższa — z niszami zamkniętymi łukiem odcinkowym, nakryta dwuspadowym dachem z trójkątnym szczytem; wtórny tynk cementowy zacier a detal i autentyzm formy.

Rentyny

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (928-929) z początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, założone na rzucie kwadratu, nakryte wielospadowym dachem z trójkątnymi szczytami z czterech stron, z kutym, metalowym krzyżem w zwieńczeniu. Kapliczka (928) z niewielką płyciną na cokole, jedną niszą zamkniętą pełnym łukiem w korpusie oraz dzielącym fryzem z wzorem z rombów, układanym z cegieł. Kapliczka (929) z narożnymi skarpami sięgającymi II kondygnacji oraz umieszczonymi jedna nad drugą niszami i blendami.

928

929

Reszel

miasto, pow. kętrzyński

Miasto biskupów warmińskich, założone w 1337 roku na prawie chełmińskim. Bogate w zabytki architektury (gotycki zamek biskupów warmińskich, gotycki kościół parafialny, mury obronne i gotyckie mosty). Sześć kapliczek (930-935), wszystkie poza murami miejskimi. Dwie kapliczki barokowe (930, 935) z 2. połowy XVIII wieku, o bardzo ładnej i starannie opracowanej architekturze, nawiązującej do najlepszych wzorców stylowych tego czasu. Kapliczka (930) położona przy ul. Podmiejskiej, na rzucie półelipsy, z wysoką, otwartą niszą flankowaną przez zdwojone pilastry, dźwigające pełen łuk arkady i półkolisty szczyt, nakryta dachem o kształcie odpowiadającym konsze niszy; w niszy drewniana, zabytkowa rzeźba Ukrzyżowanego. Kapliczka (935) położona przy ul. Słowiańskiej, również na rzucie półelipsy; w elewacji frontowej pilastry z impostami flankują niszę zamkniętą łukiem pełnym i podtrzymują profilowane, zbliżone kształtem do trójliścia we-

931

932

933

934

wewnętrzne ogzysmsowanie półkolistego szczytu; na dachu chorągiewka z datą 1968 odnoszącą się do czasu renowacji. Pozostałe kapliczki z końca XIX lub początku XX wieku, dwie (933-934) w kształcie wysokiego, smukłego słupa, o węższej górnej kondygnacji, nakryte dwuspadowym dachem o lekko wywiniętych dolnych krawędziach połaci. Kapliczka (933) przy ul. Racławickiej, murowana z czerwonej cegły licowej, na kamiennej podmurówce, w górnej kondygnacji ostrołukowa nisza ze skromnym maswerkiem; kapliczka (934) przy ul. Chrobrego, z 1906 roku (na dachu chorągiewka), opięta gzymsami, z dwiema ostrołukowymi niszami — dolna z maswerkiem, górna przeszklona, z podziałem szprosowym. Kapliczka (932) przy ul. Mickiewicza z końca XIX wieku, kapliczka (931) przy ul. Warmińskiej z 1. ćwierci XX wieku, obie murowane z czerwonej cegły licowej, o rozbudowanych, zróżnicowanych formach architektonicznych.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (932-934).

930

935

Reszel — Święta Lipka

gm. Reszel, pow. kętrzyński

Zespół piętnastu barokowych kapliczek (936-950) położonych przy dawnym trakcie pielgrzymkowym prowadzącym z Reszla do sanktuarium w Świętej Lipce (zasadniczo trakt przebiega wzdłuż dzisiejszej drogi z Reszla do Kętrzyna, tylko na ostatnim odcinku prowadzi przez las). Kapliczki położone po obu stronach drogi, wzniesione w latach trzydziestych XVIII wieku, o analogicznych formach architektonicznych — założone na rzucie wydłużonego pro-

936

937

938

stokąta, z niszą, w której umieszczona płaskorzeźba, flankowaną przez parę pilastrów z impostami, z trójkątnym szczytem o profilowanych krawędziach. W większości nakryte dwuspadowym dachem; trzy kapliczki (945-946, 948) nakryte dachem czterospadowym w układzie kalenicowym. Wielokrotnie remontowane, począwszy już od XVIII wieku, a także w wiekach XIX i XX, o czym świadczą zachowane chorągiewki z datami. Kapliczki jako jedyne na Warmii mają cenny zespół kamiennej rzeźby barokowej. Są to płaskorzeźby z przedstawieniami Tajemnic Różańcowych, umieszczonych w kolejnych kapliczkach, poczynając od Reszla: Zwiastowanie, Nawiedzenie, Boże Narodzenie, Ofiarowanie w świątyni, Znalezienie dwunastoletniego Chrystusa w świątyni, Modlitwa w Ogrójcu, Biczowanie, Cierniem ukoronowanie, Chrystus dźwigający krzyż, Ukrzyżowanie, Zmartwychwstanie, Wniebowstąpienie, Zesłanie Ducha Świętego, Wniebowzięcie, Koronacja Najświętszej Marii Panny. Zespół rzeźbiarski wykonany około 1734 roku przez Jana Freya z Braniewa i Jana Chryściana Schmidta z Reszla.

Do rejestru zabytków wpisany zespół piętnastu kapliczek (936-950).

944

943

946

Robuzy

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Kapliczka (951) z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, usytuowana pomiędzy dwiema potężnymi lipami, realizująca powszechny i znany od XVIII wieku typ budowli o zwartej, prostej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem, o gładkich ścianach, rozczłonkowanych jedynie przez dwie nisze o różnej wielkości.

951

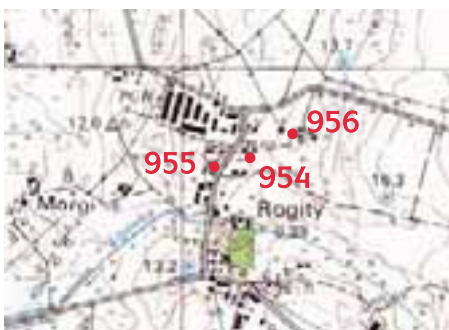

952

953

954

955

956

Rogiedle

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętej Małgorzaty z 2. połowy XV wieku, znacznie przekształcony i rozbudowany w 1918 roku. Dwie kapliczki (952-953) murowane z czerwonej cegły licowej, o bardzo różnych formach architektonicznych. Kapliczka (952) położona na terenie ogrodu plebanii, wzniesiona w 1920 roku, o bardzo nietypowej formie — w kształcie słupa o zaokrąglonych narożach, w połowie wysokości połączonego z rombem o schodkowych krawędziach; w polu rombu ostrołukowa, przeszklona nisza na figurę. Zwieńczona chorągiewką z mariogramem. Kapliczka ta nie ma żadnych analogii na terenie Warmii, jej skubizowana forma koresponduje z modernistycznym budynkiem plebanii. Kapliczka (953) z końca XIX wieku, o typowej formie, na rzucie kwadratu, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, rozczłonkowanej przez ceglane gzymsy i nisze — dolna zamknięta łukiem pełnym, górna niewielka, prostokątna, obie przeszklone.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (952).

Rogity

gm. Braniewo, pow. braniewski

Trzy kapliczki (954-956) z 1. ćwierci XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (954) dzwoniczkowa, w formie wysokiego, prostopadłościennego słupa o gładkich elewacjach, z niewielką oszkloną niszą w elewacji frontowej i prześwietem przeznaczonym na dzwonek z otworami przebitymi w elewacjach bocznych. Dwie kapliczki (955-956) o skromnej formie — bryła zwarta, nakryta dwuspadowym dachem, elewacje rozczłonkowane przez nisze i gzymsy.

Rogóż

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętej Barbary z 2. połowy XIV wieku, rozbudowany w XVIII wieku; pięć kapliczek (957-961). Kapliczka (957) barokowa, z 1767 roku (na dachu chorągiewka z datą), tynkowana, z szeroką elewacją frontową, z parą zdwojonych pilastrów z impostami, flankujących wąską, arkadową niszę i ze szczytem z podwyższonym łukiem na osi; w niszy obecnie neogotycka figura świętego męczennika, wcześniej rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, o cechach gotyckich (w literaturze przedmiotu rozpoznawana jako dzieło późnogotyckie lub nowożytna kopia). Trzy kapliczki (958, 960-961) realizują powszechny od XVIII wieku typ budowli o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, rozczłonkowanej jedynie niszami i gzymsami; w tej grupie najstarsza jest kapliczka (960) z 1. połowy XIX wieku, prezentująca wszystkie cechy typu. Kapliczka (959) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o smukłej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, jednokondygnacyjna na cokole, z wydatnym, tynkowanym gzymsem dzielącym i wąską, wysoką niszą zamkniętą łukiem o trójlistnym wykroju.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (957).

958

959

960

961

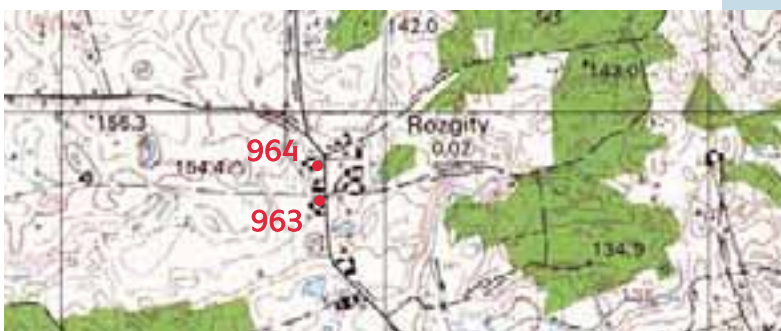
957

Rokitnik

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Kapliczka (962) neogotycka z końca XIX wieku, założona na rzucie kwadratu, o niskiej przysadzistej bryle i gładkich elewacjach przeprutych ostrołukowymi otworami — w elewacji frontowej przeszklona nisza, w bocznych blendy. Nad gzymsem wieńczącym cztery narożne sterczyny nakryte dwuspadowymi daszkami, dwie z nich flankują trójkątny szczyt od frontu.

Rozgity

gm. Dywity, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (963-964) wzniesione pod koniec XIX wieku, kapliczka (964) z 1898 roku (data na cegłach, w partii cokołu), murowane z czerwonej cegły licowej, o podobnych formach architektonicznych. Zwarta, jednorodna bryła nakryta dachem dwuspadowym, rozczłonkowana pasowymi, ceglanyymi gzymsami, w elewacji frontowej wysoka nisza, zamknięta łukiem pełnym, wyżej trójkątny szczyt z mniejszą wnęką. W kapliczce (964) drewniana, zabytkowa grupa Ukrzyżowania — Chrystus na krzyżu z towarzyszącymi mu Marią i świętym Janem Ewangelistą — wywodząca się ze średniowiecznej tradycji grup rzeźbiarskich umieszczanych w kościele na belce tęczowej. Przy kapliczce (963) wiekowy klon — świadectwo tradycyjnego sposobu kształtowania otoczenia.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (963-964).

Różaniec

gm. Pięńżno, pow. braniewski

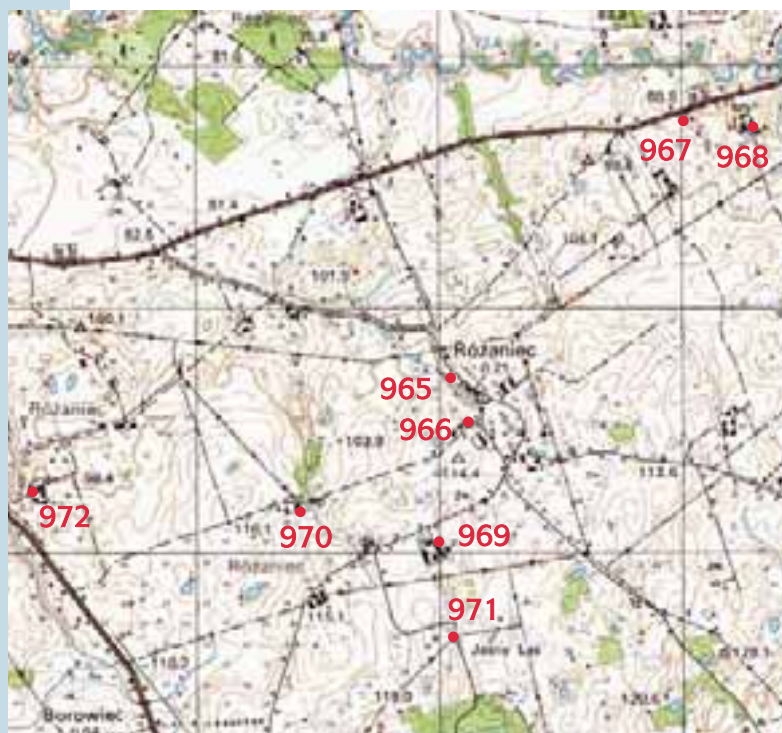
Wieś o rozproszonej zabudowie, osiem kapliczek (965-972) — z wyjątkiem jednej (966) — z końca XIX i początku XX wieku; kapliczka (971) z 1908 roku (na dachu chorągiewka). Wszystkie w tym samym typie architektonicznym, murowane z czerwonej cegły licowej (część wtórnie przemalowana lub otynkowana) lub tynkowane, o zwartej, słabo rozczłonkowanej bryle, założone na rzucie kwadratu lub prostokąta, zróżnicowane

965

966

971

972

967

968

969

970

974

973

wane pomiędzy sobą sposobem rozczłonkowania elewacji, liczbą i kształtem otworów, detalem; nakryte dachem dwuspadowym — jedynie kapliczka (972) ma dach czterospadowy. Najstarsza w tej grupie jest kapliczka (966) z 2. połowy XIX wieku, odwołująca się do powszechnego od połowy XVIII wieku typu budowli o jednorodnej bryle i gładkich elewacjach, rozczłonkowanych jedynie niewielkimi niszami. Pozostałe kapliczki ze skromnym detalem — fryzami z ukośnych cegieł, płycinami w kształcie krzyża, gzymsami (w tym uskokowym lub wygiętym falistym). Kapliczka (972) z prześwietem na dzwonek w II kondygnacji, w kapliczce (970) drewniane, ludowe rzeźby, w górnej kondygnacji Maria z Dzieciątkiem.

Różnowo

gm. Dywity, pow. olsztyński

Dwie skromne, prawdopodobnie wtórnie tynkowane kapliczki (973-974) przełomu XIX i XX wieku. Założone na rzucie kwadratu, nakryte dwuspadowymi dachami, kapliczka (974) doprowadzona do ruiny, rozebrana i postawiona od nowa, w formie wysokiego słupa, o gładkich elewacjach, rozczłonkowanych jedynie przez niewielkie, przeszklone nisze; kapliczka (973) z wysokim, szerokim cokółem i pojedynczą niszą w korpusie, zamkniętą łukiem odcinkowym.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (973-974).

Różyn

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Pięć kapliczek (975-979), we wsi (975-976), przy drogach do wsi Gronowo (977) i Mawry (978) oraz przy gospodarstwie kolonijnym (979). Najstarszą jest kapliczka we wsi (976), nawiązująca jeszcze do wzorców z 2. połowy XVIII wieku. Pozostałe kapliczki z końca XIX lub początku XX wieku, trzy (975, 977, 979) o podobnej formie i strukturze, założone na rzucie kwadratu, nakryte dwuspadowym dachem, o jednorodnej, zwartej bryle, rozczłonkowanej przez nisze, blendy i skromny detal architektoniczny. Rozbudowaną formę ma kapliczka przy drodze do wsi Mawry (978), z korpusem opiętym na narożach przez ukośne skarpy, nakryta wielospadowym dachem; w tradycyjny sposób otoczona przez cztery lipy.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (975-976, 979).

976

979

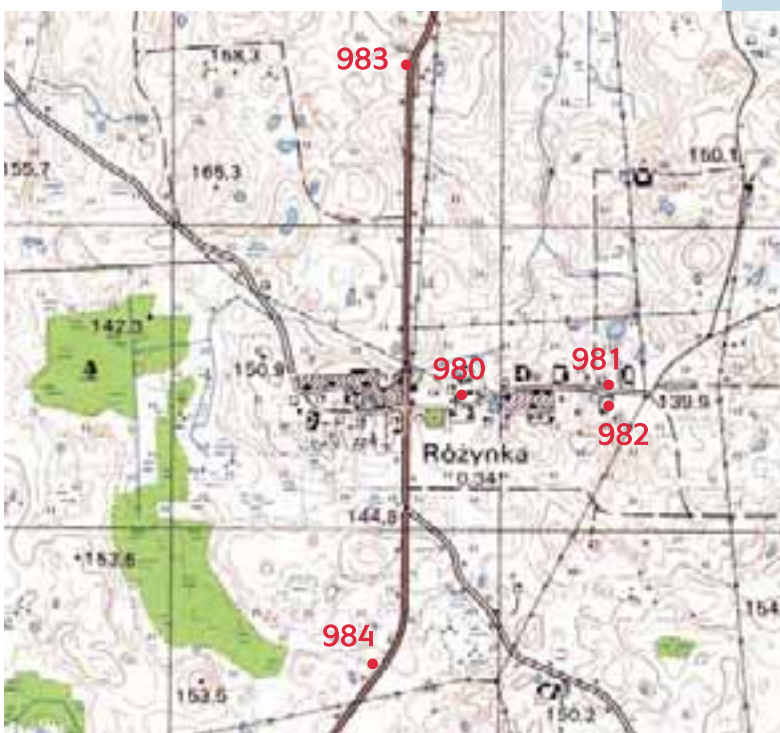
975

977

978

Różynka

gm. Świętki, pow. olsztyński

Wieża parafialna, gotycki kościół Świętego Mateusza Apostoła z początku XVII wieku, z drewnianą wieżą z XVIII wieku. Pięć kapliczek (980-984) z końca XIX lub początku XX wieku, trzy we wsi (980-982), dwie przydrożne, przy drodze do Kwiecewa (983) i Garzewka (984); wszystkie murowane z czerwonej cegły licowej. Najbardziej dekoracyjna i rozbudowana kapliczka (980) wzniesiona w sąsiedztwie kościoła, z 1902 roku, maryjna (na dachu chorągiewka, na cokole tablica z czarnego szkła, z napisem „AVE MARIA”); na rzucie kwadratu, o smukłej sylwecie rozczłonkowanej uskokowymi gzymsami i blendami, z ostrołukową niszą w korpusie i wysokim, schodkowym szczytem. Kapliczka (981) o podobnej strukturze i rozwiązaniach dekoracyjnych, zapewne z tego samego okresu. Przy drodze do Garzewka kapliczka (984) z podobnym, schodkowym opracowaniem partii szczytu i nietypowym rozwiązaniem niszy, w formie ostrołukowej arkady wspartej na dwóch kolumnach; kapliczka tradycyjnie obsa-

983

dzona krzewami lilaka (potocznie zwanego bzem), po latach wybujałego i silnie rozkrzewionego. Pozostałe dwie kapliczki (982-983) o skromnych formach architektonicznych, z pojedynczą niszą, nakryte dwuspadowym dachem. Na szczególną uwagę zasługuje kapliczka (983) przy drodze do Kwiecewa, otoczona przez dwa klony, których korony przypominają formę dwóch wielkich, obejmujących ją dłoni. Z tego powodu należy ona chyba do najbardziej znanych i najchętniej fotografowanych kapliczek warmińskich.

981

982

980

984

Runowo

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Wcześniej wieś parafialna, kościół filialny Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza. Sześć kapliczek (985-990), przy czym tylko jedna we wsi (985), pozostałe w okolicach, przy drogach głównych i dojazdowych. W lesie, przy drodze do wsi Bugi, skromna, tynkowana kapliczka (989) z 1885 roku (na dachu chorągiewka), o formie wyraźnie nawiązującej do tradycyjnego i powszechnego od 2. połowy XVIII wieku typu budowli charakteryzującej się zwartą bryłą nakrytą dwuspadowym dachem i gładkimi elewacjami rozczłonkowanymi jedynie przez gzymsy i nisze. Na południe od wsi, przy polnej drodze, bardzo ładna kapliczka (987) z 1879 roku (na dachu chorągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej, w elewacji frontowej opięta przez filarki zakończone sterczynami flankującymi trójkątny szczyt; podobną formę, choć o nieco bardziej smukłej sylwecie i nieco innych rozwiązaniach dekoracyjnych, ma kapliczka (988), znajdująca się przy drodze do Łaniewa. Obu towarzyszy zieleń, przy kapliczce (987) są to lipy, przy

kapliczce (988) tuje. W polu, przy drodze do Lidzbarka, stoi kapliczka (986) z początku XX wieku, formą nawiązująca do innego barokowego typu, popularnego od XVIII wieku — budowli o zwartej bryle, nakrytej dachem w układzie kalenicowym, o znacznie dłuższej tylnej połaci. Pozostałe dwie kapliczki (985, 990) są silnie zdegradowane i przekształcone, przy czym zwłaszcza ta pierwsza (985) jest „wzorcowym„ niemal przykładem przemiany historycznej budowli o harmonijnej architekturze w bezkształtną, nijaką formę.

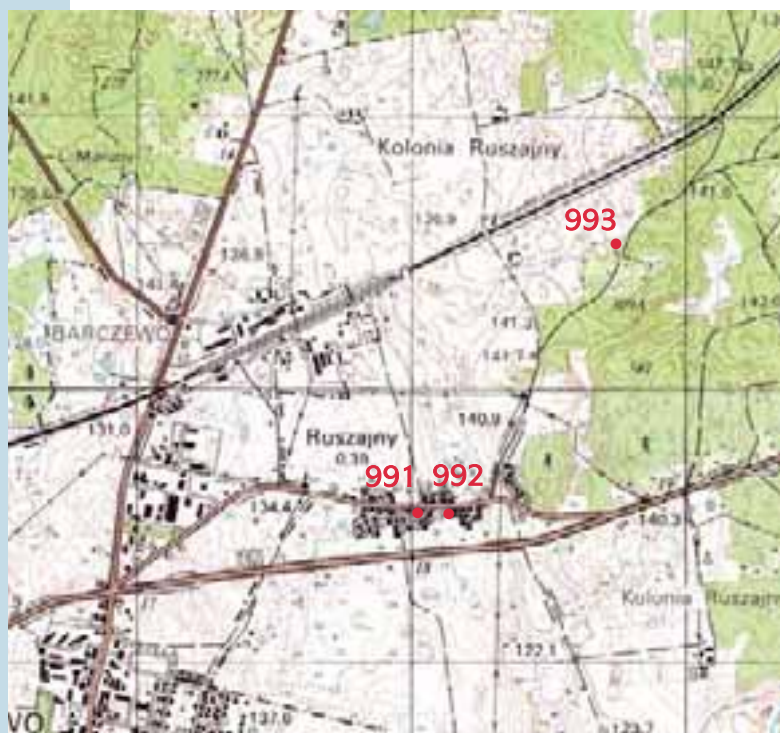
Ruszajny

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (991-993), dwie we wsi (991-992), jedna (993) na północny wschód od miejscowości, przy leśnej drodze. Kapliczka (991) z 1895 roku (na dachu chorągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej, o zwartej, jednorodnej bryle, z wysoką ostrołukową wnęką w elewacji frontowej i dwuspadowym dachem. Kapliczka (992) z 1916 roku, murowana z czerwonej cegły licowej, założona na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, z ostrołukową niszą i blendami w I kondygnacji oraz prześwitem w II kondygnacji, przeznaczonym na dzwonek; otoczona przez cztery klony — rzadko już tak dobrze zachowane świadectwo tradycyjnego zagospodarowywania otoczenia. Kapliczka (993) z początku XX wieku, tynkowana, z ostrołukową niszą i wielospadowym dachem.

986

993

991

992

Ruś

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Kapliczka (994) z 1887 roku (data na granitowej podmurówce), pięknie położona w centrum wsi, na wzgórzu, otoczona drzewami, z ustawioną obok drewnianą dzwonnicką. Murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, na podmurówce i cokole, rozczłonkowana przez ostrołukową niszę oraz płycinę — prostokątne i w formie krzyża; w niszy w elewacji frontowej figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem, w płycinie poniżej — żeliwne, polichromowane przedstawienie Trójcy Świętej. Dach w formie ostrosłupa, zwieńczony krzyżem z chorągiewką, w czterech narożach sterczyny z metalowymi, kutymi elementami dekoracyjnymi z motywem lilii i esownic.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (994).

Rycybałt

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Piękna, barokowa kapliczka przydrożna (995) z 2. połowy XVIII wieku, z towarzyszącą jej wiekową lipą. Murowana, tynkowana, o formie klasycznej dla czasu powstania i reprezentowanego typu — założona na rzucie wydłużonego prostokąta, posadowiona na niskim cokole, jednokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem, z falistym gzymsem oddzielającym korpus od trójkątnego szczytu; nisza w korpusie głęboka, zamknięta łukiem odcinkowym, w szczycie druga tego samego kształtu, jednak znacznie mniejsza i płytsza. Zachowane drewniane, ludowe rzeźby z XIX wieku — w niszy Matka Boska w typie Immaculaty, wyżej niewielka figura świętego Jana Nepomucena.

Rzeck

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

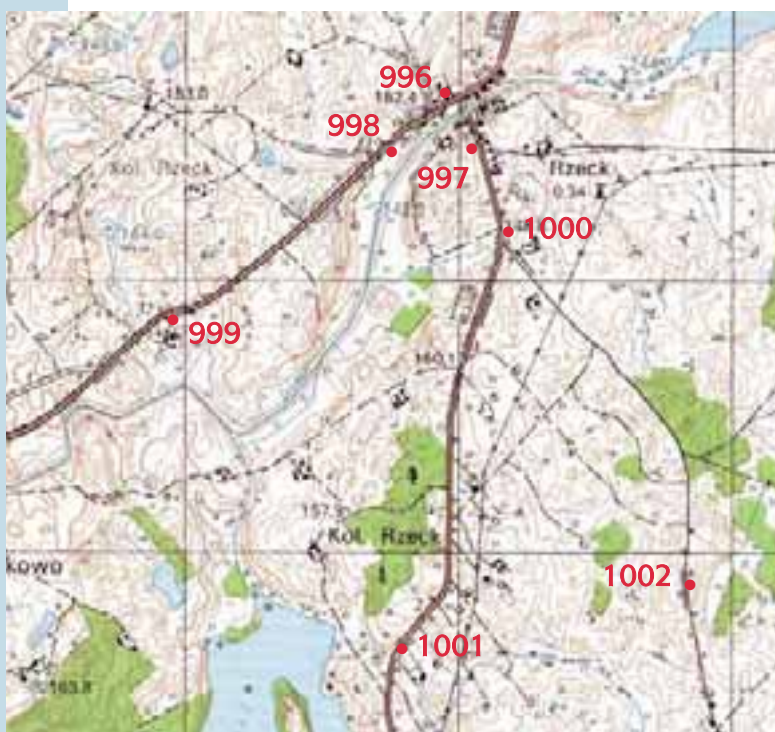
Siedem kapliczek (996-1002), trzy we wsi (996-998) i cztery w okolicy (999-1002). Wzniesione pod koniec XIX i na początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, z wyjątkiem jednej (996) wtórnie tynkowanej. Większość o rozbudowanych bryłach, rozczłonkowanych przez narożne filarki, skarpy z uskokami, sterczyny, wysoko wyniesione trójkątne szczyty, światłocieniowe fryzy i gzymsy. Najbar-

996

997

998

999

1001

1002

dziej rozbudowane formy prezentuje kapliczka (996) we wsi z 1917 roku, z dzwonkiem, oraz kapliczka przy drodze do Rasząga (1000). Pierwsza (996) z rozbudowanym szczytem ze spiętrzonymi sterczynami, sprawiającymi wrażenie przyciężkich i mało harmonijnych. Druga (1000) o harmonijnej formie i dobrych proporcjach, z narożnymi, uskokowymi skarpami i architektonicznym zwieńczeniem nakrytym wielospadowym dachem, w niszach figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem oraz Pietà; kapliczka otoczona niskim, metalowym ogrodzeniem z kutym, metalowym krzyżem, po bokach dwa klony. Zachowane historyczne nasadzenia — przy kapliczce (998) lipy, przy kapliczce (999) kasztanowiec, oraz rzeźby — kapliczka przy drodze do Rasząga (1001) z 1918 roku (data w płycinie w cokole) z drewnianą figurą świętego Mikołaja oraz kapliczka (997) przy domu nr 40 z drewnianym, ludowym krucyfiksem.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (999-1000).

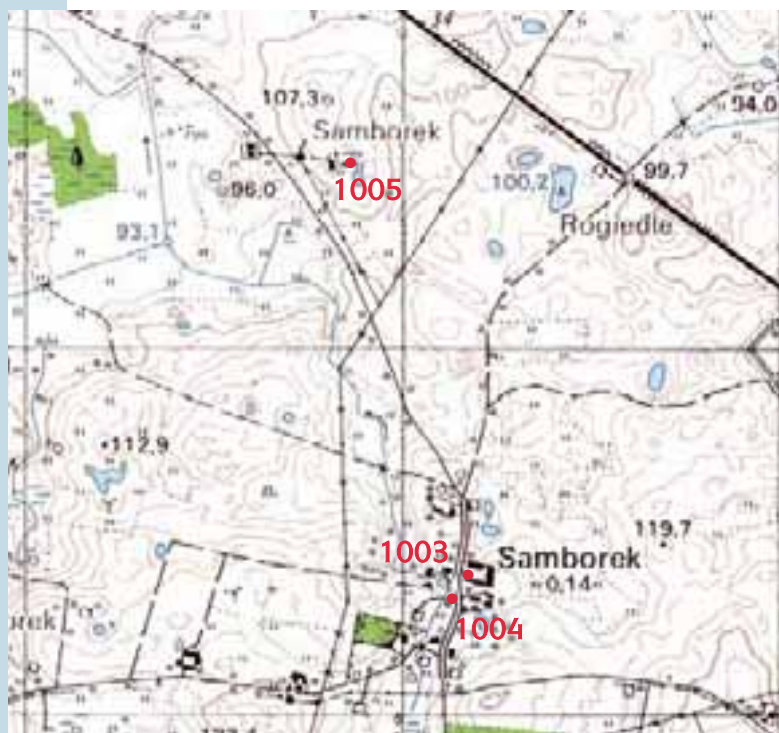

1000

Samborek

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (1003-1005). Kapliczka (1003) na nieco szerszym, wysokim cokole, sięgającym połowy jej wysokości, rozczłonkowanym przez wysokie, odcinkowo zamknięte blendy, w korpusie w dolnym rzędzie analogicznie zamknięte małe wnęki, w górnym prześwicie na dzwonek; całość tynkowana, nakryta dachem dwuspadowym, zwieńczonym wysokim prętem z kulą i chorągiewką, na której monogram TS i data 1608. Jeśli data na chorągiewce dotyczy tej budowli, byłaby to jedna z najstarszych kapliczek warmińskich. Forma architektoniczna jest jednak typowa dla XVIII wieku, istnieje więc prawdopodobieństwo wtórnego umieszczenia chorągiewki. Dwie pozostałe kapliczki (1004-1005) murowane z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjne, nakryte dwuspadowymi dachami, rozczłonkowane przez otwory (nisze i blendy) zamknięte łukiem odcinkowym, kapliczka (1004) z 1870 roku, kapliczka (1005) z wysoką wnęką z wejściem do środka w dolnej kondygnacji i prześwitem na dzwonek w górnej (dzwonka brak).

1003

1005

1004

Samławki

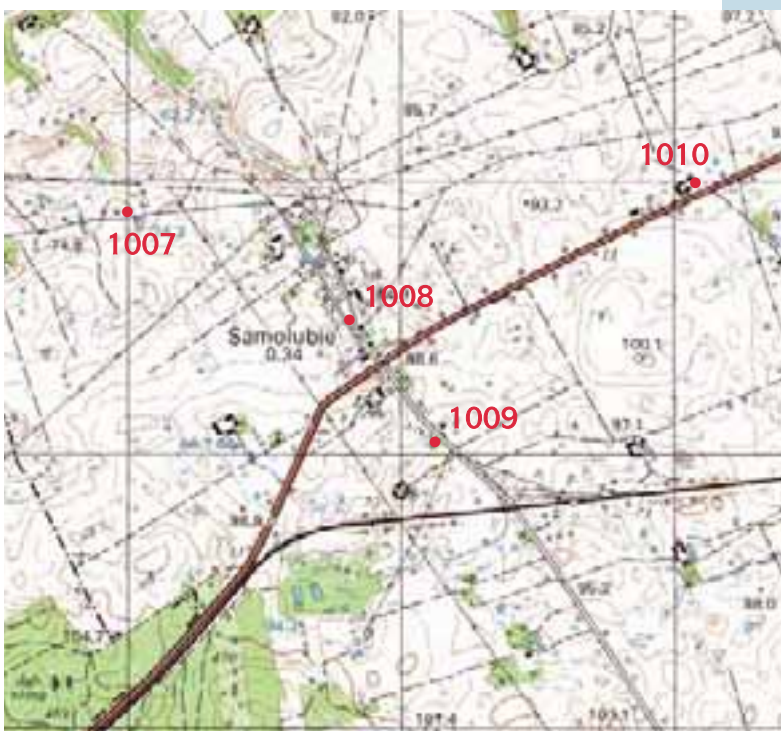
gm. Kolno, pow. olsztyński

Neogotycka kapliczka (1006) z końca XIX wieku przy drodze do Łężan, murowana z czerwonej cegły licowej, z tynkowanym detalem, na planie kwadratu, na kamiennej podmurówce, z wysokim cokolem z prostokątnymi płycinami, oddzielonym od korpusu szerokim, profilowanym, tynkowanym gzymsem, z niszą zamkniętą łukiem dwuspadowym w korpusie i dekoracyjnym szczytem flankowanym przez sterczyny.

1006

Samolubie

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Cztery kapliczki (1007-1010). Dwie (1007, 1010) z 2. połowy XIX wieku, o zbliżonych formach architektonicznych, założone na rzucie kwadratu, z elewacją rozczłonkowaną gzymsami, z dwiema różnej wielkości niszami w elewacji frontowej i z trójkątnym szczytem, flankowanym przez sterczyń; kapliczka (1010) z 1879 roku, opięta na narożach filarkami przechodzącymi w sterczyń, na jednej z nich chorągiewka z datą. Kapliczka (1009) z końca XIX wieku, z czerwonej cegły licowej, o prostej bryle nakrytej dwuspadowym dachem. Kapliczka (1008) wcześniej zapewne słupowa, po remontach i przekształceniach zdegradowana, utraciła walor formy historycznej.

1007

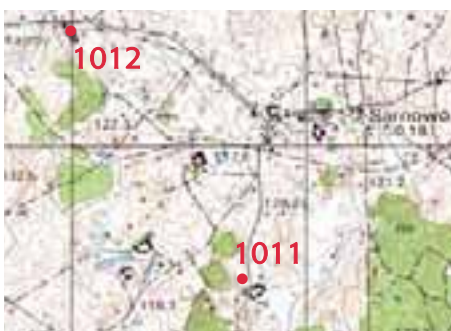
1008

1009

1010

1012

Sarnowo

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki (1011-1012). Kapliczka (1011) z około połowy XIX wieku, w formie nawiązująca do popularnego od połowy XVIII wieku wzorca budowli o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich elewacjach, rozczłonkowanych jedynie przez nisze i gzymsy. Kapliczka (1012) z końca XIX wieku, przy drodze do Lidzbarka Warmińskiego, neogo-

tycka, o dekoracyjnych formach, murowana z czerwonej cegły licowej; rozbudowany cokół, w partii korpusu i szczytu bogaty, tynkowany detal architektoniczny — narożne, zdwojone smukłe skarpy z uskokiem, pinakle, żabki, okulus w szczycie, profilowane opaski i gzymsy. Po bokach obu kapliczek lipy.

1011

Sawity

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Niszcząca kapliczka (1013) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, z głęboką niszą w I kondygnacji i prześwitem na dzwonek w II. Dach zniszczony, elewacje i gzymsy spękane, ubytki cegieł.

1013

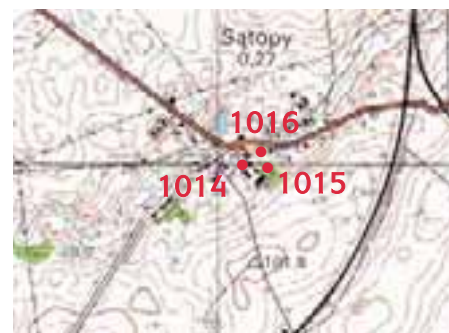
Sątopy

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Jodoka z 2. połowy XIV wieku. Trzy kapliczki (1014-1016) z 4. ćwierci XIX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, wszystkie wmurowane w kościelny mur, otaczający cmentarz. Dwie (1015-1016) o analogicznej architekturze, z wysoką, ostrołukową niszą, światłocieniowym fryzmem z ukośnie układanych cegieł powyżej, dwuspadowym dachem z trójkątnym szczytem nad elewacją frontową i niewielkimi, trójkątnymi szczytami wprowadzonymi w połączenie nad elewacjami bocznymi; trzecia kapliczka (1014) skromniejsza, z niewielką niszą. Wszystkie zapewne odgrywały znaczącą rolę w czasie procesji Bożego Ciała.

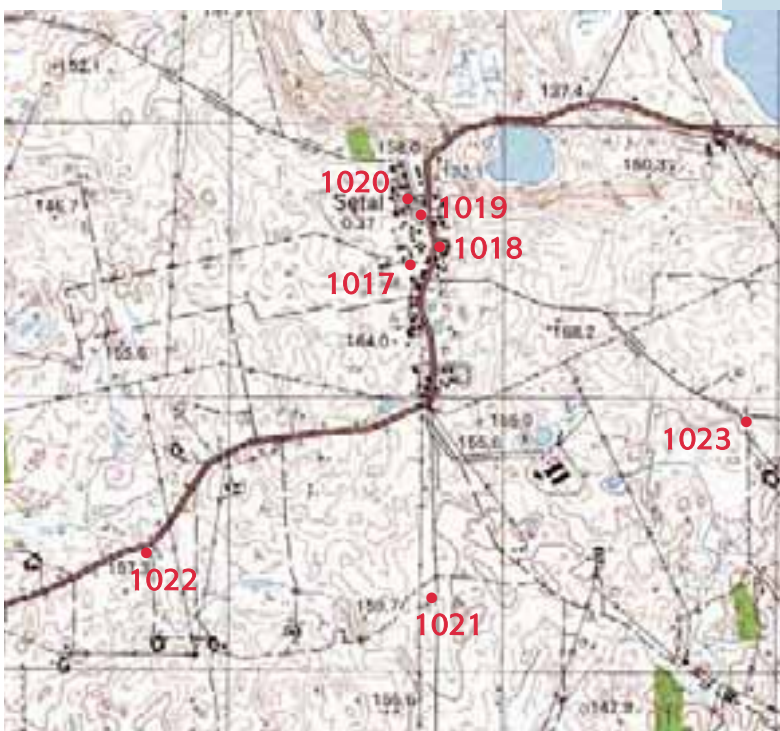
1014

1015

1016

Sętal

gm. Dywity, pow. olsztyński

Wies parafialna, neogotycki kościół Świętego Mikołaja wzniesiony w latach 1908-1911 w miejsce poprzedniego, we wsi i w okolicach siedem kapliczek (1017-1023) z końca XIX i początku XX wieku. Wyróżniają się dwie analogiczne, neogotyckie kapliczki (1018, 1022) z rozbudowaną i dekoracyjną partią dachu, najeżoną sterczynami. Kapliczki (1017, 1019-1021, 1023) o jednordnych, zwartych bryłach, nakryte dwuspado-

1019

1020

1017

1018

wym dachem, o skromnej dekoracji, wśród nich trzy (1017, 1020-1021) o cechach neogotyckich, z ostrołukowymi niszami. Zachowane historyczne nasadzenia — cztery lub dwie lipy (1018-1019), tuje (1020); historyczne wyposażenie zachowane m.in. w kapliczce (1018) — w dwóch niszach neogotycka figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem i ludowy krucyfiks.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (1021-1022).

1021

1023

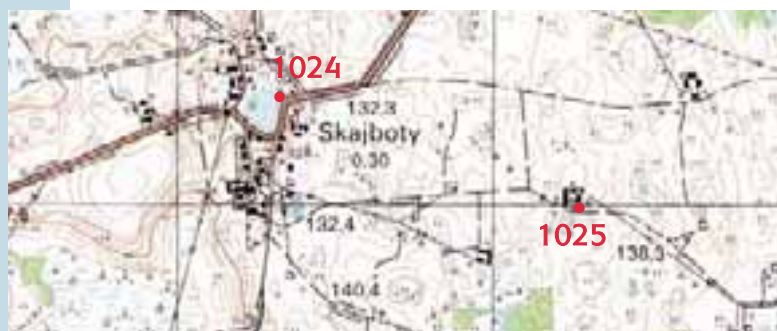

1022

Skajboty

gm. Barczewo, pow. olsztyński

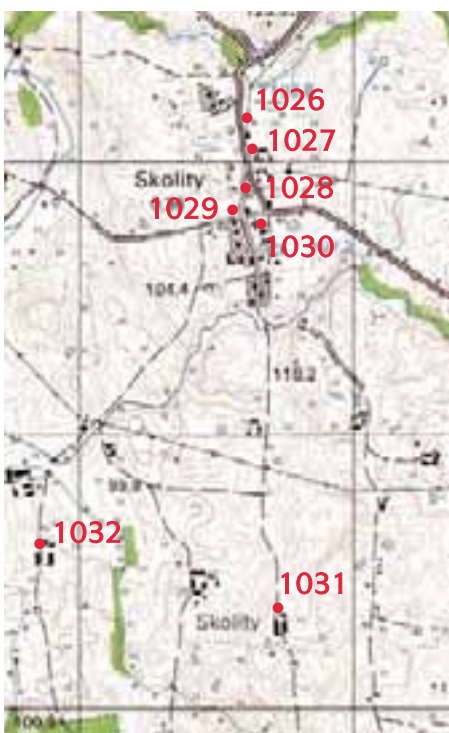
Dwie kapliczki (1024-1025), murowane z czerwonej cegły licowej, o cechach neogotyckich. Kapliczka (1024) o rozbudowanej, architektonicznej formie, z 1897 roku (na dachu chórągiewka), założona na planie kwadratu, na wysokim cokole z blendami, na narożach opięta skarpami uskokowymi, nakryta wielospadowym dachem z czterema sterczynami w narożach i kwadratową latarnią z prześwitem na dzwonek na środku. Sterczyny i latarnia zwieńczone metalowymi krzyżami. Kapliczka (1025) dwukondygnacyjna, z węższą górną kondygnacją i ostrołukowymi niszami, z przełomu XIX i XX wieku.

1024

1025

1027

1026

Skolity

gm. Świątki, pow. olsztyński

Wies parafialna, kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny, wybudowany na początku XVIII wieku z wykorzystaniem murów poprzedniej budowli, rozbudowany w latach 1907-1910; we wsi i w okolicach siedem kapliczek (1026-1032). Najstarsza kapliczka (1028) z XVIII wieku, położona w centrum wsi, wcześniej pod lipą (obecnie drzewo wycięte). Założona na rzucie kwadratu, w formie słupa nakrytego dwuspadowym dachem z trójkątnymi szczytami, wyraźnie rozczłonkowana na strefy: gładki, nieco szerszy od korpusu cokół, dolna kondygnacja z płytkimi wnękami zamkniętymi łukiem odcinkowym oraz górna, ażurowa, przeznaczona na dzwonek (dzwonka brak); profilowane gzymsy dzielą kondygnacje i wieńczą korpus, na dachu krzyż i choraławka bez napisów. Remont kapliczki — posadowienie na nowej podmurówce z kamieni polnych i usunięcie drzew — doprowadził do zmniejszenia jej wartości zabytkowych. Przy kościele rozbudowana, reprezentacyjna kapliczka

1028

1030

(1030) z 1. ćwierci XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z tynkowanymi płycinami, którą wyróżnia przede wszystkim wysoki dach z naczółkiem od frontu. Dwie kapliczki (1026-1027) we wsi o analogicznych formach, zapewne z około połowy XIX wieku, założone na rzucie wydłużonego prostokąta, jednokondygnacyjne, nakryte dachem dwuspadowym, z szeroką elewacją frontową, w której niewielka nisza zamknięta łukiem pełnym; trójkątny szczyt oddzielony gzymssem, w kapliczce (1026) wygięty faliste gzyms nad niszą. Pozostałe kapliczki (1029, 1031-1032) z końca XIX lub początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej (pierwsza z nich wtórnie pomalowana białą farbą), o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (1029) o zwartej bryle, nakryta dwuspadowym dachem, z pojedynczą niszą w korpusie i niewielką płyciną w szczycie, zamkniętymi łukiem dwuspadowym; nad niszą gzyms o analogicznym kształcie. Kapliczki w typie dzwoniczkowym (1031-1032) położone na południe od wsi, dwukondygnacyjne, z niszą i blendami w dolnej kondygnacji, z prześwitem w górnej. Kapliczka (1031) w dolnej kondygnacji opięta na narożach skarpami, rozczłonkowana przez otwory o łuku pełnym lub eliptycznym, kapliczka (1032) wybudowana w 1928 roku (na dachu chorągiewka), rozczłonkowana przez otwory ostrofukowe.

Smolajny

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Bardzo ciekawa kapliczka (1033) z końca XVIII wieku, położona na północny wschód od miejscowości, przy leśnej drodze prowadzącej do Miłogórza. W formie wysokiego słupa, na rzucie kwadratu, na niskim cokole, dwukondygnacyjna, z dolną kondygnacją do dwóch trzecich wysokości korpusu, rozczłonkowaną przez wysokie blendy; górna kondygnacja z prześwitem, w którym metalowy krucyfiks; poszczególne kondygnacje oddzielone wydatnymi, profilowanymi gzymsami, całość nakryta czterospadowym dachem.

1031

1029

1032

1033

1034

1035

1036

1037

1038

Spręcowo

gm. Dywity, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (1034-1038), dwie we wsi (1034-1035), dwie na południowy zachód od wsi, przy drodze do Brąswałdu (1036-1037), jedna w lesie, na północ od zwartej zabudowy (1038); wszystkie murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (1034) z 1887 roku (chorągiewka na dachu), o jednorodnej, zwartej bryle, nakrytej wielospadowym dachem, z płyciną w cokole i pojedynczą niszą w elewacji frontowej. Kapliczka (1035) z przełomu XIX i XX wieku, zapewne z przekształconym silnie korpusem, co znacznie zmieniło jej formę i proporcje. Kapliczki przy drodze do Brąswałdu (1036-1037) o charakterze neogotyckim, z niszami i blendami zamkniętymi łukiem ostrym lub dwuspadowym, w partii dachu zwieńczone sterczynami. Kapliczka (1036) z 1932 roku (chorągiewka na dachu z datą i inicjałami JM), w typie dzwoniczkowym, z prześwietem w górnej kondygnacji; tradycyjnie otoczona niskim, sztachetowym płotem i czterema lipami przy narożach. Kapliczka (1038) z 1911 roku (na dachu chorągiewka), jednokondygnacyjna, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z ostrołukową niszą.

Stanclewo

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

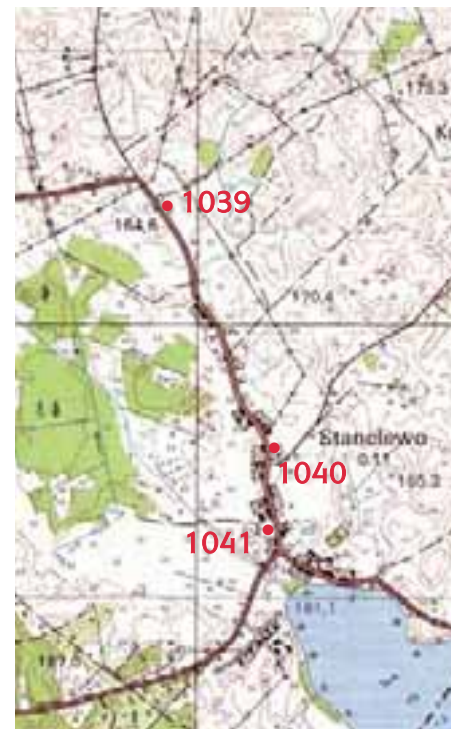
Trzy kapliczki (1039-1041), w tym dwie (1040-1041) z co najmniej 1. połowy XIX wieku. Kapliczka (1040) realizuje typ budowli powszechny od około połowy XVIII wieku, o jednolitej bryle, niskim, nieco szerszym cokole, dwuspadowym dachu i gładkich elewacjach, przeprutych jedynie otworami wnek na figury; charakterystyczne, choć rzadziej stosowane jest też zwężenie górnej kondygnacji; w trakcie remontu odstonięto, niezgodnie z historyczną formą, cokół z łamanego kamienia. Kapliczka (1041) o analogicznych formach, założona na rzucie wydłużonego prostokąta, z górną kondygnacją znacznie węższą; uskok między kondygnacjami nakryty pulpitowymi daszkami. Nisze przeprute otworami zamkniętymi łukiem odcinkowym, dolna oszklona, wypełnia niemal całą wysokość i szerokość kondygnacji, w niszy ludowy krucyfiks. Kapliczka (1039) z końca XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, jednokondygnacyjna, z szeroką elewacją frontową z niszą zamkniętą łukiem pełnym, nakryta dwuspadowym dachem; trójkątne szczyty flankowane przez narożne sterczyny.

1039

1041

1040

Stara Kaletka

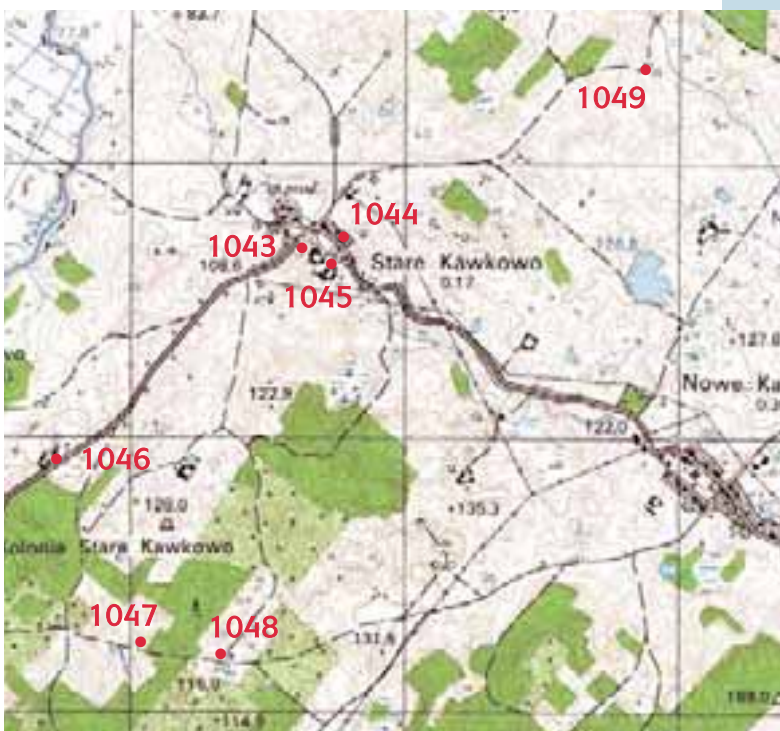
gm. Purda, pow. olsztyński

W centrum wsi kapliczka dzwoniczkowa (1042) z początku XX wieku, otoczona niskim, sztachetowym ogrodzeniem, z jesionami w narożach. Murowana z czerwonej cegły licowej, z wtórnie tynkowanymi elementami, dwukondygnacyjna, na wysokim cokole z prostokątnymi płycinami, nakryta wielospadowym dachem (zwieńczonym gładką chorągiewką bez daty). W dolnej kondygnacji nisza otwarta z trzech stron ostrołukowymi, oszklonymi otworami, kondygnacja górna węższa, z płycinami u dołu i arkadowym prześwitem na dzwonek wyżej, w którym narożne filary wspierają łuki odcinkowe.

1042

Stare Kawkowo

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

We wsi i w okolicach siedem kapliczek (1043-1049); trzy we wsi (1043-1045), pozostałe przy drogach czy gospodarstwach kolonijnych na południe (1046-1048) lub północ (1049) od wsi. Najstarsza jest kapliczka (1043), wzniesiona zapewne pod koniec XVIII wieku, w formie dwukondygnacyjnego słupa na planie kwadratu, na wysokim cokole, o elewacjach rozczłonkowanych niszami, blendami i gzymsami; w dolnej kondygnacji niewielka, oszklona nisza z drewnianą figurą jednego z apostołów, wyżej prześwit. Dwie kolejne kapliczki w typie dzwoniczkowym (1044, 1046) z początku XX wieku, dwukondygnacyjne, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (1044) o masywnej bryle, nakryta murowanym dachem w formie ostrosłupa, ze sterczynami w narożach i zwieńczeniu. Kapliczka (1046) neogotycka, o smukłej sylwecie rozczłonkowanej otworami nisz oraz gzymsami, nakryta wielospadowym dachem z narożnymi sterczynami; w partii cokołu blendy zamknięte nietypowo łukiem w ośli

1043

1044

1045

1046

1047

grzbiet. Szczęśliwie w kapliczce zachowany dzwonek. Kapliczki (1045, 1048-1049) neogotyckie, z końca XIX i początku XX wieku, o zróżnicowanej architekturze. Kapliczka (1045) wtórnie otynkowana, do połowy wysokości opięta przez narożne skarpy uskokowe; kapliczka (1049) dwukondygnacyjna, o masywnej sylwecie, z wielospadowym dachem z narożnymi sterczynami, elewacje mocno rozczłonkowane przez głęboką niszę oraz blendy. Dwie kapliczki (1047-1048) zdegradowane i zniszczone; kapliczka (1047) z 1900 roku (data na kamieniu wmurowanym przy samej ziemi w cokole), w otoczeniu dwa wiekowe kasztanowce.

Stare Monasterzysko

gm. Młynary, pow. elbląski

Trzy kapliczki (1050-1052) z końca XIX i początku XX wieku, dwie we wsi (1050-1051), jedna przy drodze z Karszewa do Błudowa (1052), murowane z czerwonej cegły licowej. Neogotycka kapliczka (1050) z 1896 roku (na dachu chorągiewka z datą i inicjałami FH), w typie dzwoniczkowym, dwukondygnacyjna, z ostrołukowymi otworami, z prześwitem w górnej kondygnacji. Kapliczka (1051) z początku XX wieku, z pojedynczą niszą, nakryta dwuspadowym dachem, ze zróżnicowanym detalem (gzymsy wsparte na konsolkach, uskokowe opracowanie gzymsu w szczycie, płycina w kształcie krzyża). Bardzo ciekawa kapliczka (1052) z 1. ćwierci XX wieku, z rzadko spotykaną dekoracją z glazurowanej cegły; założona na rzucie kwadratu, z wysokim, dwustopniowym cokołem, korpusem z niszą zamkniętą łukiem pełnym i z czterospadowym dachem; narożniki elewacji frontowej i krawędzie niszy z zaokrąglonych kształtek ceglanych, rozbudowany, uskokowy gzyms wieńczący; ciemnozielona, ceramiczna, glazurowana okładzina na okapnikach, na łuku arkady i na dachu. Wokół kapliczki niskie, sztachetowe ogrodzenie i tuje.

1048

1049

1050

1051

1052

1053

1056

1054

1055

Stare Włóki

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Cztery bardzo ciekawe kapliczki (1053-1056). Kapliczka (1053) z przełomu XVIII i XIX wieku, tynkowana, założona na rzucie wydłużonego prostokąta, posadowiona na wydatnym cokole, z dwiema niszami na figury, umieszczonymi jedna nad drugą, przedzielonymi charakterystycznym, wygiętym faliście gzymsem. W dolnej niszy, zamkniętej łukiem pełnym, współczesne, stylizowane na ludowe drewniane rzeźby Świętej Rodziny, w górnej zamkniętej łukiem odcinkowym święty Jan Chrzciciel; po bokach górnej niszy małe blendy zamknięte łukiem dwuspadowym. Kapliczka (1054) z początku XIX wieku, o starannie opracowanej architektonicznej formie i detalu, założona na rzucie kwadratu, nakryta wielospadowym dachem, opięta pilastrami i profilowanymi gzymсами, tworzącymi spójną i harmonijną kompozycję elewacji o walorach światłocieniowych; po bokach dęby. Dwie pozostałe kapliczki (1055-1056) o podobnych formach architektonicznych, choć odmiennych proporcjach, z dwiema niszami i falistymi gzymсами, prawdopodobnie wtórnie pozbawione tynku; kapliczka (1056) z 1. połowy XIX wieku, kapliczka (1055) późniejsza.

Stary Dwór

gm. Dobrze Miasto, pow. olsztyński

Siedem kapliczek (1057-1063). Najstarsza (1060) z początku XIX wieku (na dachu chorągiewka z niepełną datą 180. i inicjałami K. OLS.), tynkowana, o skromnej formie, założona na rzucie kwadratu, nakryta dwuspadowym dachem, o gładkich, pozbawionych detalu elewacjach, z niewielką niszą w elewacji frontowej; w niszy ludowa rzeźba Matki Boskiej. Pozostałe kapliczki z końca XIX lub początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. Wysoka, reprezentacyjna kapliczka dzwoniczkowa (1059) z 1901 roku (na dachu chorągiewka), dwukondygnacyjna, z fryzem z ukośnych cegieł pomiędzy kondygnacjami, z niszami i blendami zamkniętymi łukiem odcinkowym, nakryta dachem dwuspadowym. Pozostałe kapliczki (1057-1058, 1061-1063) o zbliżonych formach architektonicznych, nakryte dwuspadowymi dachami, z dwiema niszami (druga mniejsza nisza w trójkątym szczycie) bądź z jedną niszą i powyżej płyciną w formie krzyża. Kapliczka (1057) z 1872 roku, kapliczka (1063) z 1871 (na dachu chorągiewki). W kapliczce (1058) drewniany krucyfiks.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (1057-1058, 1062).

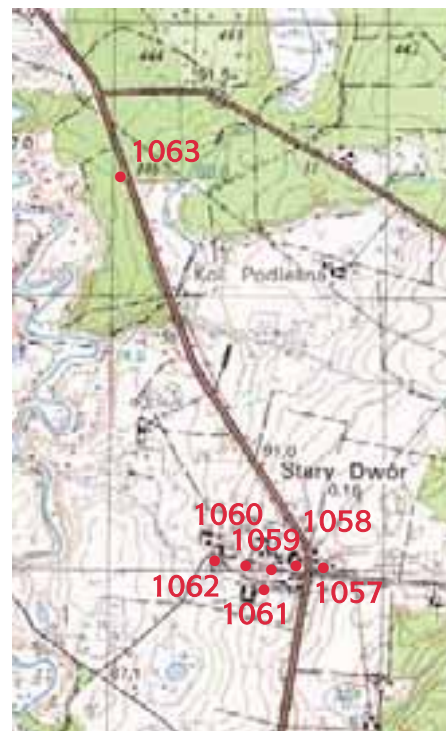
1057

1058

1059

1060

1063

1061

1062

1064

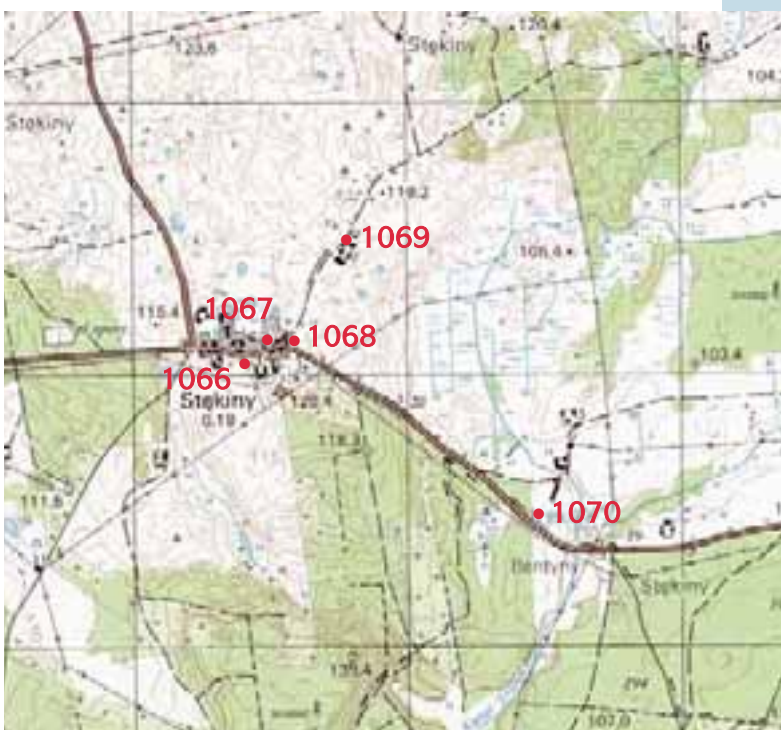
1065

Stawiguda

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętego Jakuba Apostoła wybudowany w latach 1933-1934. Dwie kapliczki (1064-1065). W centrum wsi, na skarpie, wysoka kapliczka (1064) z 1893 roku (na granicy podmurówki data i napis AVE MARIA), trójkondygnacyjna (górną kondygnacją węższą), murowana z czerwonej cegły licowej, z wąskimi, ostrołukowymi niszami, nakryta dwuspadowym dachem; za drewnianym ogrodzeniem sąsiedniej posesji jesiony, stanowiące doskonałe otoczenie i tło. Na tak zwanych wybudowaniach, wcześniej nazywanych Nową Stawigudą, kapliczka dzwoniczkowa (1065) z ostatniej ćwierci XIX wieku, dwukondygnacyjna, z węższym od korpusu cokółtem, w górnej kondygnacji prześwit z dzwonkiem; w partii dachu wrzecionowate sterczyny.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1064).

Stętkiny

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

We wsi i w okolicach pięć kapliczek (1066-1070), trzy w miejscowości (1066-1068), kolejne na północ od niej: przy gospodarstwie kolonijnym (1069) i przy drodze do Wrzesiny (1070). W centrum wsi typowa kapliczka dzwoniczkowa (1066) z 1909 roku (dach wieńczy chorągiewka z datą i ozdobnym, kutym krzyżem), murowana z czerwonej cegły licowej, trójkondygnacyjna — poszczególne kondygnacje zróżnicowane szerokością — z ostrołukowymi niszami i blendami w każdej kondygnacji; w górnej prześwit z dzwonkiem. Kapliczka (1067) z początku XIX wieku, naśladowująca architekturą niewielką kaplicę z masywną sygnaturką na dachu — forma oryginalna i niespotykana wśród warmińskich kapliczek; naroża budowli ujęte pilastrami, całość nakryta dwuspadowym dachem z trójkątnymi szczytami, dach sygnaturki o kalenicy prostopadłej do dachu korpusu. Niegdyś w kapliczce znajdowała się rzeźbiona grupa Ukrzyżowania i arma Christi. Na rozstaju dróg

bardzo ładna kapliczka (1068) z przełomu XVIII i XIX wieku, w formie wysokiego słupa na rzucie kwadratu, z szerokimi gzymsami i pilastrami na narożach, z dolną kondygnacją rozcłonowaną przez wysokie blendy; górna z arkadowym prześwitem, mieszczącym metalowy krucyfik; dach dwuspadowy z trójkątnymi, ogzysowanymi szczytami. Dwie pozostałe kapliczki (1069-1070) neogotyckie, z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej (pierwsza wtórnie otynkowana), o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (1069) dzwoniczkowa, z dekoracyjnie opracowaną, rozbudowaną partią dachu z narożnymi sterczynami, kapliczka (1070) o prostej, zwartej bryle, z ostrołukową niszą w elewacji frontowej.

Do rejestru zabytków wpisane cztery kapliczki (1066-1068, 1070).

1066

1067

1069

1070

1068

1071

1072

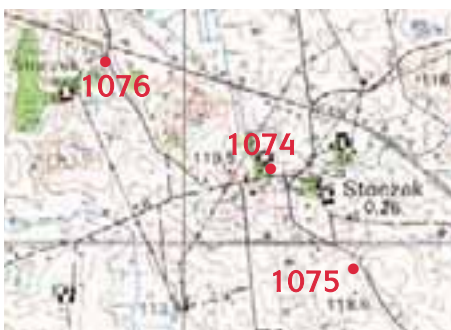

1073

Stępień

gm. Braniewo, pow. braniewski

Trzy kapliczki (1071-1073), dwie (1071-1072) o podobnych formach, nawiązujących do powszechnego typu skromnej, pozbawionej detalu budowli z gładkimi elewacjami, rozczłonkowanymi jedynie przez nisze i blendy, wzniesione zapewne w 2. połowie XIX wieku; w kapliczce (1072) figura świętego Antoniego Padewskiego. Kapliczka (1071) po ostatnim remoncie we współczesnej, niezgodnej z tradycją, szacie estetycznej (wprowadzono ahistoryczny materiał elewacyjny — okładziny z drobnych kamieni). Kapliczka (1073) z końca XIX wieku, jednokondygnacyjna, na wysokim cokole, z ostrołukową niszą w korpusie, zdobiona neogotyckim detalem (trójlistne łuki, czołganki, kwiaton).

1074

Stoczek

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (1074-1076); we wsi kapliczka (1074) o cechach neogotyckich, z końca XIX wieku, z elewacją frontową ujętą w dwie smukłe przypory uskokowe przechodzące w partii dachu w sterczynę, zwieńczoną trójkątnym szczytem z blendą, głęboka nisza na figurę zamknięta łukiem pełnym. Przy drodze do Kiwit kapliczka (1075) z 2. połowy XVIII wieku, z wysoką niszą ujętą w pilastry, z profilowanym gzymsem wieńczącym i ogzymsonowanym trójkątnym szczytem; na dachu chorągiewka z datą 1863 (odnoszącą się najprawdopodobniej do prac renowacyjnych) i monogramem IHS. Przed torami kolejowymi, przy drodze do sanktuarium pielgrzymkowego, neogotycka kapliczka (1076) z końca XIX wieku, o typowej formie — na rzucie kwadratu, z niszą i blendami zamkniętymi łukiem dwuspadowym, ze sterczynami w partii dachu; pięknie wkomponowana w krajobraz, z czterema lipami wokół.

1075

1076

Stoczek Klasztorny

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Barokowe sanktuarium pielgrzymkowe, administracyjnie włączone do wsi Stoczek, położone około jednego kilometra na północ od niej, stanowiące samodzielny zespół architektoniczno-krainobrazowy. Cztery barokowe kapliczki (1077-1080) z około połowy XVIII wieku, położone wokół sanktuarium, przy czterech drogach prowadzących w cztery strony świata, krzyżujących się w pobliżu kościoła. Kapliczki o analogicznej, bardzo ładnej i starannie opracowanej architekturze, nawiązującej do najlepszych wzorców stylowych tego czasu; założone na rzucie półelipsy, z wysoką niszą flankowaną przez zwielokrotnione pilastry z impostami, dźwigające trójkątny szczyt; jedynie kapliczka (1080) odbiega sposobem opracowania elewacji od pozostałych, co prawdopodobnie jest wynikiem wtórnych przekształceń. Z kapliczkami związane jest wyposażenie rzeźbiarskie, po części autorstwa Krzysztofa Perwanger z Tolkmicka, jednego z najlepszych rzeźbiarzy epoki baroku na Warmii, twórcy m.in. zespołu rzeźb Rodowodu Chrystusa z krążganków w Świętej Lipce. Jego dłuta jest rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem (przed 1749 rokiem), która w 2000 roku została skradziona z kapliczki (1077); rzeźba została odzyskana i umieszczona w nowo wybudowanej kapliczce przy założeniu klasztornym. Do kapliczki (1079) trafia natomiast kopia kolejnej rzeźby Perwanger, Immacułaty z 1742 roku. W kapliczce (1078) barokowa rzeźba świętego Franciszka z 1752 roku, w kapliczce (1080) rzeźba świętego Antoniego, najprawdopodobniej z 1761 roku; perwangerowska atrybucja obu ostatnich rzeźb jest nadal przedmiotem dyskusji naukowej.

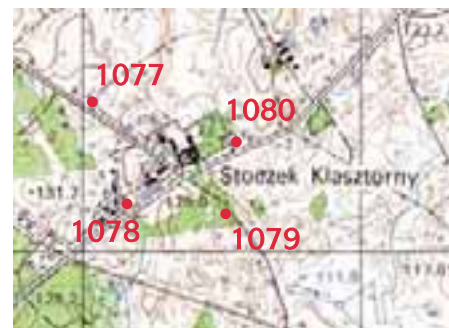
Strubno

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Niewielka, prosta kapliczka (1081) z około połowy XIX wieku, realizująca wcześniejszy, popularny typ budowli o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich elewacjach, rozczłonkowanych jedynie przez dwie nisze.

1077

1079

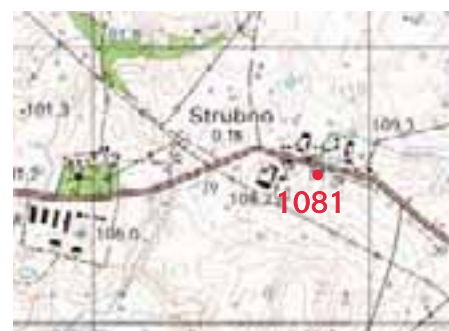
1080

1078

1081

1082

1083

1084

1085

1086

Stryjowo

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (1082-1083) murowane z czerwonej cegły licowej, obie odnowione. Kapliczka (1082) z 1. ćwierci XX wieku, o zindywidualizowanej formie i dekoracji — na planie kwadratu, jednokondygnacyjna na wysokim cokole, nakryta czterospadowym dachem, z niszami i blendami zamkniętymi łukiem dwuspadowym; cokół opasany tynkowanym, wydatnym gzymsem, na narożach korpusu ceglane opaski, całość wieńczy kostkowy fryz ceglany, tynkowany fryz z motywem gwiazd i wysoki, profilowany gzyms podokapowy. Kapliczka (1083) z początku XX wieku, jednokondygnacyjna; cokół na podmurówce, z kwadratowymi płycinami, w korpusie nisza i blendy, w partii dachu zniszczona. Przy obu kapliczkach wcześniej drzewa (jesiony i klony), które — niestety — zostały wycięte przy okazji remontu. W przypadku kapliczki (1082) malowniczość i urok budowli wpisanej w krajobraz zastąpiła uporządkowana forma pozbawiona kontekstu otoczenia.

Strykowo

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (1084-1086). Kapliczka (1086) przy drodze do Kochanówki z około połowy XIX wieku, w formie skromnej budowli o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich elewacjach, rozczłonkowanych jedynie przez niszę na figurę; obok dwa klony, świadectwo tradycyjnego sposobu zagospodarowania otoczenia. Podobnie prostą formę ma kapliczka (1085), nawiązująca detalem — wygiętym faliście gzymsem — do typu obiektów barokowych; wzniesiona zapewne na przełomie XIX i XX wieku, prawdopodobnie wtórnie otynkowana. Kapliczka (1084) z końca XIX wieku, o cechach neogotyckich, o elewacjach rozczłonkowanych przez prostokątne płyciny w cokole, ostrołukowe nisze i blendy w korpusie, z rozbudowanym zwieńczeniem ze sterczynami; wcześniej po bokach dwa klony.

Studnica

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

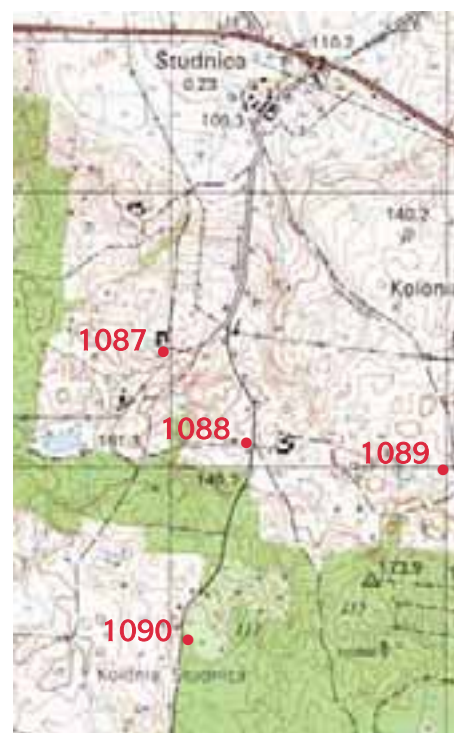
Cztery kapliczki (1087-1090) z końca XIX i początku XX wieku, wszystkie poza zwartą zabudową wsi, prezentują ten sam typ budowli o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i elewacjach pozbawionych niemal detalu; różnią się materiałem elewacyjnym oraz układem i kształtem nisz. Kapliczka (1087) tynkowana, z jedną, niewielką niszą zamkniętą łukiem ostrym; kapliczka (1088) z 1927 roku, z czerwonej cegły licowej, z wysoką, przeszkloną niszą zamkniętą łukiem dwuspadowym — trójkątne pole w podfuczu wypełnia płycinowa dekoracja z desek; kapliczka (1089) tynkowana, z dwiema niszami — dolną zamkniętą łukiem odcinkowym, górną znacznie mniejszą, z łukiem dwuspadowym; kapliczka (1090) murowana z czerwonej cegły licowej, z główną niszą zamkniętą łukiem odcinkowym i mniejszą umieszczoną w szczycie, powyżej gzymsu koronującego.

1089

1090

1087

1088

Studzianek

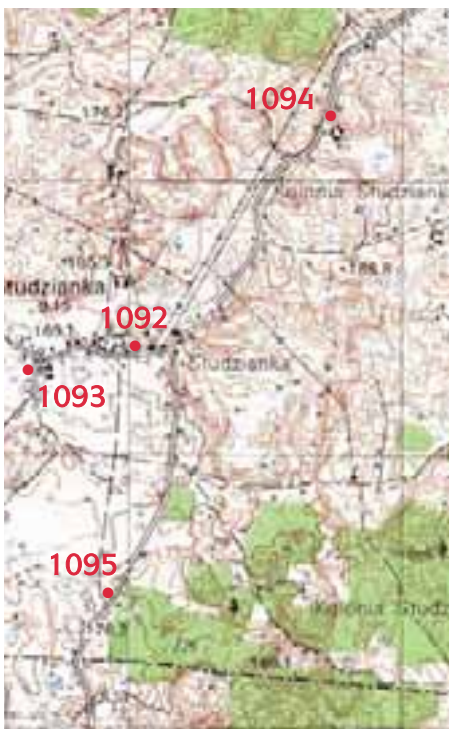
gm. Barczewo, pow. olsztyński

Niszcząca kapliczka (1091), tynkowana, z niszą zamkniętą ostrołukowo; pozbawiona dachu i części detalu, o spękanych murach i osypującej się cegle.

1091

1092

1093

1094

1095

1096

Studzianka

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (1092-1095). Dwie kapliczki (1092, 1095) z przełomu XIX i XX wieku, murywane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka dzwoniczkowa (1092) z 1905 roku (na dachu chorągiewka), korpus opięty narożnymi przyporami, w elewacji frontowej dwie nisze, umieszczone jedna nad drugą, zamknięte łukiem dwuspadowym, zróżnicowane wielkością; nad nimi niewielki prześwit na dzwonek. Kapliczka (1095) położona przy drodze do Frączek, posadowiona na wysokim, nieco szerszym od korpusu cokole, z niszą zamkniętą łukiem ostrym; na narożach korpusu filarki, przechodzące w smukłe sterczyny nakryte czterospadowymi daszkami, między którymi szczyt w formie wimpergi opiętej wzdłuż krawędzi wyciętymi w blasze żabkami. Kapliczkę otacza niski, sztachetowy płot. Pozostałe dwie kapliczki (1093-1094) bezstylowe, częściowo przekształcone, tynkowane, w formie prostopadłościennego słupa nakrytego dachem dwuspadowym, z jedną lub dwiema niszami. W szczycie kapliczki (1093) cynowy krucyfik, w kapliczce (1094), położonej przy drodze do Radostowa, ludowa Pietà.

Stygajny

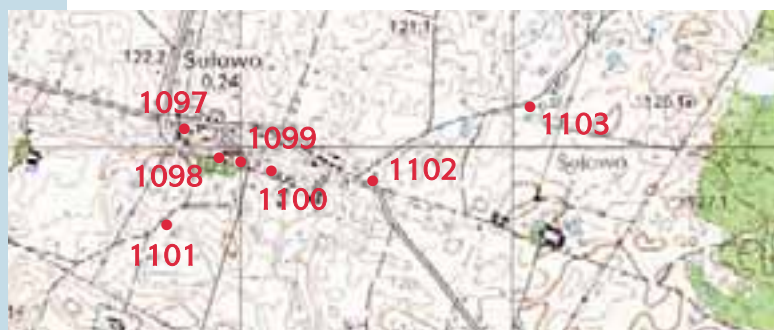
gm. Płoskinia, pow. braniewski

Kapliczka (1096) z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, w formie wysokiego słupa na rzucie kwadratu, nakrytego dachem pulpitem; z gzymsami oddzielającymi cokół i dwie kondygnacje z przeszklonymi niszami.

Sułowo

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Wcześniej wieś parafialna, gotycki kościół filialny Podwyższenia Krzyża Świętego z końca XIV wieku. Siedem kapliczek (1097-1103) we wsi i w okolicach. Najstarsza jest kapliczka (1100) z 2. połowy XVIII wieku, o charakterystycznych dla tego czasu proporcjach i formie — założona na rzucie wydłużonego prostokąta, nakryta dwuspadowym dachem, z niszą zamkniętą łukiem odcinkowym i wydatnym, trójkątnym szczytem o profilowanych krawędziach, z małą wnęką w polu. Dwie reprezentacyjne, neogotyckie kapliczki (1098-1099) z przełomu XIX i XX wieku, położone w sąsiedztwie kościoła i cmentarza, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (1098) z elewacją frontową wyższą i szerszą od korpusu nakrytego dwuspadowym dachem, flankowaną przez dwie ukośne przypory z uskokami, zakończone sterczynami; nisza z figurą przeszklona, zamknięta ostrołukowo, szczyt zwieńczony bliźniaczymi sterczynami. Kapliczka (1099) na rzucie prostokąta, jednokon-

1097

1098

1100

1099

1101

1102

1103

1105

1104

dygnacyjna na cokole, z ostrołukową wnęką na figurę, profilowanymi, tynkowanymi gzymsami, przyporami na narożach i trójkątnym szczytem z dużą płyciną w formie krzyża. Kapliczka (1101) z około połowy XIX wieku, założona na rzucie kwadratu, z jedną, przeszkloną niszą zamkniętą łukiem odcinkowym, ze zwieńczeniem — być może dodanym wtórnie — w formie trzech przysadzistych sterczyn, z których środkowa wyższa, z małą wnęką w podstawie. Kapliczka (1102) o skromnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, otynkowana grubym, szarym tynkiem cementowym, obsadzona lilakami. Kapliczka (1103) dwukondygnacyjna, z niszami zamkniętymi łukiem eliptycznym i z trójdzielnym szczytem sterczynowym.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (1098-1099).

Suryty

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki (1104-1105). Kapliczka (1104) w typie dzwonnickowym, położona we wsi, przy rozstaju dróg, z umieszczoną na dachu chorągiewką z datą 1725 i inicjałami TG. Założona na rzucie kwadratu, nakryta dwuspadowym dachem, w elewacji frontowej na narożach opięta przez filarki zwieńczone sterczynami, w dolnej kondygnacji ostrołukowe nisze i blendy w trzech elewacjach, w górnej prześwit zamknięty łukiem odcinkowym, otwarty na cztery strony. W tej formie kapliczkę trudno zaliczyć do obiektów barokowych, można więc przyjąć, iż została znacznie przekształcona lub chorągiewka została umieszczona na dachu wtórnie. Kapliczka (1105) z początku XX wieku, położona przy drodze do Kierza, murowana z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, z cokolem oddzielnym wydatnym, profilowanym gzymsem, z ostrołukową, przeszkloną niszą ujętą arkadą wspartą na dwóch kamiennych półkolumnach i z wielospadowym dachem; na cokole, w płycinie, metalowa płyta z napisem „AVE MARIA”.

Swobodna

gm. Dobre Miasto, pow. olsztyński

Dwie neogotyckie kapliczki (1106-1107) z czerwonej cegły licowej, z przełomu XIX i XX wieku. Kapliczka (1106) o skromnej architekturze (częściowo przekształcona), z szerszym cokółkiem, pozbawionym detalu korpusem z ostrołukową, przeszkloną wnęką i dwuspadowym dachem. Kapliczka (1107) położona przy drodze do Głotowa, częściowo zrujnowana. Założona na rzucie kwadratu, z trzema wysokimi otworami, z których jeden pełnił funkcję wejścia do wnętrza; nad otworami faliście wygięty gzyms ceglany. Postępująca degradacja spowodowała już zniszczenie dachu, nadwątlenie murów, częściowe zawalenie szczytów.

1106

1107

Szalmia

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Dwie kapliczki (1108-1109). Kapliczka (1108) z lat dwudziestych-trzydziestych XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z tynkowanym detalem, o oryginalnej, nietypowej formie baldachimu wspartego na filarowych arkadach; z tyłu strukturę zamyka pełna ściana. Dach dwuspadowy, z wydatnym, łamanym, profilowanym gzyms podokapowym. Mocno rozprofilowane filary oraz gzymsy malowane w żywych kolorach; kolorystyka wtórna, współczesna. Kapliczka (1109) z początku XX wieku, o skromnej architekturze, z czerwonej cegły licowej, o gładkich ścianach; w elewacji frontowej wnęka, w trójkątnym szczycie ceramiczna plakieta z motywem czteroliścia.

1108

1109

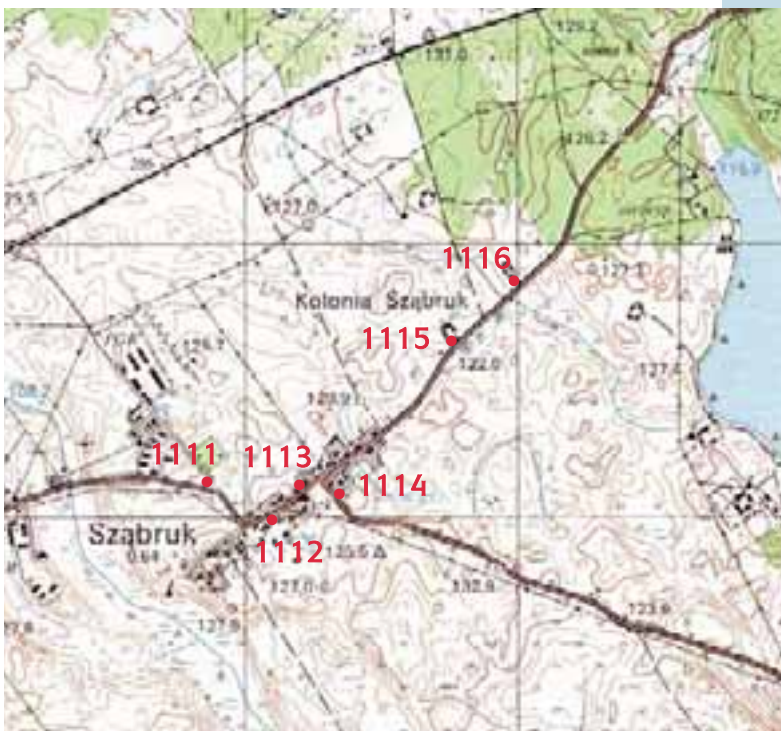

Szałstry

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Kapliczka dzwonnickowa (1110) z początku XX wieku, o budulcu i formie typowych dla czasu powstania. Murowana z czerwonej cegły licowej, trójkondygnacyjna, z gzymsami z ukośnie układanych cegieł i kostkowymi, nakryta wielospadowym dachem, z oszkloną wnęką na figurę w I kondygnacji i prześwitami w dwóch górnych kondygnacjach — w II umieszczony krucyfiks, w III dzwonek (obecnie dzwonka brak).

Szałbruk

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Wiesz parafialna, gotycki kościół Świętego Mikołaja, przebudowany w latach 1911-1913. Sześć kapliczek (1111-1116) z końca XIX i początku XX wieku, murowanych z czerwonej cegły licowej (jedna kapliczka wtórnie otynkowana), o zbliżonym typie budowlanej założonej na rzucie kwadratu, o smukłej sylwecie, z pojedynczą niszą, nakrytej dwu- lub wielospadowym dachem, z gładkimi ścianami lub wzbogaconej o skromny detal (płyciny, gzymsy, fryzy). W kapliczce (1116) rzeźba świętego Wawrzyńca, przedstawionego zgodnie z tradycją ikonograficzną w dalmatyce; jeszcze do niedawna przy kapliczce leżał odłamany od figury atrybut świętego — ruszt, narzędzie jego męczeńskiej śmierci. Kapliczka (1113) dwukondygnacyjna, w typie dzwonnickowym; w prześwicie w II kondygnacji krucyfiks. Najbardziej rozbudowana i reprezentacyjna kapliczka (1112), położona w centrum wsi, na niewielkim wzniesieniu, na wysokim co-

kole opiętym na narożach ukośnymi skarpami uskokowymi, z ostrołukową wnęką w korpusie oraz z wysokim, dwuspadowym dachem.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (1113, 1115-1116).

Szczęśne

gm. Purda, pow. olsztyński

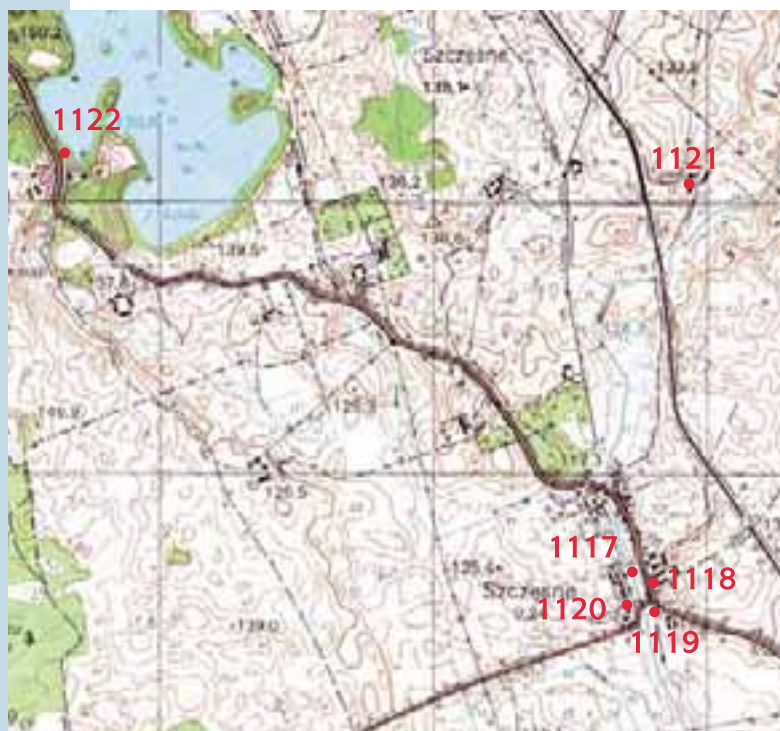
Sześć kapliczek (1117-1122) z czerwonej cegły licowej, wzniesionych w 4. ćwierci XIX wieku lub na początku XX, cztery we wsi (1117-1120), jedna na północ od zwartej zabudowy, za torami, przy gospodarstwie kolonijnym (1121), jedna na północny zachód od wsi, nad jeziorem Skanda, przy drodze prowadzącej do Olsztyna (1122). Dwie kapliczki (1119-1120) o podobnej formie, w typie dzwoniczkowym, założone na planie kwadratu, dwukondygnacyjne, zwieńczone na narożach sterczynami, z ostrołukowymi niszami i blendami oraz z prześwitem w górnej kondygnacji. Indywidualnie opracowaną formę ma kapliczka (1118) założona na rzucie kwadratu, jednokondygnacyjna, opięta na narożach lizenami zwieńczonymi sterczynami, z elewacjami artykułowymi ostrołukowymi blendami, tworzącymi biforia spięte konsolką (w dolnej partii elewacji frontowej niewielka ostrołukowa niska), nakryta ostrosłupowym dachem, w którym wycięto prześwit na dzwonek (dzwonka brak). Dodatkowym elementem dekoracyjnym jest gzyms wieńczący z ceramicznych kształtek, tynkowane żłobienia na lizenach i sterczynach; przy kapliczce stara lipa. Kapliczka (1117) o skromnej formie zwartej bryły nakrytej dwuspadowym dachem, z wysoką wnęką zamkniętą łukiem odcinkowym w korpusie i z trójkątnym szczytem, w którym płycina w kształcie krzyża; zwieńczona wysokim metalowym prętem z kutą plakietą z monogramem IHS. Za torami, przy gospodarstwie kolonijnym, znajduje się bardzo ładna kapliczka (1121) wzniesiona w 1908 roku (data na podmurówce), o wyważonych proporcjach i starannie opracowanym detalu. Jest to budowla o smukłej sylwecie, nakryta wielospadowym dachem, w dolnej części kwadratowe, tynkowane płyciny (we frontowej płycinie krzyż o trójlistnie zakończonych ramionach), nieco węższa

1115

1116

1117

1119

1118

1122

górną część z głęboką, ostrołukową niszą, oddzieloną wydatnym, rozprofilowanym gzymsem; w niszy figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem z czasów budowy kapliczki, przy kapliczce tuja. Interesująca jest też kapliczka (1122) z 1882 roku, położona przy drodze do Olsztyna, na wysokiej skarpie nad jeziorem Skanda. Jest to kapliczka o zwartej bryle, nakrytej wysokim, dwuspadowym dachem, na narożach korpusu opięta przez lizeny i ceglane opaski, z ostrołukową niszą w elewacji frontowej i tylnej oraz płycinami w kształcie krzyża w elewacjach bocznych. Kapliczka cechuje się nie tylko harmonijną formą; związana jest z nią również ciekawa opowieść. Romantyczna i zarazem straszna legenda spisana i przekazana przez warmińską poetkę Marię Zientarę-Malewską opowiada o zbójcach, porwanej przez nich pięknej córce burmistrza i dzielnym szewczyku, który doprowadzając do ujęcia herszta bandy, sam naraził się na śmierć i razem ze zbójcą miał zostać pochowany nad brzegiem jeziora Skanda, w pobliżu miejsca gdzie stoi kapliczka. Inna historia zawarta jest w dwóch inskrypcjach widniejących na płycinach cokołu i choć nie ma nic wspólnego z legendą, mówi o powszednim życiu, codzienności i uczuciach, przez co jest równie ciekawa i wzruszająca. Otóż w płycinie frontowej uwiecznił się fundator kapliczki Jakub Black ze Szczęsnego („Jakub Black / Schoonwalde”), z tyłu zaś znajduje się napis w języku polskim świadczący o tym, iż kapliczka została wystawiona w intencji zmarłej Marianny, która prosi o modlitwę („R 1882 / Marianna / prosi za duszę / Zdrowaś Maria”).

Do rejestru zabytków wpisane cztery kapliczki (1117-1120).

1120

1121

Szelągowo

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Kapliczka (1123) z początku XX wieku, w typie dzwoniczkowym, z czerwonej cegły licowej, położona na rozstaju dróg, otoczona czterema lipami. Na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, nakryta dachem wielospadowym (częściowo zniszczonym), o rozczłonkowanej bryle opiętej narożnymi, uskokowymi skarpami. W I kondygnacji ostrofukowa wnęka, w II prześwit z metalowym krucyfiksem.

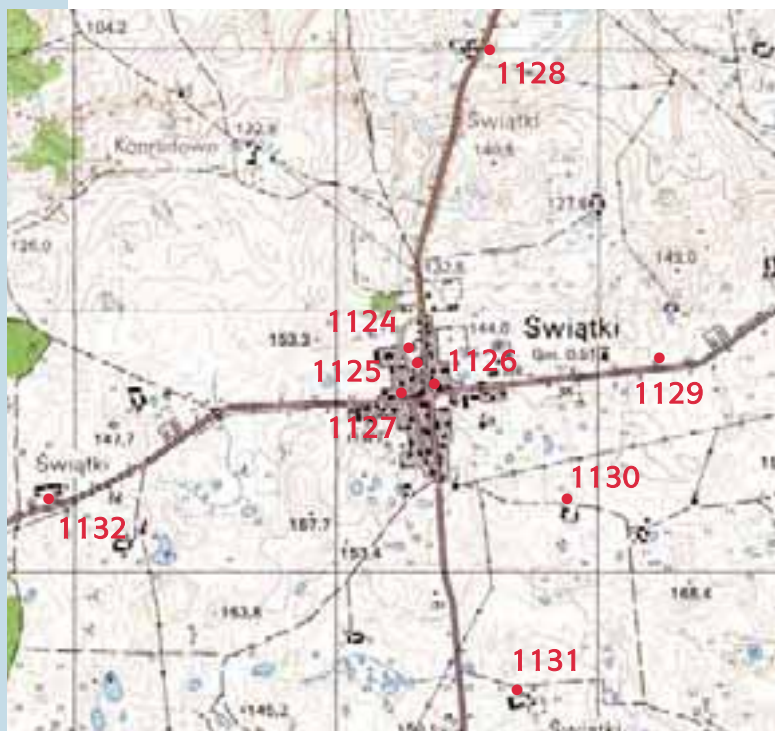
1123

Świątki

gm. Świątki, pow. olsztyński

Wieś parafialna, kościół Świętych Kosmy i Damiana wzniesiony na miejscu poprzedniego w latach 1855-1856. We wsi i w okolicach dziewięć kapliczek (1124-1132) o zróżnicowanych formach i czasie powstania. W grupie najstarszych, pochodzących z 2. połowy XVIII lub początku XIX wieku, znajdują się trzy kapliczki — dwie we wsi (1124, 1126) oraz jedna przy drodze do Rogiedli (1128). Jest to powszechny typ budowli realizowanych co najmniej od połowy XVIII wieku, tynkowanych, charakteryzujących się zwartą, masywną bryłą nakrytą dwuspadowym dachem, z głęboką niszą na figurę w elewacji frontowej, wygiętym faliście gzymsem powyżej i z niewielką wnęką w trójkątnym szczycie. Kapliczka (1124) należy do niego z racji formy, proporcji i detalu, o czasie powstania świadczy również zachowana we wnęce barokowa grupa Ukrzyżowania, z figurami Marii i świętego Jana Ewangelisty pod krzyżem. Niezgodna z tradycją jest współczesna ekspozycja elewacji z czerwonej cegły. Kapliczka (1126) prezentuje wszystkie cechy typu, jej walorem jest również zachowany we wnęce ludowy krucyfix. Ciekawa jest kapliczka (1128), położona przy drodze do Rogiedli, z blendami w elewacjach bocznych; we wnęce szczęśliwie zachował się ludowy krucyfix, przy kapliczce lipa. Ze względu na formy do tej samej grupy zaliczyć można kapliczkę (1127) o masywnej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem i wysokiej, ostrofukowej niszy sięgającej niemal kalenicy, łuk ostry, stosowany w 2. połowie XIX wieku, świadczy o czasie budowy lub

1124

1125

przekształceniu wcześniejszego obiektu. Odmienną strukturę i formę mają trzy kapliczki (1125, 1131-1132) w typie dzwonniczkowym, z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjne, z niszą w dolnej kondygnacji i prześwitem w górnej. Dwie (1125, 1132) o rozczłonkowanych bryłach opiętych skarpami, nakryte dachami wielospadowymi; obie datowane, z zachowanymi chorągiewkami na dachu. Kapliczka (1125) z 1929 roku, z otworami ostrołukowymi, z ludowym krucyfiksem w prześwicie, kapliczka przy drodze do Dąbrówki (1132) z 1894 roku, z otworami zamkniętymi łukiem eliptycznym. Kapliczka (1131) przy drodze do Skolit opięta wygiętymi faliście gzymsami ceglanyymi, z otworami o łuku pełnym. Przy drodze do Jankowa kapliczka (1129) z 1916 roku (na dachu chorągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej, z elementami tynkowanymi, o indywidualnych rozwiązaniach formy. Założona na rzucie kwadratu, na narożach opięta skarpami sięgającymi połowy wysokości korpusu, nakryta dwuspadowym dachem przestroniętym przez szczyty z własnym, poprzecznym daszkiem; kompozycja elewacji oparta na podkreślaniu kształtów otworów, blend i płycin ceglanyymi pasami oraz wypełnieniu tynkiem powstających pól i nisz. Nad dużą, pojedynczą niszą zamkniętą łukiem pełnym ceglane pasy tworzą kształt krzyża. Warto podkreślić zachowany tradycyjny sposób zagospodarowania otoczenia, tj. cztery lipy przy narożach kapliczki, pięknie rysujące się, razem z architekturą, w krajobrazie.

1126

1127

1130

1132

1128

1131

Świątkity

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Dawny majątek Świątkity i gospodarstwa leżące w jego sąsiedztwie zwane wcześniej Małe Świątkity. Dwie kapliczki (1133-1134), jedna (1133) na terenie gospodarstwa należącego do Małych Świątkit (na południowy wschód od majątku), druga (1134) położona na zachód od zespołu dworsko-parkowego, nad rzeką Pastęką, już na granicy Warmii. Kapliczka (1133) z 1900 roku, dzwoniczkowa, tynkowana, dwukondygnacyjna, o gładkich elewacjach, z prześwitem na dzwonek z górnej kondygnacji (dzwonka brak), nakryta dwuspadowym dachem. Kapliczka (1134) neogotycka, z początku XX wieku. Murowana z czerwonej cegły licowej, o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej wielospadowym dachem, elewacje artykułowane przez szerokie i wysokie blendy zamknięte spiętrzonymi odcinkami łuków; w ich polu ostrołukowa nisza i blendy.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1133).

Świątnik

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Neogotycka kapliczka (1135) z końca XIX wieku, jednokondygnacyjna, na cokole, z elewacją frontową zwieńczoną szczytem w formie wimpergi z okulusem i ujętą w dwie skarpy zwieńczone sterczynami z daszkami w kształcie ostrołupa; w elewacji ostrołukowa, przeszklona nisza na figurę. Elewacja rozczłonkowana gzymsami; wzdłuż krawędzi szczytu czołganki.

Tarniny

gm. Kolno, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (1136-1137). Kapliczka (1136) z 2. połowy XIX wieku, tynkowana, na rzucie zbliżonym do kwadratu, z nieco szerszym od korpusu cokołem zakończonym gzymsem i z wysoką, oszkloną niszą w korpusie; nietypowym rozwiązaniem jest posadowienie z tyłu, na dwuspadowym dachu ścianki z otworem przeznaczonym na dzwonek. W okolicach wsi ka-

pliczka (1137) z początku XX wieku, z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, z nieco szerszym cokółkiem, nakryta dwuspadowym dachem; na ścianach cokołu tynkowane, kwadratowe płyciny, w elewacji frontowej ostrołukowa, przeszklona nisza, w bocznych elewacjach płyciny z ceglany krzyżem w polu.

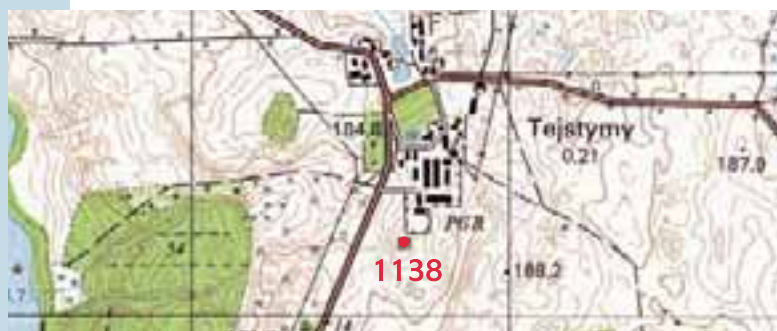
1137

Tejstymy

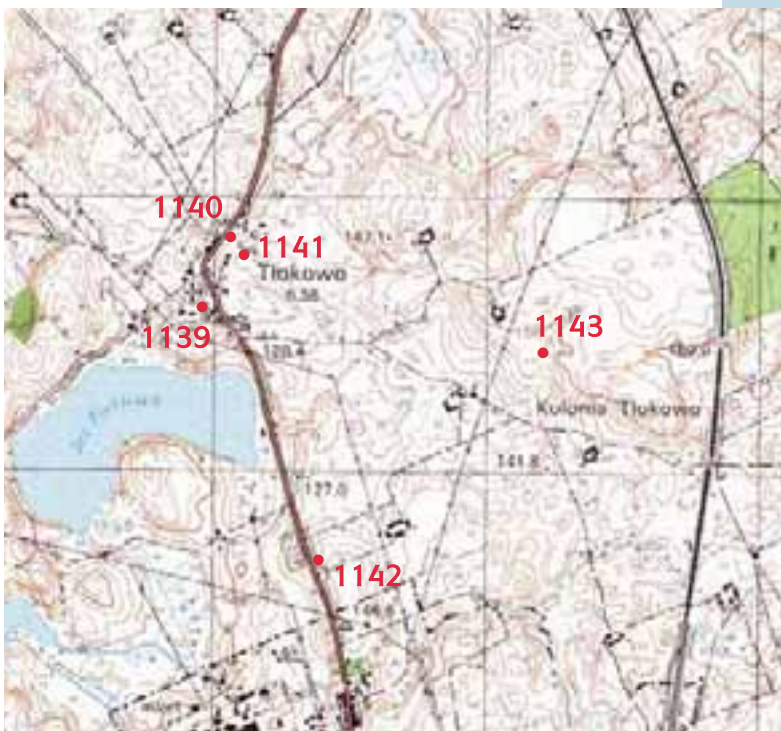
gm. Kolno, pow. olsztyński

Dawny majątek z zachowanym folwarkiem, dworem, parkiem i cmentarzem rodzowym, na którym bardzo ładna i ciekawa, choć mocno już zniszczona kapliczka (1138) ufundowana przez właścicieli majątku, wzniesiona zapewne z końcem XVIII wieku. Pierwotnie tynkowana, na rzucie wieloboku; na wysokim, nieco szerszym cokole smukły korpus z trójkątnym szczytem i dwuspadowym dachem — podziały artykułowane przez pierwotnie starannie opracowane, profilowane gzymsy. W elewacji frontowej niewielka, głęboka nisza zamknięta łukiem odcinkowym, flankowana przez dwa pilastry lub lizeny (zniszczone w górnej partii). Obecnie formy i detal architektoniczny zatarte poprzez zniszczenia i degradację obiektu. Dach zwieńczony ażurowym krzyżem o trójlistnie zakończonych ramionach, z chorągiewką z napisem „S. MARIA ORA PR[O] NOBIS” [„Święta Mario, módl się z[za] nami”]; na przecięciu ramion krzyża kute z żelaza dębowe liście.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1138).

1138

Tłokowo

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Jana Chrzciciela; pięć kapliczek (1139-1143) — trzy we wsi (1139-1141), jedna przy drodze do Jezioran (1142), jedna na wschód od wsi (1143). Najstarsza kapliczka (1139) z około połowy XVIII wieku, przy kościele, tynkowana, z szeroką, elewacją frontową, przesłaniającą apsydę z tyłu; górna kondygnacja węższa, zamknięta niskim szczytem o łukowatym wykroju. Dwie zróżnicowane wielkością nisze umieszczone jedna nad drugą — dolna większa, flankowana przez dwa pilastry podtrzymujące wygięty faliście gzyms. Pozostałe kapliczki o zbliżonych do siebie formach, zróżnicowane detalem, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich elewacjach rozczłonkowanych przez nisze i gzymsy. Kapliczka (1140) pod lipą, z około połowy XIX wieku, z ludowymi figurami Marii w dwóch niszach, kapliczka (1141) z końca XIX wieku, z pojedynczą, przeszkloną niszą; w obu kapliczkach elewacje dzieli wygięty faliście gzyms. Kapliczka (1142) z początku XX wieku, z wnęką zamkniętą łukiem czterospadowym, w płycinie cokołu napis „KRÓLOWO POKOJU / MÓDL SIĘ ZA NAM!”; kapliczka (1143) z pojedynczą niszą ostrołukową, otynkowana szarym, grubym tynkiem cementowym, zacierającym autentyczność formy.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1139).

1140

1141

1142

1143

1139

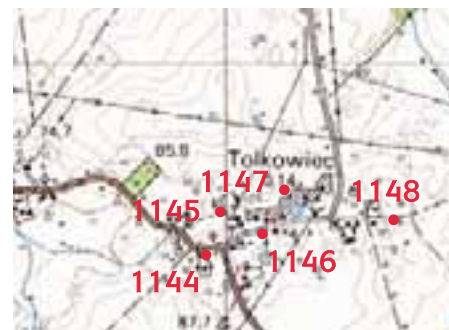
Tolkowiec

gm. Płoskinia, pow. braniewski

Wieś parafialna, kościół Świętego Marcina wznoszony w kilku etapach od XIV do XVIII i XIX wieku; pięć kapliczek (1144-1148). Kapliczka (1144) z lat dwudziestych-trzydziestych XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z tynkowanym detalem, o oryginalnej i nietypowej formie baldachimu wspartego na filarowych arkadach (tylna para filarów wtopiona w ścianę zamykającą strukturę); dach dwuspadowy, z wydatnym, profilowanym gzymsem podokapowym, łuki arkad i gzymsy z drobnym, światłocieniowym profilowaniem. Dwie kapliczki (1146-1147) o zbliżonej do siebie formie słupa na rzucie kwadratu, o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej pulpitowym dachem, z pojedynczą niszą zamkniętą łukiem ostrym lub zbliżonym do dwuspadowego. Kapliczka (1145) z około połowy XIX wieku, na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, dzielona płaskimi gzymsami, nakryta dachem dwuspadowym; w elewacji frontowej dwie zróżnicowane wielkością wnęki. Przsadzista kapliczka (1148) z pojedynczą niszą zamkniętą łukiem odcinkowym, o prostych formach. W Tolkowcu znajduje się jeszcze jedna kapliczka, położona w centrum wsi, o pięknej neobarokowej architekturze, nieujęta w tym wykazie z uwagi na swoją pierwotną funkcję łączącą miejsce nabożeństw z pomnikiem ku czci poległych w pierwszej wojnie światowej (wcześniej na cokole znajdowały się stosowne dla tej funkcji emblematy — formy Krzyża Żelaznego).

1145

1146

1148

1144

1147

1149

1150

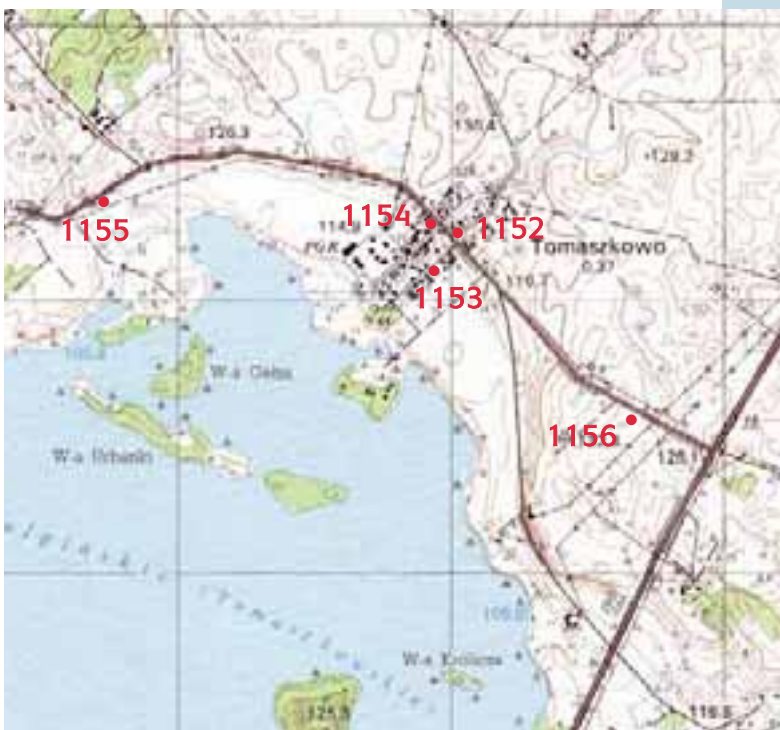

1151

Tolniki Wielkie

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (1149-1151) z końca XIX wieku, o analogicznej architekturze, zróżnicowane jedynie proporcjami i detalem, jednokondygnacyjne, z elewacją frontową ujętą w dwie skarpy zwieńczone sterczynami nakrytymi daszkami w kształcie ostrosłupa; w elewacji pojedyncza nisza. Neogotyckie, jednakowo opracowane kapliczki (1149, 1151) o bryle rozczłonkowanej gzymsami, ze szczytem w formie wimpergi z okulusem i wyciętymi w blasze czołgankami wzdłuż krawędzi.

Tomaszkowo

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (1152-1156) z końca XIX wieku i początku XX wieku, z czerwonej cegły licowej, poza jedną (1155), tynkowaną. Dwie kapliczki (1153-1154) o rozbudowanych, architektonicznych formach, dwukondygnacyjne, z korpusem opiętym przez skarpy, nakryte wielospadowym dachem ze sterczynami w narożach, z wnękami i blendami w obu kondygnacjach. Kapliczka (1153) ufundowana przez Franciszka

1152

1154

Boenigka; na tylnej ścianie płaskorzeźbione Oko Opatrzności i inskrypcja „Bóg wszystko widzi”; kapliczka (1154) z 1896 roku (data na chorągiewce). Podobną, choć mniej rozbudowaną formę architektoniczną ma kapliczka (1152) o zwartej bryle nakrytej wielospadowym dachem, z niszami w trzech elewacjach obu kondygnacji, w tej kapliczce też ludowa figura świętego Rocha. Kapliczka (1155) tynkowana, o prostej, zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z dwiema niszami w elewacji frontowej. Kapliczka (1156) z 1. ćwierci XX wieku, ufundowana przez Jakuba Mayskę; na rzucie kwadratu, z głęboką, ostrołukową wnęką, pozwalającą na wejście do środka, nakryta dwuspadowym dachem. Na cokole wewnątrz napis „MATKA BOSKA / MATKA NASZA / MÓDL SIĘ ZA NAMI”; wcześniej znajdowało się tu wezwanie o wstawiennictwo świętego Antoniego.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (1153-1154).

1153

1155

1156

Trąbki

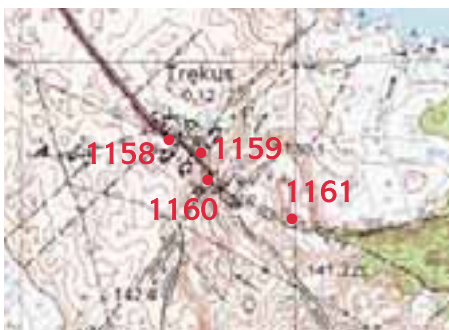
gm. Płoskinia, pow. braniewski

Kapliczka dzwoniczkowa (1157) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z prześwitem w II kondygnacji, przeznaczonym na dzwonek. Zdegradowana, niszcząca, ze znacznymi ubytkami cegieł i pokrycia dachowego.

1157

1158

Trękus

gm. Purda, pow. olsztyński

We wsi cztery kapliczki (1158-1161), w tym jedna z najciekawszych na Warmii kapliczka (1160) z 1792 roku (chorągiewka na dachu), tynkowana, w formie słupa na planie koła, nakrytego stożkowym dachem, z prześwitem w górnej partii, gdzie wcześniej znajdowała się ludowa Pietà. Kapliczka ustawiona wtórnie na cementowym, szerokim postumencie; wokół cztery wiekowe lipy. Dwie kapliczki (1159, 1161) neogotyckie, z początku XX wieku, wzniesione z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (1159) na wysokim, węższym od korpusu cokole, nakryta wielospadowym dachem, przedzielona szerokim pasem uskokowych gzymsów i fryzem z cegieł; w dolnej partii kwadratowe, tynkowane płyciny, w korpusie ostrołukowa nisza i blendy, sięgające niemal kalenicy dachu. Przy kapliczce lipa. Kapliczka (1161) opięta na narożach lizenami zwieńczonymi sterczynami, o elewacjach zdobionych ostrołukowymi blendami, tworzącymi biforia spięte konsolką, w dolnej

1159

1160

partii elewacji frontowej ostrołukowa, przeszklona nisza; interesujący ostrosłupowy dach, w którym prześwit przeznaczony na dzwonek (dzwonka brak). Kapliczka (1158) przebudowana, o czytelnych jeszcze cechach neogotyckich.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (1159-1161).

1161

Trękusek

gm. Purda, pow. olsztyński

Bardzo ładna, neogotycka kapliczka dzwoniczkowa (1162) z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, nakryta wielospadowym dachem z niewielką wieżyczką-sygnaturką na środku, zwieńczoną krzyżem z chorągiewką z datą 1909. Korpus opięty przez narożne, uskokowe przypory, zakończone sterczynami, w I kondygnacji nisze i blendy zamknięte łukiem odcinkowym, w II — łukiem ostrym; pomiędzy nimi fryz z ukośnie układanych cegieł. Wieżyczka na rzucie kwadratu, z prześwitem na dzwonek.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1162).

1162

Troszkowo

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

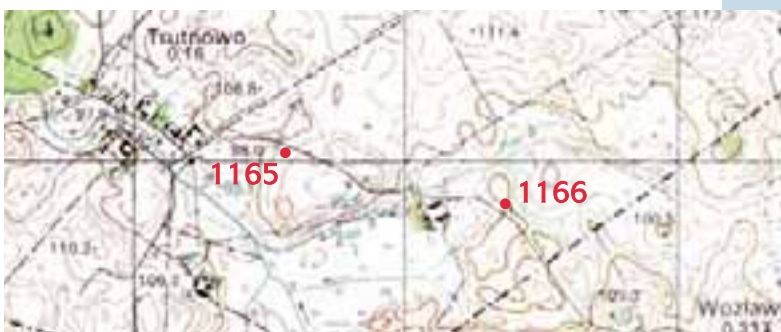
Dwie skromne kapliczki (1163-1164) z początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (1163) wtórnie pomalowana białą farbą, o zwartej bryle, nakrytej dwuspadowym dachem, z trójkątnym szczytem oddzielnym fryzem z ukośnie układanych cegieł; nisza zamknięta łukiem dwuspadowym, podobnie niewielka blenda w szczycie. Kapliczka (1164) o analogicznych formach, na rzucie silnie wydłużonego prostokąta, z dużą niszą zamkniętą łukiem eliptycznym.

1163

1164

1165

1166

Trutnowo

gm. Bartoszyce, pow. bartoszycki

Dwie kapliczki (1165-1166), położone przy drodze do Wozławek. Bardzo ciekawa kapliczka (1165) z przełomu XVIII i XIX wieku, z szeroką elewacją frontową zastępującą niższy i węższy korpus nakryty dachem pulpitynowym. Elewacja dwukondygnacyjna, podzielona gzymsami i parami pilastrów, flankujących w I kondygnacji pojedynczą niszę, w II — dwie mniejsze, umieszczone obok siebie; całość zwieńczona trójkątnym szczytem z szerokimi gzymsami wzdłuż krawędzi. Neogotycka kapliczka (1166) z początku XX wieku, ustawiona pomiędzy dwiema lipami, otoczona niskim, sztachetowym płotem. Wzniesiona z czerwonej cegły licowej, z tynkowanym detalem, założona na rzucie kwadratu, z cokółkiem oddzielnym wydatnym gzymsem i z wysoką niszą zamkniętą łukiem cebulastym w korpusie, nakryta dwuspadowym dachem; na ścianach cokołu tynkowane płyciny, kwadratowe i koliste, na elewacjach bocznych korpusu — w kształcie krzyża.

Tuławki

gm. Dywity, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (1167-1171), w tym jedna we wsi (1167), pozostałe przy drogach — do Nowych Włók (1168), Dąbrówki (1169), Radost (1170) i Frączek (1171). Kapliczka (1167) tynkowana, o prostej, być może przekształconej formie, z dwuspadowym dachem z narożnymi sterczynami. Kapliczka (1168) z końca XIX wieku, z czerwonej cegły licowej, jednokondygnacyjna, na cokole, z dwuspadowym dachem; nisza

1167

1168

i blendy korpusu zamknięte łukiem odcinkowym, w polu szczytu płycina w kształcie krzyża. Kapliczka (1169) o podobnej formie, nakryta dachem wielospadowym, elewacje rozczołkowane gzymsami (wieńczący z ukośnie układanych cegieł) oraz ostrołukową niszą i blendami w korpusie; późna, bo z 1933 roku (na dachu chorągiewka). Skromna, tynkowana kapliczka (1170) nakryta dachem dwuspadowym, o gładkich elewacjach, rozczołkowanych jedynie przez dwie nisze w elewacji frontowej. Najładniejsza, pięknie wpisana w otoczenie kapliczka (1171) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej; dwukondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem, z niszą zamkniętą łukiem pełnym i prześwietem z krucyfiksem w górnej kondygnacji; ogrodzona niskim, metalowym ogrodzeniem, w otoczeniu dwie rozłożyste lipy.

1169

1170

1171

1172

Tumiany

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Skromna i prosta kapliczka (1172), zapewne częściowo przekształcona, z 1869 roku (na dachu chorągiewka); nisze w obu elewacjach — frontowej i tylnej.

1176

Unieszewo

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (1173-1177) o interesujących formach architektonicznych i detalu. Najstarsza i najprostsza kapliczka (1174) z 1819 roku, na planie kwadratu, nakryta dachem dwuspadowym, o gładkich elewacjach, z wnęką zamkniętą łukiem odcinkowym i drugą, mniejszą, zamkniętą łukiem dwuspadowym. Pozostałe kapliczki murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (1173) z 1867 roku, pięknie otoczona przez cztery lipy, w kształcie wysokiego słupa na planie kwadratu, trzykondygnacyjna, na wysokim cokole, nakryta dachem namiotowym; smukła sylweta rozczłonkowana przez ceglane gzymsy oraz nisze i blendy zamknięte łukiem odcinkowym, w III kondygnacji przeświet na dzwonek (zachowany). Kapliczka (1175) z 1915 roku (data w szczycie), jednokondygnacyjna, na kamiennej podmurówce, cokół dekorowany tynkowanymi płycinami, nisze korpusu otwarte przeszklonymi, ostrołukowymi otworami w trzech elewacjach; nakryta wielospadowym, wysokim dachem zwieńczonym kulami na narożach szczytów i krzyżem na środku. W niszach zachowane figury świętego Józefa i świętego Antoniego Padewskiego oraz Pietà. Kapliczka (1176) smukła i o harmonijnych formach, z narożnymi przyporami uskokowymi w partii wysokiego cokołu i ostrołukową wnęką w korpusie; kapliczka (1177) o skromnej bryle z dwuspadowym dachem i pojedynczą ostrołukową niszą. Obie wzbogacone o dekoracyjnie opracowany, kuty krzyż w zwieńczeniu dachu.

1174

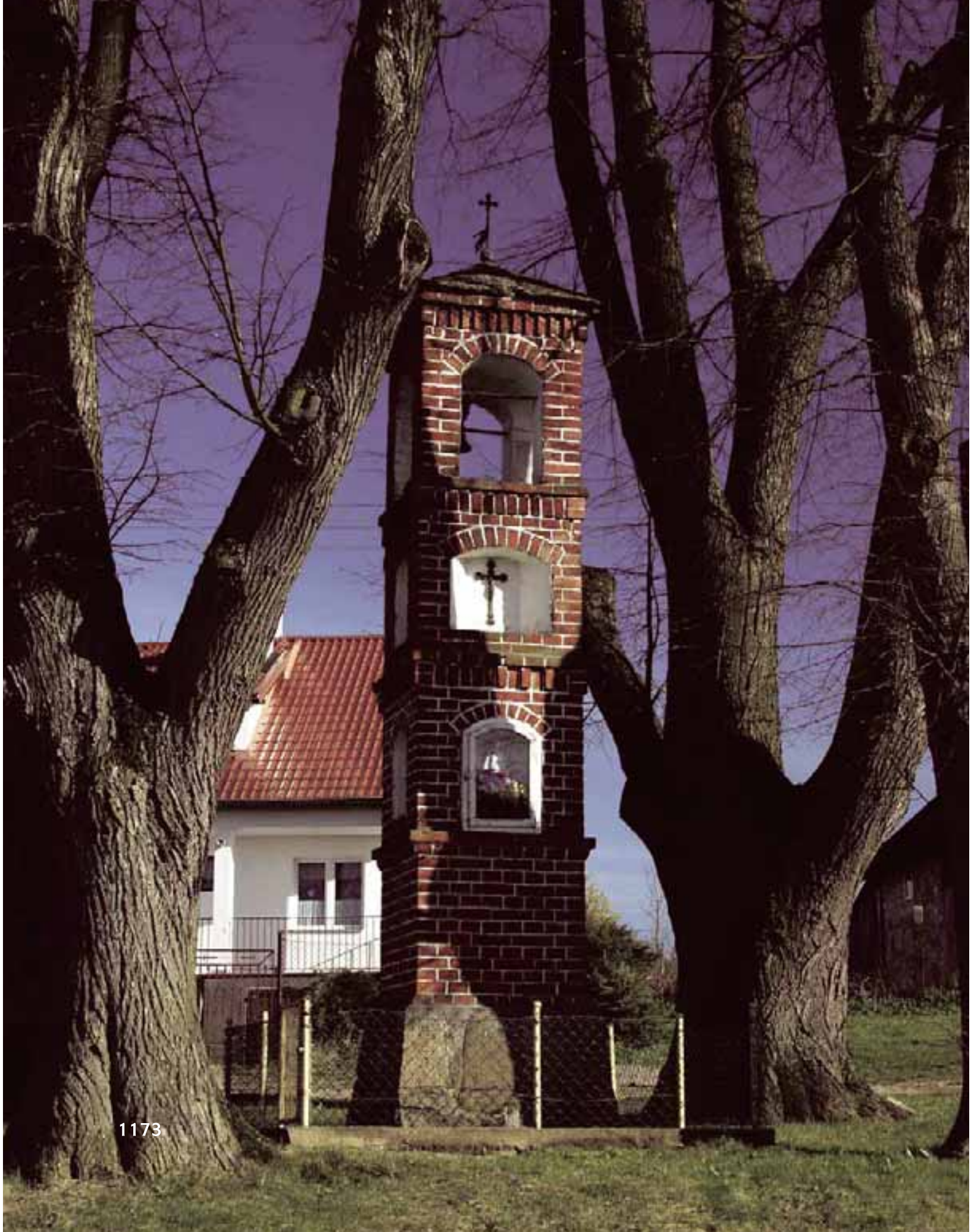

1175

1177

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1175).

1178

1180

1181

Unikowo

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Wieś parafialna, gotycki kościół Świętego Jana Chrzciciela z 2. połowy XIV wieku; cztery kapliczki (1178-1181). Najstarsza kapliczka (1179) z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, założona na rzucie silnie wydłużonego prostokąta, z pojedynczą wnęką zamkniętą łukiem odcinkowym i z trójkątnym szczytem, oddzielonym wydatnym, profilowanym gzymsem; wcześniej we wnęce rzeźba Marii w typie Immakulaty. Po bokach lipa i kasztanowiec. Pozostałe kapliczki z początku XX wieku, o cechach neogotyckich, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (1178) na wysokim, nieco szerszym cokole, z głęboką niszą ostrołukową i wysokim dachem z rozbudowanymi, uskokowymi gzymsami podokapowymi; w niszy drewniany krucyfiks. Dwie kapliczki (1180-1181) o zbliżonych formach architektonicznych, na planie kwadratu, z wydatnym cokolem, wysoką, ostrołukową wnęką i dwuspadowym dachem; w kapliczce (1181) gipsowa Pietà.

1179

Wadąg

gm. Dywity, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (1182-1183), we wsi (1182) i przy drodze do Olsztyna (1183), obecnie w granicach administracyjnych miasta. Kapliczka (1182) z połowy XIX wieku, tynkowana (zapewne wtórnie), na rzucie kwadratu, jednokondygnacyjna na wysokim cokole, opięta profilowanymi gzymsami, nakryta wielospadowym dachem z trójkątnymi szczytami z czterech stron; w dolnej partii blendy, w górnej nisza otwarta na trzy strony przeszklonymi otworami, w niszy ludowa Pietà. Kapliczka (1183) z około połowy XIX wieku, na rzucie prostokąta, nakryta dwuspadowym dachem, o gładkich ścianach, z pojedynczą, przeszkloną niszą zamkniętą łukiem odcinkowym w elewacji frontowej.

Do rejestru zabytków wpisane dwie kapliczki (1182-1183).

1182

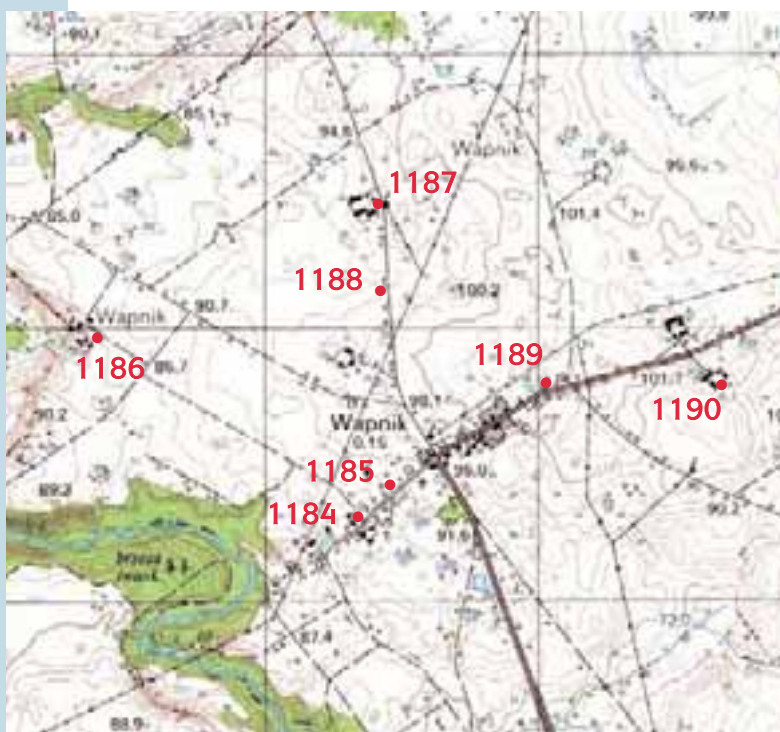
1183

Wapnik

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Kościół filialny Świętego Andrzeja Apostoła z 1923 roku. We wsi i w okolicach siedem kapliczek (1184-1190), z których do najstarszych należą dwie (1186, 1188). Kapliczka (1188) położona przy polnej drodze, na północny zachód od wsi, zapewne z 2. połowy XVIII wieku, wcześniej gęsto otoczona grupą grabów (obecnie część z nich wycięta). Tynkowana, o charakterystycznej strukturze architektonicznej z fasadą z trójkątnym szczytem przestaniającą nieco węższą, niską apsydę z tyłu; fasada nakryta dachem dwuspadowym, apsyda — połową stożka. Elewacja frontowa podzielona gzymsami na trzy kondygnacje, w każdej z nich niewielka nisza, zamknięta łukiem odcinkowym. Kapliczka (1186) przy gospodarstwie położonym na zachód od wsi, o skromnej architekturze, z dwiema kondygnacjami zróżnicowanymi szerokością i dwiema niszami, nawiązuje do powszechnego co najmniej od połowy XVIII wieku typu tynkowanej budowli o zwartej bryle nakrytej dwuspa-

dowym dachem i gładkich elewacjach rozczłonkowanych jedynie wnękami; pochodzi zapewne z około połowy XIX wieku. Pozostałe kapliczki (1184-1185, 1187, 1189-1190) z 2. połowy XIX i początku XX wieku, z czerwonej cegły licowej (jedna wtórnie tynkowana), o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (1184) z wysokim cokół zakończonym fryz z ukośnie układanych cegieł i z dwiema różnej wielkości niszami w korpusie, umieszczonymi jedna nad drugą; obsadzona lilakami. Kapliczki (1185, 1187) o zwartej bryle nakrytej dachem dwuspadowym, z pojedynczą niszą w elewacji frontowej, zamkniętą łukiem dwuspadowym lub pełnym, z ceglanyimi gzymsami powtarzającymi kształt łuku, gzymsami kostkowymi i fryzami z ukośnie układanych cegieł; kapliczka (1185) z 1882 roku (data na chorągiewce zapisana w dokumentacji konserwatorskiej). Neogotycka kapliczka (1189), opięta na narożach lizenami przechodzącymi w sterczyny nakryte czterospadowymi daszkami, bogato zdobiona ceglanyim detalem, z ostrołukowymi niszami w elewacji frontowej i bocznych. Kapliczka (1190) na podwórzu gospodarstwa, na rzucie prostokąta, na cokole, o jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i elewacjach rozczłonkowanych gzymsami (falisty, kostkowy) i niszami — w elewacji frontowej przeszklona nisza zamknięta łukiem pełnym, druga, znacznie mniejsza w szczycie, w elewacjach bocznych małe wnęki oraz płyciny w kształcie krzyża; remontowana z użyciem współczesnych materiałów elewacyjnych i pokrycia dachu.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (1185, 1187, 1190).

1184

1186

1187

1190

1185

1189

1191

1193

1192

1194

1195

Warkaty

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Pięć kapliczek (1191-1195), z których najstarsza jest kapliczka (1195) z około połowy XIX wieku, o skromnej architekturze nawiązującej do powszechnego co najmniej od połowy XVIII wieku typu budowli o zwartej bryle nakrytej dwuspadowym dachem i gładkich elewacjach rozczołkowanych jedynie wnękami, tutaj z dwiema niszami i kondygnacjami zróżnicowanymi szerokością; w kapliczce ludowy krucyfiks. We wsi kapliczka dzwoniczkowa (1194) wzniesiona pod koniec XIX wieku, na co wskazują zarówno smukłe proporcje całości, jak i zastosowany budulec (kamień ciosany, czerwona cegła licowa), powielająca jednak formy barokowe (niewielkie wnęki, wygięte faliście gzymsy); w ostatniej kondygnacji prześwit na dzwonek. Dwie kapliczki (1192-1193) o podobnej formie — na rzucie kwadratu, z wielospadowym dachem i skarpami na narożach. Historia jednej z nich (1192) jest tyleż interesująca, ile pouczająca. Kapliczka położona na skarpie, przy drodze prowadzącej do Olsztyna, w latach dziewięćdziesiątych XX wieku została zniszczona w czasie wypadku przez uderzenie samochodu, co spowodowało konstrukcyjne spękania murów. Kilkakrotnie podejmowano wysiłki organizacyjno-finansowe uratowania budowli i dzięki podjętemu w ostatniej chwili remontowi przywrócono ją do stanu świetności. Należy dodać, iż jest to jedna z najpóźniejszych kapliczek warmińskich, bo zgodnie z umieszczoną na płycinie cokołu datą wzniesiona została w 1935 roku.

Do rejestru zabytków wpisane cztery kapliczki (1191, 1193-1195).

Warmiany

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Dwie kapliczki (1196-1197), z których jedna (1197) o cechach neogotyckich, być może przekształcana, pochodzi zapewne z 1. połowy XIX wieku, druga zaś (1196), o neogotyckiej formie, pochodzi z przełomu XIX i XX wieku. Kapliczka (1197) tynkowana, na rzucie prostokąta, z elewacją frontową flankowaną przez dwa filarki z kapitelami, zwieńczone sterczynami, nakryta dachem dwuspadowym z trójkątnym szczytem; wcześniej przy kapliczce klon. Kapliczka (1196) na rzucie kwadratu, nakryta dachem dwuspadowym flankowanym przez dwie sterczyny, w elewacji frontowej głęboka, ostrołukowa nisza, w bocznych płyciny w kształcie krzyża.

1197

1196

Wągsty

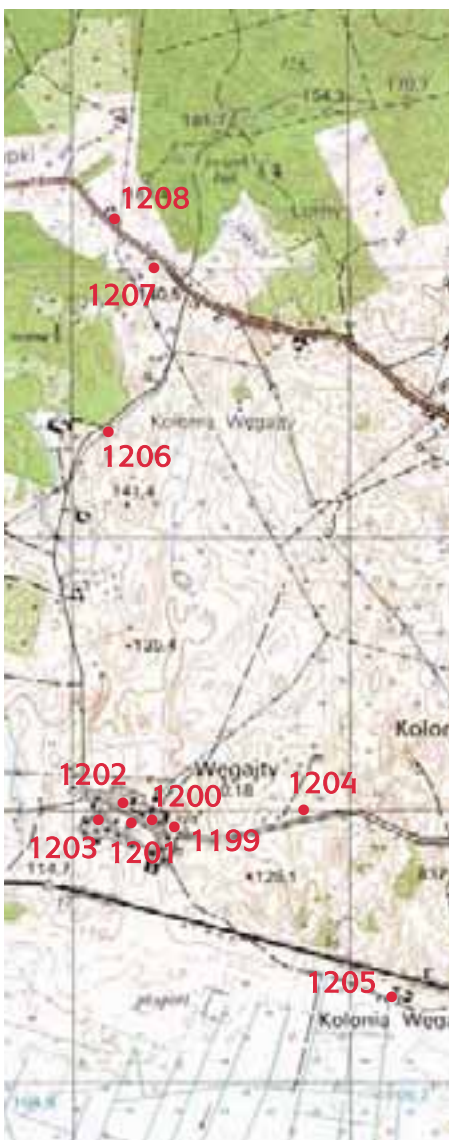
gm. Kolno, pow. olsztyński

Neogotycka kapliczka (1198) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na rzucie kwadratu, jednokondygnacyjna, do jednej trzeciej wysokości ujęta narożnymi skarpami, nakryta dachem dwuspadowym; w elewacji frontowej ostrołukowa nisza, w bocznych płyciny w kształcie krzyża.

1198

1199

1200

1202

1203

1204

1201

Węgajty

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

We wsi i w okolicach dziesięć kapliczek (1199-1208) z czerwonej cegły licowej (jedna wtórnie otynkowana), z końca XIX i początku XX wieku, z czego połowa we wsi (1199-1203), jedna przy drodze do Jonkowa (1204), jedna przy gospodarstwie położonym przy drodze do dworca w Jonkowie (1205) oraz trzy przy drodze do Pupek (1206-1208). Część kapliczek o bryłach opiętych narożnymi przyporami: kapliczka (1200) nakryta dachem wielospadowym, z prześwitem w górnej kondygnacji, kapliczka dzwoniczkowa (1201) z 1896 roku (data na podmurówce, na dachu chorągiewka z inskrypcją „INRI”), trójkondygnacyjna, z prześwitem na dzwonek u góry, kapliczka (1208) z dwiema niszami różnej głębokości, zamkniętymi łukiem odcinkowym i ostrym. Kapliczka (1207) z cokołem zakończonym wydatnym, profilowanym gzymsem i korpusem z ostrołukową niszą, ujętym na narożach w filarki zwieńczone sterczynami nakrytymi czterospadowymi daszkami. Ka-

pliczki (1202-1203, 1205-1206) mają zbliżone do siebie formy — budowla na planie kwadratu, wnęka w dolnej kondygnacji, prześwit w górnej, dach dwu- lub wielospadowy.

1205

1207

1208

1206

Węgój

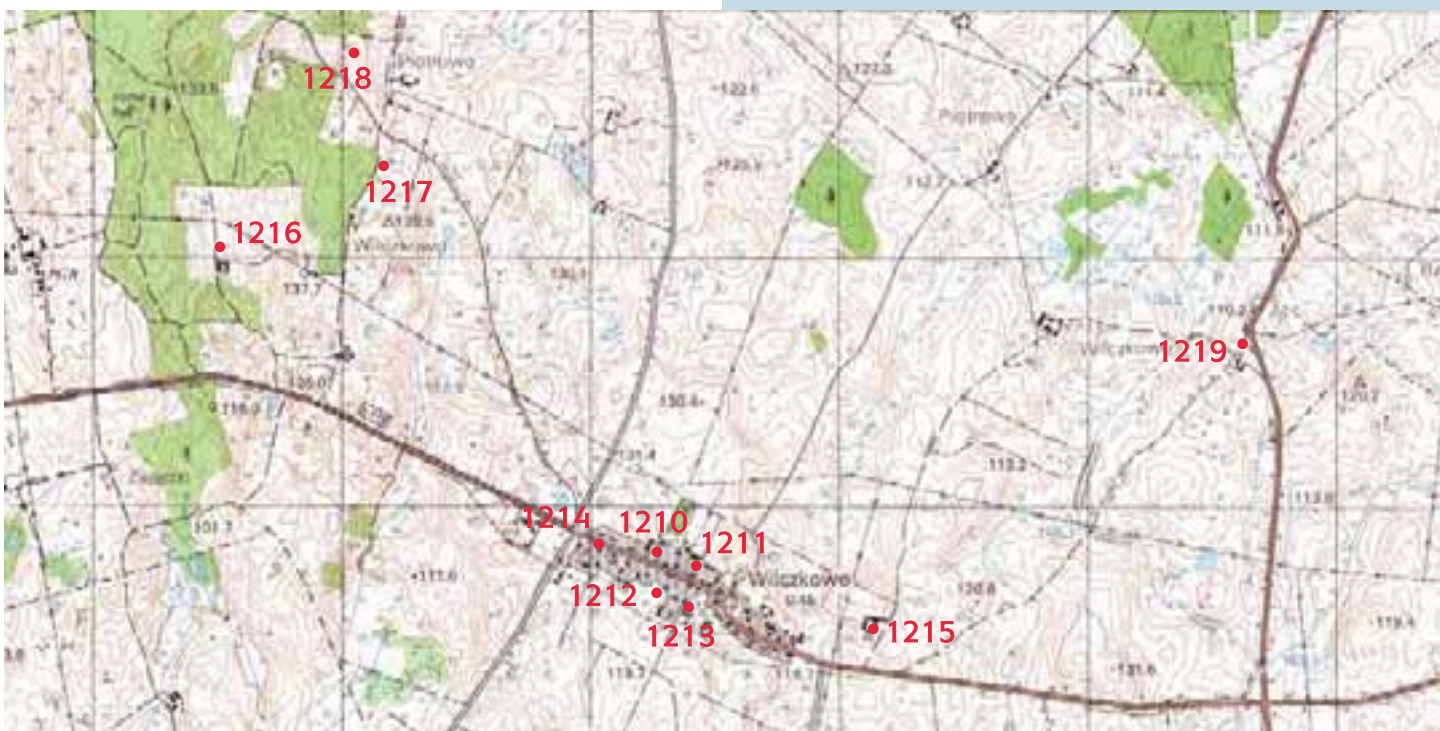
gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Kapliczka (1209) z 1885 roku (na dachu chórągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, z wysokim cokołem oraz z niszami zamkniętymi łukiem odcinkowym w obu kondygnacjach; dach dwuspadowy, na narożach lizeny. W płycinie cokołu wyryte dwie pierwsze litery monogramu IHS z krzyżem.

1209

1210

1212

1213

Wilczkowo

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Wież parafialna, kościół Świętego Jana Chrzciciela, zbudowany w latach 1786-1787. We wsi i w okolicach dziesięć kapliczek (1210-1219), sześć we wsi (1210-1215), trzy na koloniach (1216-1218), jedna (1219) przy drodze do Rogiedli. Do najstarszych należą dwie tynkowane kapliczki (1211, 1217) o zróżnicowanej architekturze, z przełomu XVIII i XIX wieku. Kapliczka (1211) położona we wsi, przy domu nr 8, z szeroką, płaską fasadą i półkolistą apsydą z tyłu; w elewacji frontowej dwie wnęki zamknięte łukiem odcinkowym — dolna większa i przeszklona, górna mniejsza i płytsza, z metalowym krzyżem. Kapliczka (1217) na kolonii, w sadzie, założona na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjna, z wysokim cokołem i dwuspadowym dachem; nisze umieszczone jedna nad drugą, wyraźnie zróżnicowane wielkością, zamknięte łukiem odcinkowym, nad nimi charakterystyczne, faliście wygięte gzymsy. Wyróżnia się grupa trzech kapliczek (1210, 1212-1213) o cechach

neogotyckich, z przełomu XIX i XX wieku — jedna z nich (1210) datowana na 1906 rok, na co wskazuje chorągiewka na dachu. Murowane z czerwonej cegły licowej, założone na rzucie dużego kwadratu, o masywnej bryle z wielospadowym dachem, z przeszkloną niszą w korpusie, otwartą na trzy strony ostrołukowymi otworami, elewacje zdobione detalem (fryzy ceglane, płyciny w kształcie krzyża, profilowane obramienia otworów), rozczłonkowane skarpami lub sterczynami; w kapliczce (1210) wejście do środka i drzwi w elewacji frontowej. Dwie kapliczki (1218-1219) z czerwonej cegły licowej, założone na planie kwadratu, o smukłej sylwecie. Kapliczka (1218) z 1940 roku (na dachu chorągiewka), z ostrołukowymi otworami w I kondygnacji i prześwitem przeznaczonym na dzwonek w II kondygnacji, dach wielospadowy; kapliczka (1219) z 1904 roku (na dachu chorągiewka z datą i inicjałami A. S.), z niszami o łuku pełnym, nakryta dachem dwuspadowym z narożnymi sterczynami. Kapliczki (1215-1216) o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (1215) z 1921 roku, na wysokim postumencie, z ostrołukową niszą sięgającą niemal kalenicy dachu; kapliczka (1216) z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o zwartej, przysadzistej bryle, z jedną wnęką i trójkątnym szczytem flankowanym przez dwie sterczyny. Dwukondygnacyjna kapliczka (1214) po pracach remontowych przeprowadzonych w 2000 roku (na dachu chorągiewka) pozbawiona cech stylowych i waloru autentyzmu.

Do rejestru zabytków wpisanych pięć kapliczek (1210-1211, 1214-1215, 1217).

1214

1215

1216

1217

1218

1219

1211

Wilimów

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Sześć kapliczek (1220-1225) o różnicowanych formach, trzy we wsi (1220-1222), pozostałe przy drogach prowadzących do Ramsowa (1223), Czerwonki (1224) i Biesowa (1225). Trzy kapliczki (1220, 1222, 1225) z około połowy XIX wieku; w tej grupie datowana kapliczka (1222) z 1862 roku (chorągiewka na dachu), założona na rzucie kwadratu, o masywnej, przysadzistej bryle, nakryta dachem dwuspadowym z lekko wysuniętym, trójkątnym szczytem; w połowie wysokości wydatny gzyms oddzielający kondygnacje, w których nisze i blendy zamknięte łukiem odcinkowym. Kapliczki (1220, 1225) tynkowane, założone na rzucie prostokąta, z węższą górną kondygnacją, uskoki między kondygnacjami nakryte pulpitemi daszkami; w elewacji frontowej w obu kondygnacjach nisze, ściany rozczłonkowane lizenami lub półkolumnami, dach dwuspadowy, z gładkim, trójkątnym szczytem. Kapliczka (1221) z 2. połowy XIX wieku, tynkowana, opięta gzymsami, z ostrołukową niszą w elewacji fronto-

1220

1221

1222

1225

1223

wej i z wysokim, dwuspadowym dachem. Kapliczka (1223) z 1896 roku (na dachu chorągiewka) dwukondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym, z dolną kondygnacją szerszą, z obiegającym ją daszkiem okapowym, z węższym cokółem i górną kondygnacją; w elewacji frontowej ostrołukowe nisze, w górnej ludowa figura świętego Rocha. Całość wyremontowana z użyciem współczesnych materiałów (klinkierowa okładzina ścian), pozbawiających kapliczkę waloru autentyczności. Kapliczka (1224) z 2. połowy XIX wieku, dwukondygnacyjna, opięta gzymsami, z dwuspadowym dachem i ostrołukowymi niszami w dwóch kondygnacjach; przy kapliczce lipa.

Wilkiejmy

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (1226-1227). Kapliczka (1226) dzwoniczkowa z 1. połowy XIX wieku, trójkondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym w układzie kalenicowym, z nieco szerszą dolną kondygnacją; w I kondygnacji wnęka zamknięta łukiem odcinkowym, w II analogiczna, ale znacznie mniejsza, pod którą metalowa tablica ze słabo czytelną inskrypcją: „Matko Boża (...)”, w III prześwit z dzwonkiem, otwarty na dwie strony; całość otynkowana. Kapliczka (1227) z początku XIX wieku, tynkowana, na rzucie wydłużonego prostokąta, na cokole, korpus z głęboką niszą zamkniętą łukiem odcinkowym, flankowaną przez półkolumny podtrzymujące trójkątny szczyt o krawędziach podkreślonych gzymsami; dach dwuspadowy. W niszy ludowa rzeźba z przedstawieniem Piety

Winiec

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

Neogotycka kapliczka (1228) z końca XIX wieku, tynkowana, na szerokim cokole, z korpusem z wysoką, ostrołukową niszą, opiętym na narożach przez wąskie, uskokowe skarpy; nakryta dwuspadowym dachem, szczyt w formie wimpergi z okulesem, o krawędziach podkreślonych wydatnym gzymsiem.

1224

1226

1227

1228

1231

1232

Wipsowo

gm. Barczewo, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (1229-1232), z końca XIX i początku XX wieku. Dwie kapliczki (1229-1230) tynkowane, o zwartej, jednorodnej bryle nakrytej dwuspadowym dachem, z jedną niewielką wnęką w elewacji frontowej. Kapliczka (1231) murowana z czerwonej cegły licowej, na rzucie prostokąta, nakryta dwuspadowym dachem; elewacja frontowa flankowana lizenami; w wysokiej, oszklonej niszy zamkniętej łukiem odcinkowym ludowa Pietà. Kapliczka (1232) murowana z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, o smukłej sylwecie, z dwiema niszami — dolna wąska, zamknięta łukiem pełnym, górna w kształcie prostokąta; całość zwieńczona wydatnym, ceglany gzymsem uskokowym, nakryta dachem dwuspadowym.

1229

1230

Włóczyńska

gm. Młynary, pow. elbląski

Dwie kapliczki (1233-1234). Kapliczka (1233) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o zwartej bryle na planie kwadratu, nakryta dwuspadowym dachem, z ostrołukową wnęką, z płycinami w formie krzyży oraz zgeometryzowaną, ceglana dekoracją. Kapliczka (1234) z 2. połowy XIX wieku, pierwotnie tynkowana, dwukondygnacyjna, z górną kondygnacją węższą, nakryta dwuspadowym dachem o zaokrąglonej kalenicy; w elewacji frontowej dwie nisze — jedna nad drugą — zamknięte łukiem pełnym, w szczycie płycina w kształcie krzyża.

1233

1234

Wojnity

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Cztery kapliczki (1235-1238) powstałe od około połowy do końca XIX wieku, tynkowane, o zwartych bryłach, nakryte dwuspadowym dachem, z jedną lub dwiema niszami. Kapliczka (1236) o opracowanym w tynku ramowym podziale elewacji, z dwiema niszami zamkniętymi łukiem pełnym, z których dolna większa. Kapliczka (1237) przy drodze do Kajnit, z niewielką niszą i z wydatnym, trójkątnym szczytem o krawędziach podkreślonych szerokimi gzymsami; w niszy ludowy krucyfiks. Dwie kapliczki (1235, 1238) o gładkich ścianach, z niszami zamkniętymi łukiem pełnym.

1235

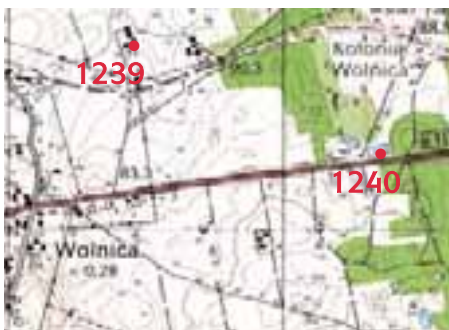
1236

1237

1238

1239

1240

1243

1242

Wolnica

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Dwie kapliczki (1239-1240) z przełomu XIX i XX wieku. Kapliczka (1239) z 1893 roku, murowana z czerwonej cegły licowej, o zwartej bryle na planie kwadratu, nakryta dwuspadowym dachem, nieco wyższy szczyt o wykroju trapezu; w trzech elewacjach otwory zamknięte łukiem pełnym, powtórzonym przez gzyms u góry — we frontowej nisza, w bocznych blendy, naroża elewacji frontowej opięte przez filarki zwieńczone sterczynami. Kapliczka (1240) z początku XX wieku, tynkowana, na planie kwadratu, z nieco szerszą i wyższą elewacją frontową, flankowaną przez filarki przechodzące w partii trójkątnego szczytu w sterczyny; nisza przeszklona, zamknięta łukiem dwuspadowym.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1239).

Wołowno

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (1241-1243) z przełomu XIX i XX wieku. Bardzo ciekawa kapliczka dzwonniczkowa (1241) z początku XX wieku, tynkowana, o trzech schodkowo spiętrzonych, zróżnicowanych wielkością kondygnacjach, rozczłonkowanych ostrołukowymi otworami (nisze, blendy i prześwit przeznaczony na dzwonek w najwyższej kondygnacji); u dołu opięta narożnymi skarpami, nakryta dachem dwuspadowym. Dwie pozostałe kapliczki (1242-1243), z końca XIX wieku, o podobnych formach zwartej bryły na planie kwadratu, z wysokim cokołem wyodrębnionym gzymsem i z niszą w elewacji frontowej korpusu; nakryte dachem wielospadowym. Kapliczka (1242) tynkowana, kapliczka (1243) z czerwonej cegły licowej, na dachu tej ostatniej metalowy krzyż z pasyjką umocowaną na desce.

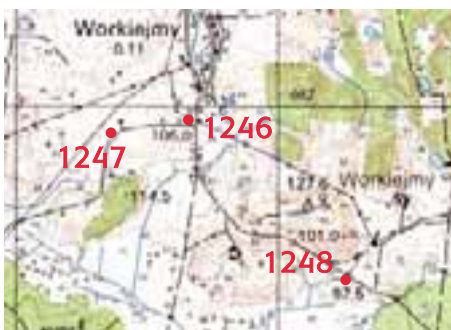
1241

1244

1245

1246

1247

1248

Wopy

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Dwie kapliczki (1244-1245). Starszą z nich jest skromniejsza i niepozorna kapliczka (1245) z 2. połowy XIX wieku; tynkowana, nakryta dwuspadowym dachem, z pojedynczą niszą. Kapliczka (1244) z 1903 roku, murowana z czerwonej cegły licowej, z filarkami na narożach korpusu, przechodzącymi w partii dachu w sterczyny, z otworami (nisza i blendy) we wszystkich czterech elewacjach. U właścicieli działki zachowana żeliwna tablica z inskrypcją „Gelobt sei Jesus Christus. Erinnerung an den 23 Juli 1903. Knobloch” („Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus. Na pamiątkę 23 lipca 1903. Knobloch”).

Workiejmy

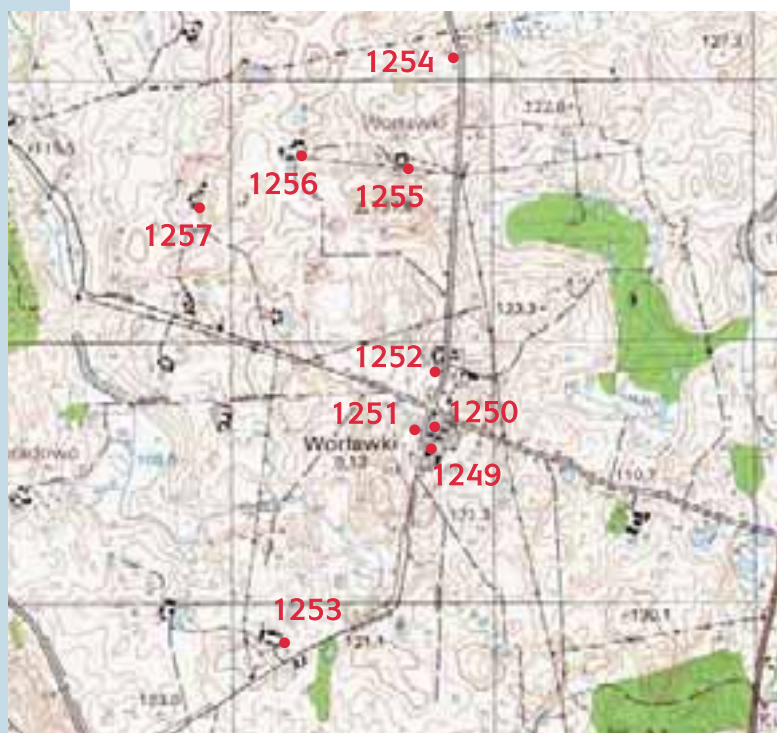
gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Trzy kapliczki (1246-1248) z przełomu XIX i XX wieku, we wsi (1246) oraz przy drodze do Babiaka (1247) i Ignalina (1248). Kapliczka (1246) z 1892 roku (na dachu chorągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, na planie kwadratu, nakryta dwuspadowym dachem; w dolnej kondygnacji narożne lizeny, od frontu nisza zamknięta łukiem odcinkowym, w górnej kondygnacji ceglane płyciny o zgeometryzowanych, regularnych kształtach. Kapliczka (1247) tynkowana, na planie kwadratu, z głęboką niszą zamkniętą łukiem odcinkowym w elewacji frontowej i blendami w elewacjach bocznych; dach czterospadowy, zwieńczony pięcioma sterczynami z metalowymi krzyżami. Kapliczka (1248) murowana z czerwonej cegły licowej, o zwartej bryle na planie kwadratu, z wysoką niszą z półką na figurę i pulpitowym dachem; po bokach lipy.

Worławki

gm. Świątki, pow. olsztyński

Dziewięć kapliczek (1249-1257), znaczna ich część wzniesiona na przełomie XIX i XX wieku tworzy grupę o podobnych formach architektonicznych (1250-1256), zróżnicowanych jedynie — i to w niewielkim stopniu — detalem. Są to budowle założone na planie kwadratu, z wysokim, wyraźnie wyodrębnionym cokołem i najczęściej dwiema kondygnacjami, z wielospadowym dachem; charakterystycznym elementem są faliście wygięte gzymsy powtarzające kształt łuków zamykających nisze i blendy; kapliczka (1250) z prześwietem na dzwonek w górnej kondygnacji, w którym zachowane są kotwy mocowania, kapliczka (1255) z otworami ostrołukowymi i dwuspadowym dachem. Pozostałe dwie kapliczki (1249, 1257) o przysadzistej, zwartej sylwecie. Kapliczka (1249) z około połowy XIX wieku, najstarsza we wsi, tynkowana, na planie wydłużonego prostokąta, z pojedynczą niszą zamkniętą łukiem odcinkowym i niewielką płyciną w szczycie; elewacja frontowa wtórnie pomalo-

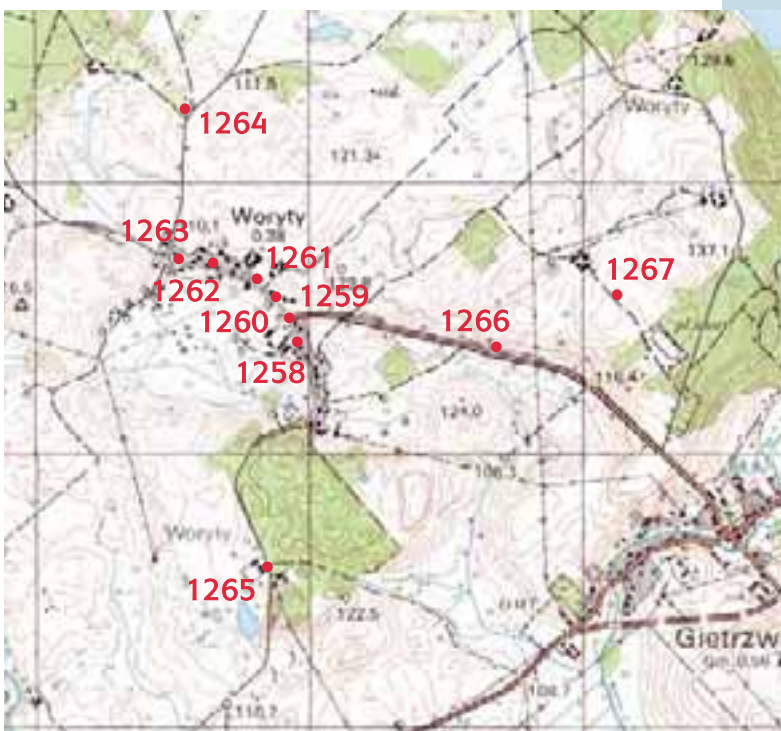

1256

1257

wana w sposób imitujący wątek ceglany. Kapliczka (1257) z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, o narożach opiętych filarkami przechodzącymi w partii dachu w sterczyny flankujące trójkątny szczyt, zdobiona pasami światłocieniowych, wykonanych w cegle gzymsów.

Woryty

gm. Gietrzwałd, pow. olsztyński

Dziesięć kapliczek (1258-1267) z 2. połowy XIX i początku XX wieku, o smukłej bryle na planie kwadratu, jedno-, dwu- lub trzykondygnacyjne, murowane z czerwonej cegły licowej z wyjątkiem tynkowanej kapliczki (1263). Dwie kapliczki (1259, 1265) w typie dzwonnickowym, z prześwitem w ostatniej kondygnacji. Kapliczka (1259) położona w centrum wsi, na skrzyżowaniu dróg, otoczona przez niski, sztachetowy płot i trzy lipy, wybudowana w 1869 roku (na dachu chorągiewka); elewacje rozczłonkowane przez nische i blendy zamknięte łukiem pełnym lub odcinkowym, zdobione ceglany fryzami kostkowymi, w ostatniej kondygnacji zachowany dzwonek oraz metalowy krucyfiks, dach czterospadowy. Kapliczka (1262) podzielona ceglany gzymsami na trzy kondygnacje z niewielkimi niszami, nakryta dachem dwuspadowym. Podobne do siebie formy architektoniczne prezentują kapliczki (1258, 1267) z początku XX wieku, o charakterystycznej sylwecie, którą zawdzięczają odwróconym proporcjom, tj. osadzeniu korpusu na węższym cokole. Kapliczka (1258) zdobiona jest przez ceramiczne fryzy (m in. z motywem trójliści); wokół ostrołukowej niszy obramienie z ceglanych kształtek, powtarzające jej zarys, na blaszanym parapecie niszy napis na blasze: „Przechodzących proszę o Zdrowaś Mario”. Kapliczka (1267) położona przy drodze do Gietrzwałdu, otoczona przez niski, sztachetowy płot, po bokach dwie lipy, o gładkich ścianach, nakryta wielospadowym dachem o pokryciu cegłą; w elewacji frontowej wysoka, przeszklona nisza zamknięta łukiem dwuspadowym, w elewacjach bocznych niewielkie, również przeszklone nische, zamknięte łukiem odcinko-

1258

1260

wym. Podobne rozwiązanie z niewielkimi niszami w elewacjach bocznych odnajdziemy też w dwóch innych kapliczkach — w kapliczce (1261) z początku XX wieku oraz w kapliczce (1266) z 1874 roku (na dachu krzyż z datą), o rozbudowanej bryle z masywnymi skarpami w partii cokołu. Pozostałe kapliczki (1260, 1263-1264), z jedną lub dwiema niszami, o zróżnicowanych formach dachu (wielospadowy, pulpitowy), zdobione skromnym detałem.

Do rejestru zabytków wpisanych sześć kapliczek (1262-1267).

1261

1262

1263

1264

1265

1266

1259

1267

1269

1270

1271

1272

1273

1275

1268

1274

Wozławki

gm. Bisztynek, pow. bartoszycki

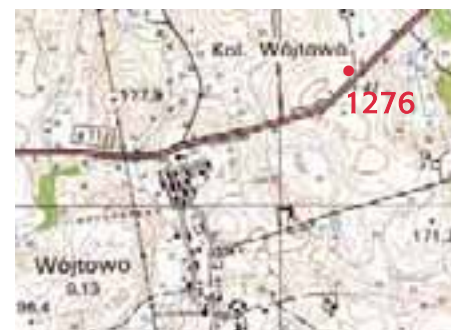
Osiem kapliczek (1268-1275) z 2. połowy XIX i początku XX wieku, o zróżnicowanych formach architektonicznych. W większości z pojedynczą niszą, niektóre przekształcone (1272-1273) — datowana kapliczka (1273) z roku 1887 po pracach remontowych ma bardziej współczesną niż historyczną estetykę; w płycinie cokołu tej kapliczki napis „Heilige Maria / Mutter Gottes / bitte für uns! / 1887” („Święta Mario / Matko Boża / módl się za nami / 1887”). Kapliczka (1268), położona pomiędzy kościołem a plebanią, w centrum wsi, tynkowana, o cechach neogotyckich, z 4. ćwierci XIX wieku, z ostrołukową niszą i wydatnymi szczytami z narożnymi sterczynami nad elewacjami przednią i tylną. Kapliczki (1271, 1275) z 2. połowy XIX wieku, o jednorodnej, zwartej bryle, nakryte dachem dwuspadowym; kapliczka (1275) z 1867 roku (na dachu chorągiewka z datą i monogramem IHS). Kapliczki (1269-1270), o zbliżonej formie, z wyraźnie wyodrębnioną partią cokołu.

Wójtowo*gm. Kolno, pow. olsztyński*

Skromna kapliczka (1276) z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, realizująca wzorzec znany co najmniej od połowy XVIII wieku — budowli na planie kwadratu, o gładkich ścianach rozczołkowanych jedynie przez nische, nakrytej dwuspadowym dachem z trójkątnym szczytem o podkreślonych gzymsami krawędziach.

1276

Wójtowo*gm. Barczewo, pow. olsztyński*

Cztery kapliczki (1277-1280) z 2. połowy XIX i początku XX wieku, o zróżnicowanych formach architektonicznych. Kapliczka (1277) murowana z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, dwukondygnacyjna, z niszami w obu kondygnacjach, na narożach lizeny nakryte dwuspadowymi daszkami; na cokole data 1971 odnosząca się do prac remontowych. Kapliczka (1278) tynkowana, dwukondygnacyjna, z górną kondygnacją węższą, z prześwitem przeznaczonym na dzwonek. Kapliczka (1279) murowana z czerwonej cegły licowej, na planie prostokąta, z dwuspadowym dachem w układzie kalenicowym; wysoki, gładki cokół oddzielony gzymsem, powyżej którego ostrołukowa nisza z gipsową Pietą; w połąci dachowej schodkowy szczyt z mniejszą niszą w polu. Kapliczka (1280) z wysokim, węższym od korpusu cokołem, otworami zamkniętymi łukiem dwuspadowym w korpusie i wielospadowym dachem.

1277

1278

1279

1280

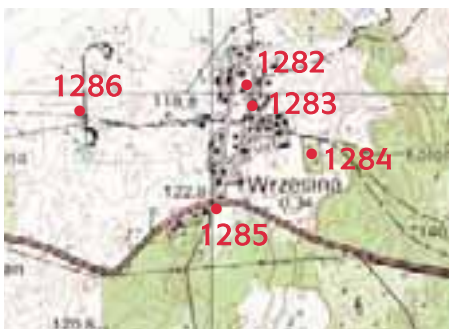

1281

Wólka Szlachecka

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Kapliczka (1281) z 1. połowy XIX wieku, tynkowana, dwukondygnacyjna, z dolną kondygnacją szerszą, opasaną daszkiem okapowym; ściany gładkie, w obu kondygnacjach od frontu kwadratowe wnęki; dach dwuspadowy. Dawniej w niszach ludowe rzeźby Immaculaty i świętego Jana Nepomucena..

1282

Wrzesina

gm. Jonkowo, pow. olsztyński

Wies parafialna, późnogotycki kościół Świętej Marii Magdaleny, wzniesiony pod koniec XV wieku, z osiemnastowieczną drewnianą wieżą, rozbudowywany w latach trzydziestych XX wieku; pięć kapliczek (1282-1286). Przy kościele, wbudowana w ogrodzenie, kapliczka (1282) z 1931 roku, o nietypowej, klasycyzującej formie, co ma być może związek z zapisem w kronice parafialnej, zgodnie z którym kapliczka powstała po powrocie ówczesnego proboszcza z pielgrzymki do Rzymu. Jest to budowla w formie baldachimu z kasetonowym stropem, wspartego na czterech filarach i belkowaniu; kapitele i krawędzie filarów profilowane, krawędzie zdobione zwiniętymi wolutowo motywami roślinnymi w zwieńczeniu. Całość nakryta czterospadowym dachem, pod baldachimem kamienna rzeźba Marii z Dzieciątkiem, na belkowaniu łaćniński napis „AVE MARIA GRATIA PLENA”, początkowe słowa modlitwy Zdrowaś, Mario. We wsi kapliczka (1283) z 1888 roku (na dachu chorągiewka z datą i inicjałami JO), murowana z czerwonej cegły licowej, o smukłej, zwartej bryle, nakryta dachem dwuspadowym; elewacje pozbawione detalu, nad wysokim cokołem nisza zamknięta ostrołukową arkadą. Przy kapliczce pozostały dwie lipy (wcześniej cztery). Nieco bardziej rozczłonkowaną bryłę (wyodrębniony, szerszy od korpusu cokół i ostrołukowe blendy w elewacjach bocznych) ma kapliczka (1285) z przełomu XIX i XX wieku, położona za wsią, przy szosie do Morąga; w otoczeniu tej kapliczki trzy lipy i niski sztachetowy płot — świadectwo historycznego sposobu

1285

zagospodarowania otoczenia. Neogotycka kapliczka (1284) z początku XX wieku na cmentarzu parafialnym, murowana z czerwonej cegły licowej, z węższym od korpusu cokołem, ze szczytem najeżonym sterczynami z ostrołukowymi otworami w trzech elewacjach (nisza i blendy); w niszy figura Piety z czasu budowy kapliczki. Na północny zachód od wsi, przy polnej drodze prowadzącej w kierunku Stękin, kapliczka (1286) z 1926 roku (na dachu chorągiewka), murowana z czerwonej cegły licowej, dwukondygnacyjna, ze skarpami na narożach i wielospadowym dachem o wygiętych połączkach, z pokryciem ceramicznym o zielonej glazurze, ten sam materiał użyty przy nakryciu daszków skarp; szczyty o wklęsło-wypukłym wykroju, w elewacji frontowej krucyfik (z nowym krzyżem).

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1285).

Wymój

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (1287-1289) z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. Dwie kapliczki (1287-1288) dzwoniczkowe, z prześwitem z dzwonkiem w ostatniej kondygnacji; kapliczka (1287) dwukondygnacyjna, o zwartej, jednorodnej bryle, z wysokim cokołem i wielospadowym dachem, z niszami zamkniętymi łukiem dwuspadowym w trzech elewacjach I kondygnacji; kapliczka (1288) trójkondygnacyjna, o kondygnacjach zróżnicowanych szerokością, nakryta dachem dwuspadowym, z narożnymi sterczynami zwieńczonymi przez kule. Kapliczka (1289) na rzucie dużego kwadratu, o zwartej bryle i gładkich elewacjach, nakryta dachem dwuspadowym; w elewacji frontowej nisza zamknięta łukiem odcinkowym.

1283

1284

1286

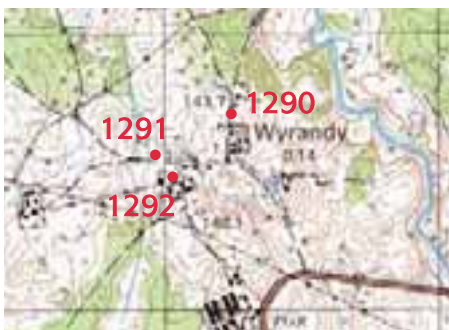
1287

1288

1289

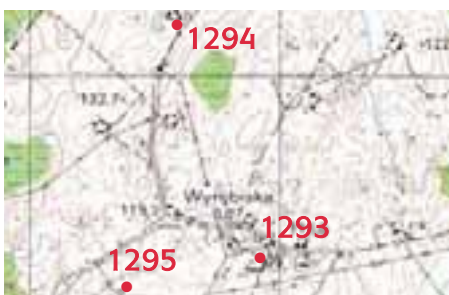
1291

1290

1292

1293

Wyrandy

gm. Purda, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (1290-1292). Najstarsza jest kapliczka (1292) z 2. połowy XIX wieku, tynkowana, nawiązująca do wzorca znanego co najmniej od połowy XVIII wieku — skromnej budowli o zwartej bryle i gładkich elewacjach, rozczłonkowanych jedynie przez nische i gzymsy, nakrytej dwuspadowym dachem; przy narożach kapliczki lipy. Dwie pozostałe kapliczki (1290-1291) z przełomu XIX i XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej. Kapliczka (1290) o masywnej sylwecie, na planie kwadratu, z wysokim cokołem i wielospadowym dachem z narożnymi sterczynami, w korpusie nisza zamknięta łukiem pełnym, z przeszklonymi drzwiczkami o podziałach szprosowych; całość ożywiają rozwiązania dekoracyjne detalu — płycina z polem wypełnionym ukośnie układanymi cegłami, fryz o analogicznym wzorze, łuk z ceglanych kształtek nad niszą, wieloboczne daszki sterczyn i faliste spływy wzdłuż krawędzi szczytów dachu. Kapliczka (1291) o cechach neogotyckich, o smukłej bryle nakrytej wysokim, wielospadowym dachem, na narożach opięta przez wyodrębnione z muru filarki; w partii cokołu tynkowane płyciny, od frontu współczesny napis w języku polskim: „MARYJO / MATKO BOŻA / GIETRZWAŁDZKA / NADZIEJO NASZA / MÓDL SIĘ ZA NAMI“.

Wyrębiska

gm. Pieniężno, pow. braniewski

Trzy kapliczki (1293-1295). Najstarsza, skromna kapliczka (1294) z końca XVIII wieku, położona na kolonii, przy domu nr 14, o zwartej bryle na planie kwadratu, z głęboką niszą w elewacji frontowej i gładkimi elewacjami bocznymi, nakryta dachem pulpitem. Kapliczka (1293) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, opięta na narożach filarkami prze-

chodzącymi w partii dachu w sterczyny flankujące trójkątny szczyt; w korpusie wysoka, ostrołukowa nisza otwarta na trzy strony, w szczycie mała nisza o analogicznym zamknięciu łukiem ostrym, pod niszami i wzdłuż krawędzi dachu ceglane gzymsy i fryzy kostkowe. Kapliczka (1295) z czerwonej cegły licowej, w złym stanie technicznym.

1294

1295

Wysoka Dąbrowa

gm. Kolno, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (1296-1298). Najstarsza, choć silnie przekształcona, ze zmienioną estetyką, jest kapliczka (1297) z końca XVIII wieku, położona przy drodze do Kolna, o zwartej, dwukondygnacyjnej bryle na planie kwadratu, z dwiema niszami zamkniętymi łukiem odcinkowym, z jednospadowym dachem; elewacja frontowa w I kondygnacji nieco szersza, zwieńczona gzymsem. Pozostałe dwie kapliczki (1296, 1298) z początku XX wieku, murowane z czerwonej cegły licowej, w kapliczce (1296) łączonej z białą, w kapliczce (1298) z elementami tynkowanymi. Kapliczka (1296) jednokondygnacyjna, z wysoką, ostrołukową niszą, opięta na narożach filarkami zwieńczonymi wysokimi sterczynami, nakryta dwuspadowym dachem z trójkątnym szczytem. Kapliczka (1298) na wysokim cokole, wyodrębnionym wydatnym gzymsem, nakryta dachem dwuspadowym; w elewacji frontowej korpusu wysoka, arkadowa blenda, w jej polu dwie nisze, umieszczona jedna nad drugą, w niszach ludowe rzeźby (w dolnej Pietà), na cokole i w elewacjach bocznych płyciny w formie kwadratu i krzyża.

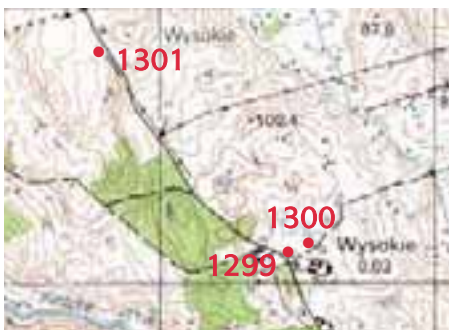
1297

1298

1296

1300

Wysokie

gm. Świątki, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (1299-1301), opuszczone i zaniedbane, z 2. połowy XIX wieku, w typie budowli o zwartej bryle i gładkich elewacjach, rozczłonkowanych jedynie przez nisze i gzymsy, nakrytej dwuspadowym dachem. Kapliczka (1301) jednokondygnacyjna, z charakterystycznym gzymsem powtarzającym kształt pełnego łuku niszy; kapliczka (1299) dwukondygnacyjna, o smukłej sylwecie, z wygiętym faliście gzymsem nad niszą w I kondygnacji.

1299

1301

1302

Zabrodzie

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

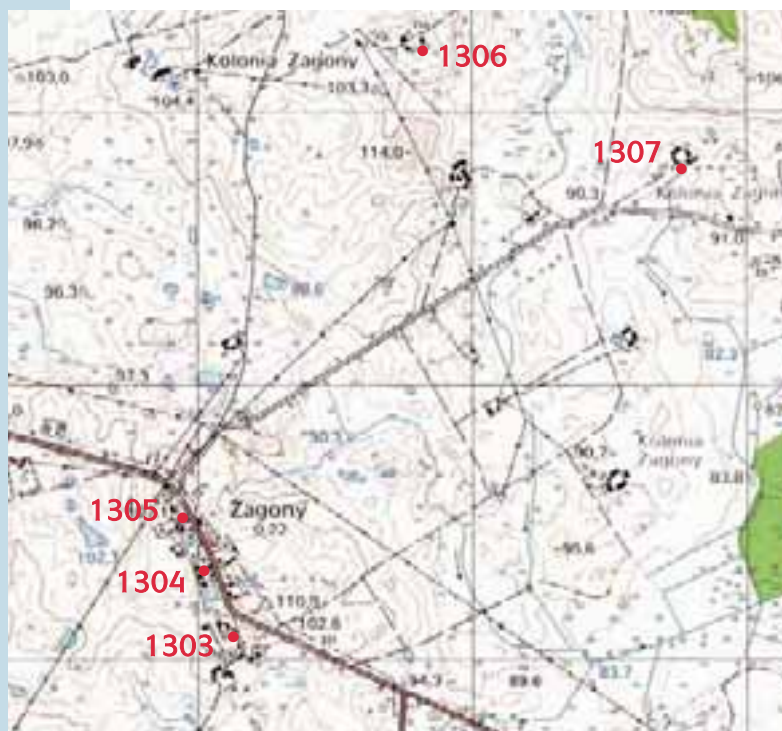
Kapliczka (1302) z końca XIX wieku, tynkowa-
na, na planie kwadratu, z szerszym od korpusu
cokołem i szczytem zwieńczonym przez trzy
sterczyny, dach dwuspadowy; w elewacji fronto-
wej przeszklona nisza zamknięta łukiem ostrym.

Zagony

gm. Lubomino, pow. lidzbarski

Dawny majątek, pięć kapliczek (1303-1307). Najstarsza kapliczka (1303) z początku XIX wieku, tynkowana, na wysokim cokole, o gładkich ścianach, z nieco wyższą i szerszą fasadą, przesłaniającą korpus na rzucie kwadratu; obie części nakryte dachami dwuspadowymi. W elewacji frontowej nisza zamknięta łukiem odcinkowym, w niszy drewniany, barokowy krucyfiks z XVIII wieku, w niewielkiej niszy w szczycie elewacji tylnej drewniana, ludowa Pietà, zachowana w formie destruktu. Dwie kapliczki dzwoniczkowe (1304, 1306) z około połowy XIX wieku, pierwotnie tynkowane (jedna obecnie pozbawiona tynku), o prostopadłościennych bryle, na planie kwadratu, dwukondygnacyjne, nakryte dwuspadowym dachem. Kapliczka (1305) z 2. połowy XIX wieku, dwukondygnacyjna, z niszami w obu kondygnacjach, nakryta dachem dwuspadowym z trójkątnym szczytem. Kapliczka (1307) o cechach neogotyckich, z przełomu XIX i XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na narożach opięta skarpami, nakryta dachem wielospadowym, skarpy z daszkami namiotowymi; w elewacji frontowej wysoka, ostrołukowa nisza, w bocznych — blendy.

Do rejestru zabytków wpisane trzy kapliczki (1303-1305).

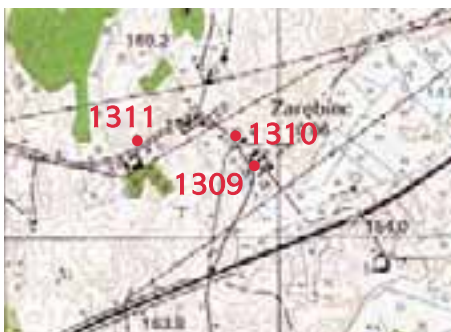
1308

Zalbki

gm. Dywity, pow. olsztyński

Kapliczka (1308) w centrum wsi, z końca XIX wieku, w typie dzwonnickowym, murowana z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, dwukondygnacyjna, rozczłonkowana gzymсами; dach czterospadowy, ze sterczynami w narożach i na środku. W trzech elewacjach I kondygnacji niewielkie, oszklone nisze zamknięte łukiem odcinkowym (dawniej w jednej z nisz ludowa rzeźba świętego Mikołaja), prześwit w II kondygnacji.

Do rejestru zabytków wpisana kapliczka (1308).

1309

Zarębiec

gm. Biskupiec, pow. olsztyński

Trzy kapliczki (1309-1311), w tym dwie (1309-1310) silnie przekształcone, kapliczka (1309) przebudowana, kapliczka (1310) odbudowana. Kapliczka (1311) z końca XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z elementami tynkowanymi, na rzucie kwadratu, opięta na narożach filarkami, podzielona gzymсами na dwie kondygnacje, w których płytkie nisze zamknięte łukiem odcinkowym; dach wielospadowy.

1310

1311

1312

Zaręby

gm. Lidzbark Warmiński, pow. lidzbarski

Dawny majątek, kapliczka (1312) z początku XX wieku, o wysokiej, prostokątnej bryle, na planie kwadratu, z wnęką na figurę tuż nad cokołem i prześwitem na dzwonek w górnej części; dach czterospadowy.

Zawidy

gm. Reszel, pow. kętrzyński

Dwie kapliczki (1313-1314). Kapliczka (1313) barokowa, fundowana przez Michała Gosa w 1781 roku (na dachu chorągiewka), tynkowana, z wtórnie wprowadzoną cegłą klinkierową w elewacji frontowej. Wysoka nisza w fasadzie zamknięta łukiem eliptycznym, flankowana przez parę pilastrów z impostami, wspierającymi ogzysmowanie szczytu; dach dwuspadowy. Na chorągiewce mariogram i napis: „25 September 1781 / Michaelis Gos” („25 września 1781 / Michał Gos”); wokół kapliczki lipy. Kapliczka (1314) neogotycka, z końca XIX wieku, wtórnie otynkowana, na wysokim, nieco szerszym od korpusu cokole, oddzielonym wydatnym gzymsem; wysoka ostrołukowa nisza w korpusie sięga prawie kalenicy dachu.

1313

1314

Zawierz

gm. Braniewo, pow. braniewski

Dwie kapliczki (1315-1316). Kapliczka (1315) o cechach neogotyckich, z 2. połowy XIX wieku, o smukłej sylwecie, z ostrołukową niszą na figurę, umieszczona w polu biforyjnej blendy; dach dwuspadowy, przekształcony, o współczesnych proporcjach. Kapliczka (1316) z 2. połowy XIX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, z wysokim cokolem i filarkami na narożach, przechodzącymi w partii dachu w smukłe sterczyny nakryte namiotowymi, dekoracyjnymi daszkami; w I kondygnacji ostrołukowa nisza, w II kondygnacji przeświet otwarty na cztery strony otworami o różnej wielkości, zamkniętymi łukiem odcinkowym.

1315

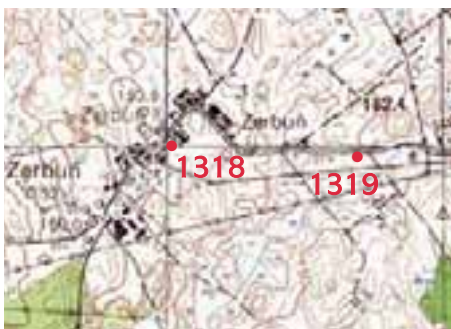
1316

Ząbie

gm. Olsztynek, pow. olsztyński

Kapliczka dzwoniczkowa (1317) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, na planie kwadratu, dwukondygnacyjna na cokole; w I kondygnacji ostrołukowa wnęka w elewacji frontowej i prostokątne blendy w elewacjach bocznych, w II kondygnacji prześwit z dzwonkiem; dach wielospadowy. Kondygnacje o zróżnicowanej szerokości dzielone gzymsem, pod nim fryz kostkowy.

Zerbuń

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Dwie kapliczki (1318-1319) tynkowane, dwukondygnacyjne, o zróżnicowanych wielkością kondygnacjach, w których nisze; dach dwuspadowy z trójkątnym szczytem. Kapliczka (1318) z 1. połowy XIX wieku na planie prostokąta, o niszach zamkniętych łukiem odcinkowym, z przerwany gzymsem u nasady szczytu; kapliczka (1319) z 2. połowy XIX wieku na rzucie kwadratu, nisze zamknięte spłaszczonym łukiem odcinkowym.

Zielonowo

gm. Stawiguda, pow. olsztyński

Kapliczka (1320) z początku XX wieku, murowana z czerwonej cegły licowej, z węższym od korpusu cokołem i nietypowym układem nisz umieszczonych bezpośrednio jedna nad drugą; na elewacjach bocznych płyciny w kształcie krzyża.

Żardeniki

gm. Jeziorany, pow. olsztyński

Cztery kapliczki (1321-1324). Kapliczka (1321) z 1816 roku (na dachu chorągiewka z datą i monogramem IHS); trudno to obecnie zauważyć po pracach remontowych wykonanych z użyciem współczesnych materiałów zmieniających estetykę budowli. Jest to budowla realizująca wzorzec popularny co najmniej od połowy XVIII wieku po koniec wieku XIX, o zwartej bryle nakrytej dachem dwuspadowym, o gładkich elewacjach rozczłonkowanych jedynie niszami i gzymsami, w tym wypadku wygiętym faliście gzymsem pomiędzy otworami. Do tego samego typu nawiązuje kapliczka (1322) z 2. połowy XIX wieku, przylegająca do elewacji domu, a także kapliczka (1324) z początku XX wieku, wzniesiona z wykorzystaniem innego materiału elewacyjnego i o bardziej rozczłonkowanych elewacjach, murowana z czerwonej cegły licowej, z kwadratową płyciną w cokole, niszą i blendami zamkniętymi łukiem pełnym w korpusie i małą niszą zamkniętą łukiem dwuspadowym w trójkątnym szczycie dachu. Kapliczka (1323) z przełomu XVIII i XIX wieku, tynkowana, na rzucie wydłużonego prostokąta, z wysokim cokołem i niską niszą zamkniętą łukiem eliptycznym, flankowaną przez dwie przysadziste półkolumny wspierające ogzymsowanie trójkątnego szczytu; dach dwuspadowy.

1321

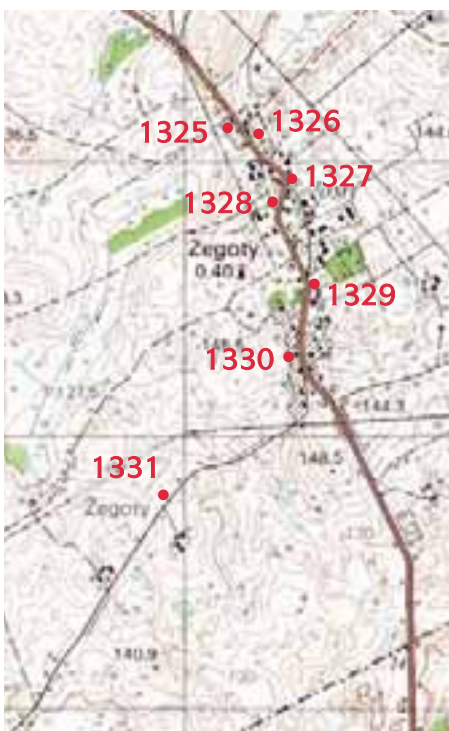
1322

1324

1323

1327

1328

Żegoty

gm. Kiwity, pow. lidzbarski

Siedem kapliczek (1325-1331). Najstarsza jest kapliczka (1328) z około połowy XIX wieku, nawiązująca do wzorca znanego co najmniej od połowy XVIII wieku — budowli tynkowanej, na planie kwadratu, o gładkich elewacjach, rozczłonkowanych jedynie gzymsami i niszami, z dwuspadowym dachem. Tu w elewacji frontowej dwie nisze umieszczone jedna nad drugą, zamknięte łukiem odcinkowym i przedzielone gzymsem, nisze również w elewacjach bocznych górnej kondygnacji. Do tego typu nawiązują kapliczki (1326, 1329, 1331). Kapliczka (1326) z 1884 roku (na dachu chorągiewka) o masywnej, przysadzistej bryle opasanej gzymsami, nakryta dachem dwuspadowym z trójkątnym szczytem; w drugiej kondygnacji przeświet; skromna kapliczka (1329) z 2. połowy XIX wieku, z niszą zamkniętą łukiem odcinkowym w elewacji frontowej i znacznie mniejszą wnęką zamkniętą łukiem dwuspadowym w polu trójkątnego szczytu. Kapliczka (1331) przebudowana,

1325

1326

o zatartych cechach stylowych. Trzy kapliczki (1325, 1327, 1330) z końca XIX wieku, tynkowane, tworzą grupę o zbliżonych formach architektonicznych o cechach neogotyckich; budowle na planie kwadratu, z nieco szerszym od korpusu cokółem, na narożach opięte przez skarpy zakończone smukłymi sterczynami flankującymi trójkątny, wysoki szczyt; kapliczka (1330) z 1895 roku (na dachu chorągiewka).

1329

1331

1330

Żugienie

gm. Pięńżno, pow. braniewski

Dwie kapliczki (1332-1333) z przełomu XIX i XX wieku o podobnej formie architektonicznej, słupowe, na rzucie kwadratu, o skromnych, pozbawionych detalu elewacjach, z pojedynczą niszą w elewacji frontowej, nakryte dwuspadowym dachem z trójkątnym, ogzymsowanym szczytem; kapliczka (1332) tynkowana, kapliczka (1333) murowana z czerwonej cegły licowej.

1332

1333

Wykaz miejscowości

Augustyny <i>Agstein</i>	Czarny Kierz <i>Blumenau</i>	Gronity <i>Gronitten</i>
Babiak <i>Frauentorf</i>	Czerwonka <i>Rothfließ</i>	Gronowo <i>Gronau</i>
Bałąg <i>Ballingen</i>	Czosnowo <i>Knobloch</i>	Groszkowo <i>Graskau</i>
Baranówka <i>Schafsberg</i>	Dąbrowa (gm. Bisztynek)	Gryżliny <i>Grieslienen</i>
Barcikowo <i>Battatron</i>	<i>Damerau</i>	Grzęda <i>Sturmhübel</i>
Barczewko <i>Alt Wartenburg</i>	Dąbrowa (gm. Płoskinia)	Gutkowo <i>Göttkendorf</i>
Barczewo <i>Wartenburg</i>	<i>Schöndamerau</i>	Henrykowo <i>Heinrikau</i>
Bark <i>Barkheim</i>	Dąbrówka (gm. Orneta)	Ignalin <i>Reimerswalde</i>
Bartağ <i>Bertung</i>	<i>Klein Damerau</i>	Jankowo <i>Ankendorf</i>
Bartniki <i>Bleichenbarth</i>	Dąbrówka (gm. Świątki) <i>Deppen</i>	Jarzębiec <i>Schönau</i>
Bartoły Małe <i>Klein Bartelsdorf</i>	Dąbrówka Wielka <i>Groß Damerau</i>	Jedzbark <i>Hirschberg</i>
Bartoły Wielkie <i>Groß Bartelsdorf</i>	Daği <i>Dongen</i>	Jesionowo (gm. Dobre Miasto)
Barwiny <i>Barwienen</i>	Demity <i>Demuth</i>	<i>Eschenau</i>
Bażyny <i>Basien</i>	Derc <i>Derz</i>	Jesionowo (gm. Pieniężno)
Biała Wola <i>Dittrichsdorf</i>	Długobór <i>Langwalde</i>	<i>Eschenau</i>
Białczyn <i>Lilienthal</i>	Długołęka <i>Langwiese</i>	Jeziorany <i>Seeburg</i>
Biały Dwór <i>Karlshof</i>	Dobrağ <i>Debrong</i>	Jeziorko <i>Seefeld</i>
Biedkowo <i>Betkendorf</i>	Dobre Miasto <i>Guttstadt</i>	Jędrychowo <i>Heinrichsdorf</i>
Biedowo <i>Neu Maraunen</i>	Dorotowo <i>Darethen</i>	Jonkowo <i>Jonkendorf</i>
Bieniewo <i>Benern</i>	Drwęca <i>Drewenz</i>	Kabikiejmy Dolne <i>Unter Kapkeim</i>
Biesowo <i>Groß Bößau</i>	Drwęczno <i>Wagten</i>	Kabiny <i>Kabienen</i>
Biesówko <i>Klein Bößau</i>	Drzazgi <i>Kienberg</i>	Kaborno <i>Kalbörn</i>
Biskupiec <i>Bischofsburg</i>	Dywity <i>Diwitten</i>	Kajnity <i>Heistern</i>
Bisztynek <i>Bischofstein</i>	Ełdyty Małe <i>Klein Elditten</i>	Kajny <i>Kainen</i>
Blanki <i>Blankensee</i>	Ełdyty Wielkie <i>Elditten</i>	Kaplityny <i>Kaplitainen</i>
Błudowo <i>Bludau</i>	Franknowo <i>Frankenau</i>	Karszewo <i>Karschau</i>
Bogdany <i>Bogdainen</i>	Frączki <i>Fleming</i>	Kaszuny <i>Kaschaunen</i>
Bornity <i>Bornitt</i>	Frombork <i>Frauenburg</i>	Kępa Tolnicka <i>Atkamp</i>
Borowiec <i>Borwalde</i>	Gady <i>Jadden</i>	Kiersnowo <i>Kerschorf</i>
Braniewo <i>Braunsberg</i>	Gamerki Małe <i>Klein Gemmern</i>	Kiersztanowo <i>Kirschdorf</i>
Brąswałd <i>Braunswalde</i>	Garzewko <i>Neu Garschen</i>	Kierwiny <i>Kerwienen</i>
Bredynki <i>Bredinken</i>	Garzewo <i>Alt Garschen</i>	Kierz <i>Kerschen</i>
Brzostki <i>Freihagen</i>	Giedajty <i>Gedaithen</i>	Kierzliny <i>Kirschlainen</i>
Bugi <i>Bogen</i>	Gieduty <i>Gedauten</i>	Kieźliny <i>Köslienen</i>
Bukwałd <i>Groß Buchwalde</i>	Giedyle <i>Gedilgen</i>	Kikity <i>Kekitten</i>
Butryny <i>Wuttrienen</i>	Gietrzwałd <i>Dietrichswalde</i>	Kiwity <i>Kiwitten</i>
Bzowiec <i>Beiswalde</i>	Giławy <i>Gillau</i>	Klebark Mały <i>Klein Kleeberg</i>
Cerkiewnik <i>Münsterberg</i>	Glądy <i>Glanden</i>	Klebark Wielki <i>Groß Kleeberg</i>
Chaberkowo <i>Neu Wuttrienen</i>	Glebiska <i>Kleefeld</i>	Klejdyty <i>Kleiditten</i>
Chruściel <i>Tiedmannsdorf</i>	Głotowo <i>Glottau</i>	Klejnowo <i>Klenau</i>
Chwałęcín <i>Stegmannsdorf</i>	Gołogóra <i>Blankenberg</i>	Klewki <i>Klaukendorf</i>
Cieszęta <i>Sonnenfeld</i>	Gotki <i>Gottken</i>	Klewno <i>Klawsdorf</i>

Klony *Kleinenfeld*
 Kłębowo *Wernegitten*
 Kłódka *Klutkenmühle*
 Knipy *Knipstein*
 Knopin *Knopen*
 Kochanówka *Stolzhagen*
 Kokoszewo *Gerthen*
 Kolno *Groß Köllen*
 Kołaki *Kallacken*
 Kominki *Komienen*
 Koniewo *Konnegen*
 Konity *Konitten*
 Konradowo *Waltersmühl*
 Kopanki *Kopanken*
 Kostrzewy *Zehnhuben*
 Kotowo *Katzen*
 Kowale *Schönsee*
 Kramarzewo *Krämersdorf*
 Kraszewo *Reichenberg*
 Krekole *Krekollen*
 Krokowo *Krokau*
 Kromerowo *Krämersdorf*
 Kronowo *Kronau*
 Krosno *Krossen*
 Krupoliny *Kroplainen*
 Krzykały *Krickhausen*
 Krzywiec *Dittersdorf*
 Krzyżewo *Kreutzdorf*
 Księżno *Fürstenau*
 Kurowo Braniewskie *Kurau*
 Kwiecewo *Queetz*
 Lamkowo *Groß Lemkendorf*
 Lauda *Lawden*
 Łądek *Landau*
 Lechowo *Lichtenau*
 Lekity *Lekitten*
 Leszno *Leschnau*
 Lidzbark Warmiński *Heilsberg*
 Linowo *Leinau*
 Lubianka *Liebenthal*
 Lubnowo *Liebenau*
 Lubomino *Arnsdorf*
 Lutry *Lautern*
 Łabuchy *Labuch*
 Łajsy *Layß*

Łaniewo *Launau*
 Łapka *Lapken*
 Łędtawki *Linglack*
 Łęgajny *Lengainen*
 Łęgno *Lingenau*
 Łomy *Steinberg*
 Łozy *Klingenberg*
 Łoźnik *Lotterfeld*
 Ługwałd *Hochwalde*
 Łupstych *Abstich*
 Majdy *Mauden*
 Marcinkowo *Alt Märtinsdorf*
 Mawry *Mawern*
 Mątki *Mondtken*
 Miejska Wieś *Bürgerdorf*
 Miejska Wola *Bürgewalde*
 Międzylesie *Schönwiese*
 Miłkowo *Millenberg*
 Mingajny *Migehnen*
 Miodówko *Honigswalde*
 Mnichowo *Groß Mönnsdorf*
 Modliny *Modlainen*
 Mokiny *Mokainen*
 Myki *Micken*
 Nagłady *Nagladden*
 Najdymowo *Neudims*
 Nasy *Nassen*
 Naterki *Nattern*
 Nerwik *Nerwig*
 Niedbałki *Lotterbach*
 Nowa Kaletka *Herrmannsort*
 Nowa Pastęka *Neu Passarge*
 Nowa Wieś *Neu Bartelsdorf*
 Nowa Wieś Mała *Neuendorf*
 Nowa Wieś Reszelska
 Rosenschön
 Nowa Wieś Wielka *Neuendorf*
 Nowe Kawkowo *Neu Kockendorf*
 Nowe Marcinkowo
 Neu Märtinsdorf
 Nowe Włóki *Neu Vierzighuben*
 Nowiny *Neufeld*
 Nowy Dwór *Neuhof*
 Nowy Ramuk *Neu Ramuck*
 Olszewnik *Elsau*

Olsztyn *Allenstein*
 Dajtki (dawniej wieś, obecnie
 dzielnica Olsztyna) *Deuthen*
 Jaroty (dawniej wieś, obecnie
 dzielnica Olsztyna) *Jomendorf*
 Likusy (dawniej wieś, obecnie
 dzielnica Olsztyna) *Likusen*
 Opin *Open*
 Orneta *Wormditt*
 Orzechowo (gm. Dobre Miasto)
 Noßberg
 Orzechowo (gm. Olsztynek)
 Nußtal
 Osetnik *Wusen*
 Ostry Kamień *Scharfenstein*
 Otry *Ottern*
 Pajtuny *Pathaunen*
 Pakosze *Packhausen*
 Paluzy *Plausen*
 Pawły *Paulen*
 Perwilty *Perwilten*
 Pęglity *Penglitten*
 Pieniężno *Mehlsack*
 Pierwagi *Porwangen*
 Pierzchały *Pettelkau*
 Piotraszewo *Peterswalde*
 Piotrowiec *Peterswalde*
 Piotrowo *Petersdorf*
 Piszewo *Waldensee*
 Pleśno *Plößen*
 Pluski *Plautzig*
 Plutki *Plutken*
 Pluty *Plauten*
 Płoskinia *Plaßwisch*
 Poborowo *Friedrichsheide*
 Podgórze *Huntenberg*
 Podlechy *Podlechen*
 Podleśna *Klingerswalde*
 Pokrzywy *Friedrichstädt*
 Polejki *Polleiken*
 Polkajmy *Polkeim*
 Połapin *Polpen*
 Pomorowo *Pomehren*
 Porbady *Neu Schöneberg*
 Posady *Palten*

Potryty <i>Potritten</i>	Stanclewo <i>Sternsee</i>	Unikowo <i>Glockstein</i>
Praslity <i>Altkirch</i>	Stara Kaletka <i>Teerwalde</i>	Wadąg <i>Wadang</i>
Prejłowo <i>Preylowen</i>	Stare Kawkowo <i>Alt Kockendorf</i>	Wapnik <i>Kalkstein</i>
Prośity <i>Prossitten</i>	Stare Monasterzysko	Warkały <i>Warkallen</i>
Próle <i>Prohlen</i>	<i>Alt Münsterberg</i>	Warmiany <i>Schönwalde</i>
Przykop <i>Grabenau</i>	Stare Włóki <i>Alt Vierzighuben</i>	Wągsty <i>Wangst</i>
Pupki <i>Pupkeim</i>	Stary Dwór <i>Althof</i>	Węgajty <i>Wengaiten</i>
Purda <i>Groß Purden</i>	Stawiguda <i>Stabigotten</i>	Węgój <i>Wengoyen</i>
Purdka <i>Klein Purden</i>	Stękińy <i>Stenkienen</i>	Wilczkowo <i>Wolfsdorf</i>
Radostowo <i>Freudenberg</i>	Stępień <i>Stangendorf</i>	Wilimy <i>Willims</i>
Radosty <i>Ottendorf</i>	Stoczek <i>Springborn</i>	Wilkiejmy <i>Walkeim</i>
Radziejewo <i>Sonnwalde</i>	Stoczek Klasztorny <i>Springborn</i>	Winiec <i>Wienken</i>
Ramsowo <i>Groß Ramsau</i>	Strubno <i>Straubendorf</i>	Wipsowo <i>Wieps</i>
Ramsówko <i>Klein Ramsau</i>	Stryjewo <i>Stockhausen</i>	Włóczyska <i>Vierzighuben</i>
Rasząg <i>Raschung</i>	Stryjkowo <i>Sternberg</i>	Wojnity <i>Wojnitt</i>
Redykajny <i>Redigkainen</i>	Studnica <i>Schönborn</i>	Wolnica <i>Freimarkt</i>
Rejczuchy <i>Karolinenhof</i>	Studzianek <i>Kutzborn</i>	Wołowno <i>Windtken</i>
Rentyńy <i>Rentienen</i>	Studzianka <i>Wonneberg</i>	Wopy <i>Woppen</i>
Reszel <i>Rößel</i>	Stygajny <i>Stigehnen</i>	Workiejmy <i>Workeim</i>
Robuzy <i>Rawusen</i>	Sułowo <i>Schulen</i>	Worławki <i>Warlack</i>
Rogiedle <i>Regerteln</i>	Suryty <i>Soritten</i>	Woryty <i>Woritten</i>
Rogity <i>Regitten</i>	Swobodna <i>Schwuben</i>	Wozławki <i>Wuslack</i>
Rogóż <i>Roggenhausen</i>	Szalmia <i>Schalmey</i>	Wójtowo (gm. Kolno) <i>Voigtsdorf</i>
Rokitnik <i>Thegsten</i>	Szałstry <i>Schaustern</i>	Wójtowo (gm. Barczewo)
Rozgity <i>Rosgitten</i>	Sząbruk <i>Schönbrück</i>	<i>Fittigsdorf</i>
Różaniec <i>Rosenort</i>	Szczęsne <i>Schönwalde</i>	Wólka Szlachecka <i>Adlig Wolken</i>
Różnowo <i>Rosenau</i>	Szelągowo <i>Schillings</i>	Wrzesina <i>Alt Schöneberg</i>
Różyn <i>Rosenbeck</i>	Świątki <i>Heiligenthal</i>	Wymój <i>Wemitten</i>
Różynka <i>Rosengarth</i>	Świąkity <i>Schwenkitten</i>	Wyrandy <i>Wiranden</i>
Runowo <i>Raunau</i>	Święta Lipka <i>Heiligelinde</i>	Wyřebiska <i>Lichtwalde</i>
Ruszajny <i>Reuschhagen</i>	Świętnik <i>Heiligenfelde</i>	Wysoka Dąbrowa <i>Lichtwalde</i>
Ruś <i>Reußen</i>	Tarniny <i>Tornienen</i>	Wysokie <i>Hohenfeld</i>
Rycybałt <i>Rittebalde</i>	Tejstymy <i>Teistimmen</i>	Zabrodzie <i>Schöndorf</i>
Rzeck <i>Ridbach</i>	Tłokowo <i>Lokau</i>	Zagony <i>Sommerfeld</i>
Samborek <i>Lauterwalde</i>	Tolkowiec <i>Tolksdorf</i>	Zalbki <i>Salbken</i>
Samławki <i>Samlack</i>	Tolniki Wielkie <i>Tollnigk</i>	Zarębiec <i>Kleisack</i>
Samolubie <i>Lauterhagen</i>	Tomaszkowo <i>Thomsdorf</i>	Zaręby <i>Sperwatten</i>
Sarnowo <i>Rehagen</i>	Trąbki <i>Klein Tromp</i>	Zawidy <i>Soweiden</i>
Sawity <i>Engelswalde</i>	Trękus <i>Groß Trinkhaus</i>	Zawierz <i>Zagern</i>
Sątopy <i>Santoppen</i>	Trękusek <i>Klein Trinkhaus</i>	Ząbie <i>Sombien</i>
Sętał <i>Süssenthal</i>	Troszkowo <i>Klackendorf</i>	Zerbuń <i>Sauerbaum</i>
Skajboty <i>Skaibotten</i>	Trutnowo <i>Trautenau</i>	Zielonowo <i>Grünau</i>
Skolity <i>Schlitt</i>	Tuławki <i>Tollack</i>	Żardeniki <i>Scharnigk</i>
Smolajny <i>Schmolainen</i>	Tumiany <i>Daumen</i>	Żegoty <i>Siegfriedswalde</i>
Spręcowo <i>Spiegelberg</i>	Unieszewo <i>Schönfelde</i>	Żugienie <i>Sugnienen</i>

Wykaz kapliczek w układzie miejscowości i gmin

<i>Gmina/Miejscowość</i>	<i>Ilość kapliczek</i>		
		Krzywiec	1
		Krzyżewo	3
Powiat bartoszycki	64	Nowiny	1
Gmina Bartoszyce	2	Gmina Lelkowo	1
Trutnowo	2	Perwilty	1
Gmina Bisztynek	62	Gmina Pieniężno	108
Bisztynek	2	Białczyn	6
Dąbrowa	2	Bornity	6
Grzęda	7	Borowiec	2
Kokoszewo	1	Brzostki	2
Księżno	1	Cieszęta	2
Lądek	1	Głądy	1
Łędfawki	4	Glebiska	3
Nowa Wieś Reszelska	1	Jesionowo	3
Paluzy	10	Jeziorko	1
Pleśno	1	Kajnity	4
Prosiły	5	Kowale	1
Sątopy	3	Lechowo	10
Sułowo	7	Lubianka	2
Troszkowo	2	Łajsy	6
Unikowo	4	Łoźnik	2
Warmiany	2	Niedbałki	1
Winiec	1	Pakosze	3
Wozławki	8	Pawly	1
Powiat braniewski	202	Pieniężno	5
Gmina Braniewo	22	Piotrowiec	7
Braniewo	6	Pluty	6
Klejnowo	2	Posady	1
Nowa Pastęka	5	Radziejewo	13
Podgórze	1	Różaniec	8
Rogity	3	Sawity	1
Stępień	3	Wojnity	4
Zawierz	2	Wopy	2
Gmina Frombork	18	Wyrębiska	3
Baranówka	3	Żugienie	2
Biedkowo	2	Gmina Płoskinia	53
Frombork	3	Czosnkowo	6
Jędrychowo	5	Chrusciel	1
		Dabrowa	3
		Demity	1

Długobór	8	Połapin	2
Giedyle	1	Rokitnik	1
Jarzębiec	1	Samolubie	4
Lubnowo	2	Stoczek	3
Łozy	5	Stoczek Klasztorny	4
Pierzchały	2	Tolniki Wielkie	3
Płoskinia	9	Żegoty	7
Podlechy	3		
Robuzy	1	Gmina Lidzbark Warmiński	81
Strubno	1	Babiak	8
Stygajny	1	Blanki	2
Szalmia	2	Bugi	3
Tolkowiec	5	Długotęka	1
Trąbki	1	Drwęca	3
Powiat elbląski	15	Ignalin	4
		Kaszuny	2
Gmina Młynary	15	Kierz	2
Błudowo	2	Kłębowo	5
Karszewo	6	Knipy	4
Kurowo Braniewskie	2	Kochanówka	5
Stare Monasterzysko	3	Koniewo	3
Włóczyska	2	Kotowo	1
Powiat kętrzyński	29	Kraszewo	2
		Lauda	1
Gmina Reszel	29	Lidzbark Warmiński	2
Kępa Tolnicka	2	Łaniewo	4
Klewno	1	Miejska Wola	3
Mnichowo	2	Nowa Wieś Wielka	2
Nowe Wieś Reszelska	1	Pomorowo	1
Reszel	6	Rogóż	5
Reszel – Święta Lipka	15	Runowo	6
Zawidy	2	Sarnowo	2
Powiat lidzbarski	281	Strykowo	3
		Suryty	2
Gmina Kiwity	50	Świątnik	1
Bartniki	1	Workiejmy	3
Czarny Kierz	4	Zaręby	1
Kiersnowo	2	Gmina Lubomino	76
Kierwiny	5	Biała Wola	1
Kiwity	3	Bieniewo	9
Klejdyty	4	Ełdyty Małe	1
Konity	1	Ełdyty Wielkie	1
Krekole	6	Gronowo	3
		Lubomino	16

Piotrowo	8	Kronowo	6
Poborowo	1	Krupoliny	1
Rogiedle	2	Lamkowo	4
Różyn	5	Łapka	1
Samborek	3	Łęgajny	1
Świękity	2	Mokiny	3
Wapnik	7	Próle	3
Wilczkowo	10	Radosty	4
Wolnica	2	Ramsowo	8
Zagony	5	Ramsówko	2
Gmina Orneta	74	Rejczuchy	4
Augustyny	1	Ruszajny	3
Bażyny	16	Ryzybałt	1
Biały Dwór	1	Skajboty	2
Chwałęcín	5	Stare Włóki	4
Dąbrówka	1	Studzianek	1
Drwęczno	2	Tumiany	1
Gieduty	2	Wipsowo	4
Henrykowo	5	Wójtowo	4
Krosno	3	Gmina Biskupiec	64
Krzykały	3	Biesowo	7
Miłkowo	2	Biesówko	2
Mingajny	6	Biskupiec	4
Nowy Dwór	2	Bredynki	5
Opin	9	Czerwonka	2
Orneta	5	Kromerowo	2
Osetnik	10	Leszno	2
Ostry Kamień	1	Łabuchy	4
Powiat olsztyński	735	Najdymowo	5
Gmina Barczewo	96	Nasy	1
Barczewko	10	Nowe Marcinkowo	2
Barczewo	7	Rasząg	5
Bark	1	Rzeck	7
Bartołty Małe	3	Stanclewo	3
Bartołty Wielkie	3	Stryjowo	2
Biedowo	2	Węgój	1
Bogdany	1	Wilimy	6
Dobraż	2	Zabrodzie	1
Jedzbark	3	Zarębiec	3
Kaplityny	4	Gmina Dobre Miasto	95
Kierzliny	2	Barcikowo	3
Kołaki	1	Bzowiec	4
		Cerkiewnik	7

Dobre Miasto	7	Łupstych	4
Głotowo	5	Naterki	4
Jesionowo	7	Pęglity	1
Kabikiejmy Dolne	2	Rentyny	2
Kłódka	2	Sząbruk	6
Knopin	2	Unieszewo	5
Łęgno	6	Woryty	10
Mawry	4		
Międzylesie	7	Gmina Jeziorany	91
Nowa Wieś Mała	10	Derc	7
Orzechowo	7	Franknowo	11
Piotraszewo	2	Jeziorany	7
Podleśna	4	Kiersztanowo	2
Praslity	7	Kikity	3
Smolajny	1	Kostrzewy	1
Stary Dwór	6	Kramarzewo	5
Swobodna	2	Krokowo	3
		Lekity	4
Gmina Dywity	77	Miejska Wieś	3
Brąswałd	6	Modliny	1
Bukwałd	3	Olszewnik	4
Dąbrówka Wielka	6	Pierwagi	2
Dągi	1	Piszewo	4
Dywity	8	Polkajmy	3
Frączki	4	Potryty	2
Gady	2	Radostowo	7
Kieźliny	5	Studnica	4
Ługwałd	2	Studzianka	4
Myki	1	Tłokowo	5
Nowe Włóki	10	Wilkiejmy	2
Plutki	2	Wólka Szlachecka	1
Redykajny	3	Zerbuń	2
Rozgity	2	Żardeniki	4
Różnowo	2		
Sętal	7	Gmina Jonkowo	90
Spręcowo	5	Baąg	1
Tuławki	5	Gamerki Małe	1
Wadąg	2	Garzewko	2
Zalbki	1	Giedajty	2
		Gołogóra	5
Gmina Gietrzwałd	50	Gotki	5
Barwiny	1	Gutkowo	6
Gietrzwałd	12	Jonkowo	7
Gronity	2	Kajny	3
Naglady	3	Łomy	7

Mątki	3	Prejłowo	1
Nowe Kawkowo	4	Przykop	3
Polejki	2	Purda	6
Porbady	2	Purdka	1
Pupki	3	Stara Kaletka	1
Stare Kawkowo	7	Szczęsne	6
Stękiny	5	Trękus	4
Szałstry	1	Trękusek	1
Szelągowo	1	Wyrandy	3
Warkały	5		
Węgajty	10	Gmina Olsztynek	3
Wołowno	3	Orzechowo	2
Wrzesina	5	Ząbie	1
Gmina Kolno	25	Gmina Stawiguda	29
Kabiny	1	Bartąg	5
Kolno	7	Dorotowo	4
Kominki	1	Gryżliny	2
Lutry	6	Majdy	1
Otry	1	Miodówko	2
Samławki	1	Pluski	3
Tarniny	2	Ruś	1
Tejstymy	1	Stawiguda	2
Wągsty	1	Tomaszkowo	5
Wójtowo	1	Wymój	3
Wysoka Dąbrowa	3	Zielonowo	1
Gmina Purda	57	Gmina Świątki	58
Butryny	3	Dąbrówka	1
Chaberkowo	1	Drzazgi	1
Giławy	3	Garzewo	3
Groszkowo	2	Jankowo	2
Kaborno	3	Klony	5
Klebark Mały	2	Konradowo	6
Klebark Wielki	2	Kwiecewo	7
Klewki	2	Różynka	5
Kopanki	1	Skolity	7
Linowo	1	Świątki	9
Marcinkowo	2	Worfawki	9
Nerwik	2	Wysokie	3
Nowa Kaletka	2		
Nowa Wieś	1	Miasto Olsztyn	7
Nowy Ramuk	1		
Pajtuny	2	Razem:	1333
Pokrzywy	1		

Słowniczek wybranych terminów

aedicula — kapliczka zwieńczona trójkątnym frontonem, opartym na pilastrach lub kolumnach

arma Christi — narzędzia męki Chrystusa, ukazywane najczęściej wokół krzyżofixu

apsyda — pomieszczenie m. in. na rzucie półkola, półelipsy, wtopione lub wyodrębnione z bryły budowli, o równej lub mniejszej od niej wysokości

arkada — element architektoniczny składający się z dwóch podpór (filarów, kolumn) zamkniętych górną łukiem

attyka — ścianka, balustrada lub rząd sterczyń wieńczących elewację, zwykle ponad gzymsem koronującym

belkowanie — element porządku architektonicznego, najwyższy, poziomy element spoczywający na kolumnach, półkolumnach, pilastrach

blenda — płycina w murze w formie arkady lub okna

boniowanie — dekoracyjne opracowanie lica ściany przez profilowanie krawędzi ciosów kamiennych lub naśladownictwo tego efektu w tynku

cegła licowa (licówka) — cegła używana do okładzin ściennych

cokół — człon budowli stanowiący jej podstawę konstrukcyjną, najczęściej wysunięty w stosunku do wyższych partii muru i wyodrębniony gzymsem

czołganki — dekoracja w kształcie zwiniętych liści lub pączków rozmieszczonych regularnie wzdłuż krawędzi elementów architektonicznych

elewacja — lico budynku, ściana zewnętrzna wraz ze wszystkimi występującymi na niej elementami

fasada — elewacja budynku (zwykle wejściowa) wyróżniona od pozostałych odmienną kompozycją architektoniczną

filar — pionowa podpora o przekroju wielobocznym, najczęściej wolno stojąca (czasem częściowo zatopiona w ścianę) i opatrzona w głowicę i bazę

fronton — szczyt w architekturze klasycznej lub postępującej się formami klasycznymi

fryz — poziomy pas dekoracyjny stosowany w architekturze

Immakulata — typ ikonograficzny przedstawiający Matkę Boską z wieńcem z gwiazd wokół głowy, z księżycem u stóp, deptającą węża (Matka Boska Niepokalanie Poczęta)

impost — przejście pomiędzy głowicą podpory a dźwiganiem przez nią elementem, w architekturze nowożytnej w formie odcinka belkowania

kwiaton — wieńczący element dekoracyjny w kształcie pęku kwiatów czy liści ułożonych w jednej albo kilku kondygnacjach

lizena — płaski, pionowy pas lekko występujący z lica muru (w odróżnieniu od pilastra bez głowicy i bazy)

maswerk — ażurowa dekoracja architektoniczna złożona z laskowania, ostrołuków, odcinków koła, trój- i czteroliści, wypełniająca otwór okienny lub blendę (wtedy zwana m. ślepym)

nisza — wgłębienie w murze, często przesklepione konchą, przeznaczone do ustawienia rzeźby

Pietà — typ ikonograficzny przedstawiający Matkę Boską opłakującą Chrystusa, z ciałem Syna złożonym na kolanach

pilaster — płaski filar przyścienny pełniący funkcje podpory i dekoracyjnego rozczłonkowania ścian

pinakiel — element architektoniczny w postaci wysmukłej sterczyny zwieńczonej kwiatonem, zwykle o czworobocznym trzonie z czołgankami wzdłuż krawędzi

płycina — lekko wgłębione pole w ścianie, zwykle prostokątne, gładkie lub wypełnione dekoracją

portal — ozdobne obramienie otworu wejściowego

przypora — element (pierwotnie konstrukcyjny) w formie odcinka muru ustawionego prostopadle do elewacji lub narożnie, o ściętej pochyło górnej części

skarpa — *przypora*

sterczyna — pionowy, wieńczący element dekoracji architektonicznej

tryptyk — trójczęściowy ołtarz szafiasty

wimperga — dekoracyjny szczyt trójkątny umieszczany w zwieńczeniu portalu lub okna

żabka — *czołganka*

Wybrana literatura

Bojenko Mirosław „Micia”, Brosch Adam, *Kapliczki warmińskie*, Głotowo 2011.

Chrzanowski Tadeusz, *Przewodnik po zabytkowych kościołach północnej Warmii*, Olsztyn 1978.

Czerwiński Tomasz, *Kapliczki i krzyże przydrożne w Polsce*, Warszawa 2012.

Góralowa Danuta, *Warmińska rzeźba ludowa*, Olsztyn 1979.

Hochleitner Janusz, *Kapliczki Warmii południowej. Przydrożne obiekty kultu jako element systemu ludowej komunikacji*, Olsztyn 2004.

Jasiński Janusz, *Maryjne kaplice i kapliczki przydrożne na Warmii w XIX wieku*, w: *Niepokalana. Kult Matki Bożej na ziemiach polskich w XIX wieku*, red. bp Bolesław Pylak, ks. Czesław Krakowiak, Lublin 1988, s. 641–654.

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Seria Nowa, t. II: *Województwo elbląskie*, z. 1: *Braniewo, Frombork, Orneta i okolice*, oprac. Marian Arsyński, Marian Kutzner, Warszawa 1980.

Rzempołuch Andrzej, *Krzysztof Perwanger (1708–1764). Działalność artystyczna na Warmii i w Prusach Królewskich*, „Rocznik Olsztyński”, R. XVII: 1997, s. 253–291.

Spis treści

Wstęp	7
Kapliczki na Warmii	11
Katalog	35
Wykaz miejscowości	333
Wykaz kapliczek w układzie powiatów i gmin	336
Słownik ważniejszych terminów i pojęć	341
Wybrana literatura	342

Swoisty fenomen w krajobrazie kulturowym Polski stanowi Warmia i jej kapliczki. Jest to z pewnością tożsamościowy wyróżnik tej niewielkiej katolickiej krainy otoczonej przez stulecia przez ziemie protestanckich Prus. Na tym obszarze w wyniku kwerendy terenowej odnotowano blisko 1340 kapliczek. Spotkać je można było niemal wszędzie: przy drogach, rozstajach, domach we wsi i na koloniach, w lesie i w polu. Kapliczki warmińskie to obiekty murowane, a zatem trwałe, wznoszone z cegły licowej lub tynkowane, o powtarzalnych w obrębie całego regionu i starannie opracowanych formach architektonicznych. Zawsze towarzyszyła im zielen, wokół sadzono drzewa lub krzewy, a także kwiaty. (...) Przy kapliczkach odbywały się nabożeństwa majowe i czerwcowe, zatrzymywano się przy nich na modlitwę w czasie fosjery ('Fosjera' to w gwarze warmińskiej pielgrzymka), w październiku odmawiano różaniec. Wiele kapliczek wznoszono z intencją prośby lub jako wotum dziękczynne. (...) Kapliczki warmińskie pełniły funkcje kultowe i społeczne, niemniej wraz ze swym otoczeniem bardzo często spełniały również istotne funkcje przestrzenne w układzie wsi.

cytat ze Wstępu do „Kapliczek na Warmii”

Iwona Liżewska Historyk sztuki, od powołania doświadczeń zawodowej zajmuje się problematyką dziedzictwa kulturowego Warmii i Mazur. Autorka artykułów i publikacji poświęconych tej tematyce, w tym książki „Tradycyjne budownictwo węglik na Warmii i Mazurach” (2007) – redaktorka serii wydawniczych: „Nowe życie pod starymi dachami” oraz „Krajo-Obrazy”. Współautorka i realizatorka projektów związanych z ochroną krajobrazu kulturowego: „Nowe życie pod starymi dachami” (2000-2007) oraz „Zaginione wioski Płocznicy Północnej” (2010-2012). Pomysłodawczyni i współrealizatorka konkursu architektonicznego „Twój dom – dialog z tradycją” (2010-2011). Przewodnicząca Rady Programowej Fundacji „Borussia”, prezes Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Oddział w Olsztynie, członek redakcji pism: „Borussia”, „Kurier Konserwatorski”, „Rocznik Mazurski”, „Prace w Narodowym Instytucie Dziedzictwa Oddział w Trzcanku” w Olsztynie.

Stanisław Kuprjanuk Historyk, fotografik, przewodnik regionalny. Od roku 2001 zajmuje się tworzeniem dokumentacji fotograficznej zapobiegającej zmianom zachowania obiektów zabytkowych z terenu Warmii, Mazur, Żuław Wiskanych i Powiśla. Jego dokonania fotograficzne wykorzystywane były w publikacjach naukowych i popularno-naukowych wstępnych oraz autorów związanych z regionalnymi instytucjami kultury i nauki, efektem dotychczasowej pracy fotograficznej były również autorskie wystawy. Autor artykułów naukowych dotyczących m.in. architektury sakralnej na Warmii.

www.wydawnictwo-borussia.pl
wydawnictwo@borussia.pl

